

Grey Scale #13



A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19



**AKADEMIA
SZTABU GENERALNEGO**
IM. GENERAŁA BRONI
KAROLA ŚWIERCZEWSKIEGO

0113

~~Do użytku
biurowego
TAMNE~~



Egz. nr 1
25-100

Płk dypl. pil. Apoloniusz CZERNOW
Płk mgr inż. Bogdan LIPOWSKI
Pptk inż. Ryszard ZALEWSKI

**PROBLEMY PODZIAŁU KOMPETENCJI
MIĘDZY POSZCZEGÓLNE SZCZEBLE
DOWODZENIA WOJSK
OBRONY POWIETRZNEJ KRAJU
W ŚWIETLE PERSPEKTYWY ROZWOJU
ŚRODKÓW WALKI I AUTOMATYZACJI**

Zespołowa rozprawa doktorska



11674 88

WARSZAWA 1977





AKADEMIA
SZTABU GENERALNEGO

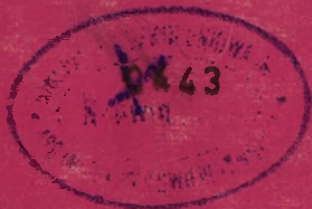
IM. GENERAŁA BRONI
KAROLA ŚWIERCZEWSKIEGO

0413

~~50 Działu~~
~~sztabowego~~
~~STANNE~~

Egz. nr 1

25-100



Płk dypl. pil. Apoloniusz CZERNOW
Płk mgr inż. Bogdan LIPOWSKI
Pptk inż. Ryszard ZALEWSKI

PROBLEMY PODZIAŁU KOMPETENCJI
MIĘDZY POSZCZEGÓLNE SZCZEBLE
DOWODZENIA WOJSK
OBRONY POWIETRZNEJ KRAJU
W ŚWIETLE PERSPEKTYWY ROZWOJU
ŚRODKÓW WALKI I AUTOMATYZACJI

Zespołowa rozprawa doktorska



11674 (89)

WARSZAWA 1977

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
IM. GENERAŁA BRONI KAROLA ŚWIERCZEWSKIEGO

ODDZIAŁ WOJSK OBRONY POWIETRZNEJ KRAJU I LOTNICTWA
KATEDRA WOJSK OBRONY POWIETRZNEJ KRAJU

Przechl. Prot. 320 / 21.03.95
dm

~~Do użytku~~
~~sztabowego~~
~~TAJNE~~

Egz. nr 1

ptk dypl. pil. Apoloniusz CZERNOW, ptk mgr inż. Bogdan LIPOWSKI
ppłk inż. Ryszard ZALEWSKI

**PROBLEMY PODZIAŁU KOMPETENCJI
MIĘDZY POSZCZEGÓLNE SZCZEBLE DOWODZENIA WOJSK
OBRONY POWIETRZNEJ KRAJU W ŚWIETLE PERSPEKTYWY
ROZWOJU ŚRODKÓW WALKI I AUTOMATYZACJI**

Zespołowa rozprawa doktorska



Opracowano
pod kierownictwem naukowym
ptk doc. dr Jana UCHAŃSKIEGO



WARSZAWA

1977

~~SECRET~~

SECRET

SPIS TREŚCI

Str.

CZĘŚĆ PIERWSZA - DANE WYJŚCIOWE

1. WSTĘP	13
1.1. Cel	15
1.2. Przedmiot	16
1.3. Zakres	17
1.4. Wykonanie	18
1.5. Metody i hipotezy opracowania	19
2. DANE WYJŚCIOWE	20
2.1. Przeciwnik	20
2.1.1. Analiza zmian w ŚNP państw NATO w ostatnich latach	20
2.1.2. Analiza rozwoju ŚNP i ich zdolności bojowych do roku 1980	23
2.1.3. Analiza możliwości narastania sił powietrznych na M+10 na ŚE TDW	29
2.1.4. Analiza zagrożenia i możliwości użycia na PRL ŚNP przez przeciwnika	31
2.1.5. Wnioski do przedmiotu opracowania /grupa "A"/	36
2.2. Wojska OPK	38
2.2.1. Stan aktualny	38
2.2.2. Stan i możliwości wojsk OPK przewidy- wane na lata 1980-81	41
2.2.3. Dyrektywne uwarunkowania zasad organi- zacji wojsk OPK i dowodzenia nimi	45
2.2.4. Wnioski do przedmiotu opracowania /grupa "B"/	46
2.3. Wojska współdziałające	47
2.3.1. Zasady współdziałania	49
2.3.2. Współdziałanie rodzajów wojsk w ramach wojsk OPK	64

	Str.
2.2.3. Ustalenia dodatkowe	66
2.3.4. Wnioski do przedmiotu opracowania /grupa "C"/	67
 <u>CZĘŚĆ DRUGA - KOMPETENCJE CENTRALNEGO SZCZEBŁA</u> <u>DOWODZENIA WOJSK OPK W ŚWIETLE</u> <u>PERSPEKTYW ROZWOJU ŚRODKÓW WALKI</u> <u>I AUTOMATYZACJI DOWODZENIA</u>	
1. ANALIZA AKTUALNIE ISTNIEJĄCEGO STANU CZYNNIKÓW WARUNKUJĄCYCH KOMPETENCJE CENTRALNEGO SZCZEBŁA DOWODZENIA SYSTEMEM OP PRL	71
1.1. DYREKTYWNE I OBIEKTYWNE UWARUNKOWANIA SYSTEMU DOWODZENIA WOJSKAMI OPK NA SZCZEB- LU CENTRALNYM	71
1.1.1. Wstęp	71
1.1.2. Ustalenia rozwojowe wojsk OPK o charakterze dyrektywnym	80
1.1.3. Wnioski dla dalszych części opra- cowania /grupa "D"/	82
1.2. ANALIZA AKTUALNEGO STANU ORGANIZACYJNEGO CENTRALNEGO SZCZEBŁA DOWODZENIA WOJSKAMI OPK - CENTRALNE STANOWISKO DOWODZENIA DO- WÓDCY WOJSK OPK	84
1.2.1. Wstęp	84
1.2.2. Analiza struktury organizacyjnej CSD - wnioski - grupa "E"	85
1.2.3. Analiza struktury funkcjonalnej CSD - wnioski - grupa "F"	94
1.2.4. Analiza struktury zadaniowej CSD - wnioski - grupa "G"	99

	Str.
1.2.5. Analiza struktury decyzyjnej CSD - wnioski - grupa "H"	104
1.3. ANALIZA ROLI CENTRALNEGO SZCZEBŁA DOWODZENIA W WOPK I W SYSTEMIE OP PRL	114
1.3.1. Wstęp	114
1.3.2. Rola centralnego szczebla dowodzenia w systemie WOPK	114
1.3.3. Rola centralnego szczebla dowodzenia wojsk OPK w systemie OP PRL	119
1.3.4. Wnioski z analizy roli centralnego szczebla w WOPK i w systemie OP PRL dla określenia kompetencji tego szczebla - grupa "I"	122
2. ANALIZA CZYNNIKÓW ROZWOJOWYCH I PROGNOZY ICH WPLYWU NA KOMPETENCJE CENTRALNEGO SZCZEBŁA DOWODZENIA WOJSK OPK	124
2.1. ANALIZA PRZEWIDYSTYCZNA WPLYWU PROGNOZOWANEGO ROZWOJU ŚRODKÓW WALKI NA KOMPETENCJE CENTRAL- NEGO SZCZEBŁA DOWODZENIA WOJSK OPK	124
2.1.1. Wstęp	124
2.1.2. Przewidywany wpływ rozwoju ŚNP prze- ciwnika na ogólny charakter jego działań	125
2.1.3. Przewidywany wpływ rozwoju środków OP na ogólny charakter działań systemu dowodzenia WOPK na szczeblu centralnym	129
2.1.4. Przewidywany wpływ rozwoju środków walki na kompetencje centralnego szczebla dowodzenia wojsk OPK	132
2.1.5. Wnioski - grupa "K"	136
2.2. WYBRANE PROBLEMY AUTOMATYZACJI DOWODZENIA WOJSKAMI OPK I ICH WPLYW NA NIEKTÓRE KOMPE- TENCJE CENTRALNEGO SZCZEBŁA DOWODZENIA SYSTEMEM OP PRL	137

3. PROPOZYCJE ZMIAN DOTYCZĄCYCH NIEKTÓRYCH GŁÓWNYCH KOMPETENCJI CENTRALNEGO SZCZEBLA DOWODZENIA WOJSKAMI OPK W OPARCIU O POPRZEDNIO SFORMUŁOWANE WNIOSKI Z PRZEPROWADZONYCH BADAŃ.....	144
<u>CZĘŚĆ TRZECIA - KOMPETENCJE SZCZEBLA OPERACYJNO-</u> <u>-TAKTYCZNEGO WOJSK OPK W ŚWIETLE</u> <u>PERSPEKTYW ROZWOJU ŚRODKÓW WALKI</u> <u>I AUTOMATYZACJI DOWODZENIA</u>	
1. AKTUALNY STAN ORGANIZACYJNY I FUNKCJONALNY SYSTEMU DOWODZENIA KORPUSU OPK	153
1.1. DYREKTYWNE I ORGANIZACYJNE UWARUNKOWANIA SYSTEMU DOWODZENIA W KORPUSIE OPK	153
1.1.1. Przeznaczenie i rola SD Korpusu OPK.	155
1.1.2. Podstawowe zadania systemu dowodzenia Korpusem OPK	156
1.2. STRUKTURA ORGANIZACYJNA, ROZMIESZCZENIE I WYPOSAŻENIE SD KORPUSU OPK	158
1.2.1. Struktura organizacyjna SD Korpusu OPK	158
1.2.2. Rozmieszczenie zespołów i grup na SD Korpusu OPK	160
1.3. ORGANIZACJA PRACY BOJOWEJ NA SD KORPUSU OPK.	162
2. KOMPETENCJE KORPUSU OPK, NIEKTÓRYCH GRUP I OSÓB FUNKCYJNYCH	168
2.1. ANALIZA AKTUALNEGO STANU KOMPETENCJI KORPUSU OPK W OKRESIE POKOJOWYM	168
2.1.1. Wymagania i warunki prawidłowego podziału kompetencji	168
2.1.2. Analiza aktualnego stanu organizacji pracy na SD korpusów OPK	170
2.1.3. Analiza kompetencji zmiany dyżurnej SD Korpusu OPK w okresie pokojowym ..	173

2.2. ANALIZA KOMPETENCJI KORPUSU OPK PODCZAS ORGANIZACJI DZIAŁAŃ BOJOWYCH	177
2.2.1. Kompetencje Korpusu OPK w zakresie organizacji działań bojowych lotnictwa myśliwskiego	178
2.2.2. Kompetencje Korpusu OPK w zakresie organizacji działań wojsk raketowych i artylerii /WRiA/	179
2.2.3. Kompetencje Korpusu OPK w zakresie organizacji działań wojsk radiotechnicznych	180
2.2.4. Kompetencje Korpusu OPK w zakresie organizacji działań bojowych pododdziału przeciwdziałania radioelektronicznego	182
2.2.5. Kompetencje Korpusu OPK w zakresie organizacji działań bojowych pododdziału rozpoznania radioelektronicznego	183
2.2.6. Kompetencje Korpusu OPK w zakresie organizacji dowodzenia i współdziałania	184
2.3. ANALIZA KOMPETENCJI KORPUSU OPK W OKRESIE PROWADZENIA DZIAŁAŃ BOJOWYCH	185
2.3.1. Kompetencje Korpusu OPK w zakresie wykorzystania IM	185
2.3.2. Kompetencje Korpusu OPK w zakresie wykorzystania wojsk raketowych	189
2.3.3. Kompetencje Korpusu OPK w zakresie wykorzystania WRT	191
2.3.4. Kompetencje Korpusu OPK w zakresie użycia pododdziału przeciwdziałania radioelektronicznego	193
2.3.5. Kompetencje Korpusu OPK w zakresie użycia pododdziału rozpoznania radioelektronicznego	194

2.3.6. Kompetencje dowódcy Korpusu OPK w zabezpieczaniu dowodzenia i współ- działania podczas działań bojowych ...	195
2.4. ANALIZA KOMPETENCJI NIEKTÓRYCH GRUP I OSÓB FUNKCYJNYCH SD KORPUSU OPK W OKRESIE DZIAŁAŃ BOJOWYCH	196
2.4.1. Kompetencje zespołu dowodzenia	197
2.4.2. Kompetencje zespołu planowania działań bojowych	200
2.4.3. Kompetencje Centrum Rozpoznawczo- -Informacyjnego - SD BRT - jako elementu SD Korpusu OPK	201
2.4.4. Kompetencje grupy zastępcy dowódcy Korpusu OPK d/s politycznych	203
2.4.5. Kompetencje zespołu materiałowo- -technicznego zabezpieczenia działań bojowych	203
2.4.6. Kompetencje biura meteorologicznego SD Korpusu OPK	205
2.4.7. Kompetencje grupy ruchu lotniczego /RL/	206
3. WYNIKI BADAŃ I OGÓLNE WNIOSKI W ZAKRESIE PO- DZIAŁU KOMPETENCJI WYNIKAJĄCE Z ZAGADNIEŃ TRZECIEJ CZĘŚCI PRACY	208
3.1. WYNIKI BADAŃ W ZAKRESIE PODZIAŁU KOMPETENCJI W KORPUSIE OPK	209
3.1.1. Ankietowanie i rozmowy indywidualne z osobami funkcyjnymi Wojsk OPK	209
3.1.2. Niektóre wyniki i wnioski z treningów i ćwiczeń Wojsk OPK w zakresie wpływu podziału uprawnień na skuteczność systemu OPK	213
3.2. OGÓLNE WNIOSKI Z TRZECIEJ CZĘŚCI PRACY	216
3.2.1. Zasadnicze określenia	216
3.2.2. Wnioski	218

CZĘŚĆ CZWARTA - KOMPETENCJE SZCZEBLI TAKTYCZNYCH POSZCZEGÓLNYCH RODZAJÓW WOJSK OPK W ŚWIETLE PERSPEKTYW ROZWOJU ŚRODKÓW WALKI I AUTOMATYZACJI DOWODZENIA

1. ZAŁOŻENIA OGÓLNE	225
1.1. PRZEZNACZENIE I ROLA PŁSD	226
1.2. WYMAGANIA DO ZAKRESU KOMPETENCJI STANOWISK DOWODZENIA SZCZEBLA TAKTYCZNEGO	227
1.3. ZAKRES PRACY	228
2. ANALIZA KOMPETENCJI POŁĄCZONEGO SD	229
2.1. ANALIZA STRUKTURY ZADANIOWEJ PŁSD	229
2.2. ANALIZA STRUKTURY ORGANIZACYJNEJ PŁSD	230
2.3. ANALIZA STRUKTURY FUNKCJONALNEJ PŁSD	231
2.4. ANALIZA STRUKTURY DECYZYJNEJ PŁSD	233
2.5. ANALIZA AKTUALNEGO STANU KOMPETENCJI PŁSD	233
2.6. WNIOSKI I PROPOZYCJE WYNIKAJĄCE Z ANALIZY KOMPETENCJI I STRUKTUR PŁSD	236
3. ORGANIZACJA PRACY NA PŁSD W OPARCIU O PROPONOWANY ZAKRES KOMPETENCJI	239
4. WNIOSKI I PROPOZYCJE USPRAWNIENIA DZIAŁALNOŚCI PŁSD	242
4.1. W ZAKRESIE STRUKTURY ZADANIOWEJ PŁSD	242
4.1.1. Kształtowanie gotowości bojowej	243
4.1.2. Kierowanie pracą bojową	244
4.1.3. Współdziałanie na PŁSD	245
4.1.4. Zabezpieczenie działań bojowych	246
4.2. W ZAKRESIE STRUKTURY ORGANIZACYJNEJ PŁSD	247
4.3. W ZAKRESIE STRUKTURY FUNKCJONALNEJ PŁSD	249
4.4. W ZAKRESIE STRUKTURY DECYZYJNEJ PŁSD	249
5. ANALIZA KOMPETENCJI ZASADNICZYCH GRUP I OSÓB FUNKCYJNYCH POŁĄCZONEGO SD W OKRESIE DZIAŁAŃ BOJOWYCH..	252
5.1. KOMPETENCJE DOWÓDCY SEKTORA	252
5.2. KOMPETENCJE GRUPY DOWODZENIA JEDNOSTKAMI RAKIETOWYMI	259
5.3. KOMPETENCJE GRUPY DOWODZENIA LM	264
5.4. GRUPA DOWODZENIA WRT	269

	Str.
5.5. GRUPA DOWODZENIA SIŁAMI I ŚRODKAMI ROZPOZNA- NIA RADIOELEKTRONICZNEGO	273
5.6. KOMPETENCJE GRUP FUNKCYJNYCH	275
5.7. KOMPETENCJE GRUPY KIERUNKOWYCH WRiA	275
5.8. KOMPETENCJE GRUPY DOWODZENIA dtar i btar ...	275
5.9. GRUPA DOWODZENIA krt	276
5.10. GRUPA NAWIGATORSKA plm	276
5.11. GRUPA NAPROWADZANIA LM	276
6. WYNIKI BADAŃ I OGÓLNE WNIOSKI W ZAKRESIE PODZIAŁU KOMPETENCJI WYNIKAJĄCE Z CZWARTEJ CZĘŚCI	277
6.1. ANKIETOWANIE I ROZMOWY INDYWIDUALNE Z DOWÓD- CAMI JEDNOSTEK I OSOBAMI FUNKCYJNYMI PŁSD ..	279
6.2. OGÓLNE WNIOSKI Z CZWARTEJ CZĘŚCI PRACY	281
 <u>CZĘŚĆ PIĄTA - ZAKOŃCZENIE</u>	
BIBLIOGRAFIA	295
ZAŁĄCZNIKI - w oddzielnym tomie.	

CZĘŚĆ I

WSTĘP I DANE WYJŚCIOWE

Opracowali:

płk dypl. pil. Apoloniusz CZERNOW

płk mgr inż. Bogdan LIPOWSKI

ppłk inż. Ryszard ZALEWSKI

Open to all
for the
for the
for the

1. W S T E P

Przewidywany charakter ewentualnej przyszłej wojny, dynamiczny i wysoce jakościowy wzrost możliwości środków napadu powietrznego potencjalnego przeciwnika, szczególnie w zakresie zdolności niszczenia obiektów głębokiego zaplecza, a także doświadczenia wojen w Wietnamie i na Bliskim Wschodzie, wskazują jednoznacznie, że obrona powietrzna kraju ma obecnie pierwszorzędne, życiowo ważne znaczenie dla obronności państwa i koalicji, a wojska obrony powietrznej kraju są jednym z podstawowych rodzajów sił zbrojnych.

Tow. E. GIEREK - na X Konferencji Partyjnej Wojsk OPK w marcu 1975 r, powiedział: "... Wojska OPK stanowią pierwszą rubież obrony Polski przed możliwością ataku z powietrza, najbardziej współcześnie możliwego kierunku zagrożenia. Wojska OPK reprezentują jak gdyby skoncentrowany, typowy dla całej naszej armii wyraz trwałego i nieprzerwanego czuwania, ciągłej gotowości bojowej ...".

Jesteśmy więc świadkami wzrostu znaczenia obrony powietrznej w ogóle, a Wojsk OPK w szczególności. Tym samym wzrasta również rola wojsk OPK, jako jednego z podstawowych rodzajów sił zbrojnych.

Obrona powietrzna naszego kraju ma również duże znaczenie w systemie koalicyjnym ze względu na jego geograficzno-strategiczne położenie.

Polska znajduje się na głównych kierunkach operacyjno-strategicznych. Przez nasz kraj przechodzą główne linie komunikacyjne, łączące obszar i zasoby największego i najsilniejszego państwa UW - Związku Radzieckiego, z ewentualnym frontem zewnętrznym w Europie, na najważniejszych jego odcinkach: centralnym i północnym.

Należy więc słusznie przypuszczać, że kraj nasz w wypadku konfliktu zbrojnego będzie obszarem s z c z e - g ó l n e g o zainteresowania ze strony państw NATO, już od samego początku wojny i s p e c j a l n i e dużego oddziaływania na ważne obiekty przez ich środki napadu powietrznego.

Wojska obrony powietrznej naszego kraju wchodząc w skład koalicyjnych sił OP państw UW - spełniają w nich ściśle określoną rolę dostosowaną do możliwości ekonomicznych Polski i wynikającą z podziału zadań obrony pomiędzy systemy OP państw UW. Z tych względów obrona powietrzna PRL realizowana przez WOPK jest przede wszystkim nastawiona na spełnianie funkcji obrony przeciwlotniczej. Wpływ na to mają obserwowane kierunki rozwoju pilotowanych ŚNP państw paktu NATO.

Ciągły rozwój i modernizacja pilotowanych ŚNP przeciwnika, w tym szczególnie lotnictwa taktycznego na ETDW, stwarza o b i e k t y w n ą k o n i e c z n o ś ć systematycznego doskonalenia wojsk OPK pod względem organizacji, wyposażenia, wyszkolenia, pełnienia dyżurów bojowych, dowodzenia i zarządzania.

Istotnym problemem w doskonaleniu systemu OPK jest optymalizacja dowodzenia, a w tym naukowe, precyzyjne, jasne i jednoznaczne określenie kompetencji dla poszczególnych szczebli dowodzenia, głównych osób funkcyjnych i grup.

Obecna organizacja dowodzenia, a więc i kompetencje poszczególnych ogniw systemu dowodzenia zostały wprowadzone przez kolejne modyfikacje na drodze wieloletnich praktycznych doświadczeń wojsk OPK. Istniejące kompetencje są więc w zasadzie adekwatne do struktury organizacyjnej wojsk, ich możliwości i zasad bojowego wykorzystania.

Jednak dotychczas nie wykonywano żadnych opracowań naukowych, które stanowiłyby fundamentalną, teoretyczną podbudowę tego problemu, co zostało podkreślone również przez Szefa Sztabu Generalnego we wnioskach omówienia ćwiczenia "WIOSNA-74".

Brak ten jest odczuwalny w życiu i działalności wojsk OPK już teraz, a tym bardziej w perspektywie rozwoju w związku z wyposażeniem ich w nowy sprzęt i zautomatyzowane systemy dowodzenia.

Istniejące opracowania organizacyjne i metodyczne z zakresu pracy bojowej i szkolenia wojsk dość zróżnicowanie

ujmują problem kompetencji poszczególnych ogniw dowodzenia w systemie OPK.

Stan taki nie sprzyja obiektywizacji i uporządkowanemu rozwojowi form i metod dowodzenia, właściwych w dobie rozkwitu naukowej organizacji pracy.

Dzisiejsze i perspektywiczne masowe wprowadzanie i rozwój środków automatyzacji dowodzenia /"WOZDUCH", "AŁMAZ", "WEKTOR", "CYBER", "DUNAJEC"/, zmiany techniczne /łączność/ i strukturalne w systemie OPK, stwarzają nowe warunki, wymagające ich kompleksowego przebadania i uwzględnienia w procesie dowodzenia wojskami OPK. Charakter i tempo zmian technicznych wymaga szybkiego opracowania i wdrożenia odpowiednich, naukowych zasad i metod dowodzenia wojskami OPK.

Rozwiązanie problemów podziału kompetencji jest punktem wyjściowym do wykonania całego szeregu koniecznie potrzebnych wojskom OPK naukowych opracowań w zakresie formalizacji i normalizacji dokumentów bojowych, optymalizacji szybkości i dokładności obiegu informacji, doskonalenia struktur, metodyki i technologii dowodzenia.

1.1. CEL

Niniejsza praca powinna w miarę wyczerpująco odpowiedzieć na następujące problemy:

1. Wpływ podziału kompetencji w dowodzeniu wojskami OP na efektywność systemu OPK?
2. Jakie mogą być najbardziej efektywne i operatywne kryteria i zasady rozwiązań w zakresie ustalenia kompetencji w dowodzeniu poszczególnymi rodzajami wojsk OPK?
3. W jaki sposób podział kompetencji dowodzenia wpływa na poprawę sprawności dowodzenia poszczególnych szczebli w warunkach działań bojowych, przy skomplikowanej sytuacji taktycznej i operacyjnej?
4. Jak powinny być ustalone kompetencje poszczególnych szczebli dowodzenia wojskami OPK?

Ostatni problem jest szczegółowy i zasadniczy dla danej pracy. Dotyczy on głównie kompetencji decyzyjnych w zakresie organizacji działań bojowych i użycia sił i środków OP w bitwie /walce/. Jest ściśle związany z zakresem i treścią zadań przewidywanych dla danego szczebla /decydenta/.

W sumie celem opracowania jest próba określenia kryteriów i zasad możliwie optymalnego podziału kompetencji pomiędzy poszczególnymi szczeblami dowodzenia i decydentami, pod kątem poprawy efektywności działania systemu OPK, a w szczególności - poprawy sprawności dowodzenia wojskami OPK.

1.2. PRZEDMIOT

Jak wynika z tematu pracy - przedmiotem badań są: "kompetencje".

Termin ten jest różnie definiowany i tak np.: Według "Wielkiej Encyklopedii Powszechnej" - PWN Warszawa 1976 r. /wyd.I, tom V, str.761/:

"KOMPETENCJA: /łac./ /prawo/ - uprawnienie i obowiązek danego organu do realizowania określonego przepisami działania".

Według "Słownika Wyrazów Obcych" - PIW Warszawa 1967 r. /wyd.XII, str.351/:

"KOMPETENCJA: /od łac. competentia - odpowiedzialność, zgodność/. 1/ Posiadanie wiedzy umożliwiającej wydawanie sądu, wypowiedzanie autorytatywnego zdania; zakres zagadnień, o których dana osoba może wyrokować, gdyż posiada odpowiednie wiadomości i doświadczenie. 2/ Zakres, pełnomocnictwa i uprawnień danej instytucji lub osoby".

Według "Leksykonu PWN" - Warszawa 1972 r. wyd.I /dodruk/ /str.543/:

"KOMPETENCJE: zakres uprawnień, pełnomocnictw, zakres czyjejs wiedzy, umiejętności, odpowiedzialności".

W tym opracowaniu przedmiotem badań będą kompetencje rozumiane jako:

"KOMPETENCJE: - zakres uprawnień i pełnomocnictw oraz odpowiedzialności decydenta /np.: szczebla, grupy, osoby/ do realizowania zadań obronnych przez podległe mu siły i środki OPK".

Tak rozumiane kompetencje są ściśle związane z zakresem i treścią zadań stawianych podwładnym przez przełożonych. Rozwiązanie tego problemu powinno określić: kto, kiedy, w jakich warunkach i w jakim zakresie oraz dlaczego ma prawo decydować o użyciu danych sił i środków OP?

Usprawni to z pewnością organizację pracy i działań, wprowadzi klarowność, a więc jasność i prostotę, a co najważniejsze j e d n o z n a c z n o ś ć .

1.3. ZAKRES

W opracowaniu nie podejmuje się próby zajmowania stanowiska w sprawach kompetencji rozumianych jako zakres wiedzy i kwalifikacji, czy jako zakres określonych obowiązków decydentów.

Opracowanie nie obejmuje zagadnień dotyczących wszystkich kompetencji, wszystkich osób podejmujących decyzje na wszystkich szczeblach dowodzenia wojskami OPK. Tego rodzaju kompédium organizacyjne przekraczałoby możliwości zespołu opracowującego i co ważniejsze, w przeważającej swej części nie byłoby pracą naukową, lecz organizacyjno-technicznym opisem całokształtu problematyki organizacyjnej.

Ambicją zespołu autorskiego jest rozstrzygnięcie w sposób naukowy, poparty badaniami, problemów z dziedziny sztuki operacyjnej, mających wpływ na efektywność działania wojsk OPK od strony organizacji dowodzenia poprzez określenie kryteriów i zasad podziału kompetencji pomiędzy poszczególnymi szczeblami dowodzenia i głównymi osobami funkcyjnymi /decydentami/.

Z tych powodów zakres pracy obejmuje:

1. Podział kompetencji pomiędzy głównymi szczeblami dowodzenia wojsk OPK:
 - operacyjnym - dowództwo wojsk OPK /CSD, ZCSD/;
 - operacyjno-taktycznym - Korpus OPK /SD-1, SD-2/;
 - taktycznym - jednostki WL, WRiA, WRT, /PłSD/.
2. Kompetencje głównych decydentów występujących na tych szczeblach dowodzenia:
3. Podział kompetencji wyżej wymienionych szczebli i głównych osób funkcyjnych w dwóch okresach, podczas organizacji działań bojowych i w czasie prowadzenia walki.

1.4. WYKONANIE

Całokształt opracowania obejmuje:

- Część I - Wstęp i dane wyjściowe z analizą stanu istniejącego i rozwoju przeciwnika, wojsk OPK i wojsk współdziałających.
- Części II, III i IV - Szczegółowe, opracowane przez poszczególnych członków zespołu, zawierające treści dotyczące poszczególnych szczebli dowodzenia.
- Część V - Zakończenie - z ogólnymi wnioskami dotyczącymi kryteriów i zasad podziału kompetencji.

W poszczególnych częściach pracy, są przebadane i zaproponowane kompetencje dowódców, grup operacyjnych i służb dyżurnych badanych szczebli dowodzenia wojsk OPK podczas:

- organizacji działań bojowych;
- prowadzenia działań bojowych;

Uważamy, że takie ujęcie tematu uwzględnia wszystkie zagadnienia związane z metodą i treścią pracy dowódców i sztabów /stanowisk dowodzenia/ tych szczebli dowodzenia,

biorąc za punkt wyjścia otrzymane zadanie i kończąc wykonaniem zadania. Tak więc rozważone zostaną kompetencje decyzyjne w zakresie:

- operacyjno-taktycznym /użycia sił i środków OP w zakresie ich ugrupowania i walki/;
- dowodzenia i współdziałania oraz zabezpieczenia działań.

1.5. METODY I HIPOTEZY OPRACOWANIA

Podstawę do opracowania tematu stanowiły:

1. Wszechstronna analiza warunków systemu dowodzenia wojskami OPK oraz przebadanie obiegu informacji w rzeczywistym czasie pomiędzy szczeblami dowodzenia. Pozwoliło to wskazać podstawowe kryteria podziału kompetencji i umożliwiło prawie optymalne określenia zakresu uprawnień decyzyjnych dla poszczególnych szczebli dowodzenia.
2. Zebrane wnioski i doświadczenia z ćwiczeń i treningów systemu OPK w zakresie dowodzenia. Ujawniły one szereg niedopracowań i usterek wśród których najpoważniejszym jest w k r a c z a n i e wyższych szczebli dowodzenia w kompetencje niższych.
3. Przeanalizowanie istniejących zasad dowodzenia, które nie są wszystkie w pełni adekwatne dla obecnych warunków systemu OPK. Analiza tych zasad w oparciu o działania OP w ostatnich wojnach /Wietnam, Bliski Wschód/ i doświadczenia z ćwiczeń i treningów naszego i koalicyjnego systemu OP umożliwiła podjęcie próby ich uporządkowania oraz usystematyzowania według ważności, co przyczyni się niewątpliwie do usprawnienia dowodzenia.
4. Widzenie i uwzględnianie rozwoju środków technicznych dowodzenia, w tym szczególnie jego automatyzacji. Wynikają stąd postulaty ścisłego określenia podziału kompetencji w zakresie dowodzenia ogniowego i operacyjno-taktycznego siłami i środkami OP.

5. Ogólnie w hipotezach autorzy widzą konieczność przeniesienia niektórych kompetencji na inne szczeble niż to jest obecnie oraz rozszerzenie lub zawężenie uprawnień dla innych szczebli dowodzenia w całości lub tylko w niektórych sytuacjach taktycznych.
6. W sumie powinno to usprawnić proces dowodzenia, uczynić go bardziej uporządkowanym, przejrzystym i operatywnym.

Autorzy mają niepłonną nadzieję, że ich rozwiązanie z całą pewnością przyczyni się do usprawnienia procesu dowodzenia wojskami OPK poprzez próbę określenia kryteriów i zasad ustawiania kompetencji poszczególnych ogniw dowodzenia, co może podnieść skuteczność wykorzystania sił i środków OP w toku działań bojowych.

2. D A N E W Y J Ś C I O W E

=====

2.1. PRZECIWNIK

2.1.1. Analiza zmian w ŚNP państw NATO w ostatnich latach

Sytuacja międzynarodowa, mimo formalnie zarysowującego się odprężenia /Helsinki - 1975 r./, charakteryzuje się nadal ciągłym, nie malejącym zagrożeniem wspólnoty socjalistycznej ze strony państw NATO, w których wsteczne, odwetowe i syjonistyczne siły wciąż mają dużo do powiedzenia, a istotą ich działania jest i pozostaje a n t y - k o m u n i z m.

Obowiązujące od grudnia 1967 r. w NATO "strategia elastycznego reagowania" - jest tylko zmodernizowaną i bardziej perfidną wersją poprzednich doktryn wojennych opartych na polityce z pozycji siły. Wprowadzenie jej zasad w życie doprowadziło pod koniec lat sześćdziesiątych do szerokiego zaangażowania militarnego USA w Indochinach i na Bliskim Wschodzie oraz dynamicznego wzrostu wydatków na cele wojsko-

we. Przeciętny wzrost nakładów budżetowych w państwach NATO w latach siedemdziesiątych wynosi około 15%. Np.: w 1975 r. USA wydatkowały na siły zbrojne 89 mld dolarów, a na rok 1976 przeznaczyły 104,7 mld dolarów /wzrost o 16,5%/; odpowiednio RFN 32 mld marek i ok. 37 mld marek /wzrost 15,6%/.

W ostatnich latach odnotowuje się duże zmiany w siłach zbrojnych paktu NATO, szczególnie w zakresie:

- dynamicznej modernizacji zwłaszcza zaczepnych środków walki;
- doskonalenia struktur organizacyjnych;
- rozwoju środków i metod wojny radioelektronicznej w celu bardziej skutecznego pokonywania obrony powietrznej i przeciwlotniczej krajów UW.

Najbardziej istotne zmiany zaszły w taktycznych siłach powietrznych, a w tym na SE TDW /2 i 4 PTSP/ i północno-europejskim TDW, szczególnie nas interesujących, a także bombowem lotnictwie strategicznym.

Ogólnie na SETDW i PŁETDW obserwuje się stopniowe i nieznaczne zmniejszanie składu ilościowego samolotów bojowych, ale za to znaczny wzrost jakościowy, zarówno pod względem osiągnięć, jak i wyposażenia technicznego oraz uzbrojenia. W sumie w ciągu ostatnich pięciu lat wprowadzono do uzbrojenia sił powietrznych na SE TDW /głównie w 2 i 4 PTSP/ około 350 samolotów nowych typów, jak: F-111, F-4F, "Buccaneer", "Harrier" i "Jaguar". Odnowiono więc około 30 % parku samolotowego lotnictwa taktycznego uderzeniowego i rozpoznawczego.

Poza tym w wyniku znacznego wzrostu udźwigu samolotów, wzrosła w tym samym czasie salwa ogniowa lotnictwa taktycznego na SE TDW z 5,1 tys. ton do 6,5 tys. ton, czyli o około 28%.

Najbardziej charakterystyczną cechą sił powietrznych NATO jest bardzo wysoki współczynnik zaczepności, wynoszący ponad 0,8, gdyż powyżej 80% samolotów stanowią typy myśliwsko-bombowe, a ponad połową z tego, jest przystosowana do przenoszenia broni jądrowej.

W zakresie doskonalenia struktur organizacyjnych na szczególną uwagę zasługuje utrzymywanie wysokich procentowych stanów ukończenia jednostek taktycznych, kosztem zmniejszenia między innymi stanów jednostek zaopatrzenia.

Jeżeli w 1975 roku stosunek ilościowy jednostek taktycznych do jednostek zaopatrzenia wynosił 59: 41, to w 1977 r. ma on wynosić 71 : 29. W celu realizacji tego przedsięwzięcia w 1976 r. wydano zarządzenie nakazujące skierowanie 6000 podoficerów, specjalistów wysokiej klasy z jednostek zaopatrzenia do jednostek bojowych.

Z analizy procesu dotychczasowego doskonalenia i modernizacji ŚNP państw NATO widać, że osiągnęli oni wyraźną zmianę jakościową szczególnie w elektronicznym oprzyrządowaniu samolotów i pocisków. Już teraz doskonalsze zestawy urządzeń radioelektronicznych umożliwiają załogom samolotów odstrzelenie pocisków i zrzut bomb bez widzialności wzrokowej obiektów uderzenia, lot na bardzo małej wysokości bez widzialności ziemi oraz realizowanie zadań w zakresie zakłóceń radioelektronicznych i ostrzegania grup własnych samolotów. Obecnie około 70% samolotów IM oraz wszystkie samoloty bombowe NATO są przystosowane do działania z pociskami lub bombami naprowadzanymi za pomocą systemów elektronicznych.

Podkreślamy tu z naciskiem, że w kompleksie ofensywnych przedsięwzięć w pakcie NATO są teraz szczególnie preferowane przedsięwzięcia w o j n y e l e k t r o - n i c z n e j.

Jednym z celów tych przedsięwzięć jest szczegółowe ustalenie już w czasie pokoju rozmieszczenia, przeznaczenia i reżimów pracy naszych systemów elektronicznych.

W dotychczas prowadzonych wojnach przez Stany Zjednoczone i Izrael stosowane były na szeroką skalę różnorodne środki wojny radioelektronicznej. Na podstawie tych, bojowych doświadczeń doszli oni do wniosku, iż umiejętnie, zaskakujące przeciwnika użycie środków wojny elektronicznej przy p o k o n y w a n i u s i l n e j o b r o n y p o w i e t r z n e j ewidentnie zmniejsza stratę w lotnictwie, a z drugiej strony zwielokrotnia zużycie aktywnych sił i środków walki OP. Dlatego też i nakłady finansowe przeznaczone na opracowywanie, produkcję i wprowadzanie do wyposażenia wojsk środków wojny elektronicznej z roku na rok wzrastają średnio o 18 - 20%.

2.1.2. Analiza rozwoju SNP i ich zdolności bojowych do roku 1980

Rozwój i modernizacja lotnictwa taktycznego NATO ma charakter c i ą g ł y i zmierza w kierunku zwiększenia zaczepności i żywotności oraz uniwersalizacji parku samolotowego, przystosowania większości samolotów do wykonywania zadań z użyciem broni tak konwencjonalnej, jak i jądrowej na polu walki jako wsparcia lotniczego, jak również i w głębi operacyjnej w ramach izolacji pola walki, czy też w a l k i o p a n o w a n i e w p o - w i e t r z u.

W rozwoju sił powietrznych państw NATO do 1980 r. /patrz zał.1/ nie przewiduje się wzrostu ilościowego. Główny wysiłek skierowany będzie na wprowadzanie do uzbrojenia jakościowo lepszych samolotów w zamian wycofywanych -

starych. Samoloty nowo wprowadzane będą się charakteryzowały większą manewrowością, udźwigiem, doskonalszym wyposażeniem radioelektronicznym w zakresie nawigowania, bombardowania, rozpoznania i przeciwdziałania, co w połączeniu z wykorzystaniem wprowadzanych nowych środków rażenia zwiększy możliwości lotnictwa w zakresie pokonywania silnej OP i bardziej celnego rażenia obiektów ataku.

nie aktualne
W lotnictwie strategicznym USA - z początkiem 1978 r. ma wejść na uzbrojenie nowy bombowiec strategiczny typu B1, których w roku 1980 będzie ok. 40.

W lotnictwie strategicznym W. Brytanii i Francji nie przewiduje się budowy nowych, typowych samolotów strategicznych. Będące aktualnie w uzbrojeniu samoloty "Vulcan" zostaną na początku lat 80-tych całkowicie wycofane z uzbrojenia, a samoloty "Mirage-IV" francuskich strategicznych sił powietrznych pozostaną w uzbrojeniu do 1980 r.

Po 1980 r. rolę samolotu strategicznego francuskich sił powietrznych ma spełniać samolot "Super Mirage", który w latach 80-tych będzie również jednym z podstawowych typów lotnictwa taktycznego.

W lotnictwie taktycznym państw NATO - przewiduje się przeobrażanie eskadr w samoloty F-14, F-15, "Jaguar", F-4F i A-7D oraz stopniowe wprowadzanie nowych samolotów typu F-16, "Alfa-Jet" i MRCA-200 "TORNADO".

I tak w SP RFN "Luftwaffe" - samoloty F-104 i G-91 mają być wycofane z uzbrojenia i zastąpione przez samoloty F-4, "Alfa-Jet", a począwszy od 1979 r. przez samoloty "MRCA-200".

Równoległe z wprowadzeniem nowych typów samolotów prowadzi się intensywne doskonalenie urządzeń nawigacyjnych, kierowania ogniem broni pokładowej i bombardowania w celu uzyskania wzrostu skuteczności oddziaływania bronią konwencjonalną jak również i jądrową. Pomimo wcześniej panujących tendencji do wyeliminowania broni maszynowej z samolotów obserwuje się obecnie powrót do tego rodzaju uzbrojenia i jego dalsze doskonalenie. Jest to niewątpliwy skutek doświadczeń z niedawnych wojen w Wietnamie i na Bliskim Wschodzie. Wszystkie nowo wprowadzane i projektowane samoloty, z reguły, są uzbrajane w wielolufowe działka kalibru od 20 do 30 mm. Stosowane są również zasobniki z działkami podwieszanymi na zamkach bombowych.

Bardzo dużo uwagi poświęca się bombom, a szczególnie ich celnemu zrzutowi z dużych i małych wysokości. Nowym rodzajem celnego naprowadzania bomby na cel, jest naprowadzanie telewizyjne i laserowe.

Kierowane bomby lotnicze należą do najbardziej perspektywicznego rodzaju uzbrojenia samolotów.

Główną zaletą tych bomb w porównaniu z bombami niekierowanymi jest zwiększenie prawdopodobieństwa trafienia w cel z pierwszego zajścia, przy zrzucie ze znacznych odległości. Prawdopodobny błąd kołowy wynosi 3-4 m, gdy przy stosowaniu bomb zwykłych błąd ten wynosił 90 - 120 m.

Do bomb kierowanych telewizyjnie należy bomba "WALLEYE". Nosicielami tej bomby są samoloty myśliwsko-bombowe typu F-4, F-111 i szturmowe typu A-4 i A-7.

Do bomb kierowanych wiązką laserową należy bomba typu MK-118 "HOBOS", wypróbowana przez Amerykanów w wojnie wietnamskiej do zwalczania celów punktowych, mostów, umocnień itp.

Taktyka działania grupy samolotów z bombami naprowadzanymi wiązką laserową polegała na oświetleniu celu przez jeden z samolotów promieniem lasera, co wykorzystywane było przez samoloty grupy uderzeniowej.

Oświetlenie celu promieniem laserowym prowadzone było przez samolot latający po kręgu w odległości 5-6 km od celu, na wysokości 3500 - 4000 m. Z chwilą oświetlenia celu przez samolot "celowniczy", grupa 4-8 samolotów lecących w pobliżu, z tylnej półsfery wchodziła w lot nurkowy pod kątem 35° - 40° , w momencie przecięcia promienia lasera oświetlającego cel następowało zwolnienie bomb z samolotów. Dalej bomby były naprowadzane w cel przez laserowe głowice. Z tego rysuje się wyraźny wniosek dla OP, że najważniejszym celem powietrznym do zniszczenia przy takich działaniach przeciwnika będzie samolot "celowniczy". Bez niego bomby niesione przez samoloty grupy uderzeniowej nie będą już tak celne.

Zasięg działania laserowego układu samonaprowadzania bomby ograniczają również dym lub mgła, wpływając znacznie na celność.

Oprócz modernizacji bomb dużego kalibru prowadzi się badania nad wszelkiego rodzaju uniwersalnymi zasobnikami i kasetami do małych bomb odłamkowych, przeciwpancernych i min zrzuconych z samolotów i śmigłowców w celu rażenia siły żywej i broni pancernej.

Najbardziej jednak trudne do zwalczania przez OP będą najnowsze pociski raketowe klasy "p-z" typu ALCM /"Cruise"/ o zasięgu od 550-2700 km i SRAM o zasięgu od 160-300 km, przenoszone przez lotnictwo strategiczne, samolotami B-52, B-1 i ewentualnie FB-111.

Doskonali się również pociski raketowe znajdujące się obecnie w uzbrojeniu LT jak:

- pociski "BULLPUP" z wymienną głowicą, konwencjonalną lub jądrową, przeznaczone do niszczenia celów powierzchniowych;

- pociski "SHRIKE" i "STANDARD ARM" - przeznaczone do zwalczania RLS, zwłaszcza SNR;

- pociski "MAVERICK" - przeznaczone do niszczenia czołgów, SO artylerii raketowej, RLS oraz samolotów na lotniskach. Wprowadzono do nich telewizyjny system naprowadzania;

- pociski "MARTEL" - w wersji brytyjskiej również mają wprowadzony telewizyjny system naprowadzania.

W pracach rozwojowych nad pociskami "p-z" szczególny nacisk kładzie się na zwiększenie zasięgu, uniezależnienie użycia ich od warunków atmosferycznych oraz zapewnienia dużej skuteczności rażenia celu.

Do najbardziej perspektywicznych pocisków tej klasy można zaliczyć:

- pocisk AGM-53A "CONDOR" - produkcji amerykańskiej;

- pocisk "HARPON" - produkcji amerykańskiej;

- pocisk "JUMBO" - opracowany przez RFN dla samolotów "MRCA-200";

- pocisk typu "HARM" - opracowywany przez Stany Zjednoczone, o przeznaczeniu przeciwradiolokacyjnym.

Państwa NATO specjalnie dużą uwagę przykładają do rozwoju urządzeń wojny elektronicznej. Aktualnie widzi się dwa kierunki tego rozwoju.

Pierwszy z nich zakłada wzrost stopnia automatyzacji w połączeniu z innymi środkami technicznymi i uzbrojeniem, rozszerzenia zakresów częstotliwości i zwiększenia mocy promieniowania, lepsze wykorzystanie ściśle ukierunkowanych anten, zapewniających koncentrację promieniowanych sygnałów zakłócających.

Drugi kierunek obejmuje wypracowanie nowych zasad prowadzenia wojny elektronicznej, polepszenie struktur organizacyjnych i zwiększenie efektywności zastosowania posiadanych środków technicznych.

W publikacjach zachodnich stwierdza się, że największe szanse powszechnego zastosowania mają urządzenia przeciwdziałania radioelektronicznego j e d n o r a z o w e g o u ż y t k u, służące do wykrywania ubocznego promieniowania urządzeń przeciwnika i ich zakłócenia.

Nadaje się też priorytetowe znaczenie środkom przeciwdziałania układom śledzenia i kierowania uzbrojeniem, pracującym w zakresie fal podczerwonych i w widzialnych zakresach widma elektromagnetycznego.

Aktualnie w USA produkowane są w pierwszej kolejności takie środki jednorazowego użytku, które są przeznaczone do wytwarzania zakłóceń przeciwlotniczym zestawom rakietowym pracującym w zakresie fal centymetrowych /szczególnie 3 cm/.

Do transportu środków jednorazowego użytku do rejonów, gdzie przeciwnik dysponuje silną obroną powietrzną /przeciwlotniczą/, planuje się wykorzystywać samoloty bezpilotowe typy BQM-34, XQM-93A i YQM-98A, rakiety, balony i spadochrony.

Niezależnie od tego 100% lotnictwa strategicznego i do 70% lotnictwa taktycznego przystosowane będzie do prowadzenia zakłóceń. Prawie wszystkie samoloty bojowe wyposażone będą w środki indywidualnej osłony radioelektronicznej.

Na samolotach IS montowane są nadajniki i stacje zakłóceń typu AN/ALQ-71,72, QRC-279, AN/ALT-13,15,16,17,22. Natomiast samoloty LT wyposaża się w nadajniki umieszczone w zasobnikach typu AN/ALQ-71,72 i 87.

Samoloty IS typu B-52 i B-1 mogą zabierać kilkanaście nadajników zakłóceń, które praktycznie pokrywają cały zakres częstotliwości naszych środków elektronicznych. Ponadto mogą one zabierać rakiety typu "QUEIL", imitujące powierzchnię odbicia bombowca, rakiety RCU-2B do zrywania naprowadzania rakiet "z-p" oraz rakiety RCU-1B do zakłócenia pokładowych celowników radiolokacyjnych.

Samolot B-52 poza tym posiada 2 automaty do wyrzucania odbijaczy dipolowych i 6 wyrzutni do odstrzeliwania pozornych celów wydzielających energię cieplną.

Samolot FB-111 może mieć 4 nadajniki zakłóceń w podwieszanym zasobniku typu AN/ALQ-87 pracujące w zakresie 2000-8000 Mhz. Urządzenie to może zakłócać wszystkie stacje naprowadzania rakiet oraz RLS P-35, P-40, PRW-9 i PRW-11 jak również SON-9.

Posiada on również automat do wyrzucenia odbijaczy dipolowych.

Wiadomo jest, że bezpilotowe samoloty BQM-34 poza przygotowaniem ich do przenoszenia środków wojny radioelektronicznej, nadajników i stacji zakłócających oraz rakiet typu "SHRIKE" i "STANDARD-ARM" - przystosowuje się również do spełniania roli celów powietrznych pozorowanych lub mylących.

Te nowe rozwiązania w styczniu 1975 r. wykorzystano ćwiczebnie lotnictwo izraelskie.

Istota ćwiczenia na temat pokonywania egipskiej, nasyconej rakietami obrony przeciwlotniczej, polegała na tym, że samoloty bezpilotowe ściągały na siebie ogień środków OPL, gdy w tym samym czasie samoloty myśliwsko-bombowe zbliżyły się do rubieży rozmieszczenia stanowisk wyrzutni rakietowych i zrzucały na nie kierowane bomby i rakiety.

Wniosek z tego, że powyższa taktyka działań lotnictwa taktycznego może być zastosowana i na naszym TDW.

Ponadto podkreślić należy, że siły powietrzne państw NATO dysponują obecnie sporym potencjałem personelu latającego z doświadczeniem bojowym. Około 35% stanu samolotów 2 i 4 PTSP eksploatują piloci amerykańscy. Wiadomo jest, że około 200 z nich brało udział w agresywnej wojnie w Indochinach, w warunkach silnego przeciwdziałania środków OP.

Ogólnie wyszkolenie personelu latającego 2 i 4 PTSP oraz wyposażenie nawigacyjno-bombardierskie i na przyszłość umożliwi prowadzenie działań w TWA i w nocy przez około 80% samolotów bojowych, a na małych i bardzo małych wysokościach około 60-70% samolotów bojowych.

2.1.3. Analiza możliwości narastania sił powietrznych na M + 10 na ŚE TDW

Aktualne ugrupowanie sił powietrznych NATO na ŚE TDW może w ciągu 10-dniowego okresu mobilizacji powiększyć się

o 37 eskadr tj. o około 700 samolotów /bez Francji/, w tym 16 eskadr NBJ w ilości 350 samolotów.

Narastanie sił występować może tylko w 2 i 4 PTSP.

2 PTSP - mogą wzrosnąć o 14 eskadr w ilości 210 samolotów w tym 3 eskadry NBJ - 45 samolotów.

Wzmocnione zostaną SP: W. Bratanii, RFN, Holandii, Belgii i RFN - samolotami typu: "Buccanner", F-4, F-104, F-84 "Harrier", "Hunter" i G-91.

4 PTSP - mogą wzrosnąć o 23 eskadry w ilości 490 samolotów, w tym 13 eskadr NBJ - 305 samolotów.

Wzmocnione zostaną 3 i 17 ALT amerykańska i 1 DLT RFN samolotami typu: F-4, F-111, F-104 i G-91.

Z ogólnej ilości wzmocnienia 2 i 4 PTSP w 700 samolotów około 50% stanowić będą samoloty najnowsze, typu: F-111 i F-4F.

Eskadry sił powietrznych W. Brytanii zostaną zorganizowane z rezerwy operacyjnej, która obecnie wynosi ok. 700 samolotów w tym ok. 180 samolotów bojowych.

Ukompletowanie załóg pilotami odbywać się będzie głównie w oparciu o Dowództwo Szkolenia Lotniczego i podległych mu szkół i ośrodków szkoleniowych. Eskadry sił powietrznych Belgii i Holandii - zostaną zorganizowane z samolotów będących w magazynach na konserwacji, a ukompletowanie załóg - pilotami ze szkół i ośrodków szkolenia pilotów.

Eskadry sił powietrznych RFN - zostaną zorganizowane z samolotów rezerwy centralnej i z samolotów rezerwowych /w każdej eskadrze jest utrzymywana rezerwa trzech samolotów/. Załogami eskadry zostaną ukompletowane z nadwyżki operacyjnej, która obecnie wynosi 1,5 załogi na samolot, czyli ok. 280 ludzi.

Siły powietrzne Stanów Zjednoczonych w Europie 3 i 17 ALT zostaną wzmocnione eskadrami przerzuconymi z terytorium USA ze składu 9 i 12 ALT oraz Gwardii Narodowej i Rezerwy Regularnej.

2.1.4. Analiza zagrożenia i możliwości użycia na PRL
ŚNP przez przeciwnika

Zgodnie z poglądami dowództwa NATO, ewentualna wojna w Europie rozpocznie się w obecnych warunkach bez użycia broni jądrowej. Do użycia broni jądrowej, według ich założeń może dojść, zależnie od rozwoju sytuacji po kilkudziesięciu godzinach lub kilku dniach od początku działań wojennych. Przy czym użycie broni jądrowej może być o g r a n i c z o n e lub nieograniczone.

Wariant rozpoczęcia wojny od razu z użyciem broni jądrowej uważają za mniej p r a w d o p o d o b n y lecz możliwy.

Dowództwo NATO uważa, że w warunkach wojny konwencjonalnej główną siłą uderzeniową zdolną do wykonania zmasowanych uderzeń z z a s k o c z e n i a na obiekty położone w głębi operacyjnej przeciwnika oraz do przeniesienia tych uderzeń w krótkim czasie na duże odległości z jednego kierunku na drugi jest l o t n i c t w o t a k t y c z n e.

Lotnictwo taktyczne oprócz wykonania zadań w głębi operacyjnej przeciwnika odgrywa bardzo istotną rolę w zakresie bezpośredniego lotniczego wsparcia wojsk lądowych i prowadzenia rozpoznania.

a/ Działania lotnictwa NATO w wariancie bez użycia broni jądrowej - według naszej wiedzy organizowane będą w formie o p e r a c j i p o w i e t r z n y c h na głębokość 1000-1200 i więcej km.

Czas trwania pierwszej operacji powietrznej może wynosić od 1 do 3 dni, przy tym będą wykonywane 1-2 zmasowane naloty w ciągu doby.

Celem operacji powietrznej będzie wywalczenie panowania w powietrzu i naruszenie systemu kierowania państwem i siłami zbrojnymi.

Podstawą do planowania pierwszego, zmasowanego uderzenia lotnictwa taktycznego jest w y k a z o b i e k t ó w

ustalonych wszystkimi rodzajami rozpoznania i zatwierdzony przez Dowództwo Europejskiego TDW. Bezpośrednie rozpoznanie obiektów prowadzi się tylko na korzyść konkretnych grup uderzeniowych.

Za decydujący czynnik w tych działaniach uważa się zaskoczenie.

Na osiągnięcie zaskoczenia kieruje się wszystkie wysiłki, szczególnie w zakresie skrytości przygotowania wojsk, zdecydowania, szybkości i oryginalności działań.

Dalszymi podstawowymi zasadami działania lotnictwa NATO w pierwszej operacji, są:

- zmasowane użycie wszystkich rodzajów lotnictwa;
- kompleksowe wykorzystanie posiadanego uzbrojenia;
- wydzielanie znacznych sił do obezwładnienia sił i środków obrony powietrznej;
- intensywne oddziaływanie na system OP środkami wojny radioelektronicznej;
- działania demonstracyjne;
- wykonywanie dolotu do obiektów uderzenia na małych wysokościach, ze zmianami kursu i profilu lotu.

W nocy zakłada się działanie małych grup, po 2-6 samolotów i pojedynczych samolotów urzutowanych w czasie i według wysokości.

Wychodząc z doświadczeń wojen lokalnych dowództwo NATO uważa, że podczas zmasowanego nalotu w dzień, silną OP należy pokonywać na wąskim froncie, posiadając w ugrupowaniu bojowym grupy uderzeniowe i zabezpieczenia.

Ze względu na duże rozśrodkowanie poszczególnych rzutów i fal uderzeniowych pokonywanie OP w nocy odbywać się będzie na szerszym froncie aniżeli w dzień.

Grupy obezwładniania mają za zadanie osłaniać w rejonie celów grupy uderzeniowe przed atakami IM przeciwnika, zakłócać stacje radiolokacyjne, obezwładniać nowo wykryte środki OP itp.

Jednym ze sposobów zwalczania środków OP przeciwnika jest zmuszanie go do odpalania rakiet do grup specjalnych i celów pozornych /samoloty bezpilotowe i pociski/. Grupy specjalne lecą przed grupami uderzeniowymi, nie wchodzą w zasięg stref skutecznego ognia, stosują manewr przeciwrakietowy, a jednocześnie obezwładniają SO rakiet pociskami "Shrike" i "Standard-ARM".

Spore nadzieje w skutecznym i bez dużych strat pokonywaniu silnej OP, specjaliści z NATO, pokładają w wykonywaniu lotów na małej i bardzo małej wysokości.

Ostatnio jednak, ze względu na znaczne zwiększenie nasilenia i skuteczności ognia środków przeciwlotniczych naszej OP, wyrażany jest pogląd o celowości pokonywania współczesnej OP na średnich i dużych wysokościach, zwiększając znacznie przeciwdziałanie radioelektroniczne. Pogląd ten, opierając się na wnioskach z wojny w Wietnamie, reprezentują specjaliści amerykańscy, natomiast Brytyjczycy są za pokonywaniem OP na małych wysokościach.

W odniesieniu do obszaru PRL możliwość pokonywania przez przeciwnika naszej OP na małych i bardzo małych wysokościach istnieje przede wszystkim od strony Bałtyku, natomiast z kierunków zachodnich i południowo-zachodnich ochok nalotów na małych wysokościach będą stosowane również naloty na średnich i dużych wysokościach.

Z przewidywanego stanu ŚNP na środkowo i północno-europejskim TDW do działań na terytorium PRL w ramach I zmasowanego uderzenia dowództwo NATO, w wariantcie konwencjonalnym, może wydzielić około 20-25%.

Stanowiąc to będzie w roku 1980 około 320 samolotów lotnictwa taktycznego i pokładowego przenoszącego do 1400 ton bomb /wzrost w stosunku do 1976 r. o około 900 ton/.

Przy rozpoczęciu działań przez przeciwnika w M + 10 należy się spodziewać w I zmasowanym uderzeniu do 530 - 600 samolotów uderzających na obiekty PRL.

W warunkach wojny konwencjonalnej prawie całe lotnictwo strategiczne i około 1/3 ilości NBJ lotnictwa taktycznego będzie znajdowało się w określonej gotowości bojowej do działań z użyciem broni jądrowej.

b/ Z oceny aktualnego i perspektywicznego stanu ŚNP, ich ugrupowania oraz możliwości użycia w wariancie jądrowym bez konieczności mobilizacji i przegrupowania - wynika ciągłość zagrożenia zewnętrznego państw UW w tym i PRL.

Wychodząc z doświadczeń uzyskanych na bazie ćwiczeń sił zbrojnych NATO i Stanów Zjednoczonych można uważać, że zasadniczą formą bojowego zastosowania ŚNP w wariancie jądrowym, będzie powietrzno-kosmiczna operacja prowadzona jednocześnie na wszystkich lub kilku strategicznych kierunkach.

Celem pierwszej powietrzno-kosmicznej operacji może być pozbawienie możliwości obronnych sił zbrojnych państw UW w tym i PRL, naruszenie wojenno-ekonomicznego potencjału i zdeorganizowanie systemu kierowania państwem i siłami zbrojnymi oraz uchwycenia inicjatywy strategicznej w prowadzeniu wojny.

W ramach tej operacji przeciwnik może w ciągu 1-2 dób wykonać od 1-3 zmasowanych uderzeń jądrowych. Uważa się, że wynik w wojnie jądrowej będzie rozstrzygnięty już w pierwszych dniach. Dlatego też dowództwo NATO główną uwagę przywiązuje do wykonania I zmasowanego uderzenia jądrowego. Traktuje go jako uderzenie uprzedzające, najprawdopodobniej noszące charakter boju spotkaniowego, ponieważ strona przeciwna ma możliwość wykrycia zamiaru i wykonania uderzenia odwetowego prawie w tym samym czasie.

Wariantów I zmasowanego uderzenia jądrowego może być wiele, ale najbardziej niebezpiecznym i trudnym do odparcia będzie wariant uderzenia uprzedzającego po krótkotrwałym przygotowaniu /3-4 godziny/.

W tym wypadku najbardziej charakterystyczną metodą wykonania I zmasowanego nalotu będzie wariant jednoczesnego startu pocisków raketowych i lotnictwa.

Najbardziej prawdopodobny, korzystny dla przeciwnika, a najtrudniejszy dla naszej OPK, m o d e l n a l o t u z m a s o w a n e g o na terytorium PRL z użyciem broni jądrowej może być zbudowany jak na zał. nr 2 i 3.

*Model
Nalotu*

Operacyjne ugrupowanie ŚNP przeciwnika w I zmasowanym uderzeniu w warunkach jednoczesnego startu składać się będzie z rzutu raketowego i kilku rzutów lotniczych.

Podział sił lotnictwa na rzuty może być różny i zależeć będzie od ilości wydzielonych samolotów, postawionych zadań i efektywności naszej OP. Rzuty lotnicze również i w wariancie jądrowym będą się składać z grupy zabezpieczenia i uderzeniowej.

Przewiduje się, że na terytorium PRL w ramach I zmasowanego nalotu w wariancie jądrowym, przeciwnik może użyć w roku 1980 około 30 - 35% lotnictwa i do 10-20% pocisków raketowych. Stanowiąc to może:

- około 70 pocisków raketowych przenoszących do 390 ładunków jądrowych o łącznej mocy 34-48 MT /wzrost do 1976 r. o około 154 ładunki i 5-15 MT w nocy/.
Dodatkowo przeciwnik może odpalić 18-30 pocisków klasy "p-z" typu SRAM i ALCM "CRUISE" o łącznej mocy głowic około 3-6 MT, co stanowi wyraźny wzrost zagrożenia raketowo-jądrowego naszego kraju:

- około 500 samolotów lotnictwa taktycznego, pokładowego i strategicznego, które mogą przenieść około 154 ładunki jądrowe o łącznej mocy do 90-195 MT i do 900 ton bomb konwencjonalnych.

Główny wysiłek I zmasowanego uderzenia ŚNP w wariancie jądrowym będzie skierowany na wywalczenie przewagi jądrowej i panowania w powietrzu, czyli obezwładnienia systemu OPK. Przewiduje się wydzielenie do 80% ŚNP w I zmasowanym nalocie na wykonanie tych właśnie zadań. Pozostałe 20% będzie użyte do wykonania uderzeń na obiekty gospodarczo-administracyjne i wojska operacyjne oraz prowadzenie rozpoznania.

W kolejnych zmasowanych nalotach podział sił będzie ulegał zmianom w zależności od sytuacji. Przewiduje się, że jednym z głównych zadań, obok walki o przewagę jądrową i panowanie w powietrzu, będzie izolacja pola walki w celu niedopuszczenia do przegrupowania się wojsk operacyjnych na terytorium NRD. Na wykonanie tego zadania w kolejnych nalotach przeciwnik może przeznaczyć do 50% ŚNP.

Pokonywanie naszego systemu OPK na wszystkich kierunkach powietrznego zagrożenia przeciwnik może realizować na szerokim lub, co bardziej prawdopodobne, kilku wąskich odcinkach frontu, poprzez wybite korytarzy w systemie OP przez zniszczenie i obezwładnienie: dywizjonów art.rak. lotnisk IM, RLP, PłSD i WŁ.

Przy tym z całą pewnością w szerokim zakresie będą stosowane środki wojny radioelektronicznej. Sposoby stosowania obrazuje zał. nr 4.

W wyrąbane korytarze mogą wejść bezpilotowe samoloty zakłócające, które zrzucą głównie w rejonach SO artylerii raketowej i posterunków radiolokacyjnych, nadajniki zakłóceń jednorazowego użytku oraz dipolowe odbijacze. Samoloty z pociskami typu "Shrike" i "Standard-ARM" wykonają uderzenia na SNR w doar. W tym samym czasie w rejonie Morza Bałtyckiego mogą działać 2-3 samoloty specjalne, z których każdy może stworzyć pas zakłóceń o szerokości 60-70 km, na głębokość 110-150 km z odpowiednim natężeniem.

W ten sposób powstanie bardzo skomplikowana sytuacja w zakresie wykrywania, naprowadzania i będzie ogromnie utrudnione dowodzenie aktywnymi środkami OP.

2.1.5. Wnioski do przedmiotu opracowania /grupa "A"/

A-1. Modernizacja obecnego parku samolotowego, a szczególnie wprowadzenie nowych, doskonalszych samolotów na uzbrojenie SP państw NATO potęguje wzrost zagrożenia powietrznego państw UW w tym i PRL.

A-2. Udoskonalenie środków rażenia i celowania pozwala przeciwnikowi na wydatne obniżenie norm operacyjnych rażenia

obiektów i proporcjonalne do tego zwiększenie ilości planowanych obiektów do uderzenia w ramach I-go i kolejnych zmasowanych nalotów.

A-3. Wprowadzone do uzbrojenia samolotów strategicznych pociski raketowe typu SRAM i ALCM "CRUISE" - zwiększają wydatnie przeciwnikowi możliwości uderzeń na obiekty położone w głębi kraju bez wchodzenia w zasięg aktywnych środków OP.

A-4. Masowe i różnorodne użycie środków wojny radioelektronicznej bardzo utrudni dowodzenie siłami i środkami OPK.

A-5. Całokształt przedsięwzięć doskonalących ŚNP przeciwnika, przewidywany ich rozwój i wykorzystanie na zawczasu wybrane i rozpoznane obiekty na terytorium PRL stwarza konieczność posiadania silnej OP i ciągłego jej doskonalenia. W tym szczególnie doskonalenia gotowości bojowej, systemu dowodzenia w zakresie dążenia do optymalnego skrócenia czasu jego reakcji na zaistniałe sytuacje powietrzne oraz organizacji i realizacji współdziałania, jak i zabezpieczenia działań bojowych.

A-6. Istnieje obiektywna konieczność doskonalenia modelu naszej OP w przewidywaniu najbardziej niekorzystnych warunków dla nas, tak w warunkach bez, jak i z użyciem broni jądrowej.

A-7. Przy pokonywaniu naszej OP metodą wybijania korytarczy na wąskim froncie istnieje konieczność skupienia wysiłku naszego LM z innych Związków Oper.-Takt. i kierunków, a więc podniesienie centralizacji dowodzenia tym rodzajem wojsk na szczebel operacyjny.

A-8. W celu optymalnego skrócenia czasu reakcji systemu OPK przy założeniu, że dowodzenie będzie scentralizowane, jako bardziej sprawne, staje się koniecznością automatyzacja systemu dowodzenia OPK i bardzo klarowny podział kompetencji między poszczególnymi szczeblami.

UWAGA PORZĄDKOWA

Wszystkie wnioski w poszczególnych częściach opracowania zostały ujęte przy odpowiednich rodzajach, z których bezpośrednio wynikają i oznaczone symbolami złożonymi z liter i cyfr /lub liczb/. Litera oznacza grupę wniosków i ułatwia odnalezienie jej w spisie treści, zaś cyfra /liczba/ - numer kolejny wniosku w grupie.

Zasadę tą przyjęto po to, aby ułatwić dostęp do poszczególnych wniosków i zapewnić jednoznaczność, co jest niezbędne przy omawianiu i syntezie wniosków.

2.2. WOJSKA OPK

2.2.1. Stan aktualny

2.2.1.1. Przeznaczenie, zadania i organizacja wojsk OPK

Wojska OPK stanowią odrębny rodzaj sił zbrojnych, którego przeznaczeniem jest obrona terytorium Polskiej Rzeczypospolitej przed środkami napadu powietrznego.

Głównym zadaniem wojsk OPK jest obrona przed napadem z powietrza:

- ważnych obiektów i centrów administracyjno-politycznych, przemysłowych, komunikacyjnych oraz skupisk ludności;
- obiektów i ugrupowań wojskowych innych rodzajów sił zbrojnych PRL oraz armii sojusznicznych znajdujących się na i nad terytorium oraz pasem wód przybrzeżnych PRL;
- własnych sił i środków w celu utrzymania swej zdolności bojowej i panowania w przestrzeni powietrznej PRL.

Zadanie to wojska OPK realizują poprzez:

- wykrywanie i lokalizowanie w przestrzeni powietrznej środków rozpoznania i napadu powietrznego przeciwnika oraz rozpoznawanie ich i powiadamianie o zagrożeniu z powietrza poszczególnych rodzajów sił zbrojnych i systemu obrony terytorialnej kraju;
- zwalczanie środków rozpoznania i napadu powietrznego przeciwnika i odpieranie nalotów zmasowanych w każdych warunkach atmosferycznych i przy stosowaniu przez niego pasywnych i aktywnych zakłóceń radioelektronicznych w dowolnym zakresie;
- radioelektroniczne przeciwdziałanie, uniemożliwiające przeciwnikowi powietrznemu wykonanie skutecznego ataku na obiekty PRL o szczególnej ważności;

- osłona wojsk własnych oraz wojsk operacyjnych PRL i armii sojuszniczych wykonujących zadania mobilizacji i przegrupowania przez terytorium PRL;
- utrzymywanie w stałej gotowości bojowej odpowiednich, wydzielonych sił dyżurnych tak, aby wykonanie powyższych zadań nie było wykluczone przez zaskoczenie oraz, aby było możliwe szybkie przejście całości wojsk OPK w stan pełnej gotowości bojowej.

Oprócz tego wojska OPK wykonują następujące zadania dodatkowe:

- nadzorowanie przestrzegania ustalonych reżimów lotów i przelotów nad terytorium PRL przez własne i sojusznicze obiekty powietrzne oraz udzielanie im pomocy w razie niebezpieczeństwa, w miarę posiadanych możliwości;
- współdziałanie z sąsiednimi systemami OP w ramach jednolitego systemu OP państw UW;
- ostrzeganie innych rodzajów sił zbrojnych oraz ogniw administracji terenowej o zagrożeniu z powietrza;
- informowanie innych rodzajów sił zbrojnych o sytuacji hydrologiczno-meteorologicznej na terytorium i w przestrzeni powietrznej PRL.

Dla realizacji tych zadań wojska OPK posiadają:

- rozwinięte i gotowe do działań siły i środki obrony pasywnej /WRT, rre, pre/ i aktywnej /LM OPK, WRiA OPK/, których część jest stale gotowa do natychmiastowego działania;
- rozwinięty, stacjonarny system dowodzenia wojskami OPK, który jest utrzymywany w stałej gotowości bojowej /ciągłe całodobowe dyżury SD wszystkich szczebli/;
- rozwinięty system łączności umożliwiający ciągle dowodzenie siłami dyżurnymi, szybkie osiągnięcie wyższych stanów gotowości bojowej przez całość sił i środków wojsk OPK oraz stałe współdziałanie wojsk OPK w ramach: wojsk OPK, Sił Zbrojnych PRL, Sił Zbrojnych Państw Układu Warszawskiego;

- organizację struktur i działań dostosowaną do jak najskuteczniejszego wykonania zadań bojowych oraz odpowiednie ugrupowanie bojowe;
- środki automatyzacji dowodzenia wojskami OPK.

2.2.1.2. Siły i środki wojsk OPK wg aktualnego stanu

- a/ Wojska radiotechniczne w składzie brygad dysponują zautomatyzowanymi posterunkami szczebla batalionowego i posterunkami szczebla kompanijnego, z których znaczna część jest zautomatyzowana.
- b/ Wojska raketowe w niejednorodnym składzie organizacyjnym /DA, BA, par/ zapewniają:
 - obronę strefową - Wybrzeża i Śląska;
 - obronę obiektową takich aglomeracji miejskich jak: Warszawa, Katowice, Poznań, Szczecin, Gdańsk i innych.
- c/ Lotnictwo myśliwskie wojsk OPK w składzie pułków o dwueskadrowej strukturze jest uzbrojone w samoloty MiG-21 oraz samoloty Lim-5.

Lotnictwo naprowadzane jest z zautomatyzowanych i fonicznie-ręcznych PN wchodzących w skład systemu dowodzenia wojsk OPK.

- d/ Rozpoznanie radioelektroniczne wojsk OPK dysponuje oddziałami i pododdziałami rozpoznania radioelektronicznego rozmieszczonych wzdłuż wybrzeża Bałtyku i na pozostałym obszarze PRL.

Rozpoznanie radioelektroniczne wojsk OPK umożliwia wykrywanie i lokalizację obiektów promieniujących na falach KF i UKF.

- e/ Przeciwdziałanie radioelektroniczne wojsk OPK dysponuje oddziałami i pododdziałami i zapewnia stworzenie bariery zakłóceń radioelektronicznych wzdłuż wybrzeża oraz zorganizowanie osłony radioelektronicznej przepraw na rz. WISŁA z możliwością jednoczesnego zakłócenia celów

wykorzystujących pokładowe urządzenia radiolokacyjne, kanałów radiowych UKF i kanałów radiowych KF.

2.2.2. Stan i możliwości wojsk Obrony Powietrznej Kraju przewidywane na lata 1980-1981

Przeznaczenie wojsk OPK, ich główne zadania i zasady organizacyjne nie ulegną istotnym zmianom do lat 1980-81.

Zmiany dotyczące stanu i możliwości bojowych wojsk dotyczą przede wszystkim:

- zwiększenia możliwości bojowych wojsk OPK i automatyzacji kierowania walką;
- usprawnienia dowodzenia i zabezpieczenia bojowego.

a/ Zwiększenie możliwości bojowych i automatyzacji kierowania ogniem

W tym zakresie planowane jest w wojskach OPK utworzenie mieszanych ugrupowań raketowych, przebrojenie p/m w samoloty MiG-21bis i MiG-23, wprowadzenie do ugrupowań WR zestawów rakiet bliskiego działania typu "STRZAŁA-2M", sformowanie posterunków skrytego pola radiolokacyjnego, wprowadzenie zautomatyzowanych zestawów rozpoznania radioelektronicznego w oddziałach przeciwdziałania radioelektronicznego, zorganizowanie nowych pododdziałów zakłóceń radioelektronicznych i wprowadzenie zautomatyzowanych systemów dowodzenia na szczeblach taktycznych i operacyjno-taktycznych. Załącznik nr 5.

b/ Usprawnienie dowodzenia i zabezpieczenia bojowego

W tym zakresie planowane jest w wojskach OPK: wprowadzenie systemu "ALMAZ", zmodernizowanie służby ruchu lotniczego, zorganizowanie systemu ratownictwa lotniczego, poprawienie stanu maskowania przez rozbudowę pozornych /zapasowych/ SO dla doar, pozornych RLP i pozornych SD.

Realizacja wyżej wymienionych przedsięwzięć pozwoli osiągnąć następujące możliwości bojowe w poszczególnych rodzajach wojsk OPK;

c/ Wojska radiotechniczne OPK w składzie brygad będą dysponowały zautomatyzowanymi posterunkami szczebla batalionowego, zautomatyzowanymi posterunkami szczebla kompanijnego oraz posterunkami skrytego pola szczebla batalionowego.

Środki te pozwalają znacznie obniżyć dolną granicę wykrycia celów powietrznych oraz zwiększyć górną granicę do ponad 50000 m.

Wprowadzenie środków automatyzacji spowoduje zwiększenie liczby jednocześnie przekazywanych celów powietrznych:

- z SD krt do SD brt: o 4 cele,
- z SD brt do SD BRT: o 18 celów.

Wojska radiotechniczne będą mogły prowadzić jednocześnie, nad obszarem kraju dwukrotnie więcej celów niż to jest obecnie.

Skróci się obieg informacji o sytuacji powietrznej:

- z SD krt do SD BRT: o ok. 2 min i 36 s;
- z SD BRT do CSD: o ok. 2 minuty.

Przez wprowadzenie zestawów "WOZDUCH-1M" i "DUNAJEC" - powstanie możliwość jednoczesnego prowadzenia wielu celów - nosicieli zakłóceń, zaś wprowadzenie urządzeń "RAMONA" i "RADON" - zwiększy znacznie możliwość radioelektronicznego rozpoznania ŚNP przeciwnika.

d/ Wojska raketowe OPK będą dysponowały większą ilością doar. Wprowadzenie do ugrupowań WR kilku zestawów typu "NEWA" zwiększy możliwości bojowe wojsk raketowych o około 15%.

Przy uwzględnieniu automatyzacji /zestawów "WEKTOR-2M"/ możliwości bojowe wojsk raketowych wzrosną ogólnie o ok.20%. Wprowadzenie zestawów "WEKTOR" umożliwi pelengowanie, wskazywanie i skuteczne ostrzeliwanie w warunkach zakłóceń radioelektronicznych.

Wprowadzenie automatyzacji spowoduje skrócenie rubieży stawiania zadań dla doar o około 60%. Dzięki temu stacje SNR będą mogły promieniować krócej, co utrudni przeciwnikowi wykonanie manewru przeciwraketowego, czy ataku pociskami przeciwradiolokacyjnymi typu "SHRIKE" i "STANDARD - ARM".

Przy znacznie mniejszym nakładzie sił i środków bardziej skuteczną osłonę przeciwlotniczą ugrupowań WR dadzą zestawy raketowe "STRZAŁA-2". /Zał.nr nr 6,7,8 i 9/.

e/ Lotnictwo OPK będzie posiadało obecną ilość samolotów lecz o lepszych danych lotno-taktycznych.

Po wprowadzeniu automatyzacji zwiększą się łączne możliwości jednoczesnych naprowadzeń.

Przewiduje się wzrost ogólnej liczby naprowadzeń o 20% /a w tym ok. 60% liczby naprowadzeń przyrzadowych/ - w porównaniu ze stanem obecnym.

Po wprowadzeniu nowych wersji samolotów i automatyzacji wzrosną możliwości IM OPK w niszczeniu samolotów przeciwnika.

Poza tym wprowadzenie automatyzacji dowodzenia pozwoli wykorzystywać lotnictwo OPK na cały promień działania, ponieważ będzie istniała możliwość dokładnego naprowadzania w całym polu radiolokacyjnym, a nie jak obecnie z jednego PN /zał.nr 10/.

Automatyzacja systemu naprowadzania /zestawy "WOZDUCH-1M" i "WEKTOR"/ pozwoli na dość skuteczne naprowadzanie IM na cele stosujące zakłócenia radioelektroniczne. Jest to bardzo ważne, gdyż będzie można podejmować walkę na dalekich podejściach z nosicielami zakłóceń.

Zwiększy się również bezpieczeństwo własnego lotnictwa w działaniach bojowych, we wspólnej strefie z artylerią

rakietową, na skutek lepszej rozróżnialności i dokładności określania miejsc samolotów.

f/ Rozpoznanie radioelektroniczne wojsk OPK zostanie wyposażone w zautomatyzowane zestawy "RAMONA" i przez to zwiększy się pięciokrotnie liczba jednocześnie rozpoznawanych w zakresie UKF obiektów powietrznych /przy utrzymaniu dotychczasowych ilości stacji/.

g/ Przeciwdziałanie radioelektroniczne wojsk OPK otrzyma nowe stacje zakłócające i zwiększy możliwości zakłóceń pokładowych stacji radiolokacyjnych zakresu centymetrowego oraz zakłóceń radiowej łączności dowodzenia w powietrzu /o około 30%/.

w powietrzu /o około 30%/.

Ogółem, po zrealizowaniu planowych zamierzeń organizacyjnych i sprzętowych możliwości operacyjne aktywnych środków OP wzrosną w stosunku do stanu aktualnego o około 30%. Samo wprowadzenie automatyzacji dowodzenia zwiększy możliwości operacyjne wojsk OPK o ok. 15%.

Poza tym automatyzacja dowodzenia wojskami OPK umożliwi zwiększenie jakości i sprawności dowodzenia poprzez szybkie i elastyczne oddziaływanie na sytuację powietrzną i maksymalne wykorzystanie wszystkich posiadanych sił i środków.

Wszystko to będzie miało wpływ bezpośredni na sposoby realizacji procesu dowodzenia, a pośrednio na kompetencje głównych decydentów w wojskach OPK. W nowych realiach wojsk OPK procesy decyzyjne będą musiały przebiegać znacznie szybciej i sprawniej, a w sposobach realizacji dowodzenia coraz większy będzie udział wyspecjalizowanych, technicznych, zautomatyzowanych systemów dowodzenia.

Jest to jeden z podstawowych warunków determinujących konieczność dokonania potrzebnych zmian w dotychczasowym układzie kompetencji na poszczególnych szczeblach dowodzenia wojskami OPK.

2.2.3. Dyrektywne uwarunkowania zasad organizacji wojsk OPK i dowodzenia nimi

Obecnie istniejąca struktura organizacyjna wojsk OPK została wprowadzona przez szereg aktów prawnych /m.in. rozkazów i zarządzeń/ wydanych przez odpowiednie czynniki i instancje wojskowe na przestrzeni szeregu lat. Struktura ta, w chwili obecnej, jest ugruntowana szeregiem kosztownych zamierzeń inwestycyjnych zrealizowanych dotychczas lub będących w trakcie realizacji. Z tych względów wszelkie, daleko idące wnioski, dotyczące kompetencji osób czy grup funkcyjnych, a mogące rzutować pośrednio na zmiany struktury organizacyjnej wojsk OPK - muszą być rozpatrywane także w aspekcie ekonomicznym i będą miały małe szanse na realizację praktyczną.

Do tego typu zagadnień należą między innymi przede wszystkim kompetencyjne powiązania dotyczące:

- trzykorpusowej struktury wojsk OPK;
- dyslokacji związków, oddziałów i pododdziałów w terenie;
- istniejącego stacjonarnego systemu dowodzenia wojsk OPK;
- rozwinięcia środków walki wojsk OPK na pozycjach stałych;
- zakwaterowania kadry.

Te zagadnienia z podanych wyżej względów muszą być traktowane jako dyrektywne uwarunkowania zasad organizacji wojsk i dowodzenia nimi i w zasadzie nie powinny być traktowane jako przedmiot badań, lecz jako uwarunkowania wyjściowe, które winny być uwzględnione przy opracowaniu tematu i w toku badań.

Z uwagi na konieczność utrzymania możliwie jak najwyższej żywotności systemu dowodzenia wojsk OPK w czasie wojny - koniecznym jest potraktowanie w ten sam sposób /t.zn. dyrektywnie/ sprawy utrzymania konwencjonalnego sposobu pracy stanowisk dowodzenia wojsk OPK /t.zn. metodą foniczno-ręczną/, jako sposobu rezerwowego na wypadek unierucho-

mienia w części lub całości zautomatyzowanych systemów dowodzenia. Wymaganie to, jakkolwiek wpłynie na pewne podniesienie kosztów utrzymania systemu dowodzenia - daje znaczną gwarancję utrzymania sprawności tego systemu w dalszych fazach wojny, przy pracy z zapasowych SD pierwszej i drugiej kolejności.

2.2.4. Wnioski do przedmiotu opracowania /grupa "B"/

Aktualny stan wojsk OPK, ich przewidywany rozwój tak w zakresie uzbrojenia, jak automatyzacji oraz dyrektywne uwarunkowanie dotyczące struktury, zasad organizacji i dowodzenia wojskami OPK - stanowią podstawę do sprecyzowania szeregu niżej podanych wniosków istotnych dla przedmiotu opracowania.

B-1. Istniejąca, rozbudowana i działająca struktura wojsk OPK jest ugruntowana szeregiem kosztownych przedsięwzięć inwestycyjnych i organizacyjnych; zatem ustalenie zakresów kompetencji dla poszczególnych szczebli i osób funkcyjnych powinno w możliwie jak największym stopniu uwzględniać wymogi tej struktury, sprzyjać optymalnemu jej wykorzystaniu.

B-2. Rozbudowany, stacjonarny system dowodzenia WOPK zatrudnia dużą ilość osób funkcyjnych na każdym szczeblu. Dokładne ustalenie zakresów kompetencji dla wszystkich osób przekroczyłoby znacznie rozmiary tej pracy i możliwości autorów. Z tego względu zakres opracowania zostanie ograniczony na poszczególnych szczeblach do:

a/ kompetencji danego szczebla;

b/ kompetencji decydentów i głównych osób funkcyjnych w zakresie dowodzenia podległymi siłami i głównych zadań współdziałania.

B-3. Wprowadzone i planowane do wprowadzenia środki automatyzacji znacznie zmieniają technologię pracy grup i osób funkcyjnych na stanowiskach dowodzenia wojsk OPK.

Natomiast wprowadzenie automatyzacji nie wyklucza istnienia dotychczasowego systemu pracy foniczno-ręcznej. Z tego względu wszelkie ustalenia kompetencji dla grup, czy osób funkcyjnych winny być opracowane na tyle uniwersalnie i elastycznie, aby mogły obowiązywać zarówno przy nowym, jak i starym sposobie pracy grup i osób funkcyjnych.

B-4. Przy opracowywaniu zasad kompetencji szczebli i osób funkcyjnych należy wnikliwie przeanalizować ich przydatność i realność pod kątem zarówno zwiększonych ilości sprzętu uzbrojenia, jak też zwiększonych możliwości działania aktywnych środków walki WOPK.

B-5. Przy opracowaniu kompetencji poszczególnych szczebli, a także grup i osób funkcyjnych należy w jak najszerszym stopniu uwzględnić ogólną tendencję rozwoju OP PRL tak, aby ustalone i przyjęte zasady kompetencyjne mogły być stosowane możliwie jak najdłużej.

2.3. WOJSKA WSPÓLDZIAŁAJĄCE

W oparciu o ustalenia Zjednoczonego Dowództwa Sił Zbrojnych Państw - sygnatariuszy Układu Warszawskiego zostały wprowadzone w życie zasady organizacji funkcjonowania i współdziałania systemów OP tych państw w jednolitym systemie obrony powietrznej państw Układu Warszawskiego.

Obronę powietrzną tworzy się wspólnym wysiłkiem wielu rodzajów sił zbrojnych poprzez włączanie ich sił i środków OP w jednolity system obrony powietrznej kraju, przy czym główną rolę w tym systemie spełniają siły i środki wojsk OPK.

System obrony powietrznej państw wspólnoty socjalistycznej składa się z narodowych systemów poszczególnych krajów, w których główną rolę spełniają siły i środki OP Związku Radzieckiego.

Jednolity system OP państw UW jest przeznaczony do wspólnego wykonania zadań w interesie wszystkich państw układu, jednakże w ramach podporządkowania wojsk OPK każdego państwa krajowemu dowództwu. Oznacza to, że istnienie dowódcy jednolitego systemu OP państw UW nie zdejmuje z krajowych dowództw odpowiedzialności za osłonę swych krajów i stan wojsk zarówno w czasie pokoju, jak i wojny.

Wojska OPK każdego z państw UW, obok wykonywania zadań osłony własnych krajów, częścią sił, określoną w planie operacyjnym i planach współdziałania, wzmacniają OP sąsiednich współdziałających państw.

Organizatorem przedsięwzięć w zakresie jednolitego systemu OP państw UW, jest Dowództwo OP państw UW, które wspólnie z dowództwami OP poszczególnych państw opracowuje propozycje do planu operacyjnego oraz do planu rozwoju jednolitego systemu OP, a jednocześnie realizuje przedsięwzięcia mające na celu zapewnienie stałej gotowości bojowej wszystkich sił i środków.

W oparciu o wzajemne porozumienia jest zorganizowany i systematycznie doskonalony jednolity system radiolokacyjnego wykrywania, powiadamiania i łączności.

Dowodzenie w czasie wspólnych działań bojowych wojsk OP jest scentralizowane i sprawuje je ze swego głównego SD dowódca jednolitego systemu OP państw UW poprzez dowódców wojsk OPK poszczególnych państw.

Jak z tego wynika, jednolity system OP państw UW jest organizacyjnie rozwiązany, przy czym - należy to wyraźnie podkreślić - z uwzględnieniem stopnia zagrożenia i znaczenia danego państwa w układzie, co niewątpliwie gwarantuje jego najwyższą skuteczność.

2.3.1. Zasady współdziałania

Współdziałanie wojsk OPK w ramach wspólnoty socjalistycznej, a także w ramach sił zbrojnych PRL jest objęte ustalonymi wielostronnie zasadami, które w ogólnych zarysach przytacza się poniżej.

2.3.1.1. Współdziałanie wojsk OPK w ramach systemu obrony powietrznej PRL

W ramach OP PRL wojska OPK współdziałają z:

- wojskami lotniczymi /AL/;
- wojskami OPL frontu;
- Marynarką Wojenną;
- siłami i środkami OTK.

a/ Współdziałanie wojsk OPK z wojskami lotniczymi /AL/

Wojska lotnicze /AL/ do odparcia pierwszego zmasowanego uderzenia SNP wydzielają poważne siły, wzmacniając tym samym skutecznie obronę powietrzną kraju. Stąd współdziałanie wojsk OPK z wojskami lotniczymi w początkowym okresie wojny nabiera szczególnego znaczenia i ono będzie w poważnej mierze wpływać na skuteczność i efektywność działań OP.

Współdziałanie to obejmuje:

- planowanie wspólnych działań bojowych w systemie OPK;
- wspólne działanie w celu zniszczenia sił przeciwnika, przygotowujących się do wykonania pierwszego zmasowanego uderzenia z powietrza;
- odpieranie uderzeń przeciwnika z powietrza;
- zabezpieczenie dowodzenia w toku wspólnych działań;
- zabezpieczenie materiałowo-techniczne i lotniskowe działań bojowych;
- powiadamianie o sytuacji powietrznej oraz wzajemną informację o działalności przeciwnika i sił własnych.

Dodatkowo w okresie pokoju współdziałanie to wyraża się w uzgodnionym pełnieniu dyżurów bojowych, zwalczaniu naruszcycieli granic i przeciwdziałaniu naruszeniom ustalonych warunków lotów w przestrzeni powietrznej PRL.

Organizatorem współdziałania jest Dowództwo Wojsk OPK. Na szczeblu taktycznym /korpus OPK - dywizja lotnicza/ opracowuje się konkretne plany współdziałania, uwzględniające wykorzystanie jednostek lotniczych w systemie OPK. Plany te obejmują: wspólne zadania bojowe, ilość sił wojsk lotniczych wydzielonych do działań w systemie OPK, współdziałanie tych sił z wojskami OPK, wymianę przedstawicieli, zabezpieczenie naprowadzania, łączności dowodzenia i współdziałania, bazowania i manewru.

Działające w systemie OPK jednostki wojsk lotniczych wprowadza się do walki w pierwszym lub drugim rzucie taktycznym korpusu OPK na zawczasu planowanych kierunkach działań. W zależności od sytuacji jednostki te mogą być użyte do walki na innych kierunkach z wykonaniem manewru w powietrzu lub z czasowym lądowaniem na innych lotniskach.

Przy nalotach na małych wysokościach lub braku łączności z SD korpusu OPK jednostki WL prowadzą działania bojowe samodzielnie w wydzielonych im sektorach odpowiedzialności.

Podział wysiłku przy zwalczaniu nalotu ŚNP dokonywany jest przez dowódcę korpusu OPK z uwzględnieniem realnych możliwości bojowych załóg, sprzętu oraz działających na danym kierunku typów samolotów nieprzyjaciela. Jako zasadę przyjmuje się, że cele szybkościowe, wysokościowe i działające w TWA i w nocy zwalcza przede wszystkim IM wojsk OPK i WL. Cele działające na małych wysokościach poza strefami ognia wojsk raketowych w dzień zwalczać może również IMSz, przy czym podstawowym sposobem działań w tym wypadku jest patrolowanie w powietrzu na określonych kierunkach.

Dowodzenie jednostkami WL, działającymi w systemie OPK realizuje dowódca korpusu OPK poprzez dowódców dywizji lotniczych lub jednostek szkolno-bojowych.

W celu jednolitego odwzorowania sytuacji powietrznej, a tym samym zabezpieczenia prowadzenia działań jednostki WL

prowadzą nasłuch w radiowej sieci powiadamiania korpusu OPK oraz kierunku meldowania oddziału radiotechnicznego OPK.

Zabezpieczenie materiałowo-techniczne działań IM i IMSz w systemie OPK realizowane jest organicznymi środkami tych jednostek, tylko działania pułków szkolno-bojowych pod względem materiałowo-technicznego zabezpieczenia realizują wojska OPK.

b/ Współdziałanie wojsk OPK z wojskami OPL frontu

Wojska OPK we współdziałaniu z wojskami OPL frontu w początkowym okresie wojny wykonują wspólne zadanie osłony wojsk frontu przed uderzeniami z powietrza w czasie osiągnięcia przez nie gotowości bojowej, wyjścia w rejony alarmowe i przegrupowania na planowany kierunek działań.

Współdziałanie wojsk OPK z wojskami OPL frontu obejmuje:

- planowanie wspólnych działań na okres zagrożenia i początkowy okres wojny;
- uzgodnienie rejonów rozwinięcia współdziałających sił i środków oraz ich sposobów działań, zasad prowadzenia ognia przez artylerię plot i zachowania bezpieczeństwa działań IM;
- organizację wykrywania SNP i wzajemnego powiadamiania o sytuacji powietrznej;
- wymianę przedstawicieli współdziałania i wzajemnej informacji.

Zadanie osłony wojsk frontu we współdziałaniu z wojskami OPK realizują oddziały i pododdziały OPL rozwijane w rejonach dyslokacji, alarmowych i przegrupowania wojsk wg oddzielnych planów operacyjnych i decyzji odnośnych szefów wojsk OPL.

Zorganizowane na okres przegrupowań radiowe sieci współdziałania wykorzystywane są w celu przekazywania meldunków o rejonach i czasie rozwinięcia oddziałów wojsk OPL, ich możliwościach bojowych, rezultatach działań, a także dla przekazania z SD korpusu OPK zarządzeń na wstrzymanie lub przerwania ognia dla zapewnienia bezpieczeństwa własnym samolotom.

Środki OPL w zasadzie prowadzą ogień do celów powietrznych bezpośrednio atakujących osłaniane wojska i obiekty wg decyzji ich dowódców, a w innych przypadkach do wszystkich celów powietrznych o ile nie będzie ograniczeń przekazanych z PłSD lub SD korpusów OPK.

Prawo przerwania lub wstrzymania ognia środków OPL, ze względu na bezpieczeństwo prowadzenia działań przez własne lotnictwo, przysługuje osobom aktualnie dowodzącym z SD korpusów i PłSD.

Oddziały /pododdziały/ raketowe wojsk OPL w okresie zagrożenia i początkowym okresie wojny, w zależności od ich miejsca dyslokacji, podporządkowuje się czasowo dowódcy związku wojsk raketowych OPK lub dowodzenie nimi organizuje się z najbliższego SD wojsk OPK.

Współdziałanie oddziałów /pododdziałów/ raketowych wojsk OPL z LM organizuje się zgodnie z zasadami obowiązującymi w systemie OPK.

W wypadku rozwinięcia systemu OPL frontu na obszarze kraju lub w pobliżu granic PRL dokonuje się wymiany przedstawicieli pomiędzy SD OPL frontu i SD współdziałającego korpusu OPK.

Poprzez przedstawicieli dokonuje się wymiany informacji o sytuacji na froncie i w rejonie obrony korpusu OPK, stanie zagrożenia powietrznego i możliwościach osłony wojsk operacyjnych, przez system OPK i OPL wojsk.

Współdziałanie wojsk OPK z marynarką wojenną ma miejsce podczas wykonywania wspólnych zadań osłony z powietrza baz, portów, przybrzeżnych morskich linii komunikacyjnych oraz konwojów /zespołów/ okrętów podczas przejścia morzem.

Współdziałanie obejmuje:

- planowanie wspólnych zadań;
- organizację i realizację wspólnej osłony baz i portów oraz okrętów /zespołów, konwojów/ podczas przejścia morzem;
- organizację i realizację współdziałania ogniowego między środkami OPL marynarki wojennej i wojsk OPK;
- zabezpieczenie dowodzenia działaniami współdziałających środków OP w bazach i na morzu;
- wzajemne powiadamianie o sytuacji powietrznej i morskiej;
- prowadzenie wspólnych przedsięwzięć ratownictwa morskigo.

Planowanie wspólnych działań odbywa się na szczeblu: sztab marynarki wojennej - korpus OPK.

Z wojsk OPK we współdziałaniu tym biorą udział: wojska rakietowe, lotnictwo myśliwskie, wojska radiotechniczne oraz SD nadmorskiego korpusu OPK. Natomiast z marynarki wojennej we współdziałaniu biorą udział: okręty z przeciwlotniczymi rakietami i przeciwlotniczą artylerią lufową na pokładach, przeciwlotnicza artyleria lufowa w bazach i portach oraz brzegowe i okrętowe środki wykrywania i obserwacji, jak również LMSz w okresie zagrożenia i początkowym okresie wojny działające w systemie OPK na zasadzie operacyjnego podporządkowania.

Podczas postoju okrętów w bazach i portach ich środki OPL włącza się do ogólnego systemu OP danego rejonu. Jeżeli okręty znajdują się w zasięgu ognia nadbrzeżnych jednostek rakietowych wojsk OPK, wówczas współdziałanie odbywa się we wspólnej strefie. Dowodzenie środkami OPL okrętów odbywa się w tym wypadku z SD jednostki rakietowej wojsk OPK poprzez dyżurnego flagowego okrętu dowodzenia zespołu lub dowódcę pojedynczego okrętu.

W wypadku postoju w portach okrętów nie mających bezpośredniej łączności z najbliższym SD wojsk OPK współdziałanie środków OPL tych okrętów z LM OPK odbywa się w oddzielnych strefach działań.

Kierowanie pododdziałami przeciwlotniczej artylerii lufowej marynarki wojennej w zakresie zwalczania ŚNP odbywa się z najbliższego SD OPK /doar lub RLP/ i w tym celu pododdziały te utrzymują bezpośrednią łączność przewodową współdziałania.

W ramach współdziałania z marynarką wojenną wojska OPK mogą wykonywać zadania zwalczania okrętów przeciwnika. Zadanie to wojska OPK mogą realizować tylko w sytuacji pozwalającej na zaangażowanie części sił i środków do innych zadań, niż zwalczanie celów powietrznych. Do wykonania tego zadania mogą być użyte zarówno wojska raketowe, jak i lotnictwo myśliwskie.

Dowodzenie współdziałającymi środkami odbywa się ze stanowisk dowodzenia MW /FSD MW i SD FOW/ oraz korpusu OPK /SD KOPK lub Pł SD, SD związków artylerii OPK/.

W celu zabezpieczenia ciągłości współdziałania w okresie zagrożenia lub stanu pełnej gotowości bojowej dokonuje się wymiany przedstawicieli pomiędzy sztabami /SD/ marynarki wojennej i korpusu OPK oraz SD FOW i Pł SD. Do zadań przedstawicieli należy informowanie o aktualnej sytuacji własnych wojsk, otrzymanych zadaniach oraz podjętych decyzjach współdziałających dowódców.

Wojska OPK ściśle współdziałają z marynarką wojenną w zakresie ratowania załóg samolotów zestrzelonych nad morzem.

c/ Współdziałanie wojsk OPK z siłami i środkami OTK

Współdziałanie to ma na celu zabezpieczenie żywotności kraju i zapewnienie dogodnych warunków do prowadzenia działań bojowych przez wojska OPK.

Polega ono na:

- ostrzeganiu SK poszczególnych KOK, miast wydzielonych, województw i jednostek wojskowych o zagrożeniu z powietrza;

- wykorzystaniu pododdziałów artylerii plot OTK w systemie OPK;
- wzajemnej informacji o uderzeniach z powietrza oraz pomocy w likwidacji skutków tych uderzeń;
- udzielaniu pomocy przez siły i środki OTK przy rozbudowie inżynierskiej obiektów wojsk OPK;
- wykrywaniu i zwalczaniu grup dywersyjnych oraz desantów przeciwnika;
- zabezpieczeniu dróg manewru dla wojsk OPK;
- poszukiwaniu załóg samolotów zestrzelonych lub przymusowo lądujących na obszarze kraju.

System ostrzegania o zagrożeniu z powietrza ma na celu zebranie informacji o ŚNP przeciwnika i doprowadzeniu jej do ostrzeganych ogniw, jak również przekazanie przez ogniwa ostrzegane sygnałów na ogłoszenie lub odwołanie alarmu lotniczego. Składa się on z dwóch podstawowych ogniw:

- organów przekazujących informację o zagrożeniu z powietrza /SD KOPK/;
- terytorialnie rozmieszczonych ogniw ostrzeganych /SK KOK, działów KOK, stanowiska i elementy dowodzenia MON, SK WKO oraz SD rodzajów sił zbrojnych, związków operacyjno-taktycznych i jednostek wojskowych/.

Podstawowym elementem współdziałania wojsk OPK z siłami i środkami OTK jest wykrywanie i zwalczanie grup dywersyjnych oraz desantów przeciwnika. Wojska OPK wykrywają i niszczą środki transportu na trasach lotu do planowanych rejonów zrzutu. Do rozpoznania i zwalczania grup dywersyjnych oraz desantów przeciwnika na ziemi mogą wydzielać tylko część sił, skupiając jednak główny wysiłek na osłonie obszaru kraju. Natomiast wojska OTK udzielają pomocy w ochronie obiektów wojsk OPK oraz w zwalczaniu grup dywersyjnych zagrażających tym obiektom.

Istotnym elementem współdziałania jest wzajemna informacja o miejscach uderzeń przeciwnika, szczególnie bronią

jądrową i powstałych skażeniach promieniotwórczych, jak również udzielanie sobie wszechstronnej pomocy w likwidacji skutków uderzeń. Pierwszoplanowym przedsięwzięciem w tych wypadkach jest udzielenie pomocy w odtworzeniu gotowości bojowej jednostek wojsk OPK aktywnie zaangażowanych w walce z ŚNP przeciwnika.

Współdziałanie w zakresie inżynieryjnej rozbudowy obiektów wojsk OPK polega na udzielaniu pomocy przez jednostki OTK w pracach inżynieryjno-saperskich.

Pomoc ta jest realizowana w ramach świadczeń osobistych ludności cywilnej na podstawie ustawy o powszechnym obowiązku obrony PRL i regulowana jest przez organa władz cywilnych.

Zabezpieczenie dróg manewru dla jednostek wojsk OPK regulują sztaby OW /WSzW/, przy czym pierwszeństwo w uzyskaniu dróg manewru mają jednostki bojowe, uczestniczące bezpośrednio w zwalczaniu ŚNP przeciwnika.

Siły i środki OTK udzielają pomocy wojskom OPK w odszukiwaniu załóg samolotów zestrzelonych lub przymusowo lądujących, jak również w ściganiu załóg przeciwnika zestrzelonych nad obszarem PRL.

W celu zapewnienia ciągłości i właściwej realizacji współdziałania pomiędzy sztabami OW i korpusów OPK dokonuje się wymiany przedstawicieli.

2.3.1.2. Współdziałanie wojsk OPK w ramach jednolitego systemu OP państw UW

W ramach jednolitego systemu OP państw UW wojska OP współdziałają z:

- wojskami OP sąsiednich państw UW;
- siłami i środkami OP przegrupowujących się wojsk sojuszniczych;
- flotami sojuszniczymi na Bałtyku.

a/ Współdziałanie wojsk OPK z wojskami OP sąsiednich państw

Realizacja zadań obrony powietrznej w jednolitym systemie OP państw UW opiera się na zasadzie ścisłego współdziałania. Zasadniczym zadaniem współdziałających wojsk OPK państw UW jest wspólne, uzgodnione niszczenie ŚNP przeciwnika oraz nie dopuszczenie do ich przeniknięcia w głąb własnego kraju i sąsiednich państw.

Dla realizacji tego zadania są sporządzone plany współdziałania uwzględniające:

- prowadzenie wspólnych działań bojowych;
- ciągle rozpoznanie ŚNP przeciwnika, wzajemne powiadamianie, informowanie o sytuacji powietrznej oraz przekazywanie celów powietrznych na określonych rubieżach;
- rubieże wprowadzania /wyprowadzania/ lotnictwa myśliwskiego do walki;
- sposób przekazania /przyjęcia/ dowodzenia samolotami w powietrzu przy ich działaniu na pełny zasięg;
- sposoby wzmacniania wojsk OPK sąsiada w niekorzystnej dla niego sytuacji;
- zabezpieczenie lądowania samolotów sąsiadów na lotniskach współdziałania, odtworzenia ich gotowości bojowej oraz dalsze wykorzystanie w działaniach bojowych;
- wspólne działania bojowe sąsiadujących ze sobą związków /oddziałów/ wojsk raketowych;
- zabezpieczenie lotów lotnictwa w pobliżu granicy państwowej;
- rubieże przyjęcia i przekazania odpowiedzialności oraz sposoby osłony okrętów w morzu;
- zabezpieczenie realizacji współdziałania.

Wielostronny plan współdziałania pomiędzy wojskami OPK sąsiadujących ze sobą państw opracowywany jest przez zainteresowane strony pod kierownictwem dowódcy wojsk OP państw UW. Stanowi on podstawę do opracowania dwustronnych/a niekiedy trzy i czterostronnych/ planów współdziałania opracowywanych

przez dowództwa wojsk OPK zainteresowanych państw. Ponadto na szczeblach taktycznych opracowuje się plany współdziałania, uwzględniające szczegółowo sposoby współdziałania wynikające z posiadanych sił i środków OP i właściwości obrony danego rejonu.

Przy realizacji współdziałania przestrzega się opracowanych i wdrożonych, poniższych zasad.

Dane z rozpoznania radiolokacyjnego przekazywane są w specjalnie wydzielonych sieciach wzajemnego powiadamiania i obejmują: miejsce, skład, wysokość, kurs lotu i czas wykrycia. Wzajemne powiadamianie rozpoczyna się od określonej rubieży i winno trwać do czasu przekazania celu współdziałającej stronie. Przekazanie celu współdziałającej stronie winno odbyć się 2-3 minuty przed przelotem granicy państwowej.

W toku działań bojowych prowadzi się wymianę informacji w zakresie aktualnej sytuacji powietrznej, sposobów działania ŚNP przeciwnika oraz działaniach własnych sił i środków OPK. Dane te przekazywane są kanałami łączności przewodowej lub w radiowych sieciach współdziałania.

Lotnictwo myśliwskie zwalcza ŚNP od lub do określonych rubieży, przy czym rubieże te mogą być wyznaczone na terytorium sąsiada. Określenie rubieży wprowadzenia /wyprowadzenia/ lotnictwa myśliwskiego do działań uwzględnia możliwe kierunki nalotu ŚNP oraz ugrupowanie związków /oddziałów/ wojsk raketowych i ich możliwości ogniowych. Działania bojowe w rejonie granicy państwowej lotnictwo myśliwskie prowadzi po uprzednim uzgodnieniu i zachowaniu ciągłej informacji pomiędzy SD współdziałających związków taktycznych sąsiadujących ze sobą państw.

Lotnictwo myśliwskie może prowadzić działania do określonej rubieży lub też działać na pełny zasięg z lądowaniem na lotniskach współdziałania. Przy działaniach na pełny zasięg obowiązuje przekazywanie dowodzenia samolotami w powietrzu na SD /PN/ sąsiada.

Działanie na korzyść współdziałającego sąsiada wydzielonymi siłami LM w celu wzmocnienia jego OP stosowane jest w warunkach braku możliwości użycia wystarczających sił do samodzielnego odparcia nalotu ze względu na niekorzystne warunki atmosferyczne, zniszczenia oraz skażenia lotnisk, itp. Decyzje na te działania podejmuje dowódca wojsk OP państw UW lub dowódca wojsk OPK z uwzględnieniem własnych możliwości bojowych.

W wypadku działania LM w systemie OPK sąsiada lądowanie samolotów może odbywać się na lotniskach współdziałania /zasadniczych lub zapasowych/.

Po odtworzeniu gotowości bojowej załogi samolotów, w zależności od decyzji ich dowódcy związku /oddziału/ wracają na lotnisko macierzyste z wykonaniem lub bez wykonania zadania bojowego w powietrzu. W warunkach trwania nalotu SNP przeciwnika samoloty te wykorzystuje się do zwalczania tych celów powietrznych, po zwalczeniu których będą największe możliwości lądowania na lotnisku macierzystym.

W celu zabezpieczenia styków przez sąsiednie związki /oddziały/ wojsk raketowych prowadzi się wspólne działania bojowe sąsiadujących ze sobą związków /oddziałów/ wojsk raketowych polegające na uzgodnionym ugrupowaniu współdziałających dywizjonów ogniowych w obronie obiektów rozmieszczonych w rejonie przygranicznym, przestrzeganiu zasad podziału i niszczenia SNP przeciwnika, utrzymywaniu bezpośredniej łączności współdziałania pomiędzy współdziałającymi SD, jak i pododdziałami ogniowymi. Przy zwalczaniu celów przez wojska raketowe w rejonie przygranicznym stosuje się jako zasadę ich zwalczanie nad własnym terytorium. Nad terytorium sąsiada mogą być zwalczane tylko te cele, które zostały wskazane przez SD współdziałającego /oddziału/ wojsk raketowych. Cele powietrzne wykonujące lot wzdłuż granicy państwowej niszczy się przez ZT /oddziały/ WR odpowiedzialne za zabezpieczenie styków.

Zabezpieczenie lotów /przelotów/ lotnictwa nie związanego ze zwalczaniem ŚNP przeciwnika polega na terminowym powiadomieniu służby ruchu lotniczego SD sąsiada, o czasie, trasie i warunkach lotu samolotów, ciągłym ich śledzeniu przez środki radiolokacyjne oraz terminowym przekazaniu ich sąsiadowi przy przekraczaniu granicy państwowej.

Rubieże przyjęcia i przekazania odpowiedzialności za osłonę okrętów w morzu określa wielostronny plan współdziałania. Ich położenie uwarunkowane jest m.in. ugrupowaniem bojowym lotnictwa myśliwskiego. Z zasady rubieże odpowiedzialności za osłonę okrętów w morzu stanowią przedłużenie granicy państwowej w akwenie morskim.

Oszłonę okrętów w morzu w naszych warunkach realizuje się siłami i środkami wojsk OPK w promieniu ich taktycznego działania. Lotnictwo myśliwskie, w zależności od sytuacji powietrznej, osłania okręty w morzu sposobem dyżurowania na lotniskach, dyżurowania w powietrzu na kierunkach zagrożenia lub łącząc oba omówione sposoby.

W celu zapewnienia sprawnego współdziałania wykorzystuje się łączność współdziałania przewodową i radiową, a w okresie zagrożenia lub działań bojowych dokonuje się dodatkowo wymiany przedstawicieli pomiędzy SD współdziałających stron. Ponadto współdziałanie jest zabezpieczone przez stosowanie jednolitej kodowej siatki OP, jednolitych instrukcji przekazywania danych o sytuacji powietrznej i współdziałania lotnictwa myśliwskiego z wojskami raketowymi oraz jednolitych sygnałów współdziałania, urządzeń rozpoznawczych, tabel rozmówniczych, indeksów lotnisk, kryptonimów osób funkcyjnych i sztabów.

Ciągłość współdziałania zabezpiecza się przez wymianę informacji dotyczącej głównie:

- charakteru działań ŚNP i własnych środków OP;
- celów wykonujących lot w kierunku terytorium współdziałającej strony;
- zmian w sytuacji lotniskowej wynikłych wskutek uderzeń lub skażeń;

- zmian w ugrupowaniach bojowych wojsk raketowych w rejonach przygranicznych;
- uderzeń jądrowych, zagrażających opadem radioaktywnym współdziałającej stronie;
- aktualnych warunkach atmosferycznych.

Ponadto wymiana informacji może obejmować: - charakter stosowanych zakłóceń przez przeciwnika, działalność grup dywersyjnych itp.

b/ Współdziałanie wojsk OPK z siłami i środkami OP przegrupowujących się wojsk sojuszniczych

Obrona powietrzna przegrupowujących się wojsk sojuszniczych organizowana jest organicznymi siłami i środkami przegrupowujących się związków operacyjnych i taktycznych, specjalnie w tym celu wydzielonymi związkami /oddziałami/ lotnictwa myśliwskiego i wojsk raketowych oraz siłami i środkami wojsk OPK.

Skuteczną osłonę przegrupowujących się wojsk sojuszniczych można osiągnąć drogą wspólnego planowania ich osłony przez zainteresowane strony. Planowanie osłony uwzględnia zadania osłony oraz użycie sił i środków OP. Odbywa się ono na szczeblu: sztab wojsk OPK oraz szefostwa OPL frontów i sztaby armii lotniczych, których siły i środki rozwijane są z zadaniem osłony przegrupowujących się wojsk.

Dowodzenie siłami i środkami wojsk OPK oraz koordynację działań sojuszniczych związków i oddziałów OP rozwijanych czasowo na terytorium kraju w czasie prowadzenia działań bojowych sprawuje dowódca wojsk OPK ze swego CSD, a w rejonach działań bojowych korpusów - dowódcy korpusów OPK. Koordynacja wspólnych działań oraz wzajemna wymiana informacji odbywa się poprzez przedstawicieli tych związków i oddziałów przebywających na poszczególnych SD wojsk OPK.

Do wspólnych zadań wojsk OPK oraz sojuszniczych związków /oddziałów/ OP należą:

- osłona przed uderzeniami z powietrza wojsk sojuszniczych w czasie przegrupowania, postoju w rejonach ześrodkowania i odpoczynku oraz podczas pokonywania głównych przeszkód wodnych;

- osłona przelotów sojuszniczego lotnictwa dalekiego zasięgu, bojowego i transportowego przed atakami lotnictwa myśliwskiego nieprzyjaciela.

Wydzielone do tych zadań sojusznicze związki /oddziały/ OP w określonym czasie rozwijają swe siły i środki na zawczasu ustalonych rubieżach i węzłach lotniskowych.

Związki /oddziały/ wojsk raketowych i artylerii przeciwlotniczej wykorzystuje się głównie do osłony mostów i przepraw na głównych rzekach, ważnych węzłów komunikacyjnych, stanowisk dowodzenia, rejonów ześrodkowania i odpoczynku, baz zaopatrzenia oraz innych ważnych obiektów nie osłanianych przez wojska raketowe OPK.

Do osłony przegrupowujących się wojsk wydziela się, z zasady, frontowe lotnictwo myśliwskie, które rozwija się na węzłach lotniskowych umożliwiającą najbardziej skuteczną osłonę przegrupowywanych wojsk. Nie wyklucza się wydzielenia lotnictwa myśliwskiego OPK z przygranicznych sojusznicznych związków OPK do wzmocnienia osłony przegrupowujących się wojsk.

Oslonę wojsk sojusznicznych w czasie przegrupowania wojska OPK realizują w ramach ogólnego planu obrony powietrznej obiektów obszaru kraju, tzn. związki i oddziały wojsk raketowych rozwinięte w obronie obiektów obszaru kraju, osłaniają jednocześnie sojusznicze wojska i przeloty lotnictwa w strefie ognia, natomiast lotnictwo myśliwskie OPK w określonych okresach czasu może wzmocniać osłonę tych wojsk lub lotnictwa okresowym dyżurowaniem części sił w powietrzu.

SD sojusznicznych związków i oddziałów wojsk raketowych zaleca się rozwijać przy stanowiskach dowodzenia wojsk OPK /PłSD, SD Krt/. Jeżeli ugrupowania bojowe tych związków i oddziałów znajdują się w znacznym oddaleniu od SD wojsk OPK wówczas na ich SD należy organizować PN lotnictwa myśliwskiego w celu zabezpieczenia naprowadzania LM działającego w strefie ognia.

LM może wchodzić w strefę ognia wojsk raketowych tylko wówczas kiedy jest zabezpieczone jednolite dowodzenie wojskami raketowymi i lotnictwem myśliwskim.

Naprowadzanie sojuszniczego LM realizowane jest z organicznych PN. Jeżeli do systemu OPK włączone zostają sojusz-

nicze związki /oddziały/ LM i LMSz, które nie rozwijają własnych PN, wówczas naprowadzanie odbywa się z wydzielonych w tym celu stacji radiolokacyjnych i wskaźników naprowadzania wojsk OPK. Naprowadzanie realizują nawigatorzy tych oddziałów przy wykorzystaniu organicznych radiostacji UKF dla łączności z samolotami w powietrzu.

c/ Współdziałanie wojsk OPK z flotami sojuszniczymi na Bałtyku

Współdziałanie wojsk OPK z flotami sojuszniczymi odbywa się w oparciu o jednolity plan współdziałania flot sojuszniczych z nadmorskimi związkami OPK, który obejmuje:

- organizację osłony okrętów sojuszniczych /zespołów, konwojów /podczas przejścia morzem;
- organizację osłony okrętów sojuszniczych /zespołów, konwojów/ w wypadkach ich wchodzenia do baz, portów i innych punktów bazowania;
- ustalenie wariantów współdziałania między środkami ogniowymi OPK i OPL okrętów;
- organizację wykrywania przeciwnika powietrznego i wzajemne powiadamianie o sytuacji powietrznej.

Planowanie wspólnych działań odbywa się, z zasady, w sztabie jednej z flot sojuszniczych przy udziale przedstawicieli zainteresowanych flot i nadmorskich związków OPK. Polega ono na określaniu sił i środków OP współdziałających stron dla osłony okrętów, sprecyzowaniu ich zadań, ustaleniu sposobów osłony, wykrywania i powiadamiania o ŚNP oraz łączności współdziałania. Osłonę okrętów sojuszniczych /zespołów, konwojów/, realizuje dowódca nadmorskiego związku OPK w swoim sektorze odpowiedzialności uwzględniając skład okrętów i ich ogniowe środki OPL, trasę, prędkość pływania, miejsca postoju oraz punkty dowodzenia /naprowadzania/ LM na okrętach. Decyzję na osłonę okrętów sojuszniczych dowódca nadmorskiego związku OPK przekazuje za pośrednictwem sztabu marynarki wojennej, co najmniej na 4 godziny przed wejściem okrętów do sektora odpowiedzialności wojsk OPK.

Przekazanie odpowiedzialności za osłonę okrętów sojusznicznych odbywa się na zawczasu określonych rubieżach.

Przy wejściu do baz i portów marynarki wojennej okrętów sojusznicznych, ich środki ogniowe OP włącza się w system OPK. Dowodzenie tymi środkami przyjmuje wówczas dowódca związku /oddziału/ wojsk raketowych OPK, odpowiedzialny za osłonę danego rejonu /bazy, portu/. Określa on stopień gotowości bojowej środków OP okrętów, zadania bojowe oraz sposoby współdziałania z nadbrzeżnymi dywizyjnymi raketowymi związkiem /oddziału/ OPK i lotnictwem myśliwskim. W bazie /porcie/, gdzie nie ma starszego dowódcy OPK dowodzenia środkami OP okrętów realizowane jest z SD grupy okrętów.

Współdziałanie pomiędzy środkami OP okrętów i LM OPK odbywa się w oparciu o jednolite zasady obowiązujące OP państw UW.

Wykrywanie i rozpoznawanie ŚNP prowadzą zarówno wojska OPK, jak i środki radiolokacyjne flot sojusznicznych.

Okręty dozoru radiolokacyjnego flot sojusznicznych wykorzystywane są w celu wydłużenia zasięgu wykrywania ŚNP przez środki radiolokacyjne wojsk OPK. Z zasady okręty te wystawiane są na linii dozorów wg planu sztabu floty sojusznicznej, w wypadkach szczególnych mogą być rozwinięte i w innych rejonach /np. dla odtworzenia naruszonego pola radiolokacyjnego brzegowych środków wojsk OPK/. Meldunki o wykrytych celach przez okręty dozoru radiolokacyjnego włączone są do ustalonej sieci radiowej korpusu OPK wg jednolitej kodowej siatki OPK.

Powiadamanie okrętów sojusznicznych o wykrytych celach odbywa się w sieciach radiowych powiadamiania korpusu OPK w reżimie telegraficznym.

2.3.2. Współdziałanie rodzajów wojsk w ramach wojsk OPK

O rezultatach wojsk OPK w walce z ŚNP decyduje wspólny wysiłek wszystkich rodzajów wojsk i służb. Stąd w wojskach OPK położony jest szczególny nacisk na właściwe współdziałanie sił i środków OPK i pełne wykorzystanie ich możliwości w walce z ŚNP nieprzyjaciela.

LM w wojskach OPK stanowi jeden z podstawowych środków walki. W odróżnieniu od wojsk raketowych i artylerii OPK stanowi ono manewrowy środek walki, którego wysiłek może być w stosunkowo bardzo krótkim okresie czasu przenoszony z jednego kierunku na dowolny inny kierunek. LM może zwalczać ŚNP poza strefami ognia wojsk raketowych, jak i w strefach. Przy działaniach LM w strefie ognia wojsk raketowych dowodzenie realizowane jest z połączonego stanowiska dowodzenia LM i WR, co zapewnia bezpieczeństwo działań lotnictwa. Przy działaniach we wspólnej strefie wojska raketowe prowadzą ogień do celów nie atakowanych przez lotnictwo myśliwskie z jednoczesnym zapewnieniem bezpieczeństwa własnym myśliwcom. W strefach ognia wojsk raketowych mogą prowadzić działania bojowe samoloty myśliwskie posiadające aktualny kod rozponania.

Efektywność działań lotnictwa myśliwskiego i wojsk raketowych w walce z ŚNP nieprzyjaciela w znacznej mierze zależy od pracy bojowej wojsk radiotechnicznych. WRT stanowią o wykryciu, rozpoznaniu i powiadomieniu systemu OIK o zagrożeniu z powietrza oraz zapewniają naprowadzenie LM na cele powietrzne. Właściwa praca WRT umożliwia wcześniejsze uruchomienie systemu wojsk OPK i pełne wykorzystanie aktywnych środków walki z nieprzyjacielem powietrznym.

W systemie wykrywania i rozpoznawania ŚNP nieprzyjaciela wykorzystuje się również pododdziały rozpoznania radioelektronicznego. Rozpoznanie radioelektroniczne w stosunku do rozpoznania radiolokacyjnego posiada o około 80-100% większy zasięg. Prowadzeniem ciągłej kontroli pracy środków łączności, nawigacji i dowodzenia sił powietrznych nieprzyjaciela można wykryć przygotowania do rozpoczęcia działań, start środków, a nawet określić ugrupowanie bojowe. Rozpoznanie to będzie w dalszym ciągu rozwijane i unowocześniane.

Przeciwdziałanie radioelektroniczne jako czynny środek walki stosowane jest w celu zakłócania środków radioelektronicznych nieprzyjaciela, a głównie jego systemów dowodzenia i naprowadzania lotnictwa oraz bezpilotowych ŚNP. Skuteczność przeciwdziałania radioelektronicznego określa się na podstawie zwiększenia prawdopodobnych błędów naprowadzania ŚNP w rejon bronionego obiektu oraz zmniejszenia celności bombardowania i strzelania raketowymi pociskami kierowanymi.

2.3.3. Ustalenia dodatkowe

a/ Obrona powietrzna kraju przez wojska OPK i podporządkowane operacyjnie siły wojsk lotniczych prowadzona jest według planu obrony powietrznej PRL z uwzględnieniem planu operacyjnego wykorzystania wojsk lotniczych w działaniach frontu. Dla odparcia pierwszych zmasowanych uderzeń przeciwnika z powietrza przechodzą w czasowe operacyjne podporządkowanie dowódcy wojsk OPK jednostki LM i IMSz dywizji lotniczych oraz składy bojowe WOSL i pułków szkolno-bojowych z rozwiniętymi PN.

W miarę otrzymywania innych zadań lub wyjścia w rejon bazowania poza granicami kraju dowódca WL wyłącza z systemu OPK poszczególne jednostki lotnicze, powiadamiając o tym dowódcę wojsk OPK. Dowódcy współdziałających związków taktycznych WL informują o tym we właściwym czasie dowódców korpusów OPK.

b/ Organizatorem współdziałania z OPL wojsk lądowych jest Dowództwo Wojsk OPK. Na podstawie wspólnych wytycznych do organizacji i realizacji współdziałania dowódcy wojsk OPK i szefa wojsk OPL, na szczeblu taktycznym korpus OPK - szefostwo OPL OW opracowuje się szczegółowe plany współdziałania.

W planach współdziałania uwzględnia się udział sił i środków OPL w systemie OPK, rejony ich rozwinięcia, zadania i przewidywany okres działań, ugrupowanie i zadania wojsk OPK, organizację dowodzenia i łączności współdziałania. W czasie wychodzenia wojsk w rejony alarmowe zagadnienia te są jeszcze szczegółowo udokładniane.

a/ Osłonę obiektów marynarki wojennej na odległość do 15 mil w głąb morza prowadzą wojska OPK zgodnie z planem obrony powietrznej PRL. Natomiast osłona zespołów, okrętów i konwojów morskich podczas przejścia morzem realizowana jest przez specjalnie w tym celu wydzielone siły IM OPK, dyżurujące na ziemi i w powietrzu. W tym wypadku IM OPK prowadzi działania z uwzględnieniem możliwości WRT w zakresie wykrywania i naprowadzania oraz taktyczno-technicznych danych własnego sprzętu. Współdziałanie środków ogniowych OPL okrętów z IM odbywa się, z zasady, w oddzielnych strefach. Do celów powietrznych na wysokościach do 600 m środki OPL okrętów prowadzą ogień bez ograniczeń.

2.3.4. Wnioski do przedmiotu opracowania /grupa "C"/

Po analizie aktualnego stanu rzeczy w zakresie współdziałania oraz doświadczeń z ćwiczeń i treningów wojsk OPK, a także wyżej przedstawionych zasad współdziałania wojsk OPK - można sformułować niżej podane wnioski dotyczące opracowania tematu.

- C-1. Istniejące obecnie i stosowane przez wojska OPK zasady współdziałania są przyjęte w systemie OP państw UW, umożliwiają dobrą realizację współdziałania w wojskach OPK i z tych względów nie powinny być zmieniane.
- C-2. Wszędzie tam, gdzie w ramach operacyjnego podporządkowania stosuje się dotychczas zasady współdziałania - należy dążyć do tego, aby w miarę możliwości, zastępować współdziałanie dowodzeniem, co powinno wpłynąć na zwiększenie operatywności i skuteczności działań obronnych.
- C-3. Należy wnikliwie przeanalizować problemy podległości jednostek operacyjnie podporządkowanych Dowódcy Wojsk OPK na okres działań i ściśle ustalić proces dowodzenia nimi z odpowiednich stanowisk dowodzenia WOPK - zależnie od szczebla dowodzenia i zadań OP.

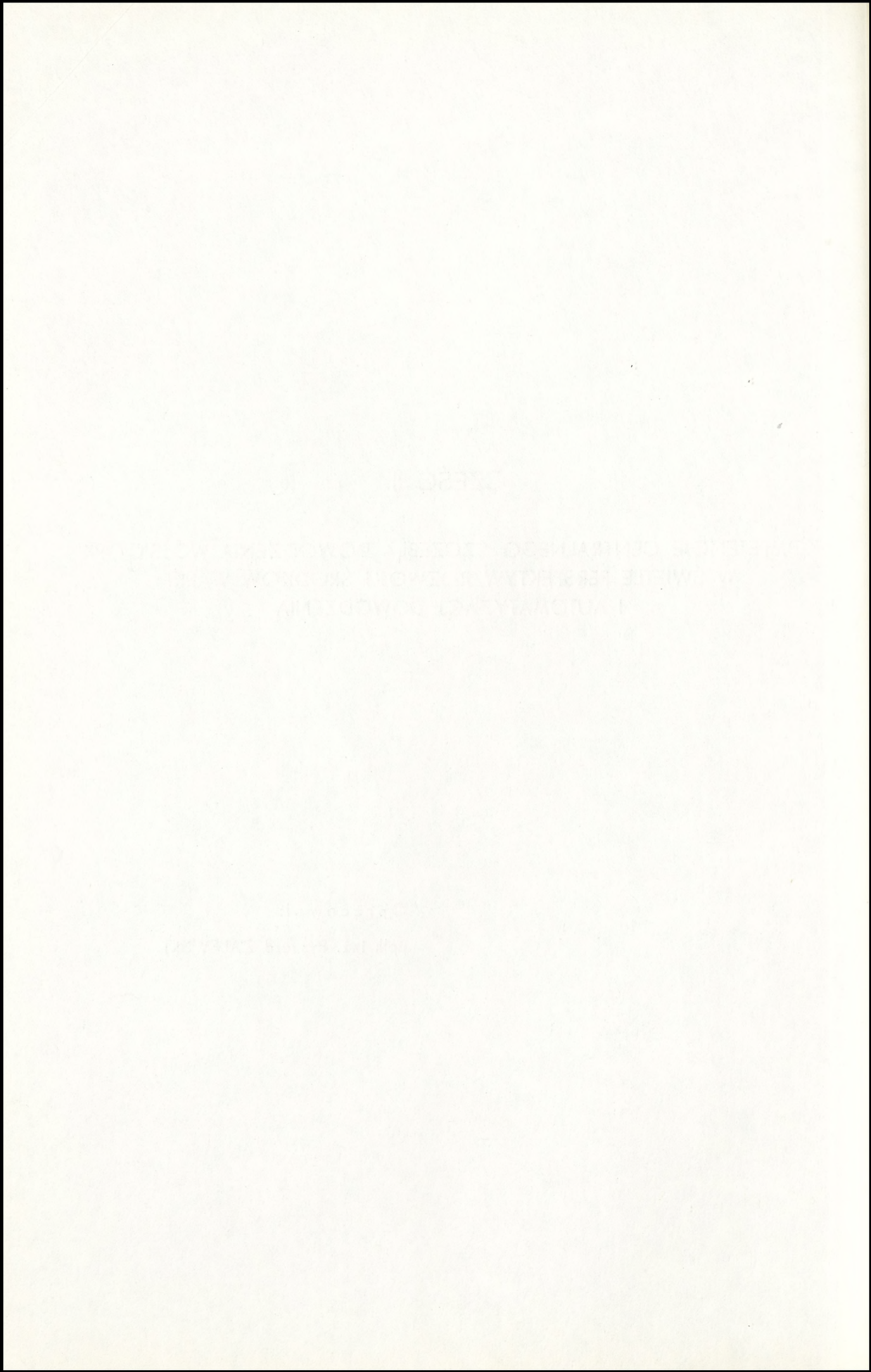
- C-4. Przy opracowywaniu zakresów kompetencji poszczególnych szczebli dowodzenia i osób funkcyjnych należy dążyć do tego, aby ilość osób zajmujących się problemami współdziałania bezpośrednio lub odpowiedzialnych za jego organizację i realizację - była możliwie niewielka. Wpłynie to na polepszenie operatywności współdziałania.
- C-5. Przy opracowywaniu kompetencji SD szczebla taktycznego WOPK należy zwrócić szczególną uwagę na zachowanie wszelkich dotychczasowych osiągnięć w zakresie ścisłego współdziałania dowódców znajdujących się w PłSD i dążyć do takiego ustalenia tych kompetencji, aby to współdziałanie uprościć i pogłębić.

CZĘŚĆ II

KOMPETENCJE CENTRALNEGO SZCZEBLA DOWODZENIA WOJSK OPK
W ŚWIELE PERSPEKTYW ROZWOJU ŚRODKÓW WALKI
I AUTOMATYZACJI DOWODZENIA

Opracował:

ppłk inż. Ryszard ZALEWSKI



1. ANALIZA AKTUALNIE ISTNIEJĄCEGO STANU CZYNNIKÓW
WARUNKUJĄCYCH KOMPETENCJE CENTRALNEGO SZCZEBŁA
DOWODZENIA SYSTEMEM OP PRL

1.1. DYREKTYWNE I OBIEKTYWNE UWARUNKOWANIA SYSTEMU
DOWODZENIA WOJSKAMI OPK NA SZCZEBŁU CENTRALNYM

1.1.1. Wstęp

Dowodzenie operacyjne wojskami OPK jest realizowane przez Dowódcę Wojsk OPK w czasie działań bojowych z Centralnego Stanowiska Dowodzenia Dowódcy Wojsk OPK /CSD DW OPK/ zgodnie z ogólną koncepcją obrony powietrznej kraju. Koncepcja ta jest opracowana w oparciu o dyrektywy Ministra Obrony Narodowej, rozkazy oraz zarządzenia przełożonych Dowódcy Wojsk OPK i uwzględnia wszystkie czynniki mające wpływ na jaknajskuteczniejsze wykonanie zadań obronnych przez wojska OPK działające w jednolitym systemie OP państw - sygnatariuszy Układu Warszawskiego. Koncepcja obrony powietrznej kraju jest ujęta w "Planie Obrony Powietrznej Kraju" zatwierdzonym przez Ministra Obrony Narodowej.

Ten wyżej podany, ustalony od dawna i sprawdzony porządek rzeczy gwarantuje właściwe wykonanie przez wojska OPK zadań postawionych przez Kierownictwo MON, ale jednocześnie stwarza określony system uwarunkowań dyrektywnych o randze nadrzędnej w stosunku do zadań wojsk OPK.

Zgodnie z ustaleniami Kierownictwa MON oraz odpowiednimi aktami międzysojuszniczymi - obronę powietrzną PRL organizuje się wspólnym wysiłkiem wojsk OPK oraz sił i środków wyznaczonych do tego zadania z innych rodzajów sił zbrojnych PRL oraz armii sojuszniczych. Całością sił i środków OP znajdujących się na obszarze PRL i wyznaczonych do obrony powietrznej dowodzi podczas działań bojowych Dowódca Wojsk Obrony Powietrznej Kraju.

Na centralnym szczeblu dowodzenia wojskami OPK są realizowane w ramach dowodzenia operacyjnego /lub poza tymi ramami/ wszystkie główne funkcje spełniane przez system OPK w obrębie wojsk OPK, w ramach Sił Zbrojnych PRL oraz w ramach systemu OP p. UW. System dowodzenia WOPK szczebla centralnego musi więc uwzględniać szereg czynników mających wpływ nie tylko na skuteczność systemu OPK ale także na właściwą realizację zadań wykonywanych przez wojska OPK na korzyść Sił Zbrojnych PRL oraz Systemów OP p. UW.

Ponieważ system OPK jest częścią składową systemu OP p. UW /definicje określeń i zależności podane są w pktcie 1.1.2/ - przede główne zasady działania systemu OPK /a w tym także dowodzenia i współdziałania/ zostały określone przez Zjednoczone Dowództwo Sił Zbrojnych państw Układu Warszawskiego i wprowadzone w życie odpowiednimi aktami Ministra Obrony Narodowej PRL.

Zgodnie ze wspomnianymi zasadami system OPK ma do wykonania następujące główne zadania:

- obrona terytorium PRL przed napadem przeciwnika powietrznego; w celu zapewnienia sprawnego funkcjonowania kraju oraz nienaruszalności jego granic powietrznych i dóbr materialnych a także w celu umożliwienia rozwinięcia Sił Zbrojnych PRL;
- obrona przed napadem z powietrza Sił Zbrojnych PRL i armii sojusznicznych na terytorium Polski;
- współdziałanie z sąsiednimi systemami OP w celu jak-najsukuteczniejszej realizacji zadań jakie mają spełniać te systemy w ramach jednolitego systemu OP państw UW;
- nadzorowanie i kontrolowanie ruchu lotniczego w przestrzeni powietrznej PRL.

Dla właściwej realizacji tych zadań system OPK musi spełniać następujące funkcje:

- utrzymywać stale w gotowości bojowej całość własnych sił i środków tak, by mogły one w możliwie jaknajkrótszym czasie osiągnąć pełną gotowość bojową;
- stale obserwować przestrzeń powietrzną nad obszarem kraju i na podejściach do granic PRL poprzez właściwe wykorzystanie posiadanych środków wykrywania i rozpoznania;
- ciągle utrzymywać w określonej gotowości bojowej system dowodzenia wojsk OPK tak, by mógł on na bieżąco kierować działaniem dyżurnych sił i środków OP oraz sprawnie pokierować procesem osiągania gotowości bojowej przez część lub całość wojsk OPK;
- stale utrzymywać w określonych stanach i stopniach gotowości bojowej wyznaczone, dyżurne, aktywne siły i środki walki, gotowe do natychmiastowego użycia;
- nadzorować planowanie i wykonywanie lotów wszystkich statków i obiektów powietrznych w przestrzeni powietrznej PRL;
- utrzymywać stały kontakt i wymianę informacji z sąsiednimi systemami OP zgodnie z przyjętymi zasadami współdziałania.

System dowodzenia WOPK z racji swej funkcji podstawowej /dowodzenia/ spełnia nadrzędną rolę w stosunku do wszystkich pozostałych ogniw systemu OPK, toteż wszelkie zmiany organizacji i funkcjonowania systemu dowodzenia WOPK, podyktowane względami rozwojowymi czy udoskonaleniami organizacyjnymi, mają bezpośredni lub pośredni wpływ na wszystkie pozostałe ogniwa systemu OPK.

Aby system OPK, zarówno jako całość, jak też jako część jednolitego systemu OP p. UW, mógł wykonać poprzednio wymienione zadania oraz mógł właściwie spełniać wyżej podane funkcje - centralny szczebel dowodzenia wojsk OPK musi jaknajlepiej wykonać następujące główne zadania w czasie pokoju i wojny.

A. W zakresie przygotowania wojsk OPK do działań bojowych /w czasie pokoju/:

1. W dziedzinie organizacji i budowy systemu WOPK - planowanie i realizacja zamierzeń przygotowawczych objętych zadaniami wyszczególnionymi w załączniku 5/II w kolumnie 1.
2. W dziedzinie kształtowania gotowości bojowej wojsk OPK - realizacja zadań wyszczególnionych w załączniku 5/II w kolumnie 2.

B. W zakresie prowadzenia działań bojowych przez system OP PRL:

a. W czasie pokoju lub wojny:

3. W dziedzinie działalności wojsk OPK w stanie stałej gotowości bojowej /dyżurowanie/ - realizacja zadań ujętych w załączniku 5/II w kolumnie 3.
4. W dziedzinie osiągania wyższych stanów gotowości bojowej WOPK - realizacja zadań ujętych w zał.5/II w kolumnie 4.

Uwaga:

Ze względu na odrębny charakter zadań oraz tryb ich wykonywania a także zakres kompetencji osób funkcyjnych - wyodrębniono tę dziedzinę /4/ jako oddzielną grupę zadań realizowanych dynamicznie w zupełnie innym trybie niż zadania należące do dziedziny kształtowania gotowości bojowej wojsk OPK /2/, które są realizowane statycznie i w sposób ciągły.

b. W czasie wojny:

5. W dziedzinie dowodzenia systemem OP PRL podczas działań bojowych - realizacja zadań ujętych w zał. 5/II w kolumnie 5.

6. W dziedzinie współdziałania systemu OP PRL podczas działań bojowych - realizacja zadań ujętych w zał. 5/II w kolumnie 6.
7. W dziedzinie zabezpieczenia działań bojowych systemu WOPK - realizacja zadań ujętych w zał. 5/II w kolumnie 7.

Wszystkie te zadania wykonywane są na szczeblu centralnym WOPK poprzez Dowództwo i Sztab Wojsk OPK oraz przez stacjonarny system dowodzenia wojsk OPK. Wyłączną domeną dowództwa i sztabu w czasie pokoju są dziedziny "1" i "2". Domeną systemu dowodzenia są dziedziny "3" i "4".

System dowodzenia WOPK na szczeblu centralnym spełnia, poza tym, następujące ważne funkcje na zewnątrz wojsk OPK w ramach Sił Zbrojnych PRL oraz w ramach systemu OP p.UW:

- ostrzeżenie innych rodzajów Sił Zbrojnych WP oraz ogniw administracji terenowej o zagrożeniu z powietrza;
- organizacja i realizacja pomocy statkom w powietrzu znajdującym się w niebezpieczeństwie /w miarę możliwości/.

Funkcje te spełniane są także, w odpowiednim zakresie, przez ogniwa systemu dowodzenia WOPK podległe szczeblowi centralnemu. Szczebel centralny spełnia wobec tych ogniw funkcje organizacyjne i kontrolne w odniesieniu do wyżej wymienionych zadań.

Podczas wojny wszystkie główne zadania przejmuje i wykonuje system dowodzenia WOPK, w którym wówczas działają wszyscy dowódcy wszystkich szczebli wojsk OPK.

Centralny szczebel systemu dowodzenia wykonuje wówczas wszystkie zadania objęte dziedzinami "5", "6" i "7", a w szczególnym przypadku także zadania objęte dziedzinami "3" i "4".

Podczas długotrwałych działań wojennych będą musiały być także realizowane zadania z dziedzin "1" i "2", które w takim przypadku będzie wykonywać pozostałość sztabu wojsk OPK, jednakże decyzje będą podejmowane przez odpowiednich funkcyjnych działających na CSD /lub ZCSD/.

Szczebel centralny systemu dowodzenia wojsk OPK spełnia także obowiązki kontrolne wobec szczebli podległych /wojsk własnych i operac. podporządkowanych/ w zakresie ich działalności oraz funkcjonowania i to zarówno w sensie wykonywania przez nie zadań wynikających z planu obrony WOPK oraz postawionych zadań na realizację tej obrony, jak też w sensie utrzymania gotowości bojowej podległych im sił i środków oraz utrzymania własnej sprawności i zdolności do działań w różnych warunkach bojowych, a także w sensie przestrzegania przez nie norm i zasad działania przyjętych w wojskach OPK.

System dowodzenia wojsk OPK jest stacjonarny. Oparty jest o stacjonarne obiekty SD /zbudowane inwestycyjnie lub sposobem gospodarczym/, stałe obiekty i środki łączności, ustalone zasady organizacji i funkcjonowania w czasie pokoju oraz wojny. System ten rozwinięty jest w sposób dostosowany do istniejącego ugrupowania wojsk OPK oraz przyjętych zasad spodziewanego działania wojsk OPK w czasie wojny.

W czasie pokoju system dowodzenia WOPK utrzymywany jest w stałej gotowości bojowej przez ciągłe dyżurowanie zmian dyżurnych oraz przez permanentne szkolenie zmian bojowych i utrzymywanie ich w stałej gotowości bojowej.

Ten stan rzeczy dotyczy wszystkich szczebli systemu dowodzenia WOPK, a więc także szczebla centralnego.

Podstawowym względem operacyjnym decydującym o tym stanie rzeczy jest konieczność zapewnienia sprawnego przejścia wojsk OPK ze stanu pokojowego /stan stałej gotowości bojowej/ do stanu wojny /stan pełny gotowości bojowej/.

Powyżej przedstawione uporządkowanie zadań głównych centralnego szczebla dowodzenia zostało dokonane głównie pod tym kątem widzenia.

W organizacji działalności wojsk OPK /a także kompetencji/ na wszystkich szczeblach dowodzenia, jak wykazały badania, bardzo istotnym jest wyraźne rozróżnienie zadań realizowanych dynamicznie od zadań o charakterze statycznym. Zadania realizowane dynamicznie, w warunkach wojsk OPK, są głównie treścią dowodzenia i realizuje się je na szczeblu centralnym z CSD /lub ZCSD/. Zadania realizowane statycznie, tzn. te, które nie wymagają natychmiastowych decyzji /lub wykonania w maksymalnie najkrótszym czasie/, są głównie treścią szeroko pojętego kierowania i realizuje się je w przeważającej większości przez Dowództwo i Sztab Wojsk OPK.

Ponieważ przedmiotem badań i opracowania są głównie kompetencje centralnego szczebla dowodzenia w toku dowodzenia wojskami podczas działań bojowych - przeto merytoryczną istotą badań są zadania i kompetencje realizowane dynamicznie.

Tak więc, mając powyższe na uwadze, słusznym jest skoncentrowanie badań szczebla centralnego na strukturach CSD, z którego dowodzenie to jest nieomal wyłącznie realizowane.

Centralny szczebel dowodzenia wojskami OPK będzie najwcześniej objęty automatyzacją, a jest to szczebel o najwyższym stopniu uporządkowania i jednoznaczności kompetencji. O tym stanie rzeczy decydują następujące względy:

- 1^o. Centralny szczebel dowodzenia wojskami OPK ma w ramach tych wojsk tylko powiązania kompetencyjne ze szczeblami podległymi, bowiem powiązania z przełożonymi są elementami składowymi struktur nadrzędnych i z pozycji wojsk OPK są widziane głównie jako uwarunkowania dyrektywne.
- 2^o. Centralny szczebel dowodzenia wojsk OPK jest permanentnie doskonalony przez głównych decydentów tych wojsk,

którzy na nim pracują, wobec czego wyraźniej niż na innych szczeblach są tu uwzględnione zarówno potrzeby bieżące, jak perspektywiczne.

- 3^o. Zmiany uzbrojenia i taktyki działań wojsk, które zazwyczaj najsilniej determinują postęp i rozwój organizacyjny każdej armii - zwykle najwyraźniej wpływają na zmiany strukturalne niższych szczebli, zaś słabiej oddziałują na szczeble wyższe. Toteż zmiany uzbrojenia wprowadzone w ubiegłych latach w wojskach OPK zdecydowały o stosunkowo znacznych reorganizacjach na szczeblu ogniowym i taktycznym, a także o pewnych zmianach na szczeblu operacyjno-taktycznym /mam na myśli chociażby utworzenie brygad radiotechnicznych/, zaś nie były odpowiednio silną determinantą, która mogłaby zdecydować o potrzebie reorganizacji szczebla centralnego wojsk OPK. Dopiero przewidywana automatyzacja procesów dowodzenia poprzez planowane wprowadzenie systemu "ALMAZ" stworzyła obiektywną konieczność reorganizacji.

Powyższe względy zdecydowały o tym, że centralny szczebel dowodzenia wojskami OPK, pod względem strukturalnym i funkcjonalnym, jest obecnie najbardziej okrzepłym ogniwem systemu dowodzenia. Toteż problemy kompetencyjne, dotyczące struktur wewnętrznych tego szczebla, jakkolwiek ważne i zasługujące na uwagę, to jednak ustępują miejsca problemom dotyczącym roli tego szczebla w bezpośrednim dowodzeniu wojskami OPK. Inaczej mówiąc, ważna jest odpowiedź na pytanie:

"JAK NALEŻY WYMODELOWAĆ STRUKTURY WEWNĘTRZNE CENTRALNEGO SZCZEBLA DOWODZENIA, ABY SZCZEBEL TEN DZIAŁAŁ JAK NAJSKUTECZNIEJ?" ale ważniejsza jest odpowiedź na pytanie:

"JAKĄ ROLĘ WINIEN SPEŁNIAĆ CENTRALNY SZCZEBEL DOWODZENIA W BEZPOŚREDNIM DOWODZENIU WOJSKAMI, ABY UŻYCIE SIŁ I ŚRODKÓW OP POZWOLIŁO OSIAGNAĆ JAK NAJLEPSZY SUKCES W WALCE W WARUNKACH AUTOMATYZACJI?".

Pytania te, jak się wydaje, są syntezą głównego sensu badań w odniesieniu do centralnego szczebla dowodzenia wojsk OPK.

Prawidłowe funkcjonowanie systemu dowodzenia WOPK w czasie działań wojennych realizuje dwie zmiany bojowe. Jest to zasada obowiązująca wszystkie szczeble dowodzenia wojsk OPK.

W skład jednej zmiany bojowej SD szczebla centralnego wchodzi:

- Dowódca Wojsk OPK,
- oficerowie Dowództwa i Sztabu Wojsk OPK,
- dwie zmiany dyżurne CSD.

Wyżej opisany /w ogólnych zarysach/ stan rzeczy tworzy kompleks uwarunkowań dyrektywnych, strukturalnych, operacyjnych, ekonomicznych i rozwojowych występujących i obowiązujących obiektywnie w systemie dowodzenia wojskami OPK na szczeblu centralnym, a także na szczeblach niższych.

Z uwagi na swe liczne i ważne związki wykraczające niekiedy poza sferę kompetencji Wojsk OPK lub też dotyczące bezpośrednio najgłówniejszych, kosztownych i wypróbowanych aspektów działalności wojsk OPK - kompleks tych uwarunkowań nakłada na badacza obowiązki dokładnego ich przeanalizowania oraz ostrożnego i krytycznego formułowania wszelkich wniosków i postulatów dotyczących bezpośrednio lub pośrednio sfery tych uwarunkowań. Wielokrotnego i wielostronnego analizowania rozmaitych propozycji oraz uwzględnienia wszelkich możliwości reperkusji, jakie mogą wyniknąć z ich wprowadzenia.

1.1.2. Ustalenia rozwojowe wojsk OPK o charakterze
dyrektywnym

Zgodnie z "Planem rozwoju wojsk OPK" oraz "Planem automatyzacji wojsk OPK" przewiduje się w najbliższych latach dla centralnego szczebla dowodzenia WOPK szereg przedsięwzięć rozwojowych a w tym:

- przebudowę generalną obecnego SD z dostosowaniem go do potrzeb automatyzacji procesów dowodzenia;
- wprowadzenie zautomatyzowanego systemu dowodzenia "AŁMAZ-2" na CSD;
- wyposażenie SD wszystkich Korpusów OPK w zestawy "AŁMAZ-3" dla zapewnienia obiegu informacji bojowych w systemie zautomatyzowanym pomiędzy SD szczebla operacyjno-taktycznego a SD szczebla operacyjnego WOPK;
- wprowadzenie szeregu urządzeń i kanałów łączności zapewniających pracę zautomatyzowanego systemu dowodzenia "AŁMAZ" pod względem informacyjnym;
- reorganizację technologii pracy grup i osób funkcyjnych SD korzystających z aparatury zautomatyzowanego systemu dowodzenia;
- adaptację technologii i organizacji pracy grup funkcyjnych nie korzystających bezpośrednio z urządzeń automatyzacji dowodzenia ale działających na korzyść grupy dowodzenia i grupy CRI;
- odpowiednią adaptację ZCSD umożliwiającą:
 - przygotowanie informacyjne ZCSD do przejęcia dowodzenia wojskami OPK od CSD wyposażonego w zestaw "AŁMAZ",

- przejście i realizację dowodzenia w sposób konwencjonalny, ale w oparciu o zasady zaadoptowane do wymogów ogólnych podyktowanych wykorzystywaniem zautomatyzowanego systemu dowodzenia na szczeblu centralnym;
- reorganizację procesu szkolenia personelu systemu dowodzenia, której celami głównymi są:
 - nauczanie głównych osób funkcyjnych /decydentów/ posługiwania się aparaturą "AEMAZ" w stopniu koniecznym do jej optymalnego wykorzystania;
 - wprowadzenie w życie nowego procesu i programu permanentnego szkolenia głównych osób funkcyjnych /decydentów/ mającego na celu utrzymanie odpowiednich nawyków w posługiwaniu się aparaturą automatyzacji procesu dowodzenia;
 - wprowadzenie permanentnego szkolenia doskonalącego w celu utrzymania nawyków pracy w systemie foniczno-ręcznym, który będzie obowiązywał nadal na ZCSD oraz SD KOPK.
- reorganizację i adaptację istniejących środków łączności wewnętrznej i zewnętrznej CSD, a w szczególności systemu TV użytkowej "JASKIER-529";
- przeszkolenie obsługi technicznych nowego obiektu CSD, systemu "ALMAZ", nowych środków łączności i urządzeń specjalnych SD;
- realizację szeregu innych, drobniejszych przedsięwzięć /jak np: nowelizacja dokumentacji bojowej, aktualizacja formalna źródeł informacji telewizyjnej, formalizacja dokumentów sprawozdawczych, opracowanie zasad obiektywnej kontroli, przedsięwzięcia kadrowe i finansowe, oraz realizację innych t.p. zamierzeń/.

Aktualnie szereg spośród tych przedsięwzięć jest w toku realizacji technicznej /dokumentacje techniczne/ i rzeczowej /kadrowe, budowa/.

Niektóre z nich są już daleko zaawansowane pod względem decyzyjnym /decyzje MON/ i organizacyjnym /umowy zagraniczne i krajowe/.

Pozostałe zamierzenia są nieuchronną konsekwencją poprzednio wymienionych a ich realizacja warunkuje osiągnięcie zamierzonego celu jakim jest automatyzacja dowodzenia na szczeblu centralnym wojsk OPK.

Z wyżej podanych względów wymienione poprzednio zamierzenia rozwojowe winny być traktowane jako ustalenia dyrektywne pomimo tego, że są w zasadzie ustaleniami rozwojowymi.

W dalszej części pracy są one w taki właśnie sposób brane pod uwagę wszędzie tam, gdzie mogą mieć istotne znaczenie dla tematu /bezpośrednio lub pośrednio/.

1.1.3. Wnioski dla dalszych części opracowania /grupa "D"/

1.1.3.1. Motywacja wstępna wniosków

Zebranie w podrozdziale 1.1 najgłówniejszych dyrektywnych i organizacyjnych uwarunkowań systemu dowodzenia wojsk OPK na szczeblu centralnym miało na celu:

- 1^o - umożliwienie analizy wstępnej poszczególnych składników tych uwarunkowań pod kątem ich bezpośredniego wpływu na możliwą reorganizację systemu dowodzenia oraz pośredniego wpływu na kierunek badań, a także taką selekcję wyników badań, aby mogły być przydatne w praktyce WOPK;
- 2^o - skondensowanie opracowania poprzez ujęcie w jednym miejscu głównych argumentów o charakterze prawnym i organizacyjnym po to, aby w dalszych częściach opracowania nie argumentować oddzielnie poszczególnych wniosków czy postulatów i uzyskać w ten sposób możliwie wysoką komunikatywność pracy;

- 3^o - umożliwienie wyciągnięcia wniosków ogólnych poprzez analizę bezpośrednią poszczególnych uwarunkowań i sprawdzenia słuszności tych wniosków poprzez analizę porównawczą głównych ustaleń dyrektywnych.
- 4^o - ułatwienie dostępu specjalistom reaanalizującym czy wykorzystującym pracę, do tych istotnych czynników, które mogą mieć wpływ na oszacowanie słuszności wniosków czy postulatów pracy i jej ocenę.

1.1.3.2. Wnioski

D-1. Podstawowymi kryteriami oceny wyników badań determinującymi ich przydatność w praktyce wojsk OPK są:

- normy prawne określone Dyrektywami MON /patrz: pkt. 1.1.3 poz.1/ oraz ustaleniami dyrektywnymi /wymienionymi w pktach 1.1.1., 1.1.2 i 1.1.3/;
- istniejący obecnie i najbardziej prawdopodobny sposób działań przeciwnika /podany w pierwszej części pracy/;
- istniejące obecnie i w przyszłości podstawowe realia wojsk OPK /jak: struktura WOPK, plan obrony, dyslokacja sił i środków, techniczne możliwości sił i środków itp/;
- możliwość co najmniej równie skutecznej realizacji głównych zadań przez centralny szczebel dowodzenia wojskami OPK jaka istnieje obecnie.

D-2. Przewidywana automatyzacja procesów dowodzenia wojskami OPK na szczeblu centralnym wymaga nowego i nowoczesnego interpretowania zadań głównych decydentów tego szczebla i określenia dla nich takich zadań oraz metod ich realizacji, które umożliwią:

- jaknajskuteczniejszą działalność dowódczą na szczeblu centralnym,
- jaknajlepsze wykonanie zadań przez system OPK;
- jaknajwłaściwsze wykorzystanie możliwości zautomatyzowanych systemów dowodzenia i SD;
- jaknajwyższą żywotność systemu dowodzenia wojsk OPK;

po to, aby w ten sposób osiągnąć jaknajefektywniejsze wykonanie zadań obrony przez system OP PRL.

- D-3. Ustalone kompetencje głównych osób i grup funkcyjnych szczebla centralnego wojsk OPK powinny być tak sformułowane ażeby:
- były w pełnej zgodności z zasadami i normami obowiązującymi w Siłach Zbrojnych PRL;
 - odpowiadały kryteriom określonym powyżej /we wniosku 1/;
 - nie pociągały za sobą konieczności podjęcia kosztownych działań reorganizacyjnych w wojskach OPK;
 - były zgodne z możliwościami organizacyjno-technicznymi zautomatyzowanych systemów dowodzenia;
 - w możliwie najwyższym stopniu uwzględniały aspekty szkoleniowe i psychofizyczne personelu dowódczego i personelu systemu dowodzenia szczebla centralnego;
 - zmierzały do uproszczenia form, metod i skrócenia czasu pracy głównych decydentów.
- D-4. Ze względu na rozległość i złożoność problematyki dowodzenia wojskami OPK na szczeblu centralnym koniecznym jest ujęcie w pracy tylko tych zasadniczych kompetencji dla głównych decydentów, które wpływają na podstawowe w kierunku ich działalności t.j.: dowodzenie wojskami OPK i współdziałanie wojsk OPK w ramach jednolitego systemu OP p.UW.
- D-5. Wszystkie te aspekty organizacyjno-funkcjonalne, które zostaną zdeterminowane lub będą determinowały praktyczną realizację postulatów opracowania, lecz nie będą jego przedmiotem - zostaną wyraźnie zaznaczone we wnioskach końcowych pracy jako warunki lub ważne postulaty wdrożeniowe.

1.2. ANALIZA AKTUALNEGO STANU ORGANIZACYJNEGO CENTRALNEGO SZCZEBLA DOWODZENIA WOJSKAMI OPK - CENTRALNE STANOWISKO DOWODZENIA DOWÓDCY WOJSK OPK

1.2.1. Wstęp

Głównym celem tej części opracowania jest dokonanie szczegółowej analizy aktualnego stanu centralnego szczebla dowodzenia wojskami OPK w całym szeregu aspektów i określenie na tej podstawie tych związków, sytuacji i ustaleń, które mogą mieć istotne znaczenie dla opracowania propozycji

kompetencyjnych oraz sformułowanie wyników analizy w postaci wniosków lub też problemów wymagających dodatkowego przebadania.

Dla osiągnięcia tego celu dokonano analizy następujących struktur Centralnego Stanowiska Dowodzenia Dowódcy Wojsk OPK:

- struktury organizacyjnej,
- struktury funkcjonalnej,
- struktury zadaniowej,
- struktury decyzyjnej.

Dokonano także analizy porównawczej mającej na celu:

- określenie korelacji wzajemnej jaka powinna zachodzić pomiędzy poszczególnymi strukturami;
- określenie korelacji pomiędzy istniejącymi strukturami a wymogami dyktowanymi przez przewidywany rozwój wojsk OPK w ogóle oraz systemu dowodzenia w szczególności;
- określenie korelacji kompetencyjnych występujących pomiędzy centralnym szczeblem dowodzenia wojsk OPK a szczeblem operacyjno-taktycznym tych wojsk.

Wyniki tych analiz sformułowane w treści tej części opracowania stanowią podstawę do sformułowania kompetencji centralnego szczebla dowodzenia wojskami OPK.

1.2.2. Analiza struktury organizacyjnej CSD DWOPK

Pod względem gospodarczym CSD jest samodzielną jednostką wojskową podlegającą bezpośrednio Dowództwu Wojsk OPK. Dowódca CSD podlega bezpośrednio Szefowi Sztabu - Zastępcy Dowódcy Wojsk OPK.

Pod względem operacyjnym Centralne Stanowisko Dowodzenia Dowódcy Wojsk OPK jest miejscem, na którym organizowane jest dowodzenie operacyjne systemem OP PRL w ramach jednolitego systemu OP p.UW.

CSD DWOPK składa się z szeregu elementów /t.j. grup i osób funkcyjnych dysponujących odpowiednimi środkami technicznymi/, z których każdy realizuje ściśle określone funkcje. /Funkcje te zostaną omówione i poddane analizie w pktcie 1.2.3/.

Schemat struktury organizacyjnej CSD przedstawiony jest w załączniku nr 3/II.

1.2.2.1. Cechy struktury organizacyjnej CSD

Analiza struktury organizacyjnej CSD DW OPK pozwala określić następujące cechy tej struktury wpływające na proces podejmowania decyzji przez Dowódcę Wojsk OPK:

- 1^o - Struktura jest jednoznaczna, t.zn. dobrze odpowiada zasadzie jednoosobowego kierownictwa, bowiem odpowiednie elementy tej struktury podlegają odpowiednim decydom. Tu należy wyjaśnić, że podległość funkcjonalna zmian dyżurnych odpowiednich elementów występuje tylko w stanie stałej gotowości bojowej CSD w pełnym zakresie. Natomiast w wyższych stanach GB ma ona głównie charakter ogólny t.zn. dotyczy spraw organizacji pracy SD zaś w kwestiach natury operacyjnej poszczególne elementy wykonują zadania zgodnie z decyzjami kierowników tych elementów, zgodnie z zasadą podległości przyjętą w strukturze organizacyjnej /linia ciągła na schemacie w zał.3/II/.

Cecha ta ma istotne i pozytywne znaczenie dla ustalenia kompetencji wewnątrz CSD.

- 2^o - Struktura CSD jest złożona. W skład CSD wchodzi osoby, grupy i zespoły funkcyjne przy czym te grupy i zespoły mają różnorodny skład zarówno ilościowy /od kilku do kilkuset osób/ jak i jakościowy /np. główni decydenci w Zespole Dowodzenia a szeregowcy i prac. cywilni w WŁ CSD czy w grupie analizy syt.pow./.

Ta różnorodność jest zjawiskiem normalnym i wskazującym na to, że obecna struktura jest wynikiem długotrwałych dążeń organizacyjnych do jaknajlepszego wykorzystania kwalifikacji osób funkcyjnych. Wynika ona także z różnorodnych funkcji, jakie muszą być spełniane przez CSD w procesie dowodzenia wojskami OPK.

Jednakże niejednorodność struktury organizacyjnej nie jest czynnikiem konstruktywnym dla ogólnego układu kompetencji zarówno wewnątrz CSD jak też w odniesieniu do kompetencji tego szczebla wobec szczebli niższych.

3^o - Struktura organizacyjna CSD jest wieloszczeblowa. Wyróżnia się następujące szczeble:

- I - Dowódca Wojsk OPK,
- II - decydenci główni,
- III - kierownicy zespołów i grup funkcyjnych,
- IV - wykonawcy - funkcyjni.

Cecha ta wynika z konieczności uporządkowania w możliwie wysokim stopniu wykonawstwa podstawowych czynności funkcyjnych wewnątrz CSD po to, aby uzyskać możliwie jaknajkrótsze czasy opracowania składników decyzji dla głównych decydentów.

Jest więc logiczną konsekwencją wysokiego stopnia złożoności zadań, które muszą być wykonane w możliwie jaknajkrótszym czasie. Jest zatem w pełni uzasadniona. Jednakże w odniesieniu do kompetencji tego szczebla - jest czynnikiem oddziaływującym destruktywnie, bowiem takie lub inne działanie w ramach określonej kompetencji jest zdeterminowane szeregiem działań elementarnych wewnątrz CSD. Tak więc, ustalając określone kompetencje trzeba mieć na uwadze ową złożoność podejmowania decyzji przez ten szczebel i obciążać go głównie kompetencjami o szerokim zasięgu, wymagającymi gruntownego przygotowania i decyzji dowódcy Wojsk OPK, bądź któregoś z głównych decydentów.

o - Struktura organizacyjna CSD jest niejednorodna. Ta niejednorodność jest spowodowana następującymi realiami:

a/ - W strukturze organizacyjnej CSD są zarówno elementy kierujące dynamiką walki wojsk OPK /zespół dowodzenia/, jak też przygotowujące działania wojsk OPK pod względem operacyjnym /zespół planowania działań/, a także zabezpieczające działania tych wojsk pod względem MTZ, kadrowym, meteorologicznym a nawet - mobilizacyjnym.

Zarówno charakter pracy tych grup jest inny /o czym będzie mowa w analizie funkcjonalnej CSD, w pktcie 1.2.3/

jak też wymagana szybkość opracowywania danych czy podejmowania decyzji jest różna, ale także okresy najintensywniejszych działań zespołów nie pokrywają się w czasie.

Taki stan rzeczy wynika z konieczności zachowania pewnego "uniwersalizmu" CSD, tzn. z tego, że winno być ono w sposób uniwersalny przygotowane do kierowania walką przez cały przewidywany okres działań, we wszystkich przewidywanych, możliwych jej etapach na przestrzeni długiego czasu i niezależnie od strat jakie w tej walce poniesie system OP PRL. Dlatego ten stan rzeczy jest w pełni uzasadniony, jakkolwiek znacznie komplikuje problemy kompetencji, zwiększa ich wachlarz ogólny oraz sprawia wrażenie ich nadmiernego nagromadzenia się.

- b/ - Struktura organizacyjna CSD dostosowana jest głównie do tych funkcji, które wiążą się bezpośrednio z prowadzeniem działań bojowych przez wojska OPK /czyli na spełnianie przede wszystkim funkcji dowodzenia OP/ zaś w małym stopniu dostosowana jest do funkcji związanych z kierowaniem całokształtem działalności WOPK przez dłuższy czas /np. szkoleniem, organizacją, rozwojem i innymi funkcjami wynikającymi z szeroko pojętego zarządzania/.

Taki model organizacyjny CSD jest słuszny, jeżeli się założy, że działania OP /czy nawet wojna/ będą krótkotrwałe i w z związku z tym długotrwałe zarządzanie wojskami nie będzie miało miejsca.

Ale czy takie założenie jest słuszne?... Trudno powiedzieć "tak", lub "nie". Na pewno jednak wiadomo, że przyjęty model jest mniej uniwersalny niż taki, któryby uwzględniał zarówno jedną jak i drugą możliwość i zapewniał zarówno sprawne dowodzenie przez czas krótki jak i sprawne, długotrwałe kierowanie działalnością wojsk OPK. Wydaje się, że stwierdzenie takie

jest wystarczające do tego, aby spodziewać się, że jest to właściwy kierunek przewidywanego rozwoju struktury organizacyjnej CSD. Zresztą podporządkowanie Szefowi Sztabu komórek wyłonionych głównie z niektórych, istniejących obecnie ogniw Sztabu WOPK wskazuje na wyraźną tendencję w tym kierunku. Uporządkowanie tego problemu wydaje się być tylko kwestią czasu.

Dla ustalania kompetencji tego szczebla miałyby to podstawowe znaczenie, bowiem prócz kompetencji związanych bezpośrednio z prowadzeniem walki doszłyby dla tego szczebla także kompetencje o charakterze szerszym, uwzględniające nieomal wszystkie funkcje /w zmienionym wymiarze/ spełniane obecnie przez Sztab WOPK.

Jednakże sformułowanie konkretnych propozycji kompetencyjnych w tym zakresie wiązałoby się z uprzednim zaproponowaniem zmian w strukturze organizacyjnej CSD - co wykracza poza ramy tematu. Z tego powodu tego rodzaju propozycje zostaną pominięte w tej pracy.

- c/ - Struktura organizacyjna CSD w stanie stałej gotowości bojowej, t.j. podczas dyżuru zmian dyżurnych /kolor niebieski na schemacie w zał. 3/II/ bardzo różni się od pełnej struktury funkcjonującej w czasie działań bojowych /t.j. w wyższych stanach GB/.

Taki stan rzeczy jest w pełni uzasadniony koniecznym przyjęciem pewnego kompromisu pomiędzy kosztami i możliwościami /brak kadr/ utrzymania w stałej GB stacjonarnego systemu dowodzenia a potrzebą posiadania odpowiedniej ilości najwyższej wykwalifikowanych kadr w wyższych stanach GB i podczas dowodzenia obroną OP PRL.

Jednakże kompromis ten sprawia, że sprawne przejście CSD DWOPK ze stanu stałej GB do wyższych stanów GB wiąże się ze sprawnym wykonaniem szeregu zamierzeń towarzyszących takiemu przejściu. A czy może ktoś zapewnić, że nic i nigdy nie utrudni /czy nie udaremni/ wykonanie wszystkich zamierzeń?

Takie stwierdzenia byłyby zbyt śmiałe nawet przy idealnym sprzęcie, organizacji, wyszkoleniu i wytrenowaniu personelu, bowiem nie uwzględniałyby czynników losowych. Zatem wydaje się być nieuchronną taka modernizacja struktury organizacyjnej CSD, która w efekcie doprowadzi do tego, że wszystkie podstawowe ogniwa organizacyjne CSD będą miały w stanie stałej GB swoich odpowiedników, którzy w wyjątkowym przypadku będą mogli podjąć dowodzenie wojskami OPK nawet wówczas, gdyby ustalone plany działania zawiodły w nieprzewidzianym stopniu.

Dla ustalenia kompetencji tego szczebla ma to o tyle istotne znaczenie, że zdejmuje konieczność odrębnego ustalania kompetencji CSD pracującego w pełnym składzie i dla zmiany dyżurnej działającej samodzielnie w czasie wojny. Wystarczy tu określić kompetencje dla pełnego składu CSD i co najwyżej wskazać na zmiany w tych kompetencjach dla rozpatrywanego przypadku, tym bardziej że scentralizowane dowodzenie systemem OP PRL nie jest jedyną alternatywą prowadzenia działań.

Obecnie istniejąca struktura organizacyjna CSD, która dobrze zdaje egzamin w dotychczasowym foniczno-ręcznym systemie pracy tego SD - nie jest dostosowana do wymogów automatyzacji, jakie stwarza system "ALMAZ-2". Koniecznym jest zreorganizowanie jej w taki sposób, aby wykorzystanie tego systemu jaknajskuteczniej wpłynęło na wykorzystanie możliwości bojowych wojsk OPK w toku walki. Przy tym istotną trudnością jest takie ukształtowanie struktury organizacyjnej /a także funkcjonalnej i decyzyjnej/ CSD, aby jego część nie objęta aparaturą systemu "ALMAZ-2" mogła jak najefektywniej działać na korzyść grup podstawowych /objętych systemem "ALMAZ-2"/ pracując dotychczasowymi metodami.

1.2.2.2. Wnioski dotyczące kompetencji szczebla centralnego wynikające z analizy struktury organizacyjnej CSD.

E-1. Jednoznaczność struktury organizacyjnej CSD sprawia, że przy ustalaniu kompetencji szczebla centralnego WOPK wystarczy określić jedynie kompetencje dla głównych decydentów bez uwzględniania wariantów

podporządkowania grup specjalistycznych wewnątrz CSD.

- E-2. Złożoność struktury organizacyjnej sprawia, że przy ustalaniu kompetencji szczebla centralnego należy zwrócić baczna uwagę na możliwości zespołów i grup funkcyjnych w tych przypadkach, gdy z określoną kompetencją tego szczebla będą związane konkretne działania tych zespołów. Należy tu głównie mieć na uwadze możliwość wystąpienia niepożądanych opóźnień w podejmowaniu decyzji czy też niedokładnego wykonania czynności przygotowawczych do tego.
- E-3. Wieloszczeblowość struktury organizacyjnej i związana z nią wysoka specjalizacja funkcyjnych - wykonawców wskazuje na potrzebę takiej selekcji kompetencji dla tego szczebla, aby obciążać go głównie kompetencjami o szerokim zasięgu, wymagającymi gruntownego przygotowania specjalistycznego i decyzji Dowódcy Wojsk OPK bądź któregoś z głównych decydentów szczebla centralnego.
- E-4. Określając kompetencje dla szczebla centralnego należy wyraźnie uporządkować je zarówno w zależności od głównych pionów tego szczebla /decydentów/ jak też od etapów działania, aby uniknąć pozornego chaosu, który mógłby zaistnieć, gdyby uporządkowanie to było niedokładne.
- E-5. Jak wynika z analizy struktury organizacyjnej - istnieją pewne argumenty /a nawet prognozyki/ wskazujące na to, że ta struktura będzie ulegać udoskonaleniu w tym kierunku, że w przyszłości CSD będzie przygotowane do spełniania funkcji sztabu WOPK w szerszym stopniu niż dotychczas. Jednakże, pomimo tego, aktualny stan jest inny. Toteż, mając na uwadze praktyczne walory zastosowawcze niniejszej pracy, słusznym będzie sformułować zespół kompetencji głównie pod kątem udoskonalenia stanu obecnego od strony kompetencji nie wiążąc się zbyt ściśle

z przewidywanym przeobrażeniem się struktury organizacyjnej CSD.

U W A G A.

Wnioski sformułowane w ppkt. 1.1.5 i 1.2.2 /oznaczone symbolami "D" i "E"/, dotyczące przede wszystkim zakresu, sposobu i kryteriów doboru kompetencji szczebla centralnego mają znaczenie drugoplanowe w stosunku do wniosków dotyczących treści merytorycznej tych kompetencji, Pomimo tego, ich znaczenie w kwestii owego doboru jest bardzo istotne, a poza tym są zestawem argumentów pozwalających oszacować słuszność zaproponowanych ustaleń.

1.2.2.3. Postulaty dotyczące struktury organizacyjnej CSD

Analiza struktury organizacyjnej CSD, przeprowadzona głównie pod kątem wpływu tej struktury na układ, zakres i formę kompetencji centralnego szczebla dowodzenia, pozwoliła wysnuć nie tylko wnioski związane z tematem pracy ale także wnioski dotyczące owej struktury, nie mieszczące się w temacie. Wnioski te są przedstawione poniżej jako postulaty, których wprowadzenie mogłoby przynieść określone korzyści operacyjno-organizacyjne.

1. Struktura organizacyjna CSD /w sensie operacyjnym/ nie jest doskonała i posiada szereg cech ujemnie wpływających na organizację pracy. Dlatego sensowne byłoby podjęcie badań nad usprawnieniem tej struktury, głównie pod kątem wprowadzenia systemu "ALMAZ-2".
2. W toku wyżej wspomnianych badań powinny być poddane szczegółowej analizie następujące problemy:
 - optymalne dostosowanie struktury organizacyjnej obowiązującej w stanie stałej GB do pełnej struktury przewidywanej dla wyższych stanów GB;
 - zmniejszenia ilości szczebli hierarchicznych wewnątrz CSD do conajwyżej trzech oraz zmniejszenie stanu osobowego personelu tego SD;
 - możliwość wyodrębnienia ze składu CSD pionu MTZ działań i zorganizowanie dlań odrębnego SD, nie wchodzącego organizacyjnie w skład CSD ale ściśle z nim związanego;

- wyodrębnienie ze składu CSD zespołu kierowania mobilizacją jako elementu, który może wypełnić swe funkcje poza CSD a włączenie w to miejsce odpowiedniej komórki odpowiedzialnej za organizację wojsk i sprawującej nadzór nad mobilizacją w fazie poprzedzającej wojnę;
- reorganizację grup i zespołów funkcyjnych CSD w takim kierunku, aby mogło ono spełniać funkcje kierowania i zarządzania wojskami OPK w czasie długotrwałych działań wojennych.

3. Głównymi celami badań nad strukturą organizacyjną CSD powinny być:

- uproszczenie i uporządkowanie tej struktury;
- opracowanie i przebadanie modelu nowej struktury organizacyjnej CSD.

4. Wyżej wspomniane badania winny być przeprowadzone kompleksowo t.zn. łącznie z badaniami struktury funkcjonalnej, zadaniowej i decyzyjnej, gdyż tylko wówczas ich rezultaty będą miały wszechstronną podbudowę argumentacyjną i duże walory zastosowawcze.

1.2.3. Analiza struktury funkcjonalnej CSD DWOPK

Pod pojęciem struktury funkcjonalnej rozumie się /w tej części opracowania/ całokształt powiązań i wzajemnych warunkowań funkcjonalnych jakie występują pomiędzy poszczególnymi elementami CSD przy realizacji dowodzenia działaniami bojowymi systemu OP PRL.

Uogólniony schemat struktury funkcjonalnej CSD DWOPK przedstawiony jest na rysunku nr 1.2.3-1 w załączniku nr 4/II.

Struktura funkcjonalna CSD jest zdeterminowana nie tylko strukturą organizacyjną tego SD ale także strukturą zadaniową, decyzyjną i informacyjną.

Struktura zadaniowa i decyzyjna zostaną poddane analizie w dalszej części opracowania /w ppkt. 1.2.4 i 1.2.5/ i ich wpływ na strukturę funkcjonalną będzie wówczas oczywisty.

Struktura informacyjna CSD nie będzie przedmiotem analizy w tym opracowaniu, bowiem w mniejszym stopniu determinuje pozostałe struktury niż jest przez nie determinowana i dlatego jej wpływ na kompetencje szczebla centralnego WOPK jest niewielki.

1.2.3.1. Cechy struktury funkcjonalnej CSD DWOPK

Analiza struktury funkcjonalnej CSD pozwoliła określić niżej podane cechy tej struktury.

1^o - Tradycjonalizm.

a/ - Funkcjonowanie elementów CSD jest w głównej mierze oparte o konwencjonalne metody działań poszczególnych osób i grup funkcjonalnych. Nadal podstawową formą wykonywania poszczególnych funkcji są: telefon, papier i ołówek, mapa,

zobrazowanie na planszecie prowadzonym ręcznie itp. Ten stan rzeczy wynika z braku odpowiednich technicznych systemów dowodzenia i jest obiektywnie uzasadniony, ale nie odpowiada współczesnym wymogom działania SD tego szczebla. Wprowadzony system telewizji użytkowej p.k. "JASKIER-529" usprawnił obieg informacji wewnętrznej, ale nie zmienił /i nie mógł zmienić/ ogólnych zasad funkcjonowania CSD.

b/ - Funkcjonowanie poszczególnych elementów CSD jest podporządkowane zależnościom hierarchicznym. t.zn. w większości przypadków działania - podwładny przygotowuje dane dla swego bezpośredniego przełożonego, który z kolei przedstawia je swemu przełożonemu itd. Zasada ta jest ściśle przestrzegana we wszystkich działaniach nie objętych określonymi stereotypami funkcjonowania. W przypadkach wypełniania funkcji stereotypowych - jest często pomijana, co daje szereg korzyści funkcjonalnych. Zjawisko owej hierarchiczności funkcjonalnej jest o tyle pozytywne, że nadaje określony autorytet przygotowywanym elementom decyzji, ale o tyle negatywne, że wydłuża proces funkcjonowania CSD jako całości.

Cecha ta /tradycjonalizm/ ma o tyle istotne znaczenie dla kompetencji tego szczebla, o ile może wpływać na nie negatywnie przez opóźnienie procesu decydowania, lub pozytywnie - przez wysoką autorytatywność danych decyzyjnych.

2^o - Uniwersalizm.

Struktura funkcjonalna CSD DWOPK uwarunkowana jest ogólnie szeregiem następujących aspektów:

a/ - uniwersalnymi rozwiązaniami strukturalnymi mającymi na celu stworzenie takiego stanu rzeczy, który pozwoli, aby przy braku określonych osób funkcyjnych, inne osoby mogły funkcjonować zastępczo;

- b/ - uniwersalistycznym przygotowywaniem danych "na wszelki wypadek", gdyby przełożony zażądał danych, jakich zwykle nie żąda;
- c/ - uniwersalnym ukompletowaniem grup funkcyjnych /specjalistycznych/ takim, aby te grupy były w stanie podjąć każdemu zadaniu postawionemu przełożonemu grupy przez jego przełożonych;
- d/ - uniwersalnym potraktowaniem wszystkich grup /i osób funkcyjnych w tych grupach/ jako jednakowo /nieodzwonnie/ potrzebnych na CSD.

Ten stan rzeczy jest w pełni uzasadniony tym, że CSD, oprócz funkcji dowodzenia wojskami OPK, musi spełniać także zadania związane z procesem zarządzania tymi wojskami i to w sytuacji, której nie można całkowicie przewidzieć oraz w warunkach i w sposób odbiegający od codziennej pracy w czasie pokoju. Czynnikiem dodatkowym jest także i to, że zadania i wymagania dla tego szczebla rosną szybciej niż możliwości usprawnienia pracy przy niezmiennej wydolności ludzkiego umysłu i organizmu. Wyżej opisany uniwersalizm jest tu środkiem zaradczym na wszystkie problemy funkcjonalne omawianego SD.

Jednakże uniwersalizm ten sprawia, że jest niezwykle trudno określić proste i przejrzyste "algorytmy" pracy elementów CSD.

Ma on o tyle istotne znaczenie dla określania kompetencji centralnego szczebla dowodzenia wojskami OPK /w tym opracowaniu/, że pozwala określić tylko podstawowe kompetencje głównych decydentów w sposób bezsporny. Bowiem większość pozostałych kompetencji tego szczebla jest, de facto, uwarunkowana szeregiem należności funkcjonalnych i nie zawsze jednoznacznie oczywista.

1.2.3.2. Wnioski dotyczące kompetencji szczebla centralnego wynikające z analizy struktury funkcjonalnej CSD DWOPK.

F-1. Struktura funkcjonalna CSD nie odpowiada w pełni potrzebom funkcjonowania tego szczebla dowodzenia podczas dynamiki walki, przy odpieraniu napadu powietrznego. Ten stan rzeczy uwarunkowany jest w głównej mierze brakiem odpowiednich urządzeń technicznych

/systemów dowodzenia/ i wszelkie zabiegi reorganizacyjne /z reguły bardzo kosztowne i trudne w realizacji/ mogą tylko w niewielkim stopniu wpłynąć na poprawę tego stanu.

Jednym z czynników mogących podnieść sprawność funkcjonalną CSD byłoby takie ustalenie kompetencji tego szczebla, które pozostawi w jego gestii tylko sprawy nieodzownie mu przynależne, których nie mogą dobrze wypełnić niższe szczeble dowodzenia, a spowoduje przekazanie szeregu kompetencji na szczebel operacyjno-taktyczny.

F-2. Słusznym jest dokonanie /w miarę możliwości/ przede wszystkim takich zmian przy ustalaniu kompetencji szczebla centralnego WOPK, które pozwolą rozdzielić je pomiędzy głównych decydentów w taki sposób, aby odciążyć maksymalnie Dowódcę WOPK, który powinien utrzymać swym ręku tylko kompetencje związane bezpośrednio z procesem kierowania działaniami systemu OP PRL i główne kompetencje dotyczące organizacji wojsk i dowodzenia nimi. Należy dążyć do tego, aby pozostałe kompetencje mogły być przekazane głównym decydentom tego szczebla bez konieczności uzyskiwania przez nich akceptacji Dowódcy WOPK.

O ile wniosek poprzedni /F - 1/ dotyczył rozluźnienia "w pionie" splotu kompetencji ogniskujących się na osobie D-cy WOPK /pomiędzy szczebel operacyjny i operacyjno-taktyczny/, o tyle wniosek powyższy /F - 2/ dotyczy przede wszystkim rozluźnienia tego splotu "w poziomie" /wewnątrz struktury szczebla operacyjnego/.

F-3. Wspomniany wyżej uniwersalizm struktury funkcjonalnej CSD jest obecnie koniecznością niewątpliwą /przynajmniej w aspektach 2^o - "a" i "c"/, gdyż determinantą główną jest brak wyspecjalizowanej aparatury automatyzacji dowodzenia /o czym nie wspomniano w uzasadnieniu do ust. 2^o uważając to za truizm/. Dlatego nie

należy oczekiwać, że zmiana zakresu kompetencyjnego szczebla operacyjnego WOPK /czy poszczególnych osób i grup funkcyjnych/ może stworzyć warunki do głębszych przeobrażeń struktury funkcjonalnej. Ta zmiana może poprawić tylko wydolność funkcjonalna omawianego szczebla poprzez bardziej równomierne rozłożenie kompetencji na kilku decydentów. Natomiast wszystkie uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne struktury funkcjonalnej pozostają niezmienione i wciąż aktualne.

F-4. Zamierzone zmiany w układzie kompetencji /objęte wnioskami F - 1 i F - 2/, mogą w efekcie doprowadzić do funkcjonalnego wyodrębnienia niektórych elementów CSD /np. "zespołu kier.mobilizacją" i "Zespołu MTZ działań"/. Gdyby to domniemanie zostało potwierdzone praktyką - należałoby postulować wyodrębnienie organizacyjne tych elementów ze struktury CSD, co mogłoby przynieść liczne korzyści.

1.2.3.3. Postulaty dotyczące struktury funkcjonalnej CSD

Z analizy funkcjonalnej wynikają, oprócz wniosków sformułowanych w ppkcie 1.2.2.2, także niżej przedstawione postulaty, których realizacja mogłaby przynieść określone korzyści operacyjne.

1. Wydaje się, że reorganizacja struktury funkcjonalnej /podobnie jak organizacyjnej, o czym wspomniano w ppkcie 1.2.2/ Jest zabiegiem nieodzownym i nieuniknionym. Powinna być, jednakże, poprzedzona odpowiednimi badaniami. Znakomitą okazją do tego jest zaawansowany proces automatyzacji dowodzenia na tym szczeblu.

2. Podstawowym kierunkiem reorganizacji struktury funkcjonalnej CSD winno być takie działanie, które doprowadziłoby do zmniejszenia liczby osób zaangażowanych w proces dowodzenia /głównie na IV szczeblu struktury organizacyjnej - ppkt 1.2.2.1. cecha 3^o/ okolicznością sprzyjającą byłby tu zamierzony proces "uogólnienia" zadań dla tego szczebla.

3. Wspomniane wyżej badania, winny uwzględniać i te czynniki, które mogą wynikać z potwierdzenia się w praktyce domniezań zawartych we wniosku F-4 i korzyści wynikających z zawartego tam postulatu.

1.2.4. Analiza struktury zadaniowej CSD

Struktura zadaniowa centralnego szczebla dowodzenia wojskami OPK i systemem OP PRL, obejmująca całokształt zadań w czasie pokojowym /dla WOPK/ i w czasie wojennym /dla systemu OP PRL/ jest przedstawiona w załączniku 5/II /w tabeli 1.2.4-1./.

Struktura ta ilustruje działalność WOPK na etapie przygotowawczym do działań wojennych w czasie pokoju oraz na etapie prowadzenia działań bojowych przez system OP PRL w czasie wojny.

1.2.4.1. Dyskusja i analiza struktury zadaniowej CSD

Całokształt zadań podzielony został na siedem głównych dziedzin działalności WOPK. W poszczególnych dziedzinach wyodrębniono t.zw. zadania główne, które można traktować jako, główne kierunki działalności. Celem dokonania pełnej analizy struktury zadaniowej należałoby zdekomponować te zadania na kolejne, niższe poziomy szczegółowości i dopiero wówczas poddać analizie. Zabieg taki znacznie zwiększyłby objętość pracy a nie przynosiłby większych korzyści dla tematu i dlatego nie będzie tu dokonywany. Analizie zostaną poddane tylko zadania główne szczebla centralnego i w oparciu o tę analizę, przeprowadzone badania /ankieta i wywiady/ oraz przesłanki heurystyczne - zostaną sformułowane te wnioski, które mogą posłużyć właściwemu ustaleniu kompetencji szczebla centralnego WOPK.

W etapie pierwszym /"Przygotowanie WOPK do działań bojowych" - zał.5/II, tabela 1,2,4 -1/ obejmującym okres pokojowy, wyróżniono dwie główne dziedziny:

1. Organizacja i budowa systemu WOPK, planowanie i realizacja zamierzeń przygotowawczych. Organizacja działań bojowych,
2. Kształtowanie gotowości bojowej wojsk OPK.

Ten podział nie wymaga dokładniejszych uzasadnień, gdyż wynika z istotnych, znanych różnic w charakterze, istocie i celach działalności WOPK w tych dwóch dziedzinach. Powyższy podział mógłby budzić wątpliwości wówczas, gdyby problem był rozpatrywany w innym aspekcie niż przygotowanie WOPK do działań bojowych, ale takie potraktowanie go nie służyłoby celom pracy.

W obydwu wyżej wymienionych głównych dziedzinach wyodrębniono szereg zadań głównych obejmujących przygotowanie WOPK w czasie pokoju do działań wojennych. Natomiast całokształt spraw związanych z funkcjonowaniem wojsk w czasie pokoju ujęto skrótowo w jednym z zadań /zad.1-7 - "Organizacja działalności wojsk OPK w czasie "P" - we wszystkich dziedzinach"/, traktując cały duży kompleks tych zagadnień jako pośrednio związany z podstawowym celem WOPK w czasie pokoju, tzn. związany poprzez właściwą realizację pozostałych zadań dziedzin "1" i "2".

Zadanie 1-8 /"Partyjno-polityczne zabezpieczenie działań WOPK w czasie pokoju i wojny"/, mimo, że dotyczy zarówno czasu "P" i "W", umieszczone zostało w dziedzinie "1" dlatego, że podstawowe i najważniejsza praca w tym zakresie dotyczy długotrwałego procesu wychowania społeczeństwa, realizowanego głównie w czasie pokoju.

Dziedzina "3" /"Działalność wojsk w stanie stałej gotowości bojowej "dyżurowanie"/ jest faktycznie realizowana w okresie pokoju chociaż może należeć także do okresu wojennego /w przypadku nagłego konfliktu zbrojnego/. Jest to przypadek, może mało prawdopodobny, ale nie może być wykluczony w realiach działania WOPK. Podobne stwierdzenia odnoszą się także do dziedziny "4" /"Osiąganie wyższych stanów gotowości bojowej"/. Wielu ankietowanych i indagowanych oficerów, spełniających ważniejsze funkcje w systemie dowodzenia bądź pracujących w pionie operacyjnym WOPK uważało, że osiągnięcie wyższych stanów GB przez wojska OPK nie jest dziedziną działalności lecz określonym przejściowym stanem wojsk i powinno być potraktowane jako jedno z zadań głównych oraz włączone do dziedziny "3" lub "5". Za tym poglądem przemawiają następujące względy:

- osiągnięcie WSGB ma charakter akcyjny;
- osiągnięcie WSGB przez WOPK jest sumą zadań wykonywanych przez jednostki tych wojsk /zaś suma zadań szczegółowych jest zadaniem a nie dziedziną działalności/.

Jednakże biorąc pod uwagę fakt, że osiągnięcie WSGB jest wykonaniem przez WOPK zadań o szczególnie dużym znaczeniu dla obronności PRL i szczególnym charakterze bojowym /niejednokrotnie ważniejszych niż pozostałe zadania główne/ oraz fakt, że w czasie osiągnięcia WSGB przez WOPK wymaga się od systemu dowodzenia nieco innych zasad działania - przyjęto uważać i traktować osiągnięcie WSGB jako odrębną, główną dziedzinę działalności WOPK. Zresztą pogląd ten znalazł uznanie u wielu ankietowanych i indagowanych oficerów na poważnych stanowiskach WOPK.

Dziedziny obejmujące działania bojowe w czasie wojny nie wymagają szczegółowych uzasadnień bowiem zostały sformułowane w sposób konwencjonalny izgodnie z przyjętymi zasadami w WOPK /i nie tylko tu/.

Do tych powyższych wyjaśnień i uzasadnień należy jeszcze dodać i to, że podmiotem analizy będą przede wszystkim dziedziny obejmujące działania bojowe w czasie wojny, bowiem one zawierają istotę dowodzenia systemem OP PRL w toku działań bojowych. Dziedziny obejmujące przygotowanie WOPK do działań bojowych nie będą objęte analizą natomiast dziedziny obejmujące dyżurowanie i osiągnięcie WSGB będą nią objęte o tyle, o ile będzie to potrzebne przy analizie dziedzin obejmujących działania bojowe w czasie wojny.

W dowodzeniu systemem OP PRL podczas działań bojowych wyodrębniono dziesięć zadań głównych obejmujących w zasadzie wszystkie główne funkcje szczebla centralnego WOPK ale w tym przypadku dotyczących systemu OP PRL jako ogniwa Sił Zbrojnych PRL.

Dowodzenie bezpośrednio podległymi ZOT /i jednostkami operacyjnie podporządkowanymi im/ ujęto w rozbięciu na dwa podstawowe rodzaje obrony:

- dowodzenie siłami i środkami obrony pasywnej /zad.5-1/,
- dowodzenie siłami i środkami obrony aktywnej /zad.5-2/.

Zadanie 5-2 dotyczy w równym stopniu tak sił i środków WRiA, jak IM.

Nie wyróżniono dowodzenia jednostkami operacyjnie podporządkowanymi Dowódcy WOPK, ponieważ w zasadzie dowodzenia nimi odbywa się poprzez poszczególne KOPK, a nawet PŁSD.

Do procesu dowodzenia wojskami OPK włączono planowanie manewru i użycia sił i środków OPK oraz odwodów WOPK w toku walki /zad.5-3/, bowiem w procesie dowodzenia systemem OP PRL ma ono bardzo duży udział na tym szczeblu. W zadaniu tym mieści się nie tylko planistyka działań, ale także wszystkie elementy wypracowywania decyzji dowódcy WOPK przez skład osobowy CSD oraz praca grup i osób funkcyjnych nad zbieraniem, opracowaniem, zobrazowaniem, przetworzeniem, analizą i ewidencjonowaniem danych o stanie wojsk własnych, stratach, rezultatach działań bojowych i wykonaniu zadań przez system OPK.

Najwięcej kontrowersji może budzić włączenie do dziedziny dowodzenia zadania 5-4 /"powiadamianie własnych i współdziałających wojsk i systemów OP o sytuacji powietrznej..."/. Podczas ankietowania i indagacji wielu oficerów uważało, że jest to zadanie wchodzące w dziedzinę współdziałania. Argumenty przemawiające za takim ujęciem są oczywiste bo wynikają z samej istoty tego procesu i roli jaką ma spełnić powiadamianie. Poza tym nie jest to proces decyzyjny sensu stricto o takim stopniu ważności, jak inne procesy należące do tej dziedziny. Jednakże istnieją ważne powody aby powiadamiania nie wliczać /na tym szczeblu/ do dziedziny współdziałania.

Pierwszym z nich jest to, że w przypadku powiadamiania inny jest zakres odpowiedzialności za realizację niż w przypadku współdziałania. O ile za realizację współdziałania zwykle odpowiedzialne są w równym stopniu /przy równych szczeblach współdziałania/ obie współdziałające strony /t.zn. obydwaj współdziałający dowódcy/ o tyle za realizację powiadamiania /np.innych rodzajów SZ PRL/ odpowiedzialny jest tylko Dowódca WOPK.

Drugim i najistotniejszym powodem jest to, że powiadamianie jest funkcją prostą sprawnego dowodzenia systemem wykrywania, a także funkcją warunkowaną definitywnie przez sprawne działanie sił i środków obrony aktywnej /skuteczne niszczenie SNP/.

Jeżeli przy tym weźmie się pod uwagę fakt, że powiadamanie jest czynnikiem silnie integrującym jednolity system OP p.UW i znacznie podnoszącym jego sprawność - wydaje się słusznym włączenie powiadamianie do dziedziny dowodzenia. Tymbardziej, że powiadamianiem są objęte także siły i środki wojsk OPK.

Zadania 5-5, 5-6 i 5-7 wiążą się ściśle i jednocześnie z procesem dowodzenia i nie wymagają wyjaśnień ani uzasadnień. Zadanie 5-8 /"prowadzenie analizy skażeń oraz powiadamianie o niej wojsk własnych i sąsiadów"/ na centralnym szczeblu dowodzenia wojskami OPK jest:

- 1^o - częścią składową procesu planowania /zad. 5-3/;
- 2^o - faktyczną realizację dowodzenia siłami i środkami OPBMaR;
- 3^o - procesem powiadamiania, który można uzasadnić podobnie jak zadanie 5-4.

Zadania 5-9 i 5-10 są procesami decyzyjnymi, umożliwiającymi dobre wykonanie pozostałych zadań przez wojska OPK /i nie tylko/. Chociaż mają charakter zadań pomocniczych, to jednak ich wpływ na efekty działań WOPK jest tak duży, że zawsze były one zaliczane do dziedziny dowodzenia. Tymbardziej, że de facto, nie mogą być zaliczone ani do zadań współdziałania ani do zadań zabezpieczenia działań, bowiem to ostatecznie określenie dotyczy w WOPK /i nie tylko/ pionu MTZ.

Wyodrębnienie zadań głównych w dziedzinach oznaczonych cyframi "6" i "7" wydaje się nie budzić istotnych wątpliwości.

1.2.4.2. Wnioski dotyczące kompetencji szczebla centralnego wynikające z analizy struktury zadaniowej CSD DW OPK

G-1. Podstawowe kompetencje centralnego szczebla dowodzenia wojskami OPK dotyczą realizacji zadań obejmujących przede wszystkim procesy dowodzenia, współdziałania, zabezpieczenia działań bojowych a poza tym osiągnięcia WSGB i funkcjonowania systemu dowodzenia WOPK w pierwszej fazie niespodziewanego konfliktu zbrojnego.

G-2. Zadania 5-4, 5-7, 5-8, 5-9 i 5-10 mogą być pominięte przy analizie kompetencji szczebla centralnego w tym opracowaniu ze względu na to, że obejmują procesy o ściśle ustalonych zasadach funkcjonowania i technologiach pracy - sprawdzonych przez życie w długoletnim, codziennym działaniu. Przy czym są to procesy nie budzące kontrowersji i stosunkowo proste w porównaniu z procesami dowodzenia pasywnymi i aktywnymi siłami i środkami w walce. Zresztą rządzą nimi nieco odrębne prawa i w przypadku konieczności ich usprawnienia - każdy z nich wymagałby odrębnych opracowań.

G-3. Dla niektórych zakresów zadaniowych CSD i przy określonych zasadach interpretacyjnych, zadania można traktować jako swego rodzaju uogólnienie kompetencji. Toteż struktura zadaniowa CSD jest najściślej związana ze strukturą kompetencyjną /jeżeli możnaby mówić w tym przypadku o strukturze jako takiej/. Zatem wszelkie wnioski, które w tej pracy dotyczą kompetencji możnaby stosunkowo łatwo przetransponować i odnieść do zadań, przy czym w wielu przypadkach okazałyby się słuszne. Z tych względów celowym jest analizowanie wspomnianych wniosków także pod kątem zadań szczebla operacyjnego WOPK przy analizowaniu struktury zadaniowej tego szczebla.

1.2.5. Analiza struktury decyzyjnej CSD

Schemat ogólny struktury decyzyjnej CSD DW OPK jest ujęty w załączniku 6/II /rys. nr 1.2.5-1/. Na schemacie tym pokazano wzajemne powiązania /uwarunkowania/ obowiązujące w CSD DW OPK przy podejmowaniu głównych decyzji przez ten szczebel w oparciu o istniejącą strukturę organizacyjną i funkcjonalną.

1.2.5.1. Przyjęte ustalenia i charakterystyka ogólna struktury decyzyjnej CSD

W strukturze decyzyjnej CSD DW OPK ujęto wybrane, zasadnicze składniki procesów decyzyjnych, które nazwano i zinterpretowano następująco:

DECYZJE - określone i formalnie uporządkowane zbiory ustaleń, postanowień i nakazów, którym określony decydent, w oparciu o posiadane kompetencje, nadał moc wykonawczą zobowiązującą adresatów tej decyzji do jej wykonania.

PROPOZYCJE DECYZJI - decyzje przygotowane do zaakceptowania przez określonego decynenta, którym jeszcze nie nadano mocy wykonawczej.

WYMAGANIA - określone, ale formalnie nieuporządkowane decyzje cząstkowe dotyczące dowolnej ilości problemów czy spraw o różnej ważności, które przełożony zleca podwładnemu /w dowolnej formie i w dowolny sposób/ do określonej realizacji.

ELEMENTY DECYZJI - określone, uporządkowane problemy czy sprawy /lub ich zbiory/, które podwładny przedstawia /w określonej formie i w ustalony sposób/ przełożonemu do wykorzystania przy podejmowaniu decyzji i ponosi przed nim całkowitą odpowiedzialność za ich poprawność i rzetelność.

DANE DO DECYZJI - proste informacje alfanumeryczne, przetworzone w procesie "obróbki", posiadające wymaganą i określoną postać, które muszą być uwzględnione w procesie podejmowania decyzji /są to zazwyczaj dane stwierdzające stany ilościowe i jakościowe określonych wielkości i zbiorów/.

INFORMACJE O PODJĘTYCH DECYZJACH - merytoryczna treść decyzji wydanej przez określonego decynenta mająca znaczenie dla działań nad wypracowaniem następnych decyzji.

Wszystkie wyżej wymienione składniki ujęto na schemacie struktury decyzyjnej /w załączniku 6/II, rys. nr 1.2.5-1/ rozróżniając je graficznie zgodnie z opisem.

W dokonanej i niżej opisanej analizie /vide: ppkt 1.2.5.2/ dokonano podziału głównych decyzji na cztery grupy oznaczone symbolami literowymi. Podział ten jest próbą usystematyzowania

głównych decyzji występujących na centralnym szczeblu dowodzenia wojskami OPK. Ze względu na to, że owe usystematyzowanie nie pokrywa się z celem i tematem pracy - wspomnianego podziału nie uzasadnia się, a jedynie wykorzystuje dla dokonania analizy struktury decyzyjnej CSD DW OPK.

Omawiając poszczególne grupy decyzji określone przy każdej z nich "decydenta głównego" oraz "decydenta bezpośredniego". Jak się okaże z dalszych rozważań - jest to potrzebne dlatego, aby zaznaczyć określone zakresy kompetencyjne osób w odniesieniu do określonej decyzji /lub zbiorów problemowych/. Wymienione określenia sformuowano w oparciu o stosowane w gospodarce narodowej /a także i w wojsku/ określenia: "inwestora głównego", "inwestora bezpośredniego", "inwestora centralnego", "inwestora generalnego". Ponieważ określenia te dobrze spełniają swą rolę w praktyce określając nie tylko kompetencje ale i szczebel decyzyjny - wykorzystano to doświadczenie proponując w niniejszej pracy stosowania podobnych określeń w odniesieniu do decydentów.

W pracy tej definiuje się wymienione określenia w sposób następujący:

DECYDENT GŁÓWNY - jest to konkretna osoba funkcyjna mająca prawo podjęcia danej decyzji na danym szczeblu i nadania jej mocy wykonawczej obowiązującej wszystkie szczeble podległe /w określonym pionie czy służbie, rodzaju wojsk lub całości wojsk podlegającej tej osobie/ bez potrzeby uzgadniania jej treści z przełożonymi czy uzyskania ich akceptacji. Ponośi pełną odpowiedzialność prawną za podjęte decyzje.

DECYDENT BEZPOŚREDNI - jest to konkretna osoba funkcyjna mająca określone prawo podjęcia danej decyzji na danym szczeblu i nadania jej mocy wykonawczej obowiązującej wszystkie szczeble podległe /w określonym pionie czy służbie, rodzaju wojsk lub całości wojsk podlegających tej osobie/, która ma obowiązek uzyskać zgodę lub akceptację decydenta głównego przed wydaniem tej decyzji. Wydaje decyzje na zewnątrz. Wobec szczebli podległych spełnia rolę decydenta głównego.

Ponosi pełną odpowiedzialność za podjęte decyzje wobec swych przełożonych oraz znaczną odpowiedzialność za nie wobec prawa.

W tej pracy nie stosuje się /a więc i nie definiuje/ określeń: "decydent centralny" i "decydent generalny", bowiem nie ma takiej potrzeby. Wydaje się jednak, że przyjęcie takich określeń oraz zastosowanie mogłoby być pożyteczne i sensowne z wielu powodów.

W przedstawionej strukturze nie ujęto takich istotnych i niezbędnych składników procesu decyzyjnego jak dane dokumentacyjne /w szerokim pojęciu/ oraz doświadczenia i kwalifikacje osób, grup i zespołów. Składniki te pominięto świadomie traktując je jako niezbędne cechy składu osobowego CSD warunkujące a priori poprawne wykonanie zadania, to jest wypracowanie i wydanie odpowiednich decyzji przez ten szczebel.

Przedstawiona struktura decyzyjna nie jest wierną kopią aktualnego stanu, ale zawiera określone propozycje usprawnień procesu decyzyjnego, dostosowane w pewnym sensie do zakresu kompetencji zaproponowanego w dalszej części opracowania. Ponieważ struktura ta bazuje na obecnie istniejącym układzie organizacyjnym i funkcjonalnym, dlatego nie spełnia wymagań o tyle, o ile nie odpowiada potrzebom struktury organizacyjnej CSD /vide: wnioski F-1, F-2 i F-3 oraz postulaty z ppkt. 1.2.2.3/. Z powyższych względów przedstawiono strukturę decyzyjną może być traktowana co najwyżej jako materiał porównawczy przy opracowywaniu wersji wdrożeniowej tejże struktury. Jednakże pomimo powyższego można dokonać wystarczająco dokładnej analizy struktury decyzyjnej CSD DW OPK w oparciu o przedstawiony schemat.

1.2.5.2. Cechy i analiza szczegółowa struktury decyzyjnej CSD DW OPK

Na CSD DW OPK jako centralnym szczeblu dowodzenia podejmowane są decyzje przez Dowódcę Wojsk OPK jako decydenta najważniejszego oraz przez szereg innych decydentów /stosownie do posiadanych przez nich kompetencji w ustalonych zakresach/.

Wszystkie decyzje można byłoby podzielić na grupy, mając na uwadze szereg różnych względów jak np: zakres oddziaływania /dotyczące wszystkich lub wybranych jednostek/, cel /dotyczące wykrywania ŚNP, zwalczania ŚNP, zabezpieczenia działań boj. itp./, decydenta itd. Jednakże przeprowadzone podziały tego rodzaju doprowadziły w sumie do tych samych wniosków /służących tematowi opracowania/, jakie wynikają z podziału tych decyzji pod względem ich „ważności bojowej”, t.zn. wagi, jaką posiadają w toku działań bojowych. Pod tym względem można podzielić decyzje CSD na cztery następujące grupy:

GRUPA A - Decyzje główne o podstawowym znaczeniu dla efektu działalności obronnej systemu OP PRL.

Należą tu:

- a-1 - Decyzje na działania bojowe aktywnych sił i środków systemu OP PRL oraz wykonanie zadań współdziałania w tym zakresie.
/Decydent główny /i jedyny/ - Dowódca WOPK/.
- a-2 - Decyzje na działania bojowe pasywnych sił i środków systemu OP PRL i wykonanie zadań współdziałania w tym zakresie.
/Decydent główny - Dowódca WOPK. Decydent bezpośredni - Szef WRT OPK/.
- a-3 - Decyzje na planowanie i organizację zamiaru bojowego /zarządzenia, plany, wytyczne/ w toku działań.
/Decydent główny - Dowódca WOPK. Decydent bezpośredni - Szef Sztabu WOPK/

GRUPA B - Decyzje główne o podstawowym znaczeniu dla utrzymania sprawności bojowej wojsk OPK.

- b-1 - Decyzje na realizację zadań MTZ działań wojsk OPK.
/Decydent główny - Dowódca WOPK. Decydent bezpośredni - Zca Dcy WOPK/ d/s T i Z/.

- b-2 - Decyzje na realizację planów mobilizacyjnych
/Decydent główny - Dowódca WOPK.
" bezpośr. - Szef Zespołu Kierow. Mobiliz./
- b-3 - Decyzje na realizację zadań part.-polit. zabez-
pieczenia działań wojsk OPK.
/Decydent główny - Dowódca Wojsk OPK
" bezpośr. - Zca Dcy WOPK d/s Polit./.
- b-4 - Decyzje kadrowe
/Decydent główny - Dowódca WOPK
" bezpośr.. - Szef Kadr WOPK/.
- b-5 - Decyzje na wyk. zadań zapobiegawczych w zakr.
OPBMaR WOPK
/Decydent główny - Dca WOPK, dec. bezp. - Szef
Sł. Chem. WOPK/.

GRUPA C - Decyzje główne o podstawowym znaczeniu dla
orientacji systemu OP PRL w aktualnej sytuacji.

- c-1 - Decyzje dotyczące wykonania zadań rozpoznawczych
/Decydent główny - Dca WOPK
" bezpośr. - Szef rozpoznania/.
- c-2 - Decyzje dotyczące wykonania zadań przez zintegro-
wany system hydrometeorologiczny.
/Decydent główny i bezpośr. - Szef Sł. Hydrometeo.
WOPK/.
- c-3 - Decyzje na wykonanie zadań obserwacyjnych w za-
kresie OPBMaR
/Decydent główny i bezpośr. - Szef Sł. Chem. WOPK/.
- c-4 - Decyzje na wykonanie zadań kontroli RL nad
obszarem PRL
/Decydent główny i bezpośr. - Szef Sł. RL WOPK/

GRUPA D - Decyzje główne o istotnym znaczeniu dla osiągnię-
cia wysokich efektów działań poszczególnych
rodzajów wojsk OPK i innych elementów systemu
WOPK.

- d-1 - Decyzje dotyczące operacyjnego zabezpieczenia działań LM, WRT i WRiA.
/decydent główny - Dca WOPK, dec. bezp. - szefowie RW/
- d-2 - Decyzje na realizację, organizację i utrzymanie łączności w wojskach OPK.
/Decydent główny i bezpoś. - Szef WŁ i UL WOPK/.
- d-3 - Decyzje na realizację zadań związanych z utrzymaniem żywotności systemu dowodzenia WOPK
/Decydent główny i bezpośredni - Szef Sztabu WOPK/

Decyzje zaszeregowane do grupy "A" są podejmowane /w ich merytorycznej istocie/ w zasadzie przez Dowódcę Wojsk OPK, zaś wydawane są na zewnątrz, do podległych wojsk, przez upoważnionych decydentów, na których Dca WOPK scedował ten obowiązek. Wszelkie szczegóły tych decyzji towarzyszące treściom głównym są decydowane przez tych decydentów, zgodnie z odpowiednimi wymaganiami Dcy WOPK. Ten tryb dotyczy także decyzji należących do grupy "B".

Grupa "C" obejmuje decyzje dotyczące tych działań, dla których jest ustalony ściśle określony tryb postępowania wykonawczych o wysokim stopniu uporządkowania działań elementarnych. Ten tryb postępowania jest, w większym lub mniejszym stopniu, uwarunkowany czynnikami spoza sfery działania WOPK. Toteż decyzje należące do grupy "C" dotyczą przede wszystkim wyboru jednego z określonych wariantów lub trybów działania, a więc z natury rzeczy są decyzjami typowymi nie tylko w formie ale i w treści. Ta cecha sprawia, że podejmowanie ich zostało scedowane przez Dowódcę WOPK na określonych decydentów. Jedynie w określonych /skomplikowanych lub nietypowych/ sytuacjach są one przedstawione Dowódcy WOPK do rozstrzygnięcia lub akceptacji.

Pewien wyjątek stanowią tu decyzje oznaczone symbolem "c-1". Zadania rozpoznawcze mogą być /i są/ wykonywane nie tylko przez jednostki rozpoznania r/el ale także przez inne jednostki wojsk OPK. Inicjatorem lub stwierdzającym potrzebę wykonania takich jest w zasadzie Szef Rozpoznania WOPK, który

nie ma władzy rozkazodawczej w stosunku do wykonawców zadania. Dlatego tego rodzaju decyzje podejmuje Dowódca WOPK, który nadaje im należną moc wykonawczą.

Decyzje grupy "D" mają charakter uzupełniający w stosunku do decyzji z pozostałych grup. W większości przypadków /w toku działań/ ich podjęcie /a także i treść/ jest zdeterminowane decyzjami zaszeregowanymi do grup "A" i "B". Ponieważ dotyczą ściśle określonych, wyspecjalizowanych pionów - są podejmowane przez decydentów uprawnionych do tego przez Dowódcę Wojsk OPK /w ustalonym zakresie/.

Schemat ogólny struktury decyzyjnej /załącznik 6/II/ ilustruje szereg zależności, jakie występują pomiędzy określonymi składnikami procesów decyzyjnych w danych zbiorach grup, zespołów i osób funkcyjnych. Są to zależności determinujące podjęcie /lub poprawność/ poszczególnych decyzji, gdyż tylko takie zależności zaznaczono w tym schemacie.

Z analizy tej struktury wynika, że istnieją określone "zbiory decyzyjno-problemowe" zespołów, grup i osób funkcyjnych, w których to zbiorach występują określone "sprzężenia zwrotne" o znaczeniu integracyjnym dla tych zbiorów. Powiązania pomiędzy owymi zbiorami mają głównie charakter informacyjny /jeżeli pominąć integrację całego składu osobowego w aspekcie decyzyjnym poprzez osobę Dowódcy WOPK/.

Ta cecha struktury prowadzi wprost do wniosku /który może mieć kapitalne znaczenie dla struktury organizacyjnej CSD/, że rozlokowanie wszystkich elementów struktury organizacyjnej CSD w jednej budowlu nie jest warunkiem koniecznym dla istniejącej struktury decyzyjnej tego SD. Jednakże wniosek ten, ważny dla struktury organizacyjnej CSD, nie będzie formułowany oddzielnie, bowiem wykracza w swej istocie poza ramy tematyczne tej pracy. Został on tu sformułowany i umieszczony po to, aby mógł być /ewentualnie/ wykorzystany przy dalszych pracach nad usprawnianiem struktur CSD DW OPK i nie uszedł uwadze badawczy, którzy zechcą skorzystać z tej pracy.

Z analizy struktury decyzyjnej CSD wynika, że najsilniejszy integrujący wpływ w tym zakresie wywiera osoba Dowódcy WOPK. Wpływają na to dwa następujące względy:

Pierwszy - obiektywny - Dowódca WOPK jest głównym/i jedynym/decydentem dla "decyzji na działania bojowe" aktywnych sił i środków systemu OP PRL oraz wykonanie zadań współdziałania w tym zakresie, a także decydentem głównym decyzji zaliczonych do grupy "A". /względ ten uważa się za obiektywny dlatego, że jest zgodny z podstawową zasadą dowodzenia i wszelkie inne rozwiązania w tym względzie nie miałyby żadnych uzasadnień i sensu/.

Drugi - subiektywny - Dowódca WOPK jest głównym decydentem dla decyzji zaliczonych do grup "B", "C" i "D". Względ ten uważa się za subiektywny dlatego, że określa porządek przyjęty i usankcjonowany tradycyjnie i istnieją sensowne argumenty wskazujące na możliwość, a nawet konieczność dokonania pewnych zmian w tym zakresie, które powinny zmierzać do większego usamodzielnienia decydentów bezpośrednich tego szczebla i odciążenia Dowódcy WOPK tak, by mógł wszystkie swe możliwości intelektualne wykorzystać dla decyzji grupy "A".

1.2.5.3. Wnioski dotyczące kompetencji szczebla centralnego wynikające z analizy struktury decyzyjnej CSD DWOPK.

H-1. Przyjęty i przedstawiony powyżej sposób usystematyzowania głównych decyzji szczebla centralnego należy wykorzystać przy analizie kompetencji tego szczebla.

H-2. Struktura decyzyjna CSD wskazuje na to, że przekazanie niektórych kompetencji decyzyjnych przez Dowódcę WOPK innym głównym decydentem tego szczebla mogłoby w znacznym stopniu odciążyć Dowódcę WOPK i usprawnić funkcjonowanie tego SD nie zmniejszając w niczym słuszności i trafności podejmowanych decyzji.

H-3. W toku badań ustalono a posteriori, że praktykowane od lat przekazanie przez Dowódcę WOPK prawa decydowania o działaniach bojowych systemu wykrywania WOPK w ręce

Szefa WRT OPK /jako osoby głównej na CRI, CSD/ daje tak dobre efekty w praktyce, że obecnie każde inne rozwiązanie w tym zakresie nie miałyby żadnych szans realizacji praktycznej. Zatem utrzymanie tego stanu rzeczy jest jedynie słuszne i celowe. Tymbardziej, że brak jest jakichkolwiek innych, równie dobrych propozycji.

- H-4. Kontynuując tok rozumowania zmierzający do odciążenia Dowódcy WOPK od spraw mniej ważnych i umożliwienia mu maksymalnej koncentracji na sprawach najważniejszych - dochodzi się do wniosku, że w pewnych sytuacjach może on przekazać /delegować/ na pewien czas nawet niektóre swe kompetencje w zakresie użycia aktywnych sił i środków OP.

PRZYKŁAD. W skomplikowanej sytuacji bojowej podczas działań, gdy środki WRiA zostały częściowo obezwładnione przez nieprzyjaciela tak, że obrona strefowa Wybrzeża została zredukowana do obrony obiektowej - Dowódca WOPK może przekazać prawo podejmowania decyzji w tym zakresie w ręce Szefa WRiA WOPK po to, aby móc skoncentrować się na skuteczniejszym przeciwdziałaniu napadowi siłami i środkami LM OPK, t.zn. na pełniejszym wykorzystaniu możliwości wsparcia danego KOPK przez LM innego KOPK, wykorzystania swoich odwodów itp.

Powyższy przykład jest, być może, zbyt spekulatywny i na pewno nie wyczerpuje zasobu argumentów jakimi można byłoby się tu posłużyć, ale z pewnością wskazuje na to, że nie należy a priori wykluczać możliwości "delegowania" określonych kompetencji przez Dowódcę WOPK na rzecz któregoś z decydentów szczebla operacyjnego tych wojsk.

- H-5. W przyjętej strukturze decyzyjnej i istniejących warunkach funkcjonowania CSD duże znaczenie przy przekazaniu przez Dowódcę WOPK niektórych decyzji innym decydentom mają wymagania stawiane im przez D-cę WOPK na bieżąco, w toku działań. Stanowią one niezmiernie ważny czynnik determinujący spójność decyzji centralnego szczebla, ich jednoznaczność oraz podporządkowanie głównemu zamysłowi realizacji zadań przez system OP PRL.

1.3. ANALIZA ROLI CENTRALNEGO SZCZEBŁA DOWODZENIA W WOPK I W SYSTEMIE OP PRL

1.3.1. Wstęp

Zgodnie z ustalonymi zasadami organizacji i funkcjonowania systemu OP PRL /opisanymi w podrozdziale 1.1 tej części pracy/ - system dowodzenia wojsk OPK spełnia rolę integrującą zarówno w stosunku do systemu WOPK jak w stosunku do systemu OP PRL. Jednakże ten wpływ integrujący jest różny w każdym z tych zakresów i to zarówno w sensie ilościowym jak i jakościowym. Ponieważ z analizy roli jaką odgrywa centralny szczebel dowodzenia WOPK w realizacji zadań OP PRL wynikają istotne wnioski dla kompetencji tego szczebla - analiza taka została przeprowadzona dla każdego z tych zakresów.

1.3.2. Rola centralnego szczebla dowodzenia w systemie WOPK

Tę rolę określają, biorąc ogólnie, dwie grupy czynników: zadania i cele wojsk OPK jako rodzaju sił zbrojnych.

Celem głównym wojsk OPK jest jaknajskuteczniejsza obrona terytorium PRL przed napadem z powietrza.

Ten cel główny można zdekomponować na następujące składniki /dekomponenty/ celu głównego:

a/ stworzenie bazy materialnej, strukturalnej i moralnej umożliwiającej realizację zadań obrony PRL przed napadem z powietrza;

b/ stworzenie warunków umożliwiających skuteczne działanie systemu WOPK w każdej sytuacji bojowej;

c/ centralne kierowanie w czasie wojny całokształtem działań bojowych systemu OP PRL w jednolitym systemie OP p.UW.

Zarówno cel główny jak jego dekomponenty nie mogą być osiągnięte na szczeblach niższych. Są to cele właściwe tylko

centralnemu szczeblowi dowodzenia wojskami OPK i wynikające głównie z zakresu kompetencji tego szczebla w systemie OP PRL. One to określają w sposób kategoriyczny integrującą rolę centralnego szczebla dowodzenia wojskami OPK w systemie OP PRL. Toteż wszelkie opinie stwierdzające, że realizacja zadań OP jest możliwa bez udziału szczebla centralnego są słuszne tylko wówczas, gdy przyjmujemy, iż nie istnieje system OP PRL jako całość. Bowiem współdziałanie szczebli operacyjno-taktycznych nie jest wystarczająco silnym czynnikiem integracyjnym aby można było przyjąć istnienie systemu WOPK bez istnienia centralnego szczebla dowodzenia nim. Podobnie, zresztą, uwarunkowane jest istnienie jednolitego systemu OP p.UW funkcjonowaniem odpowiednich ogniw w DZSZ p.UW. Świadczą o tym także liczne przykłady w gospodarce narodowej a także w armiach Zachodu.

Rolę centralnego szczebla dowodzenia WOPK określają także zadania WOPK w czasie pokoju i wojny /vide: tabela 1.2.4-1 - załącznik 5/II/. Nie trudno zauważyć, że zadania wojsk OPK znajdują swe całkowite odbicie w zadaniach centralnego szczebla dowodzenia tymi wojskami oraz, że około połowę tych zadań realizuje się tylko na tym szczeblu. Ten argument najsilniej podkreśla dużą rolę kierowniczą centralnego szczebla dowodzenia w wojskach OPK.

Tak więc, o ile cele określały głównie integrującą rolę centralnego szczebla dowodzenia WOPK w tych wojskach oraz w systemie OP PRL, o tyle zadania określają głównie zasadniczą rolę kierowniczą tego szczebla w WOPK.

Ten wynik analizy dotyczy całokształtu celów i zadań WOPK w czasie pokoju i wojny, bo tylko taka analiza jest tu celowa przy rozpatrywaniu roli centralnego szczebla dowodzenia w systemie WOPK.

Celowo pominięto tu także integrującą rolę każdego procesu kierowania po to, aby rozróżniając te dwa punkty widzenia roli centralnego szczebla wskazać, że w odniesieniu do wojsk OPK obydwa te aspekty nie są równoznaczne chociaż

występują równocześnie. Przy tym dominujący jest tu głównie aspekt kierowniczy /wynikający zarówno z zadań pokojowych, jak wojennych/ zaś aspekt integracyjny roli centralnego szczebla dowodzenia WOPK jest jakgdyby logicznym następstwem tego poprzedniego.

Jeżeli przyjąć ten fakt rozumowania za podstawę do dalszych rozważań, to można stwierdzić, że rola centralnego szczebla dowodzenia nie zmieni się, jeżeli szczebel ten:

- 1^o - wykona zadania przewidziane tylko dla niego;
- 2^o - skoordynuje w niezbędnym stopniu zadania realizowane przez szczeble niższe;
- 3^o - zapewni osiągnięcie celu głównego i jego dekomponentów przez wojska OPK.

Są to logiczne minima warunkujące zachowanie dotychczasowej roli przez szczebel centralny, przy założeniu a priori, że rola ta jest wystarczająco duża.

Jeżeli całą powyższą analizę ogólną potraktuje się jako słuszną i sensowną podstawę metodologiczną do dalszych działań, to umożliwi ona zastosowanie konkretnej metody analitycznej, którą można ująć w postaci dowolnie uogólnionego algorytmu, czynności analityczno-metodycznych.

Kolejnymi krokami w takiej metodzie są:

- podział wszystkich zadań szczebla centralnego na zadania: wykonywane i koordynowane;
- szczegółową analizę każdego z powyższych zaszeregowień pod kątem każdego z wytypowanych dekomponentów celu głównego oraz dokonanie korekty zaszeregowania a także określenie koniecznych do spełnienia warunków wszędzie tam, gdzie ich występowanie /lub brak/ determinuje dokonane zaszeregowania;
- określenie zbiorów zadań wykonywanych i koordynowanych przez dany szczebel /podstawa do zbudowania modeli struktur i kompetencji/ oraz warunków koniecznych

dla osiągnięcia celów /podstawa do ustaleń technologicznych i formalnych/.

PRZYKŁADOWE WYKONANIE ANALIZY DLA SZCZEBLA CENTRALNEGO WOPK

W diagramie /zał. 7/II/ umieszczono cyfrowe symbole zadań zgodnie ze strukturą zadaniową ujętą w załączniku 5/II.

Poszczególnym zadaniom przypisano cechy literowe "W" /wykonanie/ lub "K" /koordynacja/.

Słuszność dokonanego podziału przeanalizowano w oparciu o ustalone powyżej trzy cele cząstkowe /"a", "b" i "c"/ przy czym: dla celu "a" sprawdzono tylko dziedziny okresu pokojowego, dla celu "b" sprawdzono wszystkie dziedziny, dla celu "c" sprawdzono tylko dziedziny okresu wojennego. Wyniki analizy zaznaczono dla poszczególnych zadań znakami "+" /gdy cel może być osiągnięty/, "-" /gdy cel nie może być osiągnięty/ lub "x" /gdy cel może być osiągnięty przy określonych warunkach/.

I tak, na przykład, dla zadania nr 1 w dziedzinie nr 1 formułuje się pytania:

Pytanie 1:

Czy jest możliwe stworzenie bazy materialnej, strukturalnej i moralnej umożliwiającej realizację wszystkich zadań obrony PRL przed napadem z powietrza wówczas, gdy organizacja i budowa struktur systemu WOPK na czas "W" jest zadaniem wykonywanym centralnie ?

Odpowiedź 1: TAK.

Uzasadnienie odpowiedzi 1: dotychczasowe osiągnięcia wojsk OPK są efektem takiej realizacji tego zadania.

Pytanie 2:

Czy jest możliwe stworzenie bazy materialnej, strukturalnej i moralnej umożliwiającej realizację wszystkich zadań obrony PRL przed napadem z powietrza wówczas, gdy organizacja i budowa struktur systemu WOPK na czas "W" byłaby zadaniem wykonywanym przez szczeble podległe centralnemu a koordynowana centralnie ?

Odpowiedź 2: NIE.

Uzasadnienie odpowiedzi 2: poszczególne elementy tej bazy będą różne o tyle, o ile na to pozwoli koordynacja centralna; niektóre elementy mogą zostać pominięte; nie zostanie zachowana jednolitość obiektów i struktur zaś rozłożenie wysiłków wpłynie ujemnie na skuteczność działania, bowiem pewna część energii zostanie rozproszona na t.zw. "wyważenie otwartych drzwi".

Wniosek analityczny: przyporządkowanie cechy "W" dla szczebla centralnego w zadaniu 1.1 jest słuszne.

Czynność: obok cechy "W" w zadaniu 1.1 umieszcza się znak "+".

W ten sposób analizuje się wszystkie zadania i wypełnia się kolejne rubryki diagramu w zał. 7/II.

Dokładność tak przeprowadzonej analizy będzie tym większa im niższy będzie poziom zdekomponowania zadań.

W omawianym przykładzie posłużono się zbiorem zadań, głównych w postaci podstawowej bez żadnej dekompozycji ponieważ zajęłoby to zbyt wiele miejsca w pracy.

Zdekomponowaniu można poddać także cele, według których są analizowane zadania. Wówczas analiza ulegnie znacznemu pogłębieniu.

Po wypełnieniu diagramu należy:

- zadania oznaczone znakami "++" uznać za słusznie przyporządkowane;
- dla zadań oznaczonych znakami "+x" lub "x+" lub "xx" określić warunki determinujące zaszeregowanie /"W" lub "K"/ a następnie poddać to zaszeregowanie ponownej analizie /jeżeli trzeba to należy dane zadanie zdekomponować do niższego poziomu szczegółowości i dopiero wówczas poddać analizie/;
- dla zadań oznaczonych chociażby jednym znakiem "-" należy zmienić zaszeregowania.

Po wykonaniu tych czynności należy uznać analizę szczegółową za zakończoną zaś zadania oznaczone symbolami "K" za możliwe do przeniesienia na niższy szczebel dowodzenia do wykonywania przy pozostawieniu koordynacji na szczeblu centralnym. W omawianym przykładzie za takie zadania należy uznać te, które mają następującą numerację: 1.2, 1.3, 1.4, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5, 4.2, 5.5, 5.7, 6.3, 7.2 i 7.3 /treść zadań w załączniku 5/II/.

Wnioski wynikające z powyższej analizy a dotyczące kompetencji szczebla centralnego ujęto w pktcie 1.3.4.

1.3.3. Rola centralnego szczebla dowodzenia wojsk OPK w systemie OP PRL

Podobnie jak powyżej - rolę centralnego szczebla dowodzenia wojsk OPK w systemie OP PRL określają cele i zadania systemu OP PRL jako ogniwa jednolitego systemu OP p.UW.

Celem głównym, jak poprzednio, jest jaknajskuteczniejsza obrona terytorium PRL przed napadem z powietrza.

Natomiast cele składowe należy sformułować następująco:

a/ stworzenie bazy organizacyjnej i funkcjonalnej umożliwiającej realizację zadań obrony PRL przed napadem z powietrza przez system OP PRL;

b/ stworzenie warunków umożliwiających skuteczne działanie systemu OP PRL w każdej sytuacji bojowej;

c/ centralne kierowanie w czasie wojny całokształtem działań bojowych systemu OP PRL w jednolitym systemie OP p.UW.

Powyższe cele, jak to wykazano poprzednio, nie mogą być osiągnięte na szczeblach niższych z tych samych powodów. Istnienie i funkcjonowanie szczebla centralnego jest w tym przypadku jeszcze silniej zaakcentowane, bowiem powyższe cele wykraczają poza wojska OPK i rozciągają się także na wojska operacyjnie podporządkowane zaś potrzeba organizacji współdziałania w ramach jednolitego systemu OP jest w tym przypadku jeszcze bardziej oczywista. Tak więc argumentacja z pktu 1.3.2 jest tu w całej pełni odpowiednia.

We wstępie /pkt. 1.3.1/ stwierdzono, że rola integrująca centralnego szczebla dowodzenia jest inna w stosunku do systemu WOPK niż w stosunku do systemu OP PRL tak w sensie ilościowym jak i jakościowym. Wynika to z porównania roli tego szczebla jaką spełnia on w WOPK /co opisano w pktcie 1.3.2/ z rolą, jaka wynika z poniższego rozumowania.

Otóż zgodnie z definicją systemu OP PRL /zawartą w pktcie 1.1.2 i zilustrowaną w załącznikach 1/II i 2/II/ w jego skład wchodzi oprócz systemu WOPK także jednostki operacyjnie podporządkowane przy czym czynnikiem integrującym system OP PRL jest system dowodzenia WOPK a ściślej biorąc - zasady organizacji i funkcjonowania systemu OP PRL w jednolitym systemie OP p. UW.

Tak więc, jeżeli system dowodzenia WOPK jako całość został zorganizowany w oparciu o te zasady i wpływa integrująco na system OP PRL, to centralny szczebel dowodzenia WOPK ma określone zadania w stosunku do całego systemu OP PRL. Jednakże zakres tych zadań jest inny w tym przypadku niż w stosunku do WOPK bowiem w czasie pokoju Dowódcy WOPK nie podlegają jednostki operacyjnie podporządkowywane na czas działań wojennych. Zatem cała sfera zadań przygotowania tych wojsk do działań bojowych w czasie pokoju jest poza wpływem centralnego szczebla dowodzenia WOPK. To samo dotyczy takich dziedzin, jak działalność w stanie stałej GB i osiąganie wyższych stanów GB. W tych dziedzinach centralny szczebel dowodzenia WOPK sprawuje tylko kontrolę w stosunku do wyznaczonych sił dyżurnych oraz dokonuje bieżącej oceny zdolności do wykonania zadań przez jednostki w czasie osiągania WSGB. Natomiast podczas działań bojowych poza sferą wpływów centralnego szczebla dowodzenia WOPK znajduje się dziedzina zabezpieczenia działań bojowych jednostek operacyjnie podporządkowanych, bowiem są one zaopatrywane i uzupełniane według odrębnych planów i po swoich liniach, niezależnie od podporządkowania stałego.

Na tym głównie polegają różnice ilościowe pomiędzy rolą spełnianą przez szczebel centralny w systemie WOPK a w sys-

temie OP PRL. Znalazły one swe odbicie w sformułowanym powyżej celu składowym oznaczonym literą "a".

Różnice jakościowe wynikają z zakresu oddziaływania centralnego szczebla dowodzenia i to zarówno wewnątrz systemu OP PRL /wobec jednostek operacyjnie podporządkowanych/, jak wewnątrz jednolitego systemu OP p.UW /wobec innych systemów OP p.UW/. Znalazły one swe odbicie w sformułowaniu celu składowego oznaczonego literą "b".

Cel oznaczony literą "c" został sformułowany powyżej tak samo jak w pktcie 1.3.2 dlatego, że w zasadzie nie przewidyuje się żadnej zmiany tego celu w zależności od tego, czy terytorium PRL będzie bronione tylko przez WOPK /np. po wyjściu wojsk operacyjnych z terenu PRL/ czy też przez wszystkie siły jakie mają uczestniczyć w tej obronie.

W każdym z tych przypadków musi istnieć system OP PRL jako taki.

Oczywiście analiza poszczególnych zadań w tym przypadku jest możliwa do przeprowadzenia w podobny sposób jak w pktcie 1.3.2. Jednakże nie wykonuje się jej tutaj dlatego, że na tym poziomie uogólnienia zadań szczebla centralnego i przy zasadzie podporządkowywania operacyjnego poszczególnych jednostek pod dowództwa KOPK - analiza taka nie wniosłaby nic nowego do ustaleń dokonanych dotychczas. Byłaby ona celowa przy zdekomponowaniu zadań na niższe poziomy szczególności.

Tak więc reasumując trzeba stwierdzić, że rola szczebla centralnego WOPK w systemie OP PRL polega przede wszystkim na zintegrowaniu tego systemu w jednolitą i spójną całość na bazie systemu WOPK i głównie poprzez /stacjonarny/ system dowodzenia WOPK i w oparciu o zasady organizacji i funkcjonowania jednolitego systemu OP p.UW.

Wyniki analizy struktury zadaniowej szczebla centralnego dokonane pod kątem roli tego szczebla w WOPK mogą być przyjęte za wystarczające do oceny zadań tego szczebla dokonanej pod kątem roli jaką on spełnia w systemie OP PRL.

1.3.4. Wnioski z analizy roli centralnego szczebla dowodzenia w WOPK i w systemie OP PRL istotne dla kompetencji tego szczebla - grupa "J"

- J-1. Centralny szczebel dowodzenia wojskami OPK, jako ich najwyższy szczebel decyzyjny, ma tę właściwość, że zadania tego szczebla mogą być w wielu przypadkach utożsamiane z kompetencjami /gdy chodzi o zadania proste, lub o zadania zdekomponowane do odpowiedniego poziomu/ a w wielu przypadkach wiążą się ściśle z określonymi zespołami kompetencji. Toteż analiza zakresu kompetencji w oparciu o strukturę zadaniową może dać najlepsze rezultaty.
- J-2. Przyjęta metoda analizy /w pktcie 1.3.2/ dała wyniki zgodne w ogólnym zarysie z analizą stanu aktualnego dokonaną a posteriori w toku badań centralnego szczebla dowodzenia.
- Zaproponowana metoda analizy mogłaby dać poważne efekty przy głębszej dekompozycji zadań i celów i to nie-konieczniew odniesieniu do celów głównych, ale także innych, które można byłoby wyznaczyć w dowolnie wybranych płaszczyznach - zależnie od zamiaru badania.
- J-3. Kompetencje centralnego szczebla dowodzenia wojskami OPK związane z realizacją zadań oznaczonych liczbami: 1.2, 1.3, 1.4, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5, 4.2, 5.5, 5.7, 6.3, 7.3 i 7.3 /vide: załączniki 5/II i 7/II/ powinny być przekazane częściowo na szczebel KOPK tak, aby za realizację tych zadań był odpowiedzialny bezpośrednio i całkowicie szczebel operacyjno-taktyczny zaś na szczeblu centralnym pozostały tylko kompetencje związane z koordynacją tych zadań.
- J-4. Wspomniane w pktcie 1.3.2 określanie warunków determinujących zmianę zakwalifikowania poszczególnych zadań /do wykonania i koordynacji/ powinno być dokonane po szczegółowym przeanalizowaniu dekomponentów tych zadań,

na etapie wykonywania opracowań wdrożeniowych. Wynika to nie tylko z faktu, że w tej pracy nie ma miejsca na to, ale także z konieczności zachowania merytorycznej zgodności i formalnej spójności z dotychczas opracowanymi i wdrażanymi w wojskach OPK zasadami pracy i funkcjonowania zespołów i grup funkcyjnych na CSD oraz na SD niższych szczebli dowodzenia. Może więc być tematem odrębnej, obszernej i czasochłonnej pracy.

2. ANALIZA CZYNNIKÓW ROZWOJOWYCH I PROGNOZY ICH WPLYWU
NA KOMPETENCJE CENTRALNEGO SZCZEBŁA DOWODZENIA
WOJSK OPK

2.1. ANALIZA PREWIDYSTYCZNA WPLYWU PROGNOZOWANEGO ROZWOJU
ŚRODKÓW WALKI NA KOMPETENCJE CENTRALNEGO SZCZEBŁA
DOWODZENIA WOJSK OPK

2.1.1. Wstęp

Obecnie istniejące, omówione i przeanalizowane w poprzednim rozdziale, struktury centralnego szczebla dowodzenia WOPK oraz wynikające z nich kompetencje tego szczebla, są konsekwencją tego wszystkiego, co składa się na obecnie spodziewany charakter działań wojennych. Charakter ten, jak uczy historia sztuki wojennej, zawsze zależał od środków walki stosowanych w ataku i obronie, a ściślej biorąc - od poziomu technicznego tych środków. Rozwój środków walki postępuje nadal, przy czym tempo tego rozwoju jest coraz szybsze, co jest zgodne z ogólnymi prawami rządzącymi rozwojem nauki i techniki. Należy się więc spodziewać, że obecne ustalenia, oceny i struktury a nawet zasady ich tworzenia i kryteria analiz ulegną dezaktualizacji wcześniej niż to obecnie intuicyjnie przewidujemy. Toteż każde nowe działanie w zakresie obronności ma tym większą wartość - im jest bardziej przewidujące. Analiza i ocena zjawisk dokonana zawczasu, zanim te zjawiska zaistniały, w oparciu o prognozowane zmiany - ma coraz większy sens praktyczny; tym większy, im krótsze są okresy dzielące moment przewidywania od momentu zaistnienia danego faktu i im dłuższe są czasy potrzebne na wykonanie coraz to bardziej skomplikowanych przedsięwzięć zapobiegawczych /czy adaptacyjnych/. Prewidystryka zdobyła sobie prawo bytu.

W warunkach wojsk OPK, na charakter działań wojennych /a pośrednio także na zadania i kompetencje szczebla centralnego WOPK/ może mieć wpływ rozwój ŚNP przeciwnika oraz środków OP stosowanych w wojskach OPK.

Poniżej przedstawia się ogólną analizę wpływu rozwoju środków walki na spodziewany, ogólny charakter działań wojennych oraz wskazuje się na niektóre istotne czynniki mogące mieć pośredni lub bezpośredni wpływ na kompetencje centralnego szczebla dowodzenia wojskami OPK.

2.1.2. Przewidywany wpływ rozwoju ŚNP przeciwnika na ogólny charakter jego działań

Ogólną charakterystykę tendencji rozwojowych ŚNP przeciwnika, ich zdolności bojowych i możliwości użycia na terytorium PRL podano w pierwszej części tej pracy /vide: część I - "Dane wyjściowe" - podrozdział 2.1/. Wnioski wynikające z przedstawionych danych podano w pktcie 2.1.5 części I /vide: część I - rozdział 2, pkt 2.1.5 - "Wnioski do przedmiotu opracowania - grupa "A"/. Wnioski te pozwalają sformułować następujące ogólne ustalenia prognostyczne dotyczące spodziewanego charakteru działań napastnika powietrznego.

Z syntezy wniosków A-1 i A-B wynika, że w przyszłości napastnik będzie dysponował nowocześniejszymi samolotami o większych możliwościach bojowych oraz skuteczniejszymi środkami rażenia.

Wpłynie to na wzrost zagrożenia terytorium PRL ale także umożliwi napastnikowi osiągnięcie zamierzonych efektów bojowych przy użyciu mniejszej liczby środków. Najbardziej prawdopodobnym wydaje się osiągnięcie przez nieprzyjaciela takiego stanu rzeczy, że przy niewielkich ograniczeniach liczby możliwych do użycia środków napadu znacznie zwiększy on ogólne możliwości rażenia PRL.

Przewidywane wyposażenie samolotów strategicznych w nowoczesne pociski rakietowe i stworzenie możliwości wykonania ataku bez wchodzenia w zasięg aktywnych środków OP jest istotnym i ważnym elementem zagrożenia wymagającym ze strony systemu OP PRL przedsięwzięcia skutecznych środków zaradczych. Takim środkiem może być jednoczesne osiągnięcie, między innymi, następujących celów:

- 1^o - lepsze przygotowanie systemu OP PRL poprzez:
- modernizację aktywnych środków OP;
 - zwiększenie roli t.zw. dalekiego rozpoznania;
 - zwiększenie możliwości wczesnego wykrywania ŚNP;
 - usprawnienie dowodzenia przy pomocy automatyzacji;
- 2^o - zmianę taktyki działania systemu OP PRL poprzez:
- zwiększenie roli lotnictwa myśliwskiego OP PRL i szersze niż dotychczas wykorzystywanie go do działań na podejściach do granic PRL /na kier. płn. i płn-zach./, przed strefami ognia WRiA - ze stref wyczekiwania; także szersze niż dotychczas działanie LM na pełny zasięg z lądowaniem na lotniskach współdziałania;
 - ściślejsze współdziałanie z sąsiednimi systemami OP.

Z syntezy wniosków A-3 i A-4 wynikają następujące domniemania prognostyczne.

Coraz szersze stosowanie przez napastnika elektroniki nie tylko wpływa na podniesienie skuteczności rażenia ŚNP i obniżanie operacyjnych norm rażenia ŚNP ale równocześnie coraz skuteczniej obniża wydolność systemu OP w zakresie wykrywania, oraz rozpoznania i przeciwdziałania radioelektronicznego.

Obserwowany obecnie trend rozwojowy środków walki radioelektronicznej będzie nadal utrzymany bowiem istnieją jeszcze liczne niewykorzystane możliwości w tym zakresie. Toteż należy się spodziewać, że w najbliższej przyszłości będzie wzrastać rola walki radioelektronicznej na tle działań zarówno ŚNP, jak i systemów OP.

Przystosowanie się systemu OP do tej konieczności podyktowanej obiektywnie przez naukę i technikę jest dla tego systemu warunkiem pierwszorzędnej wagi. Wydaje się, że słusznymi kierunkami działania na tym polu byłoby między innymi:

- 1^o - lepsze przygotowanie systemu OP PRL poprzez:
- dalsze i ciągłe uodpornianie systemu wykrywania na zakłócenia;
 - posiadanie skutecznego systemu radionamierzenia;
 - jakościowy i ilościowy rozwój środków przeciwdziałania r/el;
 - wprowadzanie urządzeń automatyzacji dowodzenia aktywnymi środkami i siłami OP w walce;
 - poszukiwanie nowych i nowoczesnych rozwiązań i zastosowań elektroniki do celów bojowych.
- 2^o - wzbogacenie dotychczasowych osiągnięć w zakresie wykorzystywania środków walki r/el o następujące elementy:
- zwrócenie większej uwagi na możliwości i korzyści jakie mogą wyniknąć z szerszego, niż dotychczas wykorzystywania radionamierników do lokacji obiektów powietrznych stosujących zakłócenia aktywne;
 - zwrócenie większej niż dotychczas uwagi na to, że w warunkach stałego wzrastania roli walki elektronicznej coraz bardziej rośnie znaczenie sił i środków przeznaczonych do niej oraz konsekwencje właściwego ich użycia, a więc powinny ulec rozwojowi nie tylko kompetencje z tym związane, lecz także zasady taktycznego /lub może taktyczno-operacyjnego czy operacyjnego/ użycia tych sił i środków.

Z syntezy wniosków A-5, A-6 i A-7 wynikają poniższe logiczne następstwa, które pod względem merytorycznym nie są nowe, ale zawierają nowe wartości jakościowe i ilościowe.

Wzrost zagrożenia terytorium PRL omówiony powyżej oraz wszelkie związane z nim prognozy i konieczności prowadzą

w konsekwencji do jednej, generalnej dla systemu dowodzenia wojsk OPK konieczności - dużego jakościowego skoku w sprawności funkcjonowania tego systemu.

Jednakże konieczność ta jest skrępowana istotnymi, obiektywnymi sprzecznościami trojakiego rodzaju:

- 1^o - sprzecznością jaka występuje pomiędzy potrzebą znacznego skrócenia czasów działania systemu dowodzenia, a możliwością ich dalszego skracania /bowiem czasy te już obecnie są bardzo krótkie, a wiadomo, że nie mogą osiągnąć wartości zerowej/;
- 2^o - sprzecznością jaka występuje pomiędzy potrzebą szybkiego zastosowania nowoczesnej techniki a możliwościami naukowo-technicznymi i ekonomicznymi warunkującymi jej wprowadzenie /w zasadniczym stopniu/;
- 3^o - sprzecznością jaka występuje pomiędzy potrzebą coraz częstszego i szybszego wdrażania sprawniejszych i bardziej złożonych systemów technicznych a coraz dłuższymi cyklami technicznej realizacji coraz bardziej złożonych urządzeń.

Toteż jedyną możliwością uwolnienia się z tego potrójnego zamknięcia jest szybka automatyzacja procesów dowodzenia, którą należy zrealizować sprawnie, przy możliwie jak najniższych kosztach oraz przy wykorzystaniu wszelkich możliwości tkwiących w organizacji struktur i działań, w możliwościach ludzi, techniki i środowiska.

Automatyzacja jako szczególny środek walki będzie miała w najbliższej przyszłości największy wpływ na zmianę charakteru działań przeciwnika i to nie tylko ze strony automatyzowania procesów dowodzenia w systemach OP, ale także ze strony automatyzacji procesów kierowania ŚNP i ich środków rażenia oraz automatyzacji naprowadzania LM i kierowania ogniem WRiA.

Owe zasygnalizowane zmiany charakteru działań mogą przejawiać się w całym szeregu różnorodnych nowych form i zasad działania, ważnych dla organizacji i funkcjonowania obrony /w aspekcie taktycznym czy operacyjnym/ jako takiej.

Celem tej pracy nie jest ich odgadnięcie i ustalenie, ale przewidywanie wpływu, jaki mogą mieć wspomniane zmiany charakteru działań na funkcjonowanie i żywotność systemu dowodzenia.

Wszystkie wyżej wymienione prognozy i domniemania, więcej lub mniej ściśle w swej logice i sile przekonywania, wydają się wskazywać na dwie następujące tezy prognostyczne:

Teza 1.

Siły i środki systemu OP DRL, jako coraz sprawniejszego narzędzia przeciwdziałania środkom napadu powietrznego przeciwnika, będą coraz ważniejszym celem jego działania, bowiem ich obezwładnienie może przynieść tym większy sukces bojowy przeciwnikowi, im większa jest zdolność rażenia jego ŚNP.

Teza 2.

Zautomatyzowany i wysoce sprawny system dowodzenia wojskami OPK, który w warunkach automatyzacji tych wojsk będzie coraz czulszymi bardziej potrzebnym ogniwem systemu OP PRL - pozostanie nadal głównym celem ataku ŚNP a jego zagrożenie będzie wzrastać w miarę wprowadzania na uzbrojenie przeciwnika wyspecjalizowanych środków do niszczenia elementów dowodzenia systemu OPK.

Powyższe tezy sformułowano w oparciu o poprzednio opisane rozumowania i w związku z tym uważa się, że zostały logicznie udowodnione na tyle, na ile pozwalają przytoczone poprzednio przewidywania.

2.1.3. Przewidywany wpływ rozwoju środków OP na ogólny charakter działań systemu dowodzenia wojsk OPK na szczeblu centralnym

Ogólną charakterystykę tendencji rozwojowych wojsk OPK do 1981 roku przedstawiono w pierwszej części pracy /vide: część I - podrozdział 2.2 - "Wojska OPK/. Wnioski z tej charakterystyki zawarto w punkcie 2.2.4 /część I - rozdział 2 - wnioski grupa "B"/.

Z treści podrozdziału 2.2 wynika, że zmiany rozwojowe systemu WOPK w najbliższych latach będą dotyczyły przede wszystkim dwu następujących kierunków:

- zwiększenia możliwości bojowych wojsk OPK i automatyzacji procesów kierowania walką;
- usprawnienia dowodzenia i zabezpieczenia bojowego /vide: część I, rozdział 2 pkt. 2.2.2/.

Pierwszy z dwu wyżej wymienionych kierunków dotyczy uzbrojenia i zaznaczy się głównie na szczeblu ogniowym i taktycznym. Nie powinien on wpłynąć na zmiany charakteru działań na szczeblu operacyjnym. Na tym szczeblu może to zaznaczyć się co najwyżej w treści podejmowanych decyzji nie zaś w zmianie sposobów działania tego szczebla.

Drugi z dwu wyżej wymienionych kierunków przewidywanych zmian obejmuje, między innymi, automatyzację dowodzenia na szczeblu operacyjnym przez wprowadzenie aparatury "ALMAZ-2" na tym szczeblu oraz zestawów "ALMAZ-3" na SD szczebla operacyjno-taktycznego. To zamierzenie wpłynie decydująco na sposoby działania szczebla operacyjnego poprzez zmiany:

- struktury organizacyjnej;
- struktury funkcjonalnej;
- struktury zadaniowej /w odniesieniu do zadań określonych osób funkcyjnych na SD nie zaś w odniesieniu do zadań szczebla operacyjnego/;
- przebiegu procesów decyzyjnych /wewnątrz SD/;
- zasad działania grup i osób funkcyjnych nie objętych systemem "ALMAZ" ale działających na korzyść osób objętych tym systemem;
- form dokumentów roboczych prowadzonych na SD;
- zakresu i sposobu wykorzystywania części sprzętu łączności.

W sumie są to zmiany tak poważne, że zmieniają w zasadniczy sposób technologię pracy SD szczebla operacyjnego.

Obecnie są prowadzone prace projektowe mające na celu techniczną realizację systemu "ALMAZ" oraz prace organizacyjne i badawcze mające na celu wszechstronne przygotowanie SD

szczebla operacyjnego wojsk OPK do pracy według nowych zasad.

Jednakże już obecnie wiadome jest /na podstawie wstępnych, wiążących decyzji/, że o ile szczegóły dotyczące powyższych zmian będą bardzo odbiegać od dotychczasowej rzeczywistości, o tyle podstawowe generalia pozostaną nie zmienione. Nie ulegną większym zmianom:

- składy zmian bojowych;
- podział na zespoły i grupy funkcyjne;
- struktura decyzyjna i zadaniowa szczebla operacyjnego;
- ogólne zasady dowodzenia wojskami OPK i systemem OP PRL;
- ogólne zasady współdziałania oraz niektóre dotychczasowe sposoby realizacji współdziałania w ramach UW;
- całokształt dotychczasowych realiów obejmujących wszystkie aspekty realizacji dowodzenia i współdziałania z SD-2 szczebla operacyjnego, bowiem to SD nie będzie objęte systemem "ALMAZ" i będzie pracowało na dotychczasowych zasadach.

Logiczną i istotną konsekwencją tych zmian mogą być:

- normalizacja form informacyjnych w procesach dowodzenia pomiędzy szczeblem operacyjno-taktycznym a operacyjnym;
- formalizacja dokumentów roboczych na SD szczebli operacyjnego i operacyjno-taktycznego;
- ściślejsza niż dotychczas normalizacja form informacyjnych pomiędzy SD szczebla operacyjnego wojsk OPK, a SD jednolitego systemu OP p.UW.

W chwili obecnej trudno jest przewidzieć dokładnie wszystkie reperkusje jakie mogą wyniknąć z faktu automatyzacji procesów dowodzenia na szczeblu operacyjnym wojsk OPK.

Z dotychczas zebranych doświadczeń przez specjalistów radzieckich, zajmujących się aktualnie tymi zagadnieniami wynika, że istnieją nawet takie konsekwencje podyktowane automatyzacją, które ujawniają się dopiero po kilkunastomiesięcznej pracy systemu zautomatyzowanego a posiadają

charakter specyficzny dla danego SD, występują tylko na tym SD i nie dotyczą innych, podobnych SD.

Reasumując powyższe można stwierdzić, że przewidywany wpływ rozwoju środków OP na ogólny charakter działań systemu dowodzenia wojsk OPK na szczeblu centralnym będzie bardzo duży w odniesieniu do funkcjonowania SD tego szczebla, natomiast nie wpłynie na zmianę roli czy zakresu oddziaływań tego szczebla na wojska OPK czy system OP PRL.

2.1.4. Przewidywany wpływ rozwoju środków walki na kompetencje centralnego szczebla dowodzenia wojsk OPK

W oparciu o przewidywania przedstawione powyżej w punktach 2.1.3 i 2.1.4 można podjąć próbę określenia przewidywanego wpływu jaki będzie miał rozwój środków walki na kompetencje szczebla operacyjnego wojsk OPK. Taka próba może mieć konstruktywny wpływ na określenie kompetencji tego szczebla o tyle, o ile pozwoli na zaproponowanie pewnych zmian kompetencyjnych w tej pracy i przyczyni się przez to do podjęcia wcześniejszych przygotowań w tym zakresie.

Jak wynika z analizy przedstawionych przewidywań zawartych w tym rozdziale - istnieją następujące, niżej podane aspekty mogące wpłynąć na zmianę kompetencji szczebla operacyjnego wojsk OPK.

1^o. Przewidywane zmiany taktyki działania napastnika wynikające ze zmiany możliwości bojowych jego ŚNP mogą wpłynąć na zmianę kompetencji szczebli dowodzenia poprzez takie zjawiska jak:

- zwiększenie roli lotnictwa OPK w toku walki;
- konieczność ściślejszego współdziałania systemów OP w ramach jednolitego systemu OP p.UW;
- zwiększenie sprawności i roli systemu wykrywania;
- zwiększenie znaczenia rozpoznania.

Owe zmiany kompetencyjne mogą ujawnić się w:

- przeniesieniu prawa podejmowania bezpośrednich decyzji o użyciu lotnictwa ze szczebla operacyjno-taktycznego na szczebel operacyjny;

- przeniesienie niektórych kompetencji dotyczących współdziałania w ramach jednolitego systemu OP p.UW ze szczebla operacyjnego na szczebel operacyjno-taktyczny /w celu usprawnienia współdziałania systemów OP/ przy jednoczesnym pozostawieniu na szczeblu operacyjnym kompetencji koordynacyjnych w tym zakresie;
- przeniesieniu niektórych kompetencji związanych z analizą sytuacji powietrznej ze szczebla operacyjno-taktycznego na szczebel taktyczny;
- przejściu przez szczebel operacyjno-taktyczny kompetencji związanych z wykorzystaniem w walce systemu rozpoznania /wówczas, gdy ów system zacznie istnieć jako taki/ przy jednoczesnym zachowaniu kompetencji koordynacyjnych na szczeblu operacyjnym w tym zakresie.

Jeżeli przyjęte przewidywania zostaną sprawdzone a posteriori - będą miały istotny wpływ na ogólny układ kompetencji nie tylko szczebla operacyjnego ale i pozostałych szczebli wojsk OPK.

2^o. Przewidywany wzrost roli walki elektronicznej w działaniach SNP i systemów OP może wpłynąć na zmianę kompetencji szczebli dowodzenia poprzez takie zjawiska jak:

- jakościowy i ilościowy rozwój środków przeciwdziałania r/el.;
- zwiększenie roli radionamierzenia w procesie lokalizacji SNP stosujących zakłócenia aktywne;
- uodparnianie systemu wykrywania WOPK na zakłócenia.

Przewidywane zmiany kompetencyjne szczebli mogą ujawnić się w:

- potrzebie skoncentrowania kompetencji w zakresie wykorzystania środków przeciwdziałania r/el na szczeblu operacyjnym przy jednoczesnym pozostawieniu niektórych kompetencji z tym związanych na szczeblu operacyjno-taktycznym, szczególnie w tych przypadkach

gdzie będzie chodziło o konkretne zadania zawczasu przewidziane i zaplanowane /np. obrona szczególnie ważnych obiektów przed atakiem bombowym itp./;

- rozszerzenie kompetencji CRI szczebla operacyjnego i operacyjno-taktycznego o uprawnienia dotyczące szerszego niż dotychczas wykorzystania bojowego środków radionamierzenia do analizy sytuacji powietrznej;
- zaniku niektórych funkcji spełnianych obecnie przez szczebel operacyjno-taktyczny celem uniknięcia skutków zakłóceń bowiem mogą stać się one zbędne wówczas, gdy system wykrywania będzie w dostatecznie wysokim stopniu uodporniony na zakłócenia.

Jak wynika z powyższego - przewidywany wzrost roli walki elektronicznej może mieć największy wpływ na zmianę kompetencji szczebla operacyjno-taktycznego oraz pewnego rozszerzenia kompetencji szczebla operacyjnego.

3^o. Przewidywany rozwój automatyzacji dowodzenia może w znacznym stopniu wpłynąć na zmianę zakresów kompetencyjnych poszczególnych osób funkcyjnych określonych SD w ramach tych SD. Natomiast nie powinien wywrzeć szerszego wpływu na rozłożenie kompetencji pomiędzy poszczególne szczeble dowodzenia. To przypuszczenie jest poniekąd zdeterminowane faktem, że przewidywany proces automatyzacji dowodzenia jest opracowywany w oparciu o dotychczasowe zasady podziału kompetencji i dlatego przewidywane zmiany zakresów tych kompetencji raczej nie powinny mieć miejsca. Mimo tego istnieje jednak pewien aspekt, który w dalszej przyszłości może obiektywnie uwarunkować poważne zmiany zakresu kompetencyjnego. Ponieważ każdy proces automatyzacji stwarza pewne warunki wyjściowe do dalszego automatyzowania, przeto i proces automatyzacji zbioru informacji o sytuacji powietrznej może stworzyć takie warunki dalszego

rozwoju, że w dalszej przyszłości podstawowe decyzje w tym zakresie będą podejmowane na szczeblu taktycznym zaś szczeble operacyjno-taktyczny i operacyjny będą uczestniczyć w tym procesie jedynie jako ogniwa informowane i nadzorujące z możliwością ograniczonej ingerencji. W takim przypadku kierownicza rola szczebla operacyjnego w stosunku do systemu wykrywania pozostałoby niezmiennie ale rola korygująca wyniki analizy i koordynująca określone działania uległaby znacznej redukcji. Natomiast rola szczebla operacyjno-taktycznego mogłaby ulec znacznemu ograniczeniu w każdym zakresie. Wzrosłaby znacznie rola /i kompetencje/ szczebla taktycznego. Jednakże te przewidywania są, jak na razie, zbyt odległe od rzeczywistości i zbyt daleko wykraczają w przyszłość, aby móc na ich podstawie formułować jakiegokolwiek postulaty w zakresie określonych zmian kompetencji poszczególnych szczebli dowodzenia wojskami OPK.

- 4^o. Zwiększenie możliwości bojowych wojsk OPK przewidywane w najbliższych latach /jak to podano w części I - rozdział 2, punkt 2.2.2 oraz omówiono powyżej w punkcie 2.1.3/ dotyczy głównie ilościowych i jakościowych zmian sprzętu bojowego i zaznaczy się w niewielkich zmianach zakresów kompetencyjnych na szczeblu taktycznym. Nie powinno mieć ono większego wpływu na kompetencje szczebli wyższych, Jednakże zaznaczyć należy, że zmiana możliwości bojowych lotnictwa myśliwskiego OPK może mieć istotny wpływ na przeniesienie kompetencji użycia go ze szczebla operacyjno-taktycznego na operacyjny, jednakże głównym argumentem, który przemawia za tym pozostaje powód podany wyżej, w podpunkcie 1^o /tzn. przewidywane zmiany w taktyce działania przeciwnika/.

2.1.5. Wnioski /grupa "K"/

Wnioski dotyczące przedmiotu opracowania zostały, w zasadzie, przytoczone i uargumentowane powyżej /w punkcie 2.1.4/. Poniżej zamieszcza się w skondensowanej formie te spośród nich, które wykorzystano w propozycjach zmian zakresów kompetencyjnych poszczególnych szczebli dowodzenia i ujęto w części piątej tej pracy.

K-1. Kompetencje dotyczące użycia lotnictwa w walce powinny należeć do szczebla operacyjnego wojsk OPK.

K-2. Kompetencje związane z analizą sytuacji powietrznej powinny zostać przeniesione ze szczebla operacyjno-taktycznego na szczebel taktyczny po odpowiednich przygotowaniach /t.zn. zapewnieniu dopływu informacji o ruchu lotniczym do PłSD, zmianie przyjętych zasad numerowania celów, oraz innych odpowiednich przygotowaniach/.

K-3. Należy podjąć prace badawcze mające na celu ustalenie wszystkich aspektów związanych ze wzrostem roli walki radioelektronicznej i jak najrychlejsze określenie głównych kierunków przygotowania wojsk OPK pod tym względem w jaknajszerszym zakresie. Warto tu pamiętać, że wszelkie przygotowania tego typu będą długo trwały oraz drogo kosztowały i dlatego późniejsze odrabianie zaległości może okazać się niemożliwe.

2.2. WYBRANE PROBLEMY AUTOMATYZACJI DOWODZENIA WOJSKAMI OPK
I ICH WPŁYW NA NIEKTÓRE KOMPETENCJE CENTRALNEGO
SZCZEBŁA DOWODZENIA SYSTEMEM OP PRL

Zarówno w pierwszej części tej pracy, jak w wielu miejscach tej części opracowania zostały omówione liczne problemy automatyzacji centralnego szczebla dowodzenia wojsk OPK /vide: część I - podrozdział 2.2 i część II - podrozdział 2.1 - pkty 2.1.2, 2.1.3, 2.1.4 i 2.1.5/ oraz ich przewidywany wpływ na kompetencje szczebla operacyjnego wojsk OPK. Oprócz już omówionych istnieje jeszcze kilka innych problemów ważnych dla kompetencji tego szczebla dowodzenia wojskami OPK, do których można zaliczyć między innymi:

a/ wpływ zastosowania aparatury "ALMAZ" na kompetencje centralnego szczebla WOPK w zakresie współdziałania z innymi systemami OP;

b/ automatyzacja procesów nie objętych systemem "ALMAZ" i jej wpływ na kompetencje szczebla operacyjnego WOPK;

c/ przewidywane automatyzacyjne następniki "ALMAZA" i ich prognozowany wpływ na kompetencje szczebla centralnego WOPK;

d/ problemy utrzymania ciągłości dowodzenia i żywotności systemu dowodzenia w warunkach automatyzacji centralnego szczebla dowodzenia;

e/ niektóre psychologiczne oraz socjologiczne aspekty automatyzacji dowodzenia na szczeblu centralnym i ich wpływ na kompetencje szczebla centralnego wojsk OPK.

Powyższe problemy zostały przebadane w ostatnim czasie a wnioski z nich wynikające zostały ujęte w dalszej części tego rozdziału. Badania w tym zakresie przeprowadzono metodą zbierania danych poprzez konsultację tych problemów ze specjalistami wysokiej klasy w tej dziedzinie /zarówno radziec-

kimi jak polskimi/, studiowania specjalistycznych materiałów technicznych i operacyjnych traktujących o sprawach automatyzacji szczebla centralnego WOPK, metodą analizy i syntezy zebranych danych technicznych, taktycznych, opinii, spostrzeżeń i wniosków. Uogólnione materiały badawcze dotyczące tych zarządzeń przedstawia się w skondensowanej formie poniżej.

Ad. "a"

System automatyzacji procesów dowodzenia szczebla centralnego wojsk OPK "ALMAZ" jest w swej istocie systemem realizującym głównie proste funkcje logiczne, zapewniającym zbieranie na szczeblu operacyjnym danych o sytuacji powietrznej, charakterystyce nieprzyjaciela i stanie oraz możliwościach własnych wojsk. Dane te, wprowadzane ręcznie na szczeblu oper.-taktycznym poprzez zestawy "ALMAZ-3" są automatycznie przesyłane na szczebel operacyjny, rejestrowane i zobrazowane wielkoformatowo dla dwu głównych zespołów /CRI i zespołu dowodzenia/ w postaci graficznej i alfanumerycznej. Są także zobrazowane na miejscach roboczych poszczególnych osób funkcyjnych /alfanumerycznie/. System ten jest głównie dostosowany do przesyłania danych "z dołu w górę". Realizacja t.zw. "współdziałania pionowego" w relacji CSD DW OPK - CSD Dcy jednolitego systemu OP p.UW jest ułatwiona także przy zachowaniu kierunku "z dołu w górę". Natomiast realizacja owego współdziałania pionowego "z góry w dół" jest praktycznie w tym systemie nie przewidywana. Realizacja t.zw. "współdziałania poziomego" /pomiędzy systemem OP PRL a systemami OP CSAL i OP NAL NRD/ jest wprawdzie możliwa, ale w ograniczonym zakresie.

Z powyższego wynika, że system "ALMAZ" silnie wpływa na integrację jednolitego systemu OP p.UW ale w zasadzie nie zdejmuje żadnych kompetencji ze szczebla centralnego WOPK w zakresie współdziałania, natomiast uwalnia ten szczebel od żmudnego obowiązku meldowania w górę o sytuacji, rezultatach działań i stanie wojsk własnych. Jest to, oczywiście, bardzo istotny atut automatyzacji szczebla operacyjnego WOPK.

Ad. "b"

System automatyzacji dowodzenia "ALMAZ" jest podstawowym ale nie jedynym środkiem automatyzującym prace na szczeblu centralnym. Oprócz tego przewiduje się na tym szczeblu dalszą modernizację i rozwój tematu p.k. "WSPÓLCZYNNIK", którego celem jest zautomatyzowanie analizy planowania ruchu lotniczego oraz wykorzystanie e.m.c "ODRA 1305" do realizacji szeregu zadań wycinkowych. Prace w tym kierunku trwają i roszą pewne nadzieje. Realizacja tych programów znacznie usprawni opracowanie danych niezbędnych do podjęcia decyzji na SD szczebla centralnego i wpłynie na zmianę kompetencji niektórych osób funkcyjnych znajdujących się na tym szczeblu. W perspektywie może dojść do tego, że centralny szczebel dowodzenia będzie w stanie podjąć przeanalizowaną decyzję o możliwości wykonania jakiegoś lotu czy przelotu w ciągu godziny po zamówieniu bez potrzeby zawieszania ruchu lotniczego w jakimś rejonie. Taka możliwość byłaby równa kompetencji w sprawach, których obecnie zrealizować nie można bez określonych perturbacji. Realizacja wszystkich zamierzeń na tym odcinku daje duże nadzieje na przyszłość ale w chwili obecnej brak jest ewidentnych podstaw do dokonywania jakichkolwiek konkretnych propozycji w zakresie zmian kompetencyjnych szczebla centralnego WOPK.

Ad. "c"

Jak wspomniano powyżej /vide: Ad "a"/ zautomatyzowany system dowodzenia "ALMAZ" spełnia ściśle określone, proste funkcje i ma określone cechy techniczne. Toteż, pomimo znacznej przydatności w pracy CSD na obecnym etapie, nie może być uznany za automatyczny system dowodzenia OP na szczeblu centralnym. Docelowa wersja takiego systemu, prócz cech właściwych dla "ALMAZA" musi także posiadać następujące możliwości:

- automatyczne powiązania z odpowiednimi systemami na szczeblach niższych;

- rozwiązywanie złożonych funkcji logicznych i realizację programów rozwiązujących określone zadania /elementy decyzji/;
- automatyczne przesyłanie prostych rozkazów i dyspozycji w dół;
- nowoczesne i szybkie, automatyczne przesyłanie informacji w górę i w dół;
- inne cechy techniczne i operacyjne.

Z tych względów system "ALMAZ" jest uznawany, zarówno przez specjalistów radzieckich jak polskich, za wersję początkową tego, co w przyszłości będzie opracowane i wykorzystane na szczeblu armii OPK.

Pełna realizacja wszystkich zamierzeń podjętych w tym kierunku może doprowadzić w dalekiej przyszłości do całkowitej eliminacji szczebla operacyjno-taktycznego WOPK w procesie dowodzenia walką. Teoretycznie jest w chwili obecnej możliwa taka techniczna realizacja hipotetycznego systemu dowodzenia wojskami OPK, który byłby w stanie zrealizować wszystkie zadania dowodzenia na dwóch szczeblach: operacyjnym i taktycznym. Jednakże obecny stan zaawansowania prac na tym odcinku jest jeszcze daleki od docelowego ideału i nie pozwala podejmować żadnych konkretnych decyzji na temat kompetencji szczebli dowodzenia.

Pomimo tego, mając na uwadze wspomniane możliwości nauki i techniki, warto zdawać sobie sprawę z tego, że znaczenie szczebla operacyjno-taktycznego wojsk OPK może ulegać zmianie szybciej niż pozostałych szczebli dowodzenia i że zmiany takie mogą nastąpić wcześniej, niż to jesteśmy w stanie obecnie przewidywać.

Ad. "d"

Jak już wspomniano w pkt 2.1.3 - system "ALMAZ-3" nie będzie instalowany na SD-2 szczebla operacyjnego o czym zadecydowały różniczne względy różnej natury. Ten fakt sprawia, że SD-2 tego szczebla będzie pracowało w sposób

konwencjonalny, tzn. przy zachowaniu foniczno-ręcznych metod pracy. Ten stan rzeczy stwarza cały zespół następujących komplikacji i wynikających z nich konieczności:

1^o - składy osobowe zmian bojowych CSD DW OPK muszą posiadać umiejętności i nawyki umożliwiające równie sprawne działanie w systemie zautomatyzowanym i foniczno-ręcznym.

Wynika z tego konieczność zmiany dotychczasowego sposobu szkolenia i doskonalenia zmian bojowych CSD DW OPK w czasie pokoju oraz usprawnienia przejmowania dowodzenia przez SD-2 w czasie działań bojowych bowiem dotychczasowy sposób tego przejmowania nie będzie odpowiadał wszystkim potrzebom.

2^o - Pomimo dużej niezawodności systemu "ALMAZ" mogą obiektywnie zaistnieć przyczyny dezorganizujące jego pracę od strony technicznej /awarie/. Następstwa takich stanów silniej zdeorganizują pracę SD szczebla operacyjnego niżby to mogło mieć miejsce przy foniczno-ręcznym systemie pracy, bowiem w takich przypadkach wszyscy jednocześnie mogą być pozbawieni możliwości wykonywania swych obowiązków.

Stwarza to konieczność przygotowania tego szczebla do natychmiastowego przekazania dowodzenia z SD-1 na SD-2.

Tak więc w obu wyżej opisanych przypadkach obserwuje się wzrost znaczenia SD-2 i przekazywania dowodzenia z SD-1 na SD-2. Jednakże należy liczyć się z tym, że nie zawsze takie przekazanie będzie możliwe. Mogą o tym zdecydować liczne względy. Toteż w świetle powyższego trzeba stwierdzić, że przy ustalonych możliwościach SD-2 zmniejszenie niezawodności SD-1 /poprzez wprowadzenie dodatkowych elementów o określonej niezawodności/ - zmniejszą ogólną niezawodność układu "SD-1- SD-2" a więc zmniejszą żywotność systemu dowodzenia.

W tej sytuacji należy brać przede wszystkim pod uwagę dwa realne środki zaradcze aby żywotność systemu pozostała niezmniejszona:

1. Przygotowanie wytypowanego SD jako SD-3 szczebla operacyjnego.

2. Możliwość szybkiego i sprawnego /odpowiednio przygotowanego/ zdecentralizowania dowodzenia na określony czas.

Wpływ drugiego z tych środków zaradczych na kompetencje szczebli operacyjnego i operacyjno-taktycznego nie wymaga żadnych komentarzy. Wynika z tego wniosek pośredni, że przekazanie pewnych kompetencji szczebla operacyjnego na szczebel operacyjno-taktyczny nie tylko może podnieść sprawność dowodzenia oraz podnieść samodzielność szczebla operacyjno-taktycznego, ale może mieć bardzo istotne znaczenie dla funkcjonowania OP w warunkach decentralizacji dowodzenia do tego szczebla.

Ad. "e"

Często spotyka się opinie, że psychologiczne i socjologiczne aspekty automatyzacji dowodzenia są mniej ważne od aspektów techniczno-technologicznych, organizacyjnych i innych t.p. względów. /Pogląd ten był także reprezentowany przez autora niniejszego opracowania - przed przeprowadzeniem badań/. Tymczasem w toku badań okazało się, że psychologiczne i socjologiczne aspekty dowodzenia mają ogromny i bardzo zróżnicowany wpływ na wiele problemów z tym związanych. To stwierdzenie zostało sformułowane nie tylko w oparciu o wykonanie badania przez autorów pracy w wojskach OPK, ale także potwierdzone przez specjalistów radzieckich, którzy mieli okazję zaobserwować szereg przykładów w praktyce po wprowadzeniu automatyzacji i zechcieli podzielić się z autorami swoim doświadczeniem.

Okazuje się, że czynniki psychologiczne oddziałują na proces automatyzacji na długo przed jej wprowadzeniem, na etapie badań, projektowania i organizacji. Na tym etapie wpływają na kształtowanie podstawowych opracowań poprzez

określone stanowiska osób wobec problemów automatyzacji. Zmiana raz zajętego stanowiska przez określoną osobę wymaga znacznie silniejszej argumentacji niż ta, która zdecydowała o jego zajęciu. Zdarza się, że raz zajęte stanowisko skłania daną osobę do konsekwentnego postępowania w raz obranym kierunku nawet wówczas, gdy argumentacje przeciwne takiemu postępowaniu są oczywiste nawet dla tej osoby.

Te prawidłowości sprawiają, że wszelkie opiniowanie propozycji dotyczących rozwiązań określonych problemów automatyzacji przez szerokie forum jest niecelowe. Słuszność takich propozycji powinna być określona przez ograniczone grono dobrze poinformowanych osób i specjalistów z danej dziedziny.

Na etapie wdrażania i eksploatacji wpływ czynników psychologicznych może przejawiać się w spowolnieniu procesu wdrażania i osiagania przez system pełnej sprawności operacyjnej. Decydują o tym wówczas w mniejszym stopniu określone postawy wobec procesu niż subiektywne osobnicze cechy charakteru poszczególnych osób. Ci, którym opanowanie nowych umiejętności i wiadomości nie sprawia większych kłopotów szybciej zajmują postawy aprobujące i szybciej uzyskują pełną sprawność operacyjną niż inni, którym opanowanie rzeczy nowych przychodzi z trudnością.

Istotną sprawą jest utrzymanie i doskonalenie nawyków potrzebnych do sprawnego korzystania z urządzeń automatyzacji. W praktyce okazało się, że w celu utrzymania określonej sprawności operacyjnej personelu SD trzeba zwiększyć częstotliwość treningów dla osób nie pełniących stałych dyżurów na SD. Stwierdzono także, że wprowadzenie środków automatyzacji wpływa na większe zgranie się zespołów i wzrost ich zwartości w sensie socjologicznym.

Wyżej opisane względy nakładają na szczebel centralny WOPK obowiązek przygotowania gruntu do automatyzacji pod względem moralnym, poprzez odpowiednio zaplanowaną i zrealizowaną, pracę polityczno-wychowawczą zarówno służbową, jak partyjną.

3. PROPOZYCJE ZMIAN DOTYCZĄCYCH NIEKTÓRYCH GŁÓWNYCH
KOMPETENCJI CENTRALNEGO SZCZEBŁA DOWODZENIA WOJSKAMI OPK
W OPARCIU O POPRZEDNIO SFORMUŁOWANE WNIOSKI Z PRZEPROWA-
DZONYCH BADAŃ

Z materiału zgromadzonego i przedstawionego w rozdziałach I i II tej części pracy wysnuto szereg wniosków o różnej wadze i różnym wpływie na kompetencje szczebla operacyjnego wojsk OPK. Pomimo tego, że zarówno w stosunku do doboru analizowanych problemów, jak do ich badań i formułowanych wniosków, zastosowano dość rygorystycznie wąskie ramy tematu - to jednak wachlarz ujętej problematyki okazał się szeroki i bogaty. Stało się tak dlatego, że problemy dowodzenia wojskami OPK, ze względu na szczególną specyfikę tych wojsk i swą wielowarstwowość, są bardziej złożone niż to się na pozór wydaje. Ta złożoność problematyki dowodzenia zdecydowała o zbyt ogólnym, a niekiedy nawet ogólnikowym, opisaniu zjawisk i zależności decydujących o sformułowaniu tego lub innego wniosku pomimo zgromadzenia na dany temat dość bogatej argumentacji. Owa złożoność sprawia, iż poniżej ujmuje się tylko niektóre propozycje dotyczące wybranych głównych kompetencji szczebla centralnego WOPK, bowiem niewiele jest spraw na tym szczeblu tak prostych i niezależnych, aby można je było ująć w postaci konkretnych, związanych i jasno sformułowanych propozycji. Szczegółowe propozycje dotyczące konkretnych zmian kompetencyjnych na szczeblu operacyjnym oraz szczeblach niższych ujmuje się w tabeli umieszczonej w końcowej części całego opracowania /vide: część V pracy - "ZAKOŃCZENIE" - opracowanie zespołowe/.

PROPOZYCJA 1.

Z szeregu wniosków oraz postulatów wynika jedna podstawowa propozycja, dotycząca potrzeby kontynuowania rozpoczętych w tej pracy badań szczebla centralnego. Badania takie winny być przeprowadzone wszechstronnie, rozpoczynając od szczegółowych badań struktur i warunków je określających, poprzez tworzenie skorelowanych ze sobą modeli tych struktur,

do utworzenia, przebadania i skorygowania modelu centralnego szczebla dowodzenia wojskami OPK oraz opracowania dlań niezbędnej dokumentacji wdrożeniowej i użytkowej. Konieczność ta jest tym ostrzejsza, że brak takiego opracowania obecnie w znacznym stopniu paraliżuje właściwe i sprawne przygotowanie SD szczebla operacyjnego WOPK do procesu automatyzacji.

PROPOZYCJA 2.

Jednym z ważniejszych czynników, mogących mieć wpływ na jakość wykonania zadań przez wojska OPK w czasie długotrwałych działań bojowych jest osiągnięcie takiego modelu organizacyjnego CSD, który mógłby w pełni przejąć na czas wojny wszystkie główne funkcje sztabu wojsk OPK. Obecny model CSD umożliwia przejęcie przezeń tylko tych funkcji sztabu, które mają bezpośredni wpływ na realizację zadań przez system OP PRL. Jest to więc model uwzględniający w zadowalającym stopniu stosunkowo wąskie potrzeby dowodzenia systemem OP PRL w walce, a nie uwzględniający potrzeb szeroko pojętego dowodzenia i kierowania całokształtem działalności WOPK i systemu OP PRL w czasie wojny.

Argumentem głównym jest w tym przypadku fakt, że po przejściu Dowódcy Wojsk OPK oraz głównych decydentów Dowództwa i Sztabu na CSD - pozostałość DWOPK nie jest dostatecznie liczna ani kompetentna do kontynuowania zadań pozostałych do wykonania przez DWOPK nie wchodzących w zakres dowodzenia wojskami OPK. Nawet gdyby ta pozostałość miała wymagane możliwości i kompetencje to nie może działać w pełni i niezależnie od CSD.

PROPOZYCJA 3.

Jak wynika z analizy struktur - związku elementów CSD związanych bezpośrednio z bojową działalnością wojsk OPK /pionów operacyjno-sztabowych/ z ogniwami zabezpieczenia działań tych wojsk /pionem MTZ/ są stosunkowo nieliczne i dość ograniczone. Natomiast problematyka pracy, kierunki oddziaływań zewnętrznych a także zewnętrzne powiązania informatyczne i specjalistyczne - są w znacznym stopniu niezależne a niekiedy zupełnie odrębne. Z tego względu łączenie tych dość niezależnych od siebie organizmów w jedną całość nie wydaje się być nieodzowne

i jest przejawem swoistego tradycjonalizmu. Rozdzielenie tych dwu ogniw /przy zachowaniu ustalonej podległości/ mogłoby przynieść liczne korzyści nie tylko organizacyjne ale głównie i przede wszystkim - operacyjne. Ta zasada, przyjęta i stosowana od dawna w wojskach lądowych, sprawdziła się w praktyce i nie wymaga szczegółowej argumentacji. Dodatkowym argumentem w warunkach wojsk OPK przemawiającym za utworzeniem oddzielnego SD MTZ /SD MTZ WOPK lub CSD MTZ WOPK lub CSZ WOPK lub inne skróty/ na szczeblu centralnym byłoby zaistnienie dodatkowych możliwości w zakresie podniesienia żywotności systemu dowodzenia wojsk OPK podczas wojny, przy czym rozwiązanie to nie musiałoby się wiązać z jakimikolwiek inwestycjami, bowiem jest możliwe do zrealizowania w oparciu o obecnie istniejącą bazę materialną WOPK.

PROPOZYCJA 4.

Jak wykazano w podrozdziale 1.3 tej części /wniosek J-3/, a także w wielu innych miejscach pracy - obecnie istniejąca struktura kompetencyjna szczebla operacyjnego wojsk OPK nie jest jedyną alternatywą układu kompetencji tego szczebla. Istnieje wiele możliwości "rozluźnienia" kompetencji zarówno "w pionie", jak "w poziomie" istniejących układów strukturalnych.

Na podstawie przeprowadzonych badań postuluje się przeniesienie ze szczebla operacyjnego na szczebel operacyjno-taktyczny kompetencji związanych z wykonaniem następujących zadań:

- "Utrzymanie w stałej sprawności bojowej systemu wykrywania i aktywnych sił i środków WOPK oraz zachowanie wysokiej sprawności i żywotności systemu dowodzenia WOPK". /Zadanie 5.5 z zał. 5/II/.
- "Partyjno-polityczne zabezpieczenie działań bojowych WOPK w czasie wojny". /Zadanie 5.7 zał. 5/II/.
- "Organizacja i kontrola współdziałania jednostek WOPK na szczeblu taktycznym w ramach systemu OP PRL". /Zadanie 6.3 z zał. 5/II/.
- "Realizacja planów mobilizacyjnych i kadrowych WOPK". /Zadanie 7.2 z zał. 5/II/.
- "Realizacja planów MTZ opracowanych na czas "W" /Zadanie 7.3 z zał. 5/II/.

- Zadań okresu pokojowego oznaczonych w załączniku 5/II numerami: 1.2, 1.3, 1.4, 2.2, 2.3, 2.4 i 2.5.

W odniesieniu do kompetencji związanych z dyspozycyjną realizacją zadań wymienionych powyżej - na szczeblu centralnym powinny pozostać tylko kompetencje koordynacyjno-kontrolne.

PROPOZYCJA 5.

Nowe możliwości uzyskane przez przeciwnika, będące następstwem doskonalenie ŚNP, umożliwiają mu wykonanie ataku na terytorium PRL z rubieży leżących poza zasięgiem aktywnych środków OP. Można temu zapobiec najskuteczniej przez rozwój techniczny środków OP. Istnieją także pewne szanse osiągnięcia poprawy możliwości obronnych poprzez nowe elementy taktyki i organizacji działań. Takim nowym elementem taktyki byłoby wykorzystywanie "wysuniętych stref wyczekiwania LM" nad Bałtykiem /załącznik 8/II na rys. nr 3-1/. Wymaga to jednak przeniesienia kompetencji użycia lotnictwa OPK o jeden szczebel wyżej po to, aby móc w pełni wykorzystać informacje z dalekiego rozpoznania i użyć lotnictwo jak środek operacyjno-taktyczny a nie taktyczny /jak dotychczas/. W takim przypadku Dowódca WOPK stawiałby ogólne zadanie dla LMKOPK zaś bezpośrednie dowodzenie nim byłoby realizowane z SD KOPK a naprowadzanie z określonych WPN. Zadanie dla wybranych WPN stawałoby szczebel operacyjno-taktyczny /KPN/. Współdziałanie LM ze środkami WRiA realizowane byłoby na PłSD przez starszych nawigatorów PN przy wykorzystaniu dotychczasowych możliwości w tym zakresie i tylko w stosunku do LM aktualnie naprowadzanego z danego WPN. Takie wykorzystanie lotnictwa spowodowałoby:

- zwiększenie możliwości użycia LM na pełny zasięg i zwiększenie rubieży działań LM;
- zwiększenie możliwości skoncentrowania wysiłku LM na wybranym, najbardziej zagrożonym kierunku operacyjnym;

- utrzymanie dotychczasowych możliwości naprowadzania LM i współdziałania LM z WRiA.

Wydaje się, że w zakresie taktyki i organizacji działań LM OPK jest to rozwiązanie rokujące pewną poprawę możliwości wykorzystania tego aktywnego środka OP.

PROPOZYCJA 6

Wykonywanie analizy sytuacji powietrznej przez szczebel operacyjno-taktyczny nie jest przejawem właściwego rozkładu kompetencji i ma wiele istotnych wad. Jedną z najpoważniejszych jest znaczne opóźnienie wiarygodnej i przeanalizowanej informacji dla szczebla taktycznego. Szczebel taktyczny, który posiada informację o nowym celu wcześniej niż szczeble wyższe może wykorzystać ją dopiero po analizie na szczeblu operacyjno-taktycznym, tj. praktycznie dopiero wówczas, gdy ma ją także szczebel centralny. Takie zorganizowanie obiegu informacji o sytuacji powietrznej było spowodowane między innymi brakiem informacji o ruchu lotniczym na PłSD. Obecnie sytuacja zmieniła się o tyle, że potrzeba dostarczenia informacji ruchowej na PłSD jest powszechnie stwierdzona i sprawa ta musi być w najbliższym czasie załatwiona. Zaistnieją wówczas warunki do przeniesienia analizy sytuacji powietrznej na szczebel taktyczny. Oprócz wspomnianego już skrócenia obiegu tej informacji dla PłSD miałyby to i tę zaletę, że w sytuacjach krytycznych SD szczebla taktycznego byłoby w stanie wykonywać samodzielnie zadania OP bez niszczenia własnych oraz współdziałających samolotów.

PROPOZYCJA 7

W praktyce realizacji procesów decyzyjnych na szczeblu operacyjnym i operacyjno-taktycznym poszczególni decydenci główni powinni brać pod uwagę możliwość t.zw. "delegowania kompetencji" /t.j. przekazywania ich na pewien czas i w określonym zakresie innej osobie, z tego samego lub innego szczebla/. Działanie takie powinno być praktykowane nie tylko o sytuacjach krytycznych, ale także w sytuacjach złożonych, które jeszcze nie osiągnęły stanu krytycznego.

PROPOZYCJA 8.

Przy reorganizacji struktury organizacyjnej CSD i opracowywaniu nowego modelu tego SD /co ujęto w "Propozycji 1"/ proponuje się taki kierunek działań, aby nowy model CSD, w stałej GB odpowiadał ściślej niż dotychczas strukturom tego SD w WSGB. Ten kierunek działania umożliwi stworzenie lepszych warunków do sprawniejszej organizacji pracy podczas przechodzenia CSD ze stałej GB do WSGB, co może mieć istotny wpływ na efekty działania WOPK w pierwszej fazie konfliktu zbrojnego.

Powyższe propozycje są wynikiem szeregu konsultacji problematyki dowodzenia na szczeblu centralnym WOPK prowadzonej w toku badań. Niektóre z nich znalazły się w tej części pracy pomimo tego, że niekiedy wykraczają swym zasięgiem poza ramy tego szczebla. Stało się tak dlatego, że były dostrzeżone przez szereg osób funkcyjnych szczebla operacyjnego a są na tyle proste i oczywiste /lub potwierdzone w pozostałych częściach pracy/, że ich ujęcie w tym miejscu nie powinno zbudzić wątpliwości a może przyczynić się do poprawy sprawności działania systemu OP PRL.

Inne propozycje zmian kompetencyjnych szczebla operacyjnego wojsk OPK zostały ujęte w poprzednich rozdziałach tej pracy oraz w części 5 pracy /"Zakończenie" oraz załącznik 1/V/.

Trzeba stwierdzić, że szczebel operacyjny wojsk OPK jest najlepiej uporządkowanym szczeblem dowodzenia wojskami OPK w zakresie kompetencyjnym. Zdecydował o tym przede wszystkim ten wzгляд, że jako szczebel centralny wojsk OPK ma on tylko powiązania ukierunkowane "w dół" w ramach tych wojsk. Powiązania tego szczebla z instancjami nadrzędnymi wykraczają poza ramy wojsk OPK i z tej racji nie mieściły się w temacie. Poza tym na szczeblu operacyjnym znajdują się podczas działań najwyżej wykwalifikowani specjaliści wojsk OPK, odpowiedzialni za organizację działań tych wojsk

i proces bieżącego doskonalenia działalności tego szczebla jest tu intensywniejszy niż na szczeblach pozostałych.

Jeżeli jednak udało się znaleźć w toku badań i wskazać niektóre potencjalne możliwości poprawy pracy tego szczebla w zakresie jego kompetencji czy w innych zakresach to głównie dlatego, że cechą każdego organizmu czy struktury jest określona słonność do starzenia się bądź dezaktualizacji i jest to proces o tyle normalny, o ile powszechny.

Dopiero pojawianie się nowych wymagań czy warunków stwarza określone możliwości ujawnienia niedomogów struktury. W warunkach wojsk OPK zdecydowała o tym konieczność automatyzacji dowodzenia wojskami OPK, która pozwoliła ujrzeć w nowym świetle zalety i wady starych i wypróbowanych rozwiązań oraz wskazać nowe kierunki i możliwości zmian w różnych dziedzinach i aspektach działalności wojsk OPK.

CZĘŚĆ III

KOMPETENCJE SZCZEBLA OPERACYJNO-TAKTYCZNEGO WOJSK OPK
W ŚWIELE PERSPEKTYW ROZWOJU ŚRODKÓW WALKI
I AUTOMATYZACJI DOWODZENIA

Opracował:

płk dypl. pil. Apoloniusz CZERNOW

CZĘŚĆ III

KOMPETENCJE SZCZEBNIEJ OPERACYJNO-TAKTYCZNEGO WOJSKOWIKA
W ŚWIETLE PERSPEKTYW ROZWOJU ŚRODKÓW WALKI
I AUTOMATYZACJI POWODZENIA

Opracował:

pl. brygadier Andrzej USZCIBIŃSKI

1. AKTUALNY STAN ORGANIZACYJNY I FUNKCJONALNY SYSTEMU DOWODZENIA

KORPUSU OPK

1.1. DYREKTYWNE I ORGANIZACYJNE UWARUNKOWANIA SYSTEMU
DOWODZENIA W KORPUSIE OPK

Dowodzenie taktyczne siłami i środkami Korpusu OPK realizowane jest przez dowódcę Korpusu OPK w myśl ogólnej koncepcji obrony kraju, zawartej w dyrektywie Ministra Obrony Narodowej i w planie obrony Powietrznej Kraju oraz na podstawie rozkazów i doraźnych zadań stawianych przez dowódcę Wojsk OPK. Dowodzenie z zasady powinno być scentralizowane w rękach dowódcy Korpusu OPK.

Dowódca Korpusu OPK ma jednak normatywne prawo podczas złożonej sytuacji powietrznej, na przykład przy zmasowanym nalocie na małej wysokości lub przy braku dostatecznej i terminowej informacji oraz zakłóceń i przerw w łączności - częściowo zdecentralizować dowodzenie na dowódców szczebla taktycznego /ZT, oddziałów/ znajdujących się na połączonych SD /PłSD/ i posiadających lepsze rozeznanie sytuacji w swoim sektorze odpowiedzialności, przydzielając im określoną ilość sił i środków OP do wykorzystania.

Decentralizacja może dotyczyć: sektora, wysokości /np. do 2000 m/, rodzaju i ilości sił /np. jedna eskadra MiG-21/. Zasadą jest, że ogólne kierownictwo w rejonie działań bojowych musi pozostawać zawsze w rękach dowódcy Korpusu OPK.

Ponieważ obronę powietrzną z konieczności tworzy się wspólnym wysiłkiem wszystkich rodzajów sił zbrojnych PRL, gdzie Wojska OPK stanowią jej kościół i z kolei wchodzi w jednolity system obrony powietrznej państw uczestników Układu Warszawskiego istnieje konieczność oparcia organizacji i realizacji systemu OP na zasadzie ścisłego współdziałania wszystkich sił i środków OP.

Konieczność tę dyktuje dobrze pojęta zasada ekonomii sił i środków.

Korpus OPK jest związkiem operacyjno-taktycznym zdolnym do samodzielnej organizacji i prowadzenia działań bojowych. Jest on głównym ogniwem organizacyjnym, odpowiadającym za organizację i realizację współdziałania w zakresie obrony powietrznej między związkami taktycznymi i oddziałami różnych rodzajów wojsk OPK, wchodzących integralnie w jego skład, a siłami i środkami OP innych rodzajów sił zbrojnych /wojska lądowe, marynarka wojenna/, rozmieszczonymi w rejonie jego obrony /współdziałanie wewnętrzne/ i z sąsiednimi Korpusami OPK oraz równorzędnymi związkami OP sąsiednich państw UW /współdziałanie zewnętrzne/.

Podstawę do organizacji współdziałania stanowią jednolite zasady ustalone zawczasu na szczeblu Dowództwa ZSZ UW - Sztabu Generalnego i Dowództwa Wojsk OPK, zawarte w jednolitej instrukcji współdziałania w systemie OPK.

Na podstawie tej instrukcji opracowane są w Korpusie OPK ze wszystkimi kontrahentami plany współdziałania.

System dowodzenia Korpusu OPK, podobnie jak i pozostałe elementy oraz wojska, utrzymywany jest w wysokiej gotowości bojowej.

Wyraża się to w przyjętych rozwiązaniach strukturalnych, rozwiniętym ugrupowaniu bojowym, przygotowaniu i nieprzerwanym funkcjonowaniu stanowisk dowodzenia różnych szczebli, ścisłe ich powiązanie z sąsiednimi systemami w koalicyjnym systemie obronnym państw uczestników UW.

Na wszystkich SD, poza zapasowymi, zorganizowane jest ciągle dyżurowanie zmian /zespołów/ dyżurnych SD.

Dowodzenie taktyczno-ogniowe siłami i środkami OPK realizowane jest z połączonych stanowisk dowodzenia /PłSD/ - utworzonych na bazie SD batalionów radiotechnicznych. Znajdują się tam SD plm OPK i SD Brygady /pułku/ Wojsk Rakietowych. PłSD stanowią podstawowe ogniwo w systemie dowodzenia OPK.

W celu zapewnienia trwałości dowodzenia zrealizowano zawczasu szereg przedsięwzięć z zakresu inżynierskiej rozbudowy obiektów, maskowania operacyjnego i bezpośredniego, ochrony, rozbudowy systemów łączności, uodpornienia urządzeń radioelektronicznych na zakłócenia oraz przygotowania sił i środków do odtworzenia dowodzenia.

Bardzo dużą rolę w systemie dowodzenia odgrywa sieć zapasowych stanowisk dowodzenia /ZSD/.

Elastyczność i ciągłość dowodzenia zapewniono przez wypracowanie i odpowiednio do powstałej sytuacji stosowanie metod postępowania, jak:

- szybkie przechodzenie z dowodzenia scentralizowanego na zdecentralizowane i odwrotnie;
- powiązanie SD i punktów naprowadzania /PN/ LM różnymi rodzajami łączności;
- stosowanie zautomatyzowanych systemów do przekazywania, zbioru i opracowania informacji;
- należyte zgranie zmian SD.
- wykorzystanie w razie konieczności zapasowych SD.

1.1.1. Przeznaczenie i rola SD Korpusu OPK

Stanowisko dowodzenia Korpusu OPK - jest organem dowódcy Korpusu OPK, przeznaczonym do dowodzenia taktycznego podległymi związkami taktycznymi i oddziałami oraz operacyjnie podporządkowanymi siłami obrony powietrznej z innych rodzajów broni.

SD Korpusu OPK jest również przygotowane do spełniania roli zapasowego Centralnego SD na wypadek zniszczenia CSD i ZCSD Dowódcy Wojsk OPK.

Dla zachowania żywotności i ciągłości dowodzenia zawczasu jest przygotowane umocnione zapasowe SD Korpusu OPK, które przejmuje dowodzenie w pierwszej kolejności, natomiast w drugiej kolejności rolę tę spełnia jedno z PłSD.

Razem z SD Korpusu OPK rozwinięte jest SD Brygady Wojsk Radiotechnicznych /BRT/, stanowiące centrum rozpoznawczo-informacyjne /CRI/ SD Korpusu OPK.

Niezmiernie ważną rolę spełnia system dowodzenia i samo SD Korpusu OPK w czasie pokoju, przy stałej gotowości bojowej - zabezpieczając natychmiastowe przejście do wojennego systemu dowodzenia. Jest to konieczne przy obecnych możliwościach ŚNP przeciwnika, gdyż próg bezpieczeństwa przed niespodziewanym napadem powietrznym na nasz kraj jest kilkuminutowy. Ten fakt wymaga od Wojsk OPK prawie natychmiastowego, skoordynowanego i skutecznego zadziałania odpowiednią ilością sił i środków OP.

Dlatego trzeba zapewnić bardzo wysoką gotowość wojsk i sprawność dowodzenia, co z kolei może być zabezpieczone poprzez precyzyjny podział kompetencji i automatyzację procesów dowodzenia.

1.1.2. Podstawowe zadania systemu dowodzenia Korpusem OPK

Zadania, które wymienia się niżej zostały zebrane, porównane i uogólnione z obowiązujących dokumentów systemu dowodzenia korpusów OPK. Starano się przy tym zachować chronologię i zasadniczą treść, by w dalszej pracy mogły być materiałem do przeprowadzenia analizy. I tak podstawowe zadania

to:

1/ Nadzór nad utrzymaniem stałej gotowości do działań bojowych dyżurnych sił i środków Korpusu OPK i podporządkowanych.

2/ Kierowanie procesem osiągania wyższych stanów i stopni gotowości bojowej podległych jednostek.

3/ Kierowanie działalnością bojową dyżurnych sił i środków w zakresie zwalczania naruszycieli granic powietrznych i niespodziewanego napadu z powietrza.

4/ Ciągłe prowadzenie obserwacji radiolokacyjnej i analizy sytuacji powietrznej na podejściach oraz w rejonie działań bojowych Korpusu.

5/ Zapewnienie dowódcy Korpusu OPK bezpośredniego i ciągłego dowodzenia jednostkami podległymi i operacyjnie podporządkowanymi.

6/ Analizowanie sytuacji skażeń w rejonie bazowania podległych jednostek i meldowanie o niej do dowódcy Wojsk OPK na CSD oraz powiadamianie wojsk własnych i sąsiadów.

7/ Kierowanie radiolokacyjnym zabezpieczeniem działań lotnictwa myśliwskiego, wojsk raketowych i artylerii.

8/ Prowadzenie powiadamiania o sytuacji powietrznej wojsk Korpusu OPK, jednostek operacyjnie podporządkowanych i sąsiadów oraz meldowanie tej sytuacji do CSD DW OPK.

9/ Ostrzeganie wojsk, WKO oraz innych organów terenowych o niebezpieczeństwie napadu z powietrza.

10/ Zabezpieczenie ciągłego i sprawnego współdziałania wojsk wewnątrz Korpusu OPK, z sąsiednimi związkami operacyjno-taktycznymi i taktycznymi wojsk własnych i sąsiadów.

11/ Wydawanie zezwoleń na wykonywanie lotów i przelotów statków powietrznych w rejonie obrony Korpusu oraz ubezpieczenie, nadzór i kontrola nad wykonywaniem wszystkich lotów w korpuśnej przestrzeni powietrznej.

12/ Stosowanie niezbędnych środków przymusu w stosunku do wszystkich statków powietrznych naruszających ustalone warunki lotu nad rejonem obrony Korpusu.

13/ Prowadzenie ciągłej analizy sytuacji meteorologicznej, przekazywanie jej do podległych wojsk oraz sąsiadów i meldowanie do CSD DW OPK.

14/ Udzielanie pomocy załogom statków powietrznych znajdujących się w niebezpieczeństwie oraz organizowanie pomocy załogom lądującym przymusowo.

15/ Utrzymanie ciągłej łączności radiowej i przewodowej z SD podległych, operacyjnie podporządkowanych i współdziałających ZT i oddziałów.

16/ Prowadzenie ewidencji i analizy rezultatów działań bojowych jednostek podległych i operacyjnie podporządkowanych i meldowanie do CSD DW OPK.

17/ Prowadzenie namiarów źródeł zakłóceń radioelektronicznych przeciwnika za pomocą dostępnych środków i sposobów.

18/ Efektywne wykorzystanie zautomatyzowanego systemu dowodzenia.

19/ Sprawne kierowanie pracą partyjną-polityczną.

20/ Realizacja ciągłego materiałowo-technicznego zabezpieczenia działań bojowych podległych ZT i oddziałów.

Powyższe, główne zadania systemu dowodzenia Korpusem OPK stanowią jakby ramy kompetencyjne tak w procesie organizowania i prowadzenia działań bojowych, jak i podczas stałej gotowości w okresie pokoju. Przed ich analizą konieczne jest poznanie struktury organizacyjnej, rozmieszczenia, wyposażenia i technologii pracy /dowodzenia/ SD Korpusu OPK.

1.2. STRUKTURA ORGANIZACYJNA. ROZMIESZCZENIE I WYPOSAŻENIE SD KORPUSU OPK

1.2.1. Struktura organizacyjna SD Korpusu OPK /zał. nr 1/III/

Działaniami bojowymi Wojsk Korpusu OPK kieruje pełna zmiana dowodzenia, którą kompletuje się w czasie podwyższonej gotowości bojowej z oficerów Dowództwa i Sztabu Korpusu OPK i BRT oraz etatowych 3-ch zmian dyżurnych. Pełna zmiana dowodzenia dzieli się na zmianę nr 1 i zmianę nr 2. Na zapasowe SD Korpusu OPK wyjeżdża grupa zabezpieczenia dowodzenia

na SD-2, ukompletowana z oficerów Dowództwa i Sztabu Korpusu i B RT oraz czwartej etatowej zmiany dyżurnej, na czele z Zastępcą Dowódcy Korpusu OPK d/s liniowych. Na czele zmiany dowodzenia nr 1 stoi Dowódca Korpusu, a zmiany dowodzenia nr 2 Szef Sztabu Korpusu. Każda ze zmian składa się z zespołów i grup funkcyjnych. Kieruje nimi:

- 1/ Zespół dowodzenia - na czele którego stoi Dowódca Korpusu OPK. Jemu podlegają:
 - 2/ Zespół planowania działań bojowych, na czele z Szefem Sztabu Korpusu OPK.
 - 3/ Centrum rozpoznawczo-informacyjne /CRI/ - czyli SD Brygady Radiotechnicznej.
 - 4/ Grupa zastępcy dowódcy d/s politycznych.
 - 5/ Grupa oficerów rodzajów wojsk.
 - 6/ Grupa kierowania mobilizacją i uzupełnień kadrowych.
 - 7/ Zespół zabezpieczenia materiałowo-technicznego działań bojowych.
 - 8/ Grupa przedstawicieli współdziałających wojsk.
 - 9/ Biuro meteorologiczne.
 - 10/ Grupa ruchu lotniczego.
 - 11/ Korpuśny punkt naprowadzania /KPN/.
 - 12/ Grupa ostrzegania.
 - 13/ Grupa zabezpieczenia funkcjonowania SD.

W skład zespołu planowania działań bojowych wchodzi:

- 1/ - grupa planowania działań bojowych;
- 2/ - grupa informacyjna;
- 3/ - ośrodek analizy skażeń /OASk/;
- 4/ - grupa Szefa Wojsk Łączności i UL, któremu podlega Węzeł Łączności /WŁ/;
- 5/ - grupa kodowo-szyfrowa.

W skład centrum rozpoznawczo-informacyjnego wchodzi:

- 1/ - grupa zbioru i opracowania informacji;
- 2/ - grupa kontroli wykonywania lotów planowych;
- 3/ - grupa dalekiej sytuacji powietrznej i współdziałania;
- 4/ - grupa powiadamiania.

Skład osobowy poszczególnych zmian, zespołów i grup podany jest w Zał. nr 2/III.

1.2.2. Rozmieszczenie zespołów i grup na SD Korpusu OPK

Elementy składowe SD Korpusu OPK rozmieszcza się w kilku obiektach. W głównym obiekcie, budynku umocnionym lub schronie rozmieszczone są zasadnicze zespoły i grupy.

Przykładowe rozmieszczenie osób funkcyjnych na sali bojowej i jej zasadnicze wyposażenie pokazano w Zał.nr 3/III.

W oddzielnym budynku /schronie/ rozmieszcza się radiowe centrum odbiorcze /RCO/.

Radiowe centrum nadawcze /RCN/ z reguły rozmieszcza się na oddalonym o kilka kilometrów obiekcie, by nie demaskował SD Korpusu OPK.

Poza obiektem głównym, w oddzielnych pomieszczeniach mogą być umieszczone:

- grupa zastępcy dowódcy Korpusu OPK d/s politycznych;
- zespół materiałowo-technicznego zabezpieczenia działań;
- grupa kierowania mobilizacją i uzupełnień;
- grupa wojsk łączności i UL;
- stacja szyfrowa ze znajdującą się w niej grupą kodowo-szyfrową;
- wojskowa stacja pocztowa.

W budynku głównym /schronie/ znajdują się odpowiednio usytuowane względem siebie:

- sala bojowa SD Korpusu OPK, na której rozmieszcza się zespół dowodzenia;

- sala planowania działań bojowych, na której znajdują się główne grupy zespołu planowania działań bojowych:
 - grupa planowania działań bojowych, grupa informacyjna i grupa rodzajów wojsk;
- sala centrum rozpoznawczo-informacyjnego, na której rozmieszcza się wszystkie elementy SD Brygady Radiotechnicznej;
- pomieszczenia grupy ostrzegania, korpuśnego punktu naprowadzania, aparatury zautomatyzowanego systemu dowodzenia rozmieszczone są w zasadzie wokół sali CRI;
- sala służby ruchu lotniczego;
- pomieszczenia biura meteorologicznego;
- pomieszczenia ośrodka analizy skażeń;
- pomieszczenia dla przedstawicieli współdziałających wojsk;
- pomieszczenia socjalno-bytowe, techniczne i zabezpieczające.

Wyposażenie elementów SD Korpusu OPK podano w Załączniku nr 11/III.

Przed przystąpieniem do rozpatrywania zagadnień organizacji pracy bojowej w świetle obowiązujących zasad i ustalonych kompetencji postarano się przeanalizować istniejące zasady dowodzenia wojskami OPK. W rezultacie spróbowano je uszeregować według ważności, a niektóre powiązano z innymi. Traktuje się te zagadnienia jako materiał wyjściowy do dalszej analizy kompetencji poszczególnych szczebli dowodzenia.

Analizę zasad dowodzenia wojskami OPK podaje się w Załączniku nr 12/III.

1.3. ORGANIZACJA PRACY BOJOWEJ NA SD KORPUSU OPK

Skład osobowy zmiany i organizacja pracy bojowej na SD Korpusu OPK zależą od stanu zarządzanej /utrzymywanej/ gotowości bojowej i konkretnej sytuacji taktyczno-powietrznej.

W okresie stałej gotowości bojowej na SD Korpusu OPK pełni 24-ro godzinny dyżur zmiana dyżurna pod kierownictwem dyżurnego odpowiedzialnego /DO/. Skład zmiany dyżurnej SD Korpusu OPK - podano w Zał. nr 4/III. Zmiana dyżurna wykonuje swoje zadania zgodnie z instrukcją o pełnieniu dyżurów bojowych. Jej kompetencje w czasie pokoju zostaną przedstawione i przeanalizowane w rozdziale II niniejszej pracy.

Poza zmianą dyżurną SD Korpusu OPK w ramach podniesienia sprawności osiągania wyższych stanów gotowości bojowej, codziennie, ze składów osobowych dowództwa i sztabu Korpusu OPK i BRT wydziela się grupy operacyjne. Do GO Dowództwa i Sztabu Korpusu OPK wchodzi 10 oficerów:

- dowódca grupy operacyjnej;
- oficer wydziału politycznego;
- oficer wydziału operacyjnego;
- oficer wydziału rozpoznawczego;
- oficer oddziału lotniczego;
- oficer oddziału WR i Art.;
- oficer służb techniki i zaopatrzenia;
- oficer wojsk łączności i UL;
- oficer wydziału chemicznego;
- oficer szyfrowo-kodowy.

Do GO Brygady Radiotechnicznej wchodzi 4 oficerów:

- dowódca grupy operacyjnej;
- oficer polityczny;
- oficer operacyjny;
- oficer służb technicznych i zaopatrzenia.

Oficerowie wyznaczeni do GO w czasie godzin pracy przebywają w miejscu pracy /służby/, a poza tymi godzinami są w domu, gotowi do natychmiastowego stawienia na SD Korpusu OPK po wezwaniu telefonicznym.

Do czasu przybycia na SD Korpusu OPK pełnej zmiany

dowodzenia, na czele z Dowódcą /Szefem Sztabu/ Korpusu OPK, grupa operacyjna nadzoruje i kieruje osiągnięciem wyższych stanów gotowości bojowej przez podległe jednostki. Poza tym uprawniona jest do:

- nadzorowania pracy dyżurnej zmiany;
- oceny aktualnej sytuacji powietrznej w rejonie działań bojowych Korpusu OPK;
- podejmowania decyzji w zakresie zwalczania celów powietrznych przez dyżurne siły i środki;
- stawiania zadań bojowych podległym jednostkom;
- kierowania organizacją współdziałania z sąsiadami zewnętrznymi i wewnętrznymi;
- nadzorowania pracy systemów zautomatyzowanych i łączności.

W przypadku:

- zarządzania wyższych stanów gotowości bojowej;
- otrzymania rozkazu z CSD;
- sprawdzenia gotowości bojowej ZT i oddziałów Korpusu OPK;
- przeprowadzania ćwiczeń, treningów i szkoleń dla zgrywania zmian dowodzenia, na Stanowisko Dowodzenia Korpusu OPK przybywa zmiana dowodzenia nr 1 lub nr 2, a na Zapasowe SD Korpusu OPK - grupa zabezpieczenia dowodzenia.

Po przybyciu na SD Korpusu OPK zmiana dowodzenia nr 1 /nr 2/ przystępuje do pełnienia swoich obowiązków. Tryb przejmowania dowodzenia od zmiany dyżurnej i grupy operacyjnej oraz proces dowodzenia jest uregulowany obowiązującymi instrukcjami organizacji i funkcjonowania SD Korpusów OPK.

Z obserwacji prowadzonych podczas ćwiczeń i treningów systemu OPK, można wyciągnąć wniosek, że proces dowodzenia na SD Korpusu OPK w rzeczywistości nie odbiega od zasad zawartych w instrukcjach.

Dowódca Korpusu OPK po przybyciu na SD ze zmianą dowódzenia nr 1, zawsze, nawet przy ograniczonym czasie, wysłuchuje krótkiego meldunku oficera odpowiedzialnego lub dowódcy grupy operacyjnej. W ich meldunku zawarte muszą być wnioski, z:

- dotychczasowych działań nieprzyjaciela powietrznego;
- stanu wojsk własnych;
- otrzymanych zadań i poleceń;
- sprawności środków łączności.

Następnie dowódca Korpusu OPK zapoznaje się z sytuacją powietrzną na podstawie odzwierciedlenia jej na planszetach i ekranie wynośnego wskaźnika RL "Faza", po czym przejmuje dowodzenie wojskami Korpusu OPK i operacyjnie podporządkowanymi. Melduje o tym na CSD, Dowódcy Wojsk OPK.

Po otrzymaniu zadania od Dowódcy Wojsk OPK przystępuje do organizacji działań bojowych. O ile pozwala na to czas przeprowadza pełny cykl podejmowania decyzji. A więc analizuje otrzymane zadanie, ogłasza swój zamiar i daje wytyczne w celu przygotowania danych do decyzji i organizacji współdziałania. W czasie gdy szefowie rodzajów wojsk i sztab przygotowują propozycje do decyzji, ocenia sytuację, pozostając na sali bojowej i kierując w dalszym ciągu procesem osiągania gotowości bojowej przez wojska Korpusu OPK.

Następnie wysłuchuje meldunków - propozycji do decyzji szefów rodzajów wojsk i oficerów sztabu, w tym koniecznie szefa wydziału rozpoznawczego. Dowódcę Brygady Radiotechnicznej traktuje jako dowódcę podległego ZT i swego doradcę d/s WRT i przed podjęciem decyzji na ogół tylko się upewnia o ścisłości swoich danych co do składu i stanu sił i środków BRT oraz ich możliwości taktycznych.

Przy braku dostatecznej ilości czasu, dowódca Korpusu OPK skraca do minimum cykl podejmowania decyzji i w tym wypadku wysłuchuje meldunku - propozycji tylko szefa sztabu, głównie w celu porównania swoich wniosków.

Na podstawie przeprowadzonej analizy zadania, oceny sytuacji oraz wysłuchanych meldunków - propozycji dowódcy Korpusu OPK podejmuje decyzję na działania, która winna obejmować:

- a/ wnioski z oceny nieprzyjaciela;
- b/ myśl przewodnią decyzji;
- c/ zadania dla wojsk Korpusu OPK;
- d/ organizację współdziałania;
- e/ organizację dowodzenia;
- f/ organizację zabezpieczenia materiałowo-technicznego;
- g/ termin osiągnięcia gotowości bojowej.

Decyzja dowódcy Korpusu OPK, po zatwierdzeniu jej przez Dowódcę Wojsk OPK, jest przekazywana w formie rozkazu bojowego lub zarządzenia, drogą łączności utajnionej, do realizacji dowódcom ZT i oddziałów Korpusu OPK.

Po przekazaniu decyzji dowódcy Korpusu OPK dowódcom ZT i oddziałów przez oficerów zespołu planowania działań bojowych, oficerowie zespołu dowodzenia, a szczególnie szefowie rodzajów wojsk w miarę konieczności wyjaśniają niektóre szczegóły, śledząc jednocześnie za terminowością i jakością wykonania postawionych zadań.

W tym okresie każdy z zespołów, grup i poszczególnych osób funkcyjnych znajduje się na wyznaczonych miejscach pracy i wykonuje określone dla nich obowiązki.

Na SD Korpusu OPK z reguły rozpoczyna pracę zmiana dowodzenia nr 1, a zmiana dowodzenia nr 2 wyjeżdża na zapasowe miejsce rozmieszczenia /ZMR/, gdzie odpoczywa i przygotowuje się do zastąpienia zmiany pierwszej. Przy długotrwałych działaniach /ćwiczeniach/ zmiany wymieniają się co 6-8 godzin.

Na Zapasowym SD Korpusu OPK grupa zabezpieczenia dowodzenia też pracuje w cyklu dwuzmiennym do czasu przyjęcia dowodzenia na siebie. Po przyjęciu dowodzenia pracuje na jedną zmianę do czasu wzmocnienia jej poprzez kadrę dowiezioną z ZMR.

Odpieraniem nalotu środków napadu powietrznego przeciwnika kieruje, przy dowodzeniu scentralizowanym dowódca Korpusu OPK, stawiając konkretne zadania na zniszczenie grup lub pojedynczych samolotów nieprzyjaciela dowódcom ZT i oddziałów wojsk raketowych i lotnictwa myśliwskiego Korpusu OPK i operacyjnie podporządkowanych.

Przy dowodzeniu zdecentralizowanym dowódca Korpusu OPK zezwala na samodzielne użycie określonej ilości sił i środków i działania w wydzielonych sektorach działań bojowych.

Dowódca Korpusu OPK koordynuje współdziałaniem zewnętrznym i wewnętrznym. Przy współdziałaniu LM z wojskami raketowymi, decyduje zawsze o wariacie współdziałania, a jeżeli pozwala na to sytuacja powietrzna i czas - i o sposobie współdziałania.

Decyzja dowódcy Korpusu OPK na zwalczanie przeciwnika powietrznego, obejmuje:

a/ przy dowodzeniu scentralizowanym z SD Korpusu OPK:

- określenie ilości sił na zwalczanie konkretnego celu powietrznego;
- wyznaczenie plm i naprowadzających PN;
- sposób działań LM;
- wariant /sposób/ współdziałania LM z wojskami raketowymi;
- określenie koniecznego manewru powietrznego LM;

b/ przy dowodzeniu zdecentralizowanym:

- określenie limitu sił na użycie samodzielne przez dowódców ZT i oddziałów;
- sposoby działań LM i warianty współdziałania z wojskami raketowymi;
- manewr LM na potęgowanie wysiłku.

W praktyce, podczas ćwiczeń i treningów z wojskami, treść decyzji dowódcy Korpusu OPK w warunkach dowodzenia scentralizowanego przykładowo brzmi następująco: "Cel nr 5001 w składzie 4-ch samolotów F-4 zwalczać LM i wojskami rakie-

towymi we wspólnej strefie. Użyć klucz MiG-21 z n-tego plm, z położenia dyżurowania na lotnisku, naprowadza GPN n-tego plm.

Po wykonaniu zadania myśliwce odesłać do lądowania na lotnisko "Z".

W warunkach dowodzenia zdecentralizowanego, na przykład przy nalocie zmasowanym, w tym bardzo dużej ilości celów powietrznych na małej wysokości - treść decyzji dowódcy Korpusu OPK przykładowo brzmi, jak niżej:

"Do zwalczania celów na małej wysokości w swoim sektorze odpowiedzialności dowódca 20 i 30 plm ma prawo użyć 50% sił a dowódca 50 plm /drugorzutowy/ - 30% sił LM.

Działania prowadzić sposobem dyżurowania i patrolowania w powietrzu. Współdziałanie LM z wojskami raketowymi wg wariantu w oddzielnych strefach. 50-ty plm być gotowym do potęgowania wysiłku 20 plm na kierunku północno-zachodnim".

Przykłady treści powyższych decyzji są uogólnieniem nagrań magnetofonowych kilkudziesięciu decyzji z różnych ćwiczeń w różnych korpusach OPK.

W trakcie odpierania nalotu szczególnie dużo pracy ma zespół dowodzenia. Nie mniej jednak i pozostałe zespoły i grupy są w pełni obciążone wykonywaniem niezbędnych czynności w celu zabezpieczenia sprawnego i nieprzerwanego dowodzenia. Zbierają one ciągle informacje o sytuacji powietrznej, analizują i przygotowują propozycje dla dowódcy Korpusu OPK, przesyłają do realizacji decyzje dowódcy, Nadzorują terminowość i jakość ich wykonywania, zbierają dane z działalności wojsk własnych /rezultaty działań bojowych, straty itp/, składają meldunki do CSD i zabezpieczają nieprzerwany proces współdziałania.

2. KOMPETENCJE KORPUSU OPK, NIEKTÓRYCH GRUP I OSÓB FUNKCYJNYCH

2.1. ANALIZA AKTUALNEGO STANU KOMPETENCJI KORPUSU OPK W OKRESIE POKOJOWYM

2.1.1. Wymagania i warunki prawidłowego podziału kompetencji

Kompetencje w systemie dowodzenia Korpusu OPK muszą być tak określone i ustawione by zapewniały:

1/ natychmiastowe, skoordynowane i skuteczne zadziałanie sił dyżurnych w stosunku do naruszcycieli granic powietrznych PRL;

2/ optymalnie szybkie i sprawne doprowadzenie całości sił i środków OP Korpusu OPK i podporządkowanych do stanu pełnej gotowości bojowej;

3/ wysoce operatywne i precyzyjne dowodzenie siłami i środkami OP Korpusu OPK i podporządkowanymi przy odpięciu napadu nieprzyjaciela powietrznego;

4/ optymalnie efektywne wykorzystanie w walce z nieprzyjacielem powietrznym posiadanych sił i środków OP.

Ważniejszym z tych wymagań jest zwiększenie operatywności i dokładności /precyzji/ obliczeń. Z punktu widzenia metod organizacji dowodzenia w systemie obrony powietrznej zwiększenie operatywności nie ma granic. Realnie zaś możliwości podnoszenia operatywności dowodzenia są ograniczone wydolnością pracy i stanem psychicznym osób funkcyjnych SD oraz właściwościami używanych technicznych środków dowodzenia. Kryterium czasu w systemie OPK odgrywa obecnie zasadniczą rolę. Musi być konieczne, na wszystkich szczeblach dowodzenia przestrzegany czas krytyczny T_{kr} , czyli czas, po upływie którego otrzymana informacja ulega dezaktualizacji, a działania wojsk będą nieskuteczne. Warunkiem operatywności dowodzenia jest formuła: $T_{kr} \geq T_{dow} + T_{dział}$ /1/

gdzie: T dow. - czas zużywany na cykl dowodzenia;
T dział. - czas niezbędny oddziałom na wykonanie
otrzymanego rozkazu.

Powyższe wymagania są również podstawą organizacji systemu dowodzenia wojskami OPK i określają zasadnicze jego cechy.

Aktualnie obowiązujący zakres kompetencji jak również zasady organizacji pracy na stanowiskach dowodzenia Wojsk OPK powstawały empirycznie, na bazie wieloletnich, praktycznych doświadczeń.

Jednocześnie podział kompetencji wpływał na sposoby dowodzenia, a te z kolei oddziaływały na kompetencje. Przy dojściu czynnika subiektywnego /prestż, psychika poszczególnych dowódców, interesy osobiste, grupowe itp/ nagromadziło się dużo dowolności w podziale kompetencji i sprawnej organizacji pracy na stanowiskach dowodzenia wojsk OPK, w tym i na SD Korpusu OPK.

We współczesnych warunkach ilość informacji o sytuacji powietrznej, taktycznej, stanu i możliwości wojsk własnych na SD Korpusu OPK jest /i będzie/ tak duża, że zebranie i opracowanie ich w czasie krytycznym /T kr/ przez dowódcę Korpusu OPK i jego dość ograniczoną zmianę dowodzenia jest wprost niemożliwe. Dlatego, poza niezbędnością zautomatyzowania procesu dowodzenia, jest również konieczna odpowiednia organizacja pracy, oparta na dokładnym podziale kompetencji wśród głównych osób funkcyjnych. Przy tym należy nacelowywać zmianę dowodzenia na te informacje, które z punktu widzenia charakteru działań są w danej chwili najbardziej niezbędne do właściwego określenia sposobów działań i postawienia zadań wykonawcom.

Dla zapewnienia reagowania we właściwym czasie na zmiany sytuacji taktyczno-powietrznej należy poza utrzymywaniem wojsk Korpusu OPK w bardzo wysokich stanach gotowości bojowej skracać czas trwania cyklu dowodzenia poprzez doskonalenie organizacji pracy na SD.

Tempo w jakim powinno pracować SD Korpusu OPK można przedstawić w postaci zależności:

$$T_{\text{pr}} = \frac{Z_{\text{pr}}}{t_{\text{pr}}} ; \quad /2/$$

gdzie: Z_{pr} - zakres pracy, czyli niezbędna ilość informacji do przetworzenia;

t_{pr} - czas dyspozycyjny na wykonanie tej pracy.

Wiadomym jest, że zakres pracy na SD Korpusu OPK w wyniku wzrostu ilości informacji wzrasta, a jednocześnie maleje czas przeznaczony na jej przetwarzanie /duże prędkości lotu/ - to tempo pracy z konieczności musi wzrosnąć dość gwałtownie.

Ten obiektywnie niezbędny skok w zakresie przyspieszenia tempa pracy na stanowiskach dowodzenia wojsk OPK może być osiągnięty poprzez automatyzację procesów dowodzenia /zbieranie, przetwarzanie, zobrazowanie/ jak i poprzez wyraźne i dokładne określenie kompetencji poszczególnych szczebli dowodzenia.

Ponieważ system dowodzenia Korpusu OPK spełnia bardzo poważną rolę w systemie OPK, a ten z kolei w jednolitym systemie OP państw uczestników U.W, wiążąc na drodze współdziałania równorzędnych partnerów sąsiadujących ze sobą i spełniając rolę kierowniczą w stosunku do wszystkich sił OP w rejonie obrony, konieczne jest dokładne i wyraźne określenie kompetencji każdego szczebla dowodzenia w zakresie organizacji i kierowania działaniami bojowymi wojsk własnych i podporządkowanych. Jest to w ogóle niezbędny warunek sprawnego i skutecznego dowodzenia siłami i środkami OP.

2.1.2. Analiza aktualnego stanu organizacji pracy na SD korpusów OPK

W rozdziale pierwszym tej części pracy przedstawiono istniejący podział zmiany dowodzenia na zespoły, grupy i elementy dowodzenia oraz organizację pracy i proces dowodzenia na SD Korpusu OPK. Wydawałoby się, że takie ustawienie i po-

dział pracy powinien sprzyjać operatywnemu planowaniu, dobrej organizacji i wysokiej sprawności dowodzenia. Tymczasem w praktyce, podczas prowadzenia badań /ćwiczenia i treningi/ często było inaczej:

1/ Na wszystkich SD i Zapasowych SD Korpusów OPK obserwuje się niekiedy nadmiar kadry. Czy tak jest w rzeczywistości? Otóż nie!

Pozorny "nadmiar" kadry wynika stąd /jak wykazały proste podliczenia/, że na SD nigdy w czasie ćwiczeń i treningów nie było czystej zmiany dowodzenia. Z reguły, poza rozjemcami, przebywało tam wielu oficerów z innej /drugiej lub pierwszej/ zmiany dowodzenia, tylko po to by być blisko swoich szefów. Główna przyczyna "nadmiaru" kryła się w nieklarownym podziale na 1-szą i 2-gą zmianę dowodzenia, dokonaną przez sztab Korpusu OPK i nie zwracaniu na to szczególnej uwagi przez dowódców, bo już zostali przyzwyczajeni do tego zjawiska i do takiej organizacji pracy na SD.

2/ Na ogół dość długo trwa cykl wdrażania do pracy bojowej. Oficerowie, szczególnie na początku ćwiczeń rozpoczynają wędrówki z pomieszczenia do pomieszczenia, najczęściej robiąc tłok na sali bojowej.

3/ Uważa się, że przy rozwiązywaniu problemu podziału kompetencji należy również chociażby w części przedstawić problem organizacji pracy, którego rozwiązanie jest sprawą pilną i konieczną. Należy już i wyraźnie określić przez kompetentne komórki sztabów korpusów OPK /wydziały organizacji dowodzenia/ miejsce i czas pracy poszczególnych zespołów i grup na stanowiskach dowodzenia oraz zmiany odpoczywającej. Trzeba, według nas, dokonywać w czasie ćwiczeń i treningów zamiany zmian dowodzenia nie rzadziej niż po 6-8 godzinach, przy tym bezwzględnie przestrzegać grafiku /planu/ dyżurów i odpoczynków na każdym SD oraz nie dublować osób funkcyjnych.

4/ Przy badaniach często spotykaliśmy oficerów, którzy nie zawsze znali swoje miejsce w strukturze systemu dowodzenia i nie zawsze wiedzieli kiedy i jakie materiały mają przygotowywać. Rozwiązanie tego problemu widzimy w precyzyjnym opracowaniu czynności w każdej komórce SD i sztabu.

5/ Podczas prowadzenia badań dało się stwierdzić, że stosuje się na ogół standartową metodę przygotowywania i referowania propozycji. Uwidaczniało się to szczególnie w tym, iż:

- nie zawsze należycie reagowano na zmiany w sytuacji powietrzno-taktycznej;
- niektórzy oficerowie wydziałów rozpoznawczych, znając na ogół bardzo dobrze faktyczną dyslokację i organizację sił powietrznych nieprzyjaciela niekiedy w konkretnej sytuacji nie potrafili wyciągnąć odpowiednich wniosków;
- oficerowie wydziałów operacyjnych oraz komórek rodzajów wojsk i służb również niekiedy dość pochopnie oceniali stan i możliwości wojsk własnych, sugerując na ogół optymistyczne propozycje.

6/ Porównawczo można było stwierdzić, że treść podejmowanych decyzji /rozwiązań/ pokrywała się na ogół z dotychczasowymi rozwiązaniami. I tak proponowano i wyprowadzano lotnictwo myśliwskie spod uderzenia, zamiast wprowadzać go z wyprzedzeniem do bitwy /walki/ powietrznej, natomiast w bardzo małym stopniu lub w ogóle nie realizowano /aplikacyjnie/ manewru w wojskach raketowych. Manewr w wojskach radiotechnicznych natomiast był realizowany "zgodnie z dokumentacją bojową", a nie z rzeczywistych przesłanek wynikających z sytuacji taktycznej.

Poza tym w decyzjach i zarządzeniach dość często powtarzano ogólnikowe i nic nie znaczące sformułowania typu "zwrócić uwagę", "wzmóc czujność", "przygotować się". Sformułowania takie nie tylko nie precyzują celu i sposobu działań ale mogą doprowadzić do zbyt wielkiej dowolności, co nie może mieć miejsca w wojskach OPK w szczególności, ze względu na konieczność przekazywania informacji ścisłej i w bardzo krótkim czasie, bo tylko wtedy gwarantującej pozytywne skutki działań.

Obiektywnie należy stwierdzić, że w Wojskach OPK istnieją konkretne wzory prawidłowego języka dowodzenia, jak chociażby uzyskane podczas pobytu na poligonach w Związku Radzieckim - załącznik nr 5/III.

2.1.3. Analiza kompetencji zmiany dyżurnej SD Korpusu OPK w okresie pokojowym

W okresie pokojowym wojska OPK w całości utrzymują stałą gotowość bojową, polegającą na tym, że część wydzielonych sił i środków pełni całodobowe dyżury bojowe w odpowiednich reżimach gotowości. Na przykład LM w dyżurowaniu na lotniskach parami lub kluczami w gotowości nr 2 i 4, wojska raketowe odpowiednią ilością dywizjonów ogniowych w gotowości nr 2 i 3, wojska radiotechniczne według grafiku dyżurowania RLS w gotowości nr 1 i 2 dla zapewnienia odpowiedniego pola wykrywania, a wojska rozpoznania radioelektronicznego w got. nr 1 i 2 kompaniami, plutonami i elementami.

Do kierowania tymi siłami i środkami oraz zapewnienia dowodzenia do czasu przybycia na SD dowódcy lub szefa sztabu powołana jest zmiana dyżurna na czele z oficerem dyżurnym operacyjnym, zwanym "dyżurnym odpowiedzialnym" /DO/. Skład i organizacja pracy zmiany dyżurnej zostały opisane w rozdziale I w punktach 1.2 i 1.4.

Zakres kompetencji i obowiązków zmiany dyżurnej określany jest w zatwierdzonej przez Dowódcę Wojsk OPK "Instrukcji peł-

nienia dyżurów bojowych oraz użycia środków dyżurnych w systemie Obrony Powietrznej Kraju".

Dyżurny odpowiedzialny /DO/ SD Korpusu OPK wraz ze zmianą dyżurną posiada dość szerokie uprawnienia, które współgrają z zakresem obowiązków. Ogólnie stwierdza się, że DO do czasu przybycia dowódcy /szefa sztabu/ Korpusu OPK na SD - posiada jego kompetencje w zakresie dowodzenia dyżurnymi siłami i środkami oraz ma prawo w ramach otrzymanego zadania z CSD Dowódcy Wojsk OPK zarządzać i nadzorować wykonanie przedsięwzięć podniesienia stanu gotowości bojowej wojsk Korpusu OPK i ich sukcesywnego użycia w walce z nieprzyjacielem powietrznym.

Wykonując niżej wymienione zadania /oznaczone cyframi/ ma on w celu ich realizacji określone kompetencje /oznaczone literami/ i tak dla:

1/ Utrzymywania nakazanej ilości dyżurnych sił i środków w odpowiednim stopniu gotowości bojowej /startowej/ celem nie dopuszczenia do naruszenia obszaru powietrznego PRL, czyli rejonu obrony Korpusu OPK przez środki rozpoznania i napadu powietrznego nieprzyjaciela - ma prawo:

a/ nakazywania podniesienia stopnia gotowości bojowej dla wszystkich dyżurnych sił i środków w Korpusie OPK oraz startu dla dyżurnych załóg LM /par, kluczy/;

b/ zarządzania zwiększania w razie potrzeby ilości dyżurnych sił i środków;

c/ nadzorowania nad jakością i sprawnością wystawianych na dyżur bojowy sił i środków.

2/ Utrzymywania łączności przewodowej i radiowej systemu dowodzenia Korpusu OPK w stałej gotowości do pracy - ma prawo:

d/ nakazywania natychmiastowego włączania dodatkowych, awaryjnych środków łączności;

e/ zarządzać naprawę lub zamianę uszkodzonych egzemplarzy.

3/ Zbierania informacji o sytuacji powietrznej z różnych źródeł, jak: systemu wykrywania Brygady Radiotechnicznej,

pododdziałów rozpoznania radiowego, od przełożonego, czyli z CSD DW OPK i od sąsiadów;

- ma prawo:

f/ zarządzać włączania dodatkowych radiolokacyjnych posterunków /RLP/ do pracy.

4/ Zapewnienia bezpieczeństwa lotów planowych, szkolnych i innych w rejonie obrony powietrznej Korpusu OPK - ma prawo:

g/ zarządzać włączanie do pracy dodatkowych lotnisk zapasowych i środków radiotechnicznego ubezpieczenia lotów i radionawigacji;

h/ decydować o kolejności i zakresie udzielania pomocy dla załóg będących w niebezpieczeństwie w powietrzu lub przymusowo lądujących /wodujących/ albo ratujących się na spadochronach - przez dyżurne i ratownicze siły i środki.

5/ zapewnienia jednolitego zobrazowania sytuacji powietrznej i danych o siłach i środkach na planszetach i tablicach oraz jednoznacznego ich rozumienia przez wszystkie osoby funkcyjne na SD Korpusu OPK - ma prawo:

i/ nakazywania odpowiednich organizacyjnych i technicznych przedsięwzięć, które nie zmieniając zasad i obowiązków, ułatwiałyby i upraszczały odbiór wzrokowy i słuchowy informacji o sytuacji powietrznej i stanie wojsk własnych - dla odpowiednich osób funkcyjnych zmiany dyżurnej SD Korpusu i podległych PłSD.

6/ Zapewnienia terminowego i sprawnego ogłoszenia zarządzonego alarmu lub przekazania do podległych jednostek określonego sygnału na stopniowe osiągnięcie odpowiednich stanów gotowości bojowej - ma prawo:

j/ do wykorzystania całości sił i środków systemu łączności Korpusu OPK i systemów dublujących jak lotnictwo łącznikowe i gońców;

k/ nakazywania składania odpowiednich meldunków o przebiegu procesu osiągania wyższych stanów gotowości bojowej przez podległe i alarmowe jednostki.

7/ Dowodzenia dyżurnymi siłami i środkami w walce z naruszcicielami lub nieprzyjacielem powietrznym, jak również, do czasu przybycia na SD dowódcy lub szefa sztabu Korpusu OPK, dowodzenia siłami i środkami OP, które osiągnęły gotowość do działań.

Realizując to zadanie DO i zmiana dyżurna SD Korpusu OPK wykonuje w skróconym zakresie wszystkie czynności procesu dowodzenia, jak Dowódca Korpusu ze zmianą bojową i posiada prawo:

1/ podjęcia decyzji dotyczącej otwarcia ognia do naruszciciela powietrznego przez środki dyżurne w rejonie obrony Korpusu OPK, w przypadkach o ile zwłoka spowodowana obiegiem informacji do i od przełożonego oraz przesłana decyzja będzie opóźniona i niewątpliwie spowoduje bezkarne przepuszczenie naruszciciela. Podczas prowadzonej analizy z wykorzystaniem obliczeń nawigatorskich stwierdzono, że taka sytuacja może zaistnieć zawsze o ile naruszciciel z nad morza /lejąc początkowo w pobliżu i równoległe do granicy wód terytorialnych/ wtargnie w głąb rejonu obrony korpusu na głębokość 70-100 km i zawróci, a więc na czas krótszy niż obecnie możliwy czas obiegu informacji w relacji - połączone SD - SD Korpusu OPK - CSD i z powrotem;

2/ w przypadku niespodziewanego napadu powietrznego, decydowania o użyciu odpowiednich /gotowych/ sił i środków Korpusu OPK i podporządkowanych i dowodzenia nimi do czasu przybycia dowódcy lub szefa sztabu.

8/ Prowadzenie nadzoru planowania, koordynacji i kontroli ruchu lotniczego w rejonie obrony Korpusu OPK - ma prawo:

m/ udzielania zezwoleń na loty i przeloty w rejonie obrony Korpusu OPK;

n/ ograniczenia lub zakazu lotów i przelotów o ile zaistnieje na to taktyczna konieczność lub niebezpieczna sytuacja powietrzna czy meteorologiczna.

9/ Organizowania udzielania pomocy statkom powietrznym znajdującym się w niebezpieczeństwie lub przymusowo lądującym - ma prawo:

o/ uruchomienia niezbędnej ilości środków radiolokacyjnych, radionawigacyjnych, lotnisk stałych i zapasowych oraz urządzeń ubezpieczenia lotów na nich - do zapewnienia skutecznej pomocy;

p/ podrywania dyżurnych załóg ratowniczych i uruchomienia w razie konieczności innych środków oraz koordynacji ich działań.

10/ Meteorologicznego ubezpieczenia działań i lotów lotnictwa w rejonie działań bojowych Korpusu OPK - ma prawo:

r/ nadzorowania pracy biura hydrometeorologicznego i nakazywania sporządzania dodatkowych biuletynów oraz wysyłania ostrzeżeń o niebezpiecznych zjawiskach pogody.

Analiza powyższych kompetencji DO SD Korpusu OPK i zmiany dyżurnej utwierdziły nas w przekonaniu, że zestawione zostały one prawidłowo i potwierdzone w praktyce. Wynika stąd wniosek, że przy dobrym wypełnianiu swoich obowiązków i umiejętnym korzystaniu z przyznanych uprawnień przez DO i zmianę dyżurną SD Korpusu OPK - staje się zbędne utrzymywanie na co dzień w gotowości grup operacyjnych dowództwa i sztabu Korpusu OPK.

2.2. ANALIZA KOMPETENCJI KORPUSU OPK PODCZAS ORGANIZACJI DZIAŁAŃ BOJOWYCH

W celu usystematyzowania zagadnień przy analizie kompetencji Korpusu OPK, tak przy organizacji działań, jak i podczas prowadzenia działań bojowych, będziemy zachowywali poniższą kolejność:

- kompetencje wynikające z rozkazu bojowego Dowódcy Wojsk OPK, hierarchicznego ustawienia, obowiązujących regulaminów i instrukcji;
- kompetencje konieczne dla danego szczebla dowodzenia Wojsk OPK /w tym wypadku Korpusu OPK/ i wynikające z optymalizacji użycia wojsk w danych sytuacjach taktyczno-powietrznych.

2.2.1. Kompetencje Korpusu OPK w zakresie organizacji działań bojowych lotnictwa myśliwskiego

Dowódca Korpusu OPK obecnie w stosunku do organizacji działań bojowych LM posiada poniższe kompetencje:

1/ Ustala dodatkowe strefy dyżurowania, patrolowania i krótkotrwałego wyczekiwania /SKW/ - poza już określonymi w planie działań bojowych Wojsk OPK.

2/ Określa optymalne rubieże wprowadzenia do walki LM, biorąc pod uwagę nakazane i możliwe rubieże, przy czym te ostatnie muszą być zawsze odleglejsze od poprzednich.

3/ Określa sposoby działań LM przy poszczególnych przewidywanych wariantach nalotu nieprzyjaciela.

4/ Ustala gdzie skupić główny wysiłek LM.

5/ Ustala ile sił LM mają prawo wykorzystywać dowódcy plm w warunkach decentralizacji dowodzenia.

6/ Ustala ilość sił LM w obwodzie, na jakich lotniskach i w jakiej gotowości je utrzymywać.

7/ Określa lotniska zapasowe i drogowe odcinki lądowania /DOL/ dla poszczególnych plm OPK.

8/ Określa warianty i sposoby przeprowadzania manewru lotniskowego dla podległych plm OPK.

9/ Określa rejony rozmieszczenia stanowisk technicznych /ST/ i sposoby zaopatrywania LM w rakiety "p-p".

10/ Określa miejsca zapasowych SD plm i dodatkowo organizowanych PN.

Problemem w organizacji działań LM jest konieczność optymalnego wykorzystania taktyczno-technicznych właściwości posiadanego na uzbrojeniu sprzętu, stopnia wyszkolenia personelu latającego i zorganizowanego systemu dowodzenia LM.

W rezultacie przeprowadzanych badań w czasie ćwiczeń i treningów z wojskami OPK, rozmów z kierowniczym personelem wojsk lotniczych OPK i wniosków z ankietowania personelu latającego /120 respondentów/ - można śmiało postawić poniższe postulaty w zakresie podziału kompetencji przy organizacji działań LM pomiędzy Korpusem, a plm OPK:

a/ Należy koniecznie dążyć do takiego zaplanowania działań bojowych LM w Korpusie OPK by były wykorzystane w pełni właściwości taktyczno-techniczne i możliwości dowodzenia w sensie wskaźników czasowo-przestrzennych, czyli w zasadzie do działań w całym rejonie działań bojowych Korpusu OPK.

b/ Planować wykorzystanie LM Korpusu OPK jako pięści uderzeniowej Dowódcy Korpusu OPK, to znaczy, zmasowanie na głównym kierunku operacyjno-powietrznym, na kilku, kolejnych rubieżach wprowadzenia do walki.

c/ Posiadać odwód Dowódcy Korpusu OPK na kilku lotniskach w sile łącznej - kilkunastu załóg.

d/ Dowódcom plm pozostawić samodzielność planowania wykorzystania własnego LM tylko na małych wysokościach do 1/3 sił pułku.

2.2.2. Kompetencje Korpusu OPK w zakresie organizacji działań wojsk raketowych i artylerii /WRiA/

Dowódca Korpusu OPK ma obecnie w zakresie organizacji działań bojowych podległych mu ZT i oddziałów WRiA bardzo małe uprawnienia:

- 1/ Ustala sektory odpowiedzialności dywizjonów ogniowych.
- 2/ Wyznacza w strefie działań WR korytarze wlotowe i wylotowe dla LM.
- 3/ Określa zapasowe SD dla ZT i oddziałów WR i A.
- 4/ Określa czas gotowości do działań.

Na przyznanie tak małych kompetencji dowódcy Korpusu OPK złożyły się czynniki historyczne.

Najważniejsze z nich to:

- scentralizowane wypracowanie i realizacja koncepcji obrony powietrznej kraju z wykorzystaniem sukcesywnie wprowadzanych ZT i oddziałów WR;
- maskowanie przedsięwzięć rozbudowy Wojsk OPK;

- konieczność maksymalnego utajnienia lokalizacji i prac inżynieryjno-budowlanych nowych pozycji WR.

Logicznie wynika, że dowódcy ZT i oddziałów WR w zakresie organizacji działań bojowych posiadają jeszcze mniejsze kompetencje. Są oni po prostu wykonawcami, a ich uprawnienia spro-
wadzają się do nadzoru i koordynacji wykonania postawionych zadań.

Z uwagi na istniejące właściwości WR i optymalizację ich wykorzystania powinny być zwiększone uprawnienia dowódców Korpusów OPK i ZT wojsk rakietowych. Zwiększenie to powinno iść w kierunku większej swobody planowania działań, manewru wewnątrz ugrupowań bojowych i pomiędzy nimi, realizacji współdziałania, zabezpieczenia bojowego i specjalnego działań.

W szczególności, przy organizacji obrony nowego rejonu lub obiektu przez ZT /oddział/ WR, wchodzący albo przydzielony do Korpusu OPK - dowódca Korpusu OPK winien mieć prawo decydowania o:

- ugrupowaniu bojowym ZT /rzuty, rodzaj obrony/;
- rejonach rozmieszczenia dywizjonów;
- wariantach przewidywanego manewru dywizjonami;
- nowych rubieżach osłony.

2.2.3. Kompetencje Korpusu OPK w zakresie organizacji działań wojsk radiotechnicznych

Przy analizie kompetencji Korpusu w zakresie wojsk radiotechnicznych uwzględnialiśmy istniejące realia:

- dwuszczeblowy system dowodzenia WRT oparty o strukturę brygadową /B RT - batalion radiotechniczny/;
- kompanie radiotechniczne natomiast tworzą posterunki radiolokacyjne /RLP/, które są dajnikami informacji radiolokacyjnej;
- tak brt jak i krt poza dostarczeniem informacji radiolokacyjnej o sytuacji powietrznej mają za zadanie zabezpieczać pod względem radiolokacyjnym działania

bojowe LM, WRiA oraz wojsk przeciwdziałania radioelektronicznego;

- SD B RT stanowi zasadniczy element SD Korpusu OPK - jego radiowo-informacyjne centrum /RIC/.

Aktualnie Dowódca Korpusu OPK ma prawo do:

1/ wyznaczania batalionom radiotechnicznym rubieży dostarczania informacji ogólnej o ŚNP nieprzyjaciela na małych, dużych i stratosferycznych wysokościach;

2/ wydzielania odpowiednich sił i środków dla brt do utrzymywania nakazanych parametrów pola radiolokacyjnego oraz skupienia wysiłków na najbardziej zagrożonych kierunkach operacyjno-powietrznych;

3/ określania sposobów radiolokacyjnego zabezpieczenia działań bojowych plm OPK i ZT oraz oddziałów WR przy uwzględnieniu taktycznego zamiaru ich użycia bojowego, a więc wyznaczenie RLP, na których będą zorganizowane PN i ZPN;

4/ wyznaczania dla brt - głównego sektora obserwacji radiolokacyjnej;

5/ określania rejonów rozmieszczenia kompanii radiotechnicznych i ugrupowania wewnętrznego w batalionie radiotechnicznym;

6/ określanie ilości, składu i rejonów rozmieszczenia odvodu i skrytych RLP oraz sposobu ich wykorzystania przez Brygadę RT i bataliony;

7/ ustalenia sposobu wykonania manewru siłami i środkami WRT w sytuacjach szczególnych /wybicie dziury w polu radiolokacyjnym/ oraz przy przegrupowaniu LM i WR;

8/ ustalania zasad i sposobów zachowania ciągłości dowodzenia batalionami radiotechnicznymi, wyznaczania zapasowych SD brt celem zapewnienia ciągłości obiegu informacji radiolokacyjnej;

9/ ustalania zasad i sposobów organizacji i realizacji współdziałania między batalionami sąsiednich Korpusów OPK;

10/ określania terminów i stopni gotowości do działań całej Brygady RT oraz selektywnie poszczególnych brt;

11/ wyznaczania rejonów ewakuacji na wypadek wysokiego poziomu skażeń promieniotwórczych;

12/ ustalenia liczby posterunków obserwacji powietrznej dla każdego RLP, przy codziennym dyżurowaniu i w wyższych stopniach gotowości bojowej.

Poza wyżej wymienionymi kompetencjami Dowódca Korpusu OPK powinien w okresie organizacji działań bojowych, o ile otrzyma zadanie na osłonę obiektów w nowym rejonie działań bojowych, móc dotatkowo decydować o:

a/ potrzebnej ilości, składzie i rejonie rozmieszczenia brt;

b/ wariacie rozmieszczenia kompanii radiotechnicznych /RLP/ w nowym rejonie obrony;

c/ wariantach działań bojowych brt, uwzględniając najbardziej zagrożone kierunki operacyjno-powietrzne, wysokości działań nieprzyjaciela i możliwość stosowania przez niego intensywnych zakłóceń radioelektronicznych.

2.2.4. Kompetencje Korpusu OPK w zakresie organizacji działań bojowych pododdziału przeciwdziałania radioelektronicznego

Jeżeli Korpus OPK posiada lub dostaje batalion przeciwdziałania radioelektronicznego /bzrel/ to na SD-1 jak i SD-2 musi mieć nieduży zespół /kilku oficerów/ specjalistów w zakresie przeciwdziałania radioelektronicznego.

Jest to organ doradczy dowódcy lub szefa sztabu Korpusu OPK w sprawach walki radioelektronicznej.

Kompetencje Korpusu OPK wynikające z normatywnych dokumentów w zakresie organizacji działań bojowych pododdziału przeciwdziałania radioelektronicznego są bardzo duże, wyraźne i całkowicie wystarczające.

Dowódca Korpusu OPK ma prawo do:

1/ wyznaczania obiektów lub rejonów osłony;

2/ przydzielania sił i środków do osłony wyznaczonych obiektów lub rejonów;

3/ ustalania ugrupowania sił i środków przeciwdziałania radioelektronicznego w osłonie wyznaczonych obiektów lub rejonów;

4/ przydzielania zasadniczych, pomocniczych i zakazanych sektorów zakłóceń przy osłonie obiektów i wyznaczania szerokości i głębokości bariery zakłóceń przy osłonie rejonów;

5/ ustalenia ilości utworzenia obiektów pozornych, ich lokalizacji i sposobów pracy;

6/ opracowania zasad stosowania zakłóceń radioelektronicznych w rejonie obrony Korpusu OPK;

7/ ustalania przedsięwzięć bojowego, specjalnego /informatycznego/ i materiałowego zabezpieczenia działań bzdrel;

8/ ustalenia zasad i sposobów dowodzenia i współdziałania bzdrel z LM i wojskami łączności Korpusu OPK.

2.2.5. Kompetencje Korpusu OPK w zakresie organizacji działań bojowych pododdziału rozpoznania radioelektronicznego

Korpus OPK może otrzymać w niektórych sytuacjach operacyjnych wzmocnienie w postaci batalionu rozpoznania radioelektronicznego łączności radiowej i systemów radiolokacyjnych nieprzyjaciela /brrk/. Podobnie jak i przy otrzymaniu bzdrel organizuje na SD Korpusu zespół specjalistów rozpoznania radioelektronicznego. /Może to być SD brrk/.

Kompetencje Korpusu OPK są dobrze opracowane w tym zakresie i w pełni wystarczające do prawidłowej organizacji działań bojowych brrk. Do nich należą:

1/ określenie dla brrk ciągłej rubieży nasłuchu i namierzania radiowego w zależności od wysokości lotu ŚNP nieprzyjaciela;

2/ wyznaczenie szerokości rejonów rozpoznania radioelektronicznego dla poszczególnych kompanii rozpoznania radioelek-

tronicznego /krr/ oraz rejonów rozwinięcia ich SD i posterunków;

3/ przydzielenie ilości sił i środków do poszczególnych krr;

4/ podanie sposobów wykonania przegrupowania sił i środków brrł;

5/ ustalenie przedsięwzięć bojowego, specjalnego i materialowego zabezpieczenia działań bojowych brrł;

6/ ustalenie zasad i sposobów dowodzenia i współdziałania brrł z brygadą radiotechniczną Korpusu OPK.

2.2.6. Kompetencje Korpusu OPK w zakresie organizacji dowodzenia i współdziałania

Korpus OPK na podstawie otrzymanej z Dowództwa Wojsk OPK "Instrukcji organizacji i funkcjonowania wojennego systemu dowodzenia" oraz "Wytycznych w zakresie współdziałania" ma prawo do:

1/ określenia miejsca i zorganizowania SD-2;

2/ określenia ilości i miejsc rozmieszczenia połączonych SD i zapasowych SD dla jednostek dowodzonych z danych PłSD;

3/ wyznaczenia ilości i miejsc punktów naprowadzania LM /GPN, ZPN, WPN/;

4/ określenia składu i imiennego wyznaczenia zmian i grup dowodzenia na SD-1 i SD-2;

5/ wyznaczenia odpowiedniego PłSD do przyjęcia dowodzenia Korpusu OPK w razie zniszczenia lub obezwładnienia zarówno SD-1 jak i SD-2;

6/ ustalenia planu i organizacji wszystkich rodzajów łączności dowodzenia;

7/ opracowania planu współdziałania pomiędzy rodzajami wojsk wewnątrz Korpusu OPK;

8/ uzgodnienia współdziałania z sąsiadami wewnętrznymi i zewnętrznymi;

9/ uzgodnienia wykorzystania wojsk OPK OW, Marynarki Wojennej oraz LM i LMSz AL oraz grup AR czasowo stacjonujących lub przebazowujących się przez rejon Korpusu OPK;

10/ organizacji ostrzegania o zagrożeniu z powietrza jednostek wojskowych i ogni systemu powszechnego ostrzegania OC.

2.3. ANALIZA KOMPETENCJI KORPUSU OPK W OKRESIE PROWADZENIA DZIAŁAŃ BOJOWYCH

2.3.1. Kompetencje Korpusu OPK w zakresie wykorzystania LM

Lotnictwo myśliwskie jako najbardziej manewrowy rodzaj wojsk OPK, zdolne do szybkiego skupienia wysiłku na najbardziej zagrożonych i dalekich rubieżach oraz do oddziaływania na nieprzyjaciela powietrznego na całej trasie jego lotu, stanowi poważną siłę uderzeniową Dowódcy Korpusu OPK.

Jak przy obecnie ustawionych kompetencjach może wykorzystywać dowódca Korpusu OPK ten atut w walce z nieprzyjacielem powietrznym? Czy nie ograniczają one możliwości i zakresu wykorzystania LM?

Zanim odpowiemy na te problemy musimy prześledzić aktualnie posiadane kompetencje dowódcy Korpusu OPK w zakresie użycia LM. Decyduje on o:

1/ ilościach sił LM w poszczególnych gotowościach na określonych lotniskach;

2/ sposobach działań bojowych - przechwytywaniu z położenia dyżurowania na lotniskach, w powietrzu lub z patrolowania w strefach w powietrzu;

3/ natężeniu działań dla poszczególnych plm na poszczególne dni /doby/;

4/ ilości sił LM do zwalczania konkretnych celów powietrznych lub naziemnych;

5/ manewrze lotniskowym i powietrznym;

6/ skupieniu głównego wysiłku działań bojowych;

7/ ciągłości dowodzenia grupami LM w powietrzu przez system naprowadzania Korpusu OPK - w tym szczególnie o zabezpieczeniu przekazania i przyjęcia dowodzenia LM sąsiadów;

8/ kolejności i czasie odtwarzania gotowości bojowej grup LM sąsiadów lądujących na lotniskach Korpusu OPK;

9/ wariantach, a niekiedy i sposobach współdziałania LM z WR i artylerią OP;

10/ przedsięwzięciach bojowego, specjalnego i materiałowego zabezpieczenia działań.

Przeanalizujemy możliwości wykorzystania LM z punktu widzenia niektórych wskaźników przestrzennych i czasowych, jak:

- taktyczny promień i zasięg działania;
- strefa obserwacji radiolokacyjnej brt i brygady radiotechnicznej;
- sektor /strefa/ możliwych działań LM na małej wysokości;
- czas obiegu informacji;
- cykl dowodzenia.

Taktyczny promień działania R_t określa możliwości bojowego oddziaływania samolotów, grup LM na cele powietrzne, na danej wysokości lotu z uwzględnieniem startu i lądowania na tym samym lotnisku.

Taktyczny zasięg działania D_t określa możliwości bojowego oddziaływania samolotów, grup LM na cele powietrzne, na danej wysokości lotu z uwzględnieniem startu z lotniska w głębi obszaru, a lądowania na lotnisku położonym w niedalekiej odległości od miejsca wejścia do walki z przeciwnikiem.

Średnio biorąc, prawie na wszystkich wysokościach taktyczny promień działania jest 2 razy, a taktyczny zasięg 3-4 razy większy od zasięgu środków dowodzenia /łączości radiowej i obserwacji radiolokacyjnej/ rozmieszczonych przy lotnisku startu. Dlatego też, by móc wykorzystać w pełni możliwości samolotów w tym zakresie należy dowodzenie nimi oprzeć na kilku

punktach dowodzenia /naprowadzania/ i dobrze rozbudowanej sieci lotniskowej. Takie możliwości są stworzone przez system dowodzenia korpusu OPK /PłSD i system punktów naprowadzania/ oraz istniejącą sieć lotniskową. Dlatego w zupełności potwierdza się teza wysunięta w p.pkcie 2.2.1 o scentralizowanym użyciu LM w całym rejonie działań bojowych Korpusu OPK.

Decentralizacja dowodzenia, a więc oddanie kompetencji na użycie własnego LM przez dowódcę pułku lotniczego ogranicza promień działań bojowych, a więc i zmniejsza możliwości bojowe LM.

Strefa obserwacji radiolokacyjnej brt na małych wysokościach jest o średnicy /o ile przyjmiemy kształt koła, mniej lub więcej regularnego/ 150-180 km, a więc jest mniejsza niż taktyczny promień działania, nie mówiąc o taktycznym zasięgu samolotów. Czyli przy tej strefie wykrycia i obserwacji radiolokacyjnej możliwości wprowadzenia samolotów do walki są ograniczone w odległości i średnio kształtują się w granicach:

- przy przechwytywaniu ze stref dyżurowania możliwa rubież wprowadzenia do walki wyniesie około 75-90 km od lotniska /PłSD/, gdy faktycznie można by zwiększyć ją o 50-80 km poza rubież wykrycia brt ze względu na promień działania LM;
- przy przechwytywaniu z lotnisk możliwości te znacznie się obniżają i praktycznie rubież wprowadzenia do walki może być poza lotniskiem.

Z powyższego wynika niezbicie, że oparcie dowodzenia /naprowadzania/ LM o radiolokacyjną informację jednego brt bardzo ogranicza możliwości plm OPK w przestrzennym oddziaływaniu na nieprzyjaciela powietrznego.

Otrzymujemy dość mały sektor /strefę/ możliwych działań samodzielnych plm OPK - wyznaczony /przyjmując, że działamy z położenia dyżurowania w powietrzu/ możliwą rubieżą wprowadzenia do walki, a więc o średnicy 150 km maksymalnie - załącznik nr 6/III.

Wypływa stąd wniosek, że kompetencje dowódcy pułku lotniczego OPK winny być w wypadku działań samodzielnych, na małych

wysokościach, ograniczone do użycia stosunkowo niedużej ilości sił LM, określonej wielkością sektora samodzielnych działań i czasem możliwego oddziaływania na przelatujące cele. Stanowiąc to może, w zależności od wielkości grup użytych do dyżurowania w powietrzu - od 8-16 samolotów, a biorąc średnio 12 samolotów, czyli $1/3$ sił plm OPK.

Zakładamy przy tym, że są obsadzone 2-3 strefy dyżurowania parami lub kluczami oraz istnieje jeszcze możliwość spotęgowania wysiłku kluczem samolotów.

Strefa obserwacji radiolokacyjnej brygady radiotechnicznej zapewnia wykorzystanie LM w sposób scentralizowany przez dowódcę Korpusu OPK, przy działaniu z położenia dyżurowania na lotniskach, czyli najbardziej ekonomicznie. Do zapewnienia wprowadzenia samolotów do walki na rubieży odległej ok. 150 km od lotniska z położenia dyżurowania na ziemi, potrzebna jest na średnich i dużych wysokościach rubież wykrycia rzędu 400-500 km. Taką rubież wykrycia i obserwacji radiolokacyjnej w pełni zapewniają środki BRT.

Dlatego, biorąc pod uwagę działanie LM w interesie osłony głównych obiektów i kierunków operacyjnych w ramach rejonu obrony Korpusu OPK oraz właściwości manewrowe należy raczej zrezygnować z używania go w "sektorach odpowiedzialności", a wyznaczać rubieże wprowadzenia do walki.

W zależności od czasu obiegu informacji i związanego z tym cyklu dowodzenia lepsze możliwości na małych wysokościach będzie miało PłSD, zakładając, że system wykrywania radiolokacyjnego nie jest zautomatyzowany. Będzie to w czasie wynosiło ok. 2-3 minut, co pozwala na przechwycenie celu powietrznego o 30-60 km wcześniej. Przy zautomatyzowanym systemie dowodzenia w Korpusie OPK opóźnienia w informacji będą rzędu 15-20 sekund, a cykl dowodzenia od wykrycia celu powietrznego poprzez przekazanie informacji o tym do SD Korpusu OPK, przetworzeniu jej, podjęciu decyzji, przekazaniu jej do PłSD i poderwaniu myśliwców będzie również tylko o kilkadziesiąt sekund dłuższy od cyklu dowodzenia przy decydencie znajdującym się na PłSD /dowódcy plm OPK/.

W niektórych przypadkach, przy nieautomatyzowanym systemie dowodzenia, należy zakładać podejmowanie decyzji do użycia określonych sił LM na PłSD. Przypadki takie poza wypadkami braku łączności z SD Korpusu OPK lub bezpośredniego ataku na lotnisko /węzeł lotniskowy/ to przede wszystkim działania ŚNP nieprzyjaciela na małych wysokościach albo pod przykryciem bardzo silnych zakłóceń radioelektronicznych.

Reasumując nasze rozważania dochodzimy do poniższych wniosków.

1. Ustalone kompetencje Korpusu OPK w zakresie wykorzystania lotnictwa w zasadzie odpowiadają wymaganiom optymalnego wykorzystania właściwości bojowych LM.

2. Istnieje potrzeba szerszego korzystania przez dowódcę korpusu z uprawnień centralizacji dowodzenia w stosunku do LM, jako najbardziej manewrowego środka oddziaływania na nieprzyjaciela powietrznego.

3. W przyszłości, biorąc pod uwagę automatyzację systemu dowodzenia wojsk OPK oraz wprowadzanie nowych, o większym zasięgu i lepszym uzbrojeniu samolotów przechwytyjących - można śmiało postawić wniosek o częściowej centralizacji dowodzenia taktycznego LM na szczeblu dowódcy wojsk OPK /CSD/.

4. Oddanie kompetencji dowódcy plm OPK do samodzielnego użycia części sił własnego LM w sektorach odpowiedzialności jest narazie koniecznością wynikającą ze stanu systemu dowodzenia i sposobów działania ŚNP nieprzyjaciela.

2.3.2. Kompetencje Korpusu OPK w zakresie wykorzystania wojsk raketowych

W przeciwieństwie do LM wojska raketowe /artyleria/ jest środkiem mniej manewrowym chociaż bardzo skutecznym w obronie kierunku /strefowa/ lub obiektu. Ponieważ z reguły ZT i oddziały WRiA są ugrupowane zawczasu z konkretnym zadaniem do obrony określonego rejonu lub obiektu, stąd i kompetencje w zakresie organizacji działań przez ich dowódców są minimalne /patrz p.pkt. 2.2.2/.

Z kolei można śmiało postawić postulat konieczności zwiększenia kompetencji w wykorzystaniu WRiA w czasie działań bojowych przez dowódcę Korpusu OPK i dowódców ZT /oddziału/. Za tym przemawiają przykłady niedawnych wojen w Wietnamie i na Bliskim Wschodzie.

Rozpatrzmy więc jakie kompetencje posiadają obecnie dowódca Korpusu OPK oraz dowódcy ZT /oddziału/ w zakresie wykorzystania WRiA. Pomoże to nam rozważyć problem podziału kompetencji między tymi szczeblami oraz zawnioskować ewentualnie zwiększenie kompetencji dla nich.

Obecnie dowódca Korpusu OPK w czasie działań bojowych decyduje o:

- 1/ ilości sił WRiA w poszczególnych stopniach gotowości bojowej, a dowódcy ZT /oddziału/ określają jakie konkretnie pododdziały pozostają w danych stopniach gotowości bojowej;
- 2/ przydziale celów powietrznych do zwalczania przez ZT /oddział/ WRiA, a dowódcy ZT /oddziału/ dzielą cele powietrzne do zwalczania przez poszczególne dywizjony /grupy dywizjonów/ ogniowe;
- 3/ wariancie i niekiedy o sposobie współdziałania WRiA z LM, a dowódcy ZT /oddziału/ ustalają sposób współdziałania z LM w porozumieniu z dowódcą plm OPK, siedzącym obok na PłSD - w wypadkach, gdy nie był on określony przez dowódcę Korpusu OPK;
- 4/ odtwarzaniu gotowości bojowej przez cały ZT /oddział/ WRiA, a dowódcy ZT /oddziału/ decydują o kolejności i stopniach odtwarzania gotowości bojowej przez poszczególne dywizjony;
- 5/ odtwarzaniu systemu obrony obiektu lub kierunku przez ZT /oddział/ WRiA, drogą dokonania wewnętrznych manewrów sprzętu i ludzi pomiędzy dywizjonami, a dowódcy ZT /oddziału/ decydują o sposobach odtworzenia i manewru /kolumna, marszruta, czas, dowodzenie, zabezpieczenie itp./;
- 6/ kolejności zaopatrywania ZT /oddziału/ w rakiety z przydziału C&Z, a dowódcy ZT /oddziału/ mają prawo decydo-

wania o manewrze raketami między poszczególnymi dywizjonami danego ugrupowania;

7/ wykonaniu manewru przez niektóre dywizjony ogniowe na zapasowe stanowiska startowe. Dowódcy ZT /oddziału/ kompetencji w tym zakresie nie posiadają.

Z analizy przykładów zastosowania WR w wojnie wietnamskiej i na Bliskim Wschodzie, wniosków z ćwiczeń wojsk OPK /Korpusów OPK szczególnie 2 i 3 w latach 1971-1976/ oraz rozmów z wieloma odpowiedzialnymi oficerami dowództw korpusów OPK i ZT WRiA można postawić ogólny postulat - konieczności zwiększenia kompetencji w wykorzystaniu WRiA dla dowódców korpusów OPK i dowódców ZT /oddziałów WRiA, kosztem oddelegowania niektórych uprawnień dowódcy wojsk OPK.

W szczególności dla dowódcy Korpusu OPK należy dać uprawnienie do podejmowania decyzji w zakresie wskazanym w p.pkcie 2.2.2 oraz w wykonaniu manewru dywizjonami ogniowymi pomiędzy ugrupowaniami WR w rejonie obrony Korpusu OPK w trakcie działań bojowych celem obrony głównych obiektów lub kierunków.

Dowódcom ZT /oddziału/ WRiA powinno się przyznać uprawnienia w zakresie:

- decydowania o manewrze dywizjonów ogniowych w rejonie ugrupowania, celem poprawienia obrony obiektu lub zamknięcia powstałych "przerw" w obronie kierunku;
- określania zawsze sposobu współdziałania WR z LM w jednej strefie, a niekiedy i wariantu współdziałania. Chodzi w tym ostatnim o przypadki zdecentralizowanego dowodzenia z PłSD, gdy starszym dowódcą na nim jest dowódca ZT WRiA.

2.3.3. Kompetencje Korpusu OPK w zakresie wykorzystania WRT

Wychodząc z założenia, że dowódca B RT znajduje się w okresie kierowania działaniami bojowymi na SD Korpusu OPK, występując jako starszy na centrum rozpoznawczo-informacyjnym /CRI = SD B RT/ można przyjąć zasadę, że pełni on jednocześnie

rolę doradcy dowódcy Korpusu OPK w zakresie użycia WRT. Tę rolę można porównać z szefem rodzaju wojsk Korpusu OPK. Takie ustawienie narazie jest konieczne i ono zdaje egzamin szczególnie w okresie działań bojowych. Posiadane kompetencje w zakresie użycia WRT dowódca Korpusu OPK może delegować na dowódcę Brygady RT. Często zresztą to czyni.

Niżej, przy analizie posiadanych i koniecznych kompetencji dowódcy Korpusu OPK w zakresie użycia WRT postaramy się oddzielić te, które z nich są delegowane zazwyczaj na dowódcę B RT.

Obecnie istniejące kompetencje dowódcy Korpusu OPK uważamy za zbyt szczegółowe i pozostawione raczej z okresu innej organizacji wojsk radiotechnicznych, gdy na szczeblu Korpusu OPK istniało szefostwo WRT.

Dlatego postulujemy żeby kompetencje, które są obecnie delegowane na dowódcę BRT pozostawić mu na stałe.

Kompetencje dowódcy Korpusu OPK w zakresie użycia WRT zawierają się w decydowaniu o:

- 1/ stopniu gotowości bojowej dla WRT;
- 2/ wykonaniu manewru i rozśrodkowaniu radiolokacyjnych posterunków /RLP/ w celu poprawienia pola wykrywania i zabezpieczenia naprowadzania LM;
- 3/ głównym kierunku /sektorze/ prowadzenia rozpoznania radiolokacyjnego;
- 4/ uruchomieniu pracy skrytych RLP;
- 5/ wielkości i miejscu znajdowania się odwołu radiolokacyjnego Korpusu;
- 6/ sposobach i środkach odtworzenia naruszonego pola radiolokacyjnego.

Kompetencje najczęściej delegowane na dowódcę Brygady RT, to decydowanie o:

- 1/ wzmocnieniu liczby dyżurnych środków radiolokacyjnych;
- 2/ przydziale poszczególnym batalionom radiotechnicznym /brt/ sektorów obserwacji;

3/ podziale sił i środków w brt do prowadzenia rozpoznania radiolokacyjnego i kontroli przestrzeni powietrznej oraz zabezpieczeniu działań bojowych LM i WR;

4/ obciążeniu poszczególnych brt w przekazywaniu danych o sytuacji powietrznej;

5/ realizacji współdziałania z WRT sąsiadów;

6/ określaniu, przez wskazane RLP, wysokości obłoku pyłu radioaktywnego oraz kierunku jego przesuwania się;

7/ wariantach działań poszczególnych brt w różnych sytuacjach powietrznych.

Dotychczas całkowicie oddane w ręce dowódcy B RT takie uprawnienia jak:

- grupowanie celów powietrznych w celu zwiększenia przepustowości kanałów meldowania;
- stawianie zadań na uzupełnienie informacji brakującej;
- realizacja zadań powiadamiania operacyjno-taktycznego;
- numeracja obiektów powietrznych wykrytych i prowadzonych przez RLP B RT.

2.3.4. Kompetencje Korpusu OPK w zakresie użycia pododdziału przeciwdziałania radioelektronicznego

Należy przyznać, że uprawnienia dowódcy Korpusu OPK w zakresie użycia pododdziału przeciwdziałania radioelektronicznego są opracowane prawidłowo i w pełni zapewniają należyte wykonanie przez niego zadań bojowych. Dowódca Korpusu OPK ma prawo do decydowania o:

1/ stanie i stopniach gotowości bojowej pododdziałów **bzrel**;

2/ zadaniach dla **bzrel** w zakresie prowadzenia zakłóceń radioelektronicznych w zależności od zaistniałej sytuacji powietrznej;

3/ podziale sił i środków przeciwdziałania radioelektronicznego do prowadzenia rozpoznania i zakłóceń w/g postawionych zadań;

4/ wprowadzaniu zmian dotyczących zakazanych częstotliwości w rejonie korpusu OPK;

5/ nakazywaniu eliminacji wzajemnych zakłóceń w rejonie Korpusu OPK;

6/ manewrze pododdziałów bżrel w rejonie obrony korpusu OPK w celu osłony nowych, lub wzmocnienia uprzednio przydzielonych obiektów;

7/ zakresie współdziałania bżrel z IM, WRT, WR i WŁ.

8/ sposobach i środkach zabezpieczenia bojowego, specjalnego i materiałowego działań bżrel.

2.3.5. Kompetencje Korpusu OPK w zakresie użycia pododdziału rozpoznania radioelektronicznego

Obecnie opracowane kompetencje dowódcy Korpusu OPK w zakresie użycia brr są w pełni adekwatne do pełnego wykonania zadań.

Dowódca Korpusu OPK ma prawo decydować o:

1/ stanie i stopniach gotowości bojowej pododdziałów brr;

2/ zadaniach dla brr w zakresie wykorzystania urządzeń i pododdziałów;

3/ podziale sił i środków rozpoznania radioelektronicznego do prowadzenia nasłuchu i namierzania w zależności od sytuacji radioelektronicznej;

4/ rodzajach pracy bojowej brr i jego pododdziałów /nasłuch, rozpoznanie urządzeń radioelektronicznych nieprzyjaciela, namierzanie i charakterystyka celów powietrznych/;

5/ sposobie i zakresie przekazywania informacji rozpoznawczych o obiektach powietrznych;

6/ manewrze pododdziałów brr i urządzeń technicznych;

7/ sposobach i środkach zabezpieczenia bojowego, specjalnego i materiałowego działań brr.

2.3.6. Kompetencje dowódcy Korpusu OPK w zabezpieczeniu dowodzenia i współdziałania podczas działań bojowych

Dowódca Korpusu OPK, kierując działaniami bojowymi w zwalczaniu ŚNP nieprzyjaciela w rejonie działań bojowych Korpusu i poza nim, czyli we współdziałaniu z sąsiadami - powinien w pełni /optymalnie/ wykorzystać posiadane uprawnienia, siły i środki systemu dowodzenia i łączności, do jak najsprawniejszego dowodzenia i najskuteczniejszego współdziałania z sąsiadami w celu uzyskania maksymalnych efektów w walce z nieprzyjacielem powietrznym. Kompetencje dowódcy Korpusu OPK w zakresie zabezpieczenia dowodzenia i współdziałania są obecnie dość szerokie, precyzyjnie określone chociaż znajdują się w kilku dokumentach /Rozkaz bojowy Dowódcy Wojsk OPK, Instrukcja wojennego systemu dowodzenia, Wytyczne Dowódcy Wojsk OPK do współdziałania, Plany współdziałania z sąsiadami wewnętrznymi i zewnętrznymi/.

Wynika z tych dokumentów, że dowódca Korpusu OPK w zakresie dowodzenia i współdziałania ma prawo decydować o:

- 1/ zarządzaniu wyższych stopni gotowości bojowej /3,2,1/ dla organicznych i podporządkowanych operacyjnie sił i środków;
- 2/ podziale wysiłku wojsk i jednostek Korpusu OPK na poszczególne kierunki i rzuty;
- 3/ wprowadzaniu do walki kolejnych rzutów i własnych odwodów;
- 4/ uruchomianiu zapasowych SD, PN i skrytego pola radiolokacyjnego;
- 5/ odtwarzaniu gotowości bojowej i wykorzystaniu LM sąsiadów /za ich zgodą/, które lądowało na lotniskach Korpusu OPK;
- 6/ przyjęciu i przekazaniu dowodzenia LM od i do sąsiadów;
- 7/ sposobach i środkach likwidacji skutków uderzeń nieprzyjaciela powietrznego;

8/ podziale celów powietrznych do zwalczania przez LM i WRiA;

9/ wariantach i sposobach współdziałania LM z WRiA;

10/ wprowadzeniu do walki sił i środków OP operacyjnie podporządkowanych lub czasowo znajdujących się w rejonie obrony Korpusu OPK i działających na zasadach współdziałania;

11/ wydzielaniu sił na korzyść sąsiada;

12/ działaniu LM na pełny zasięg z lądowaniem na lotniskach sąsiadów;

13/ wprowadzeniu innych warunków współdziałania LM z WRiA /przykrycie wybitych dywizjonów, inne wysokości, rubieże itp/;

14/ kolejności ostrzegania poszczególnych rejonów o zagrożeniu z powietrza.

W podrozdziale 2.3 staraliśmy się wielostronnie przeanalizować kompetencje korpusu OPK w okresie prowadzenia działań bojowych i próbowaliśmy wyciągnąć wnioski dotyczące podziału kompetencji pomiędzy dowódcą Korpusu OPK - a dowódcami taktycznymi szczebli dowodzenia. Postaramy się niżej przeanalizować kompetencje niektórych grup i osób funkcyjnych na SD Korpusu OPK, by ustalić czy ich ustawienie sprzyja sprawnemu dowodzeniu, a tym samym uzyskaniu optymalnych efektów działania wojsk Korpusu OPK.

2.4. ANALIZA KOMPETENCJI NIEKTÓRYCH GRUP I OSÓB FUNKCYJNYCH SD KORPUSU OPK W OKRESIE DZIAŁAŃ BOJOWYCH

W podrozdziałach 1, 2 i 3 niniejszego rozdziału przeanalizowaliśmy w zasadzie istniejące i proponowane kompetencje między szczeblami dowodzenia Korpusu OPK - Połączone SD, całokształtowo biorąc za podstawę uprawnienia dowódców /osób ich zastępujących/ oraz dyżurnych zmian dowodzenia

na SD Korpusu OPK w tym szczególnie dyżurnych odpowiedzialnych. Jednak z uwagi na bardzo pracochłonny proces realizacji dowodzenia wojskami Korpusu OPK bierze w nim, z konieczności, udział /jak to opisaliśmy w rozdziale I/ dość spora ilość osób funkcyjnych, zorganizowanych w odpowiednie grupy i zespoły. Dowódcy tych grup i zespołów /a są nimi zastępcy dowódcy Korpusu OPK, Dowódca Brygady RT, szefowie oddziałów, wydziałów i służb/ są bezpośrednimi pomocnikami, doradcami, wykonawcami lub egzekutorami wykonawstwa decyzji dowódcy korpusu OPK. Winni więc posiadać /i posiadają/ poza obowiązkami również odpowiednie uprawnienia, zgodnie z zasadą jedności praw i obowiązków.

W podrozdziale 3 również przeanalizowaliśmy i zaproponowaliśmy uprawnienia dla dowódców ZT /oddziałów/ WRiA oraz dowódcy brygady radiotechnicznej. W tym podrozdziale będą przeanalizowane i zaproponowane kompetencje dla:

- zespołu dowodzenia na SD Korpusu OPK, a w tym dla szefów lotnictwa i wojsk rakietowych;
- zespołu planowania działań bojowych, a w tym dla Szefa Sztabu Korpusu OPK /osoby jego zastępującej o ile on jest dowódcą II zmiany dowodzenia/;
- centrum rozpoznawczo-informacyjnego /CRI/ - jako SD BRT i elementu SD Korpusu OPK;
- grupy zastępcy dowódcy Korpusu OPK d/s politycznych;
- zespołu zabezpieczenia materiałowo-technicznego działań bojowych na czele z zastępcą dowódcy Korpusu OPK d/s techniki i zaopatrzenia;
- biura meteorologicznego;
- grupy ruchu lotniczego.

2.4.1. Kompetencje zespołu dowodzenia

Ponieważ na czele zespołu dowodzenia stoi dowódca Korpusu OPK /szef sztabu przy pracy II zmiany dowodzenia lub zastępca dowódcy Korpusu OPK przy dowodzeniu z SD-2/

nie będziemy jeszcze raz rozpatrywać jego kompetencji, gdyż uczyniliśmy to w poprzednich podrozdziałach.

Rozważymy kompetencje pozostałych głównych osób funkcyjnych tego zespołu, jak Szefa Lotnictwa, Szefa Wojsk Rakietowych i Artylerii oraz nawigatora kierunku.

a/ Szef lotnictwa /osoba jego zastępująca/ - ma prawo:

- składać propozycje na wykorzystanie LM Korpusu OPK i przydzielonego okresowo;
- po postawieniu zadań dowódcom plm OPK przez dowódcę korpusu - do precyzowania /wyjaśniania szczegółów/ niektórych danych;
- żądania danych od dowódców plm OPK /osób ich zastępujących/ o stanie sił i środków, rezultatach działań i stratach własnych;
- prognozować i proponować dowódcy korpusu OPK czasy i stopnie odtwarzanej gotowości bojowej plm OPK po wykonanych lotach bojowych, manewrze lub stratach /zniszczeniach/ podczas działań;
- analizować aktualne możliwości bojowe LM i składać w tym zakresie propozycje;
- analizować stan zapasów MTZ, stan lotnisk, stan i możliwości systemu naprowadzania oraz zabezpieczenia nawigatorskiego działań i składać w tym zakresie propozycje do dowódcy Korpusu OPK lub Szefa Lotnictwa Wojsk OPK na CSD.

b/ Szef Wojsk Rakietowych i Artylerii Korpusu OPK /osoba jego zastępująca/ ma prawo:

- składać propozycje na wykorzystanie WRiA Korpusu OPK i podporządkowanych okresowo;
- po postawieniu zadań dowódcom ZT /oddziałowi/ WRiA przez dowódcę Korpusu OPK do precyzowania lub rozwijania niektórych sformułowań;
- żądać od dowódców ZT /oddziału/ danych o stanie dywizjonów ogniowych i technicznych /o ile te ostatnie są/;

- prognozować i proponować czasy i stopnie odtworzenia gotowości bojowej zgrupowań WRiA po uderzeniach ŚNP nieprzyjaciela;
- opracowywać i proponować plany manewru dla dywizjonów /kompetencja nowa/;
- analizować aktualne możliwości bojowe WRiA i składać w tym zakresie propozycje Dowódcy Korpusu OPK;
- analizować stan rakiet w jednostkach i składnicach, amunicji do dział plot. i składać w tym zakresie propozycje dowódcy korpusu OPK oraz zapotrzebowania do szefa WRiA wojsk OPK na CSD.

o/ Nawigator kierunku - jest ich tyle ile kierunków /np. przy podziale rejonu obrony korpusu OPK na sektory południowy i północny oraz kierunek do CSD będzie ich 3-ch na jedną zmianę/. Tu trzeba zaznaczyć, że nazwa "nawigator" - jest nieadekwatna wykonywanej funkcji przez tych oficerów. Bardziej odpowiednią byłaby "oficer kierunku". Ma on kompetencje zawarte w obowiązkach. Mianowicie:

- przekazując decyzje dowódcy korpusu do realizacji przez dowódców ZT i oddziałów; ma prawo w miarę konieczności wyjaśniać i udokładniać niektóre sformułowania;
- zbierając dane o rezultatach działań, stratach i stanie wojsk, może żądać dodatkowych wyjaśnień;
- kieruje nanoszeniem danych o rezultatach, stratach i stanie wojsk na odpowiednie tablice /działań bojowych, strat/;
- oficer kierunku do CSD formułuje i składa obowiązujące meldunki na CSD.

Kompetencje osób funkcyjnych zespołu dowodzenia SD Korpusu OPK są precyzyjnie ustawione i w pełni zabezpieczają tok pracy przy dowodzeniu scentralizowanym. W wypadkach narastania obciążenia /nalot zmasowany na małych wysokościach,

zakłócenia, straty itp/ informacji dla dowódcy Korpusu OPK może on /i jak już zaznaczyliśmy w podrozdziale 2.3/ i powinien część swoich kompetencji delegować na szefów rodzajów wojsk. Przy tym musi określić zakres ich kompetencji. /Jakimi siłami mają prawo kierować lub koordynować, w jakim celu, jak długo/. Poleca np. - Szef Lotnictwa - zajmijcie się koordynacją przyjęcia i przekazania grup LM od i do sąsiadów itp.

2.4.2. Kompetencje zespołu planowania działań bojowych

Do zespołu planowania działań bojowych wchodzi oficerowie wydziału operacyjnego oraz z szefostw RW i służb. Na czele zespołu stoi Szef Sztabu Korpusu OPK, a w praktyce najczęściej wykonuje tę rolę szef wydziału operacyjnego, ponieważ szef sztabu pełni obowiązki dowódcy Korpusu II zmiany dowodzenia, a zastępca szefa sztabu - obowiązki szefa sztabu na SD-2.

Zespół planowania działań bojowych wypracowuje propozycje decyzji dla dowódcy Korpusu OPK na etapy /okresy, doby/ działań, przygotowuje plany działań bojowych /walki/, rozkazy i zarządzenia, doprowadza je do wojsk Korpusu OPK i kontroluje ich terminowe i jakościowe wykonanie.

Spełniając tę rolę, zespół planowania działań bojowych, ma prawo do:

- żądania od sztabów jednostek, szefów RW i służb - danych do prowadzenia analizy możliwości bojowych sił własnych, podporządkowanych i współdziałających;
- żądania od zespołu MTZ - danych do analizowania i planowania MTZ działań bojowych Korpusu OPK na określony termin;
- nadzoru nad uaktualnianiem i realizacją przedsięwzięć mających na celu utrzymywanie gotowości bojowej, wykonywania manewru, maskowania, obrony naziemnej wojsk własnych, zabezpieczenia nieprzerwanego i ciągłego dowodzenia oraz współdziałania;

- ządania i zbierania od jednostek podległych i operacyjnie podporządkowanych na bieżąco danych o stanie sił i środków, rezultatach działań bojowych i stratach;
- prognozowania skażeń w rejonie obrony Korpusu OPK i składania propozycji o przedsięwzięciach niwelujących i likwidujących skutki uderzeń bronią masowego rażenia przez nieprzyjaciela;
- wyznaczania i proponowania optymalnych tras manewrowania siłami i środkami Korpusu OPK oraz przelotów LM - na podstawie prognozowania i rzeczywistych skażeń;
- nadzoru nad utrzymaniem stałej łączności przewodowej, radiowej i utajnionej /szyfrowej/ z CSD, podległymi PłSD i SD sąsiadów;
- czuwania nad prawidłową pracą łączności i organów szyfrowych podległych jednostek;
- kontrolowania przestrzegania przepisów prowadzenia korespondencji technicznymi środkami łączności, szczególnie przez radio.

W sumie zespół planowania działań bojowych, jak wykazuje praktyka, posiadając powyższe kompetencje bardzo dobrze spełnia swoje obowiązki.

Jedynym postulatem jest to, aby inne zespoły i grupy SD Korpusu OPK nie dublowały jego pracy i nie zabierały sobie części jego uprawnień.

2.4.3. Kompetencje Centrum Rozpoznawczo-Informacyjnego - SD B RT - jako elementu SD Korpusu OPK

Na czele CRI stoi dowódca B RT lub szef sztabu w II zmianie, a zastępca d/s liniowych na SD-2. Uprawnienia dowódcy BRT opisaliśmy w punktach 2.2.3 i 2.3.3 tego rozdziału. W tym więc punkcie podamy i przeanalizujemy tylko te uprawnienia, które nie były uprzednio analizowane. Ogólnie CRI spełnia na SD Korpusu OPK bardzo poważną rolę, ponieważ

zabezpiecza zbiór, opracowanie i zobrazowanie aktualnej sytuacji powietrznej w rejonie działań bojowych Korpusu OPK. Jest więc "oczami" dowódcy Korpusu OPK.

Poza tym CRI odpowiada za terminowe, w odpowiednim odstępie czasowym /dyskretnością/ i dokładne przekazywanie informacji o sytuacji powietrznej w sieci meldowania do CRI CSD wojsk OPK oraz w sieci powiadamiania do podległych PłSD, SD jednostek operacyjnie podporządkowanych i współdziałających.

Centrum Rozpoznawczo-Informacyjne jako SD BRT ma prawo do:

- nadzoru organizacji przygotowania brt do działań bojowych;
- egzekwowania terminowości i jakości wykonania rozkazów i zarządzeń dowódcy Korpusu OPK i Brygady RT;
- sprawowania dowodzenia batalionami radiotechnicznymi w czasie działań bojowych szczególnie w zakresie radiolokacyjnego rozpoznania i zabezpieczania działań bojowych LM /naprowadzania/ oraz WRiA korpusu OPK;
- nadzoru nad organizacją obrony brt /krt/ przed bronią masowego rażenia oraz odtwarzania naruszonej zdolności bojowej brygady RT;
- nadzoru nad organizacją rozpoznania nieprzyjaciela naziemnego, ochrony i obrony pozycji bojowych, maskowania i inżynieryjno-technicznego zabezpieczenia działań bojowych brt.

Powyższe kompetencje CRI oraz kompetencje opisane w punktach 2.2.3 i 2.3.3, według zebranych doświadczeń z dotychczasowej praktyki dowodzenia Brygady RT w 3 Korpusie OPK /3 lata/, pozwolą w pełni na należyte spełnienie nałożonych na WRT zadań.

2.4.4. Kompetencje grupy zastępcy dowódcy Korpusu OPK
d/s politycznych

Grupa zastępcy dowódcy Korpusu OPK d/s politycznych spełnia bardzo ważną rolę w zakresie zabezpieczenia stanu moralno-politycznego i dyscypliny wojsk Korpusu OPK.

Zastępca dowódcy Korpusu OPK d/s politycznych w okresie działań bojowych jest uprawniony do:

- proponowania i realizowania zadań wynikających z aktualnych potrzeb w zakresie pracy partyjno-politycznej Korpusu OPK i jednostek podporządkowanych;
- kierowania i kontroli pracy partyjno-politycznej jednostek podległych;
- analizowania stanu moralno-politycznego i dyscypliny w jednostkach podległych i meldowania o tym dowódcy Korpusu OPK, jak też i Zastępcy Dowódcy Wojsk OPK d/s politycznych;
- nawiązywania i realizacji współpracy z organami partyjno-politycznymi obrony cywilnej i terenowymi organami władz partyjnych i państwowych;
- organizowania wykonania materiałów propagandowych i ustalania metod ich wykorzystania przez jednostki podległe;
- ustalenia metod i sposobów agitacji i zabezpieczenia, niedopuszczenia do powstawania paniki i defetyzmu w wypadku użycia broni masowego rażenia.

Wyżej wymienione kompetencje są podstawowymi, które w wystarczającym zakresie zapewniają należyte wykonanie postawionych zadań przed wojskami Korpusu OPK.

2.4.5. Kompetencje zespołu materiałowo-technicznego zabezpie-
czenia działań bojowych

Zespół MTZ, na czele którego stoi zastępca dowódcy Korpusu OPK d/s techniki i zaopatrzenia, kieruje w czasie działań bojowych całokształtem materiałowo-technicznego

zabezpieczenia działań ZT i oddziałów Korpusu OPK. Przy tym ściśle współpracuje z zespołem planowania działań bojowych i szefami rodzajów wojsk.

Zespół opracowuje i składa propozycje w zakresie odtwarzania naruszonego systemu zaopatrzenia, organizacji transportu, manewru środkami MTZ, remontu i napraw sprzętu i techniki bojowej. W dziedzinie zaopatrzenia ogólnowojskowego, kwatermistrzowskiego, samochodowego oraz wykorzystania dróg komunikacyjnych i terenowych baz obsługowo-naprawczych - współdziała z organami MTZ OW i OTK.

Zastępca dowódcy Korpusu OPK d/s techniki i zaopatrzenia w okresie działań bojowych jest uprawniony do:

- nadzoru i kontroli materiałowo-technicznego zaopatrzenia jednostek podległych, oceny stanu zużycia, strat sprzętu i środków materiałowych;
- składania propozycji dowódcy Korpusu OPK w zakresie sposobów i środków do zabezpieczania MT dalszych działań oraz odtworzenia gotowości bojowej jednostek pod względem MTZ;
- kierowania manewrem i rozśrodkowaniem jednostek i pododdziałów tyłowo-technicznych Korpusu OPK;
- nadzoru nad utrzymaniem sieci lotniskowej w ciągłej sprawności eksploatacyjnej oraz organizowania remontu uszkodzonych lotnisk siłami i środkami Korpusu OPK, a także przy pomocy sił i środków OTK;
- sporządzania zapotrzebowań na uzupełnianie zapasów MTZ;
- kierowania dowozem i uzupełnianiem zapasów MTZ w jednostkach Korpusu OPK;
- kierowania pracą służby zdrowia korpusu OPK i zaopatrzeniem medycznym;
- uzgadniania tras i dróg manewru jednostek korpusu OPK z Wydziałem Komunikacji OW;
- przydzielania pododdziałów i grup na zaopatrzenie materiałowo-techniczne i gospodarczo-bytowe;

- koordynacji kierowania sprzętu do warsztatów i baz remontowych oraz organizowania odbioru sprzętu z remontu;
- realizacji współdziałania z wojewódzkimi sztabami OTK w zakresie likwidacji skutków uderzeń bronią masowego rażenia.

Wnioski z dotychczasowej praktyki oraz z analizy dostępnych źródeł i publikacji w tym zakresie - wskazują jednoznacznie, że scalenie na szczeblu Korpusu OPK spraw techniki i zaopatrzenia jest słuszne. Kompetencje ustalone dla zastępcy dowódcy Korpusu OPK d/s techniki i zaopatrzenia są dość szerokie. Wymaga jednak tego współczesny charakter działań bojowych, duże zużycie środków MTZ, a szczególnie paliwa i uzbrojenia.

2.4.6. Kompetencje biura meteorologicznego SD Korpusu OPK

Biuro meteorologiczne SD Korpusu OPK w okresie wojny działa w zintegrowanym systemie osłony hydrometeorologicznej wojsk i kraju. Spełnia dość poważną rolę z uwagi na znaczenie w działaniach bojowych czynnika pogody, a szczególnie prognozowania jej na określony czas i nad konkretnym terenem.

Pracą biura meteorologicznego kieruje szef służby hydrometeorologicznej /lub st. synoptyk w II zmianie dowodzenia i na SD-2/. Ma on prawo do:

- kierowania pracą podległych stacji i posterunków meteorologicznych;
- składania propozycji w zakresie zabezpieczenia meteorologicznego działań bojowych SD Korpusu OPK, jednostek podległych oraz niektórych komórek organizacyjnych OW;
- realizacji współpracy z komórkami meteorologicznymi lotnictwa operacyjnego, sąsiednimi korpusami OPK i ZT OP sąsiadów w zakresie wymiany informacji meteorologicznych;

- współpracy z siecią komórek Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej /IMiGW/;
- opracowywania, zestawiania i meldowania prognoz pogody dowódcy Korpusu OPK i do Biura Meteorologicznego CSD;
- przedkładania dowódcy Korpusu OPK i wysyłania do PłSD i SD jednostek podporządkowanych i współdziałających ostrzeżeń o niebezpiecznych zjawiskach pogody.

2.4.7. Kompetencje grupy ruchu lotniczego /RL/

Grupa ruchu lotniczego SD korpusu OPK zajmuje się planowaniem, koordynacją i ubezpieczeniem lotów i przelotów lotnictwa w rejonie obrony Korpusu OPK. Współpracuje ściśle z grupą kontroli wykonywanych lotów planowych CRI - przy opracowywaniu informacji o sytuacji powietrznej, głównie w celu identyfikacji obiektów powietrznych.

Pracą grupy RL kieruje szef służby RL /lub w II zmianie dowodzenia i na SD-2 starszy oficer RL SD Korpusu OPK/.

Grupa RL jest uprawniona do:

- planowania i koordynacji ruchu lotniczego wszystkich statków powietrznych /samoloty, śmigłowce, balony/ w rejonie obrony Korpusu OPK w/g czasu, miejsca /trasy/ i wysokości lotu;
- zarządzania gotowości lotnisk docelowych i zapasowych oraz uruchamianie i wyłączanie środków ubezpieczenia lotów /UL/ w rejonie obrony Korpusu OPK;
- powiadamiania dyżurnych RL lotnisk o lotach planowych, których trasy przechodzą przez rejony ich lotnisk i egzekwowania przestrzegania zasad wykonywania i ubezpieczenia tych lotów przez jednostki bazujące w rejonie Korpusu OPK;
- udziału w akcjach poszukiwawczo-ratowniczych oraz udzielania pomocy załogom statków powietrznych, znajdujących się w niebezpiecznych sytuacjach - poprzez proponowanie i nadzór nad elementami RL w pro-

- cesie poszukiwania i udzielania pomocy;
- współpracy z ośrodkami radiolokacyjnej kontroli przestrzeni powietrznej /Orkpp/ w zakresie ubezpieczenia lotów i przelotów wojskowych i cywilnych statków powietrznych.

Wydaje się, że te ostatnie uprawnienie musi być na czas wojny zmienione na "Nadzór nad orkpp", ponieważ dowódca Korpusu OPK odpowiadając w pełni za obronę powietrzną powierzonego mu rejonu powinien posiadać pełne uprawnienia i w zakresie ruchu powietrznego nad nim.

W sumie kompetencje grupy RL SD Korpusu OPK z uwzględnieniem powyższego postulatu są w pełni wystarczające do należytego wykonywania zadań planowania, koordynacji i kontroli ruchu lotniczego nad rejonem obrony Korpusu OPK.

3. WYNIKI BADAŃ I OGÓLNE WNIOSKI W ZAKRESIE
=====

PODZIAŁU KOMPETENCJI WYNIKAJĄCE Z ZAGADNIEN
=====

TRZECIEJ CZĘŚCI PRACY
=====

Autor niniejszej części wspólnie z pozostałymi członkami zespołu w ciągu pięciolecia 1972-1976 przeprowadził szereg badań dotyczących wpływu podziału kompetencji między poszczególnymi szczeblami dowodzenia na sprawność systemu i w rezultacie na efektywność działania wojsk OPK.

Badania były poprzedzane każdorazowo dokładnym studio-
waniem literatury źródłowej, w tym również dokumentów nor-
matywnych i formalnie prawnych dotyczących zakresu działal-
ności poszczególnych szczebli dowodzenia.

W badaniach stosowano poniższe metody:

- ankietowanie osób funkcyjnych systemu dowodzenia wojsk OPK;
- rozmowy indywidualne z wysokospecjalizowanymi osoba-
mi funkcyjnymi wojsk OPK na poszczególne tezy
pracy;
- porównywanie wyników i wyciąganie wniosków z cwi-
czeń i treningów systemu OPK, w których stosowano
zamiennosc funkcji i przekazywanie uprawnień na
niższe /wyższe/ szczeble dowodzenia;
- eksperymentalne /1976 r - jedno ćwiczenie i dwa
treningi taktyczno-bojowe/ przebadanie niektórych
elementów i hipotez wysuniętych w niniejszej
pracy.

3.1. WYNIKI BADAŃ W ZAKRESIE PODZIAŁU KOMPETENCJI W KORPUSIE OPK

3.1.1. Ankiety i rozmowy indywidualne z osobami funkcyjnymi wojsk OPK

a/ Po otwarciu przewodu doktorskiego w roku 1973, autorzy sformułowali i w dniu 8.12.73 r. rozesłali do respondentów ankietę dotyczącą "Zakresu i treści podstawowych decyzji podejmowanych na SD Korpusu OPK przy odpię- raniu nalotu nieprzyjaciela powietrznego" - Zał. nr 7/III.

Wypowiedziało się 34 osoby w pełni kompetentne w tematyce będącej treścią ankiety.

Celem ankiety była próba określania przez w pełni kompetentnych oficerów Wojsk OPK zakresu i treści najbardziej typowych decyzji podejmowanych na SD Korpusu OPK w czasie odpięrania nalotu nieprzyjaciela powietrznego, a więc zbadania opinii na temat zakresu kompetencyjnego między poszczególnymi szczeblami dowodzenia.

Przy analizie ankiety zastosowano poniższy poziom ufności:

- na pytania dotyczące zakresu decyzji - 0,75;
- na pytania dotyczące treści decyzji - 0,6.

Poniżej tego poziomu uważamy, iż nie można być pewnym poparcia lub odrzucenia stawianej tezy. Chodzi o to, że wzięcie odpowiedzi z konieczności musieliśmy uśrednić biorąc pod uwagę, iż:

- nie wszyscy respondenci podejmują decyzje jednako-
wej klasy z uwagi na zajmowane stanowisko;

- różni ankietowani mają różny staż, a więc i doświadczenie w pracy.

Z powyższej ankiety można wyciągnąć następujące wnioski:

1. Wszyscy uważają, że problem klarownego podziału kompetencji pomiędzy SD Korpusu OPK, a dowódcami ZT i Oddziałów na PłSD jest bardzo trudny, lecz konieczny do rozwiązania.

2. Od 75%-80% uważa, że dowodzenie taktyczne LM winno się odbywać z SD Korpusu OPK, a dowódcom plm pozostawić do decyzji takie zagadnienie jak:

- warianty uzbrojenia s-tów;
- przydział grup do naprowadzania przez poszczególne PN;
- wskazywanie czasów startu.

3. Dowodzenie taktyczno-ogniowe WR winno być prawie w pełni scedowane na dowódcę ZT WRiA na PłSD. Dowódca Korpusu winien decydować o wariacie działań WR i wskazywać tylko jakie ugrupowanie zwalczą dany cel /grupę celów/.

4. Powyżej 90% uważa, że dowodzenie LM winno być scentralizowane na SD Korpusu OPK tak długo jak tylko można w określonej sytuacji taktyczno-powietrznej.

5. Wszyscy uważają za niesłuszną praktykę częstej decentralizacji uprawnień dowódcy Korpusu na szefów RW, chociaż w niektórych sytuacjach jest to wskazane z uwagi na obciążenie informacjami samego dowódcy.

b/ W drugim i trzecim kwartale 1975 roku autorzy przeprowadzili ankietę wśród personelu latającego na temat kompetencji w planowaniu i wykorzystaniu LM w systemie OPK. Ankietowaniem objęto 120 pilotów pierwszej klasy ze stażem od 5 do 20 lat służby w powietrzu, w tym 5-ciu dowódców plm OPK, 8-miu zastępców dowódców plm i 12-tu dowódców eskadr.

Respondenci odpowiadali na 5 pytań.

1. Czy uważasz, że obecne planowanie wykorzystania LM w obronie powietrznej kraju jest optymalne? O ile nie, jakie masz propozycje?

2. Czy w obecnym systemie dowodzenia i naprowadzania LM OPK są w pełni wykorzystane właściwości taktyczno-techniczne samolotów będących na uzbrojeniu ? O ile nie - co proponujesz ?

3. Kto winien posiadać pełne uprawnienia do dowodzenia taktycznego pułkiem lotnictwa myśliwskiego OPK - dowódca plm, czy dowódca Korpusu OPK ? Uzasadnij swój pogląd.

4. Jeżeli opowiadasz się za scentralizowanym dowodzeniem LM przez dowódcę Korpusu OPK - to jaką rolę ma spełniać dowódca plm ?

5. Czy utrzymywać odwód LM ? Jeżeli tak to jak duży i na jakim szczeblu ?

Wyniki ankiety były bardzo ciekawe i tak:

- na 1 i 2 pytanie odpowiedziało twierdząco 60% respondentów, natomiast 40%, a wśród nich wszyscy dowódcy eskadr i plm OPK uważają, że planowanie wykorzystania LM jest dobre lecz nie optymalne, a właściwości taktyczno-bojowe współczesnych samolotów są nie w pełni wykorzystywane. Przyczynę takiego stanu rzeczy widzą w organizacji dowodzenia i nieklarownym podziale kompetencji. Proponują żeby: - planowanie użycia LM było przeprowadzane w Korpusie, a nawet w Dowództwie Wojsk OPK;
- nie używano LM w sposób rozproszony /pojedynczymi samolotami lub parami na kilku kierunkach taktycznych jednocześnie/ lecz dużymi grupami /lub potokiem samolotów/ na głównym kierunku i na główne osłony zgrupowania nieprzyjaciela powietrznego;
- dowodzone działaniami bojowymi LM z SD Korpusu OPK, a naprowadzano /dowodzenie ogniowe/ z PłSD i podporządkowanych im PN;
- w pełni wykorzystywano manewrowe cechy LM, a w tym szczególnie promień i zasięg działania. Nie "ścieśnia-no" LM w sektorze, gdyż "biorąc obrazowo", na dużych wysokościach promień skrętu jest "międzywojewódzki" i wychodzi poza granice sektora;

- na 3-cie pytanie 76% odpowiedziało, że "pełne uprawnienia" do taktycznego dowodzenia LM pułków OPK winien posiadać dowódca Korpusu OPK z uwagi na adekwatność możliwości organizacyjnych i technicznych jego systemu dowodzenia do pełnego wykorzystania właściwości taktyczno-technicznych LM;
- na 4-te pytanie 76% opowiadających się za scentralizowanym dowodzeniem LM z SD Korpusu OPK, widziało rolę dowódcy plm w samodzielnym planowaniu i wykorzystaniu LM na małych wysokościach w ilości wyznaczonej przez dowódcę Korpusu OPK /ok. 1/3 sił plm/ oraz zabezpieczenie jakościowego i terminowego wykonywania zadań stawianych przez niego;
- na 5-te pytanie 92% respondentów opowiadało się za utrzymywaniem odwołu LM w Korpusie OPK - około eskadry i w wojskach OPK około 1,5-2 eskadr.

c/ Autorzy w latach 1974-1976 przeprowadzili powyżej setki rozmów /zanotowanych/ indywidualnych z osobami funkcyjnymi systemu dowodzenia wojsk OPK na temat związany z rozpatrywanymi problemami w niniejszej pracy. Rozmawiano z dowódcami, oficerami sztabów i SD szczebla taktycznego.

Szereg postulatów i propozycji wysuwanych przez rozmówców znalazł już odzwierciedlenie w nowo opracowanych instrukcjach, programach i zakresach obowiązków, a pozostałe z nich odpowiednio posegregowane podajemy niżej:

- obserwują istnienie subiektywizmu w ocenie wiedzy, nawyków i możliwości oficerów niższego szczebla dowodzenia przez osoby funkcyjne wyższego szczebla;
- zbyt częste są ingerencje przełożonych w kompetencje podwładnych nawet o 2-3 szczeble niżej. Ingerencje takie nie są wcale potrzebne, gdyż stwarzają atmosferę sztucznej nieudolności osób funkcyjnych bezpośrednio odpowiedzialnych za swój wycinek zadań;
- stwierdzają, że stosowana jest praktyka dość szybkiego przechodzenia do decentralizacji dowodzenia ze szczebla Korpusu OPK na PłSD i to wtedy, gdy sytuacja

powietrzna do tego nie zmusza, a względy szkoleniowe też tego nie wymagają. Najczęściej jest to podyktowane chęcią "odciążenia" SD Korpusu OPK od odpowiedzialności w obliczu rozjemców lub osób kontrolujących;

- dość często wymaga się od dowódców szczebla taktycznego "rzeczy niemożliwych do zrealizowania". Chodzi o zadania taktyczno-bojowe, które są mało prawdopodobne do wykonania ze względów czasowo-przestrzennych lub materiałowych /za późne wykrycie celu, późne postawienie zadania, wymaganie nadmiernego skracania czasu do startu, przygotowanie do strzelania itp./. Takie, nieprzemyślane "zadania" nie dość, że podrywają autorytet stawiającego je, to jeszcze "przyuczają" do oszukiwania wykonawców;
- dużo się mówi o inicjatywie wykonawców, a w zasadzie wcale nie zostawia się dla niej "miejsca", gdyż nie daje się rezerw limitowo-czasowych;
- za często jeszcze wyżsi przełożeni stosują metodę "besztania" po przeciętnym wykonaniu zadań, bez wysłuchania podwładnych o przyczynach takiego stanu rzeczy.

3.1.2. Niektóre wyniki i wnioski z treningów i ćwiczeń wojsk OPK w zakresie wpływu podziału uprawnień na skuteczność systemu OPK

Autorzy nie zaniedbali żadnej okazji w latach 1973-1976 w przeprowadzaniu wycinkowych badań, podczas treningów i ćwiczeń wojsk OPK, z interesujących ich zagadnień - wpływu podziału kompetencji pomiędzy szczeblami dowodzenia, grupami i osobami funkcyjnymi na skuteczność systemu OPK.

a/ Chociaż doświadczenia z pokojowego szkolenia wojsk ze względów na bezpieczeństwo latania i pracy /zasada "nie za wszelką cenę"/ nie mogą być w pełni adekwatne do wojennych, to jednak są wielce pouczające i systemowo poprawne.

Dlatego też niektóre wyniki i wnioski z treningów i ćwiczeń z wojskami dotyczące tematu niniejszej pracy uważamy za stosowne w lapidarny sposób przedstawić. Wnioski z analizy organizacji pracy na SD Korpusu OPK przedstawiliśmy w p-cie 2.1.2.

b/ W załączniku nr 8/III - przedstawiamy zebrane, przeanalizowane i uogólnione rezultaty działań sił i środków OP na cele kontrolne organizowane w 3 Korpusie OPK w latach 1971-1975, a w załączniku nr 9/III na identycznej tablicy przedstawiamy do porównania rezultaty działań 3 Korpusu OPK w treningach i ćwiczeniach z wojskami.

Z analizy porównawczej widać wyraźnie, że pomimo prawie 6-krotnie większej ilości celów w czasie treningów i ćwiczeń w stosunku do celów kontrolnych - to rezultaty działań jednak są lepsze średnio o 15-20% podczas treningów i ćwiczeń z wojskami. Najbardziej charakterystyczne dane to:

- prowadzenie w normie przez WRT podczas lotów kontrolnych jest gorsze o 19% w stosunku do treningów i ćwiczeń /70% i 89%/;
- prowadzono "dodatkowych" celów powietrznych o 10% więcej w czasie lotów kontrolnych;
- "zwalczono", tzn. przechwycono przez LM lub ostrzelano przez WRiA o 14% mniej celów kontrolnych /78% i 92%/;
- "ostrzelano" własnych samolotów o 15% więcej podczas lotów kontrolnych.

Przy tym dane powyższe są uśrednione za pięć lat. W roku 1975 są one o kilkanaście procent lepsze w stosunku do 1971 r.

Z analizy porównawczej podanych wyżej "rezultatów działań..." wynikają następujące wnioski.

1. System OP Korpusu OPK działa bardziej skutecznie w czasie treningów i ćwiczeń z wojskami niż podczas lotów

kontrolnych z uwagi na bardziej operatywne, zorganizowane i kompetentne dowodzenie przez pełną zmianę dowodzenia na SD Korpusu OPK na czele z dowódcą /szefem sztabu/ korpusu OPK niż przez zmianę dyżurną na czele z DO lub dowódcę grupy operacyjnej /o ile zdążył przybyć/.

2. Jakość pracy systemu dowodzenia, a szczególnie rozpoznania radiolokacyjnego i identyfikacji uwidacznia się w zwiększonej ilości "dodatkowo" prowadzonych celów i "ostrzelanych" własnych samolotach.

Na jakość pracy nie mały wpływ mają aktualnie ustawione kompetencje oraz natrenowanie zmian dyżurnych od szczebla krt do SD Korpusu OPK, które można wyrazić czasem adaptacji do nowopowstałej, krytycznej sytuacji powietrznej.

3. Czas reakcji systemu dowodzenia jest w okresie lotów kontrolnych dłuższy niż podczas treningów i ćwiczeń z uwagi na wydłużony czas analizy sytuacji powietrznej w danym rejonie. /Są znane przypadki gdy w kwadracie 100x100 km - przy lotach szkolno-treningowych kilku pułków lotniczych, znajdowało się jednocześnie ponad 100 obiektów powietrznych/. W czasie treningów i ćwiczeń z wojskami OPK z reguły zabrania się wykonywania lotów, poza lotami bojowymi i rejsowymi, a stąd i sytuacja powietrzna jest bardziej klarowna.

4. Stosunkowo duża ilość "ostrzelań" samolotów własnych w czasie lotów kontrolnych jest wynikiem jeszcze nie w pełni sprawnego dowodzenia ogniowego z PłSD, spowodowanego nieprecyzyjnym podziałem kompetencji na szczeblu taktycznym, brakami w identyfikacji technicznej obiektów /"swój-cudzy"/ oraz dążności dyżurnych odpowiedzialnych do "zwalczania" wszystkich, chwilowo niezidentyfikowanych obiektów powietrznych, żeby nie przepuścić przypadkiem taktyczny "cel kontrolny".

c/ W czasie ćwiczeń z wojskami Korpusu OPK przebadano również wpływ metody i techniki pracy grup funkcyjnych SD oraz niektórych oficerów na jakość przygotowywanych materiałów i wniosków do decyzji dowódcy, na ilość i szybkość obiegu informacji decyzyjnych i sprawozdawczych.

W sumie można wnioskować, co podaliśmy w p-cie 1.4, że metoda i technika pracy oficerów na SD Korpusu OPK w procesie dowodzenia jest wysokowydajna i zbliżona do optymalnych możliwości tak ludzkich jak i instrumentalnych.

Autorzy przyczynili się swoimi badaniami do wprowadzenia bardziej uproszczonych wzorów meldunków, sprawozdań oraz standaryzacji dokumentów bojowych - co znalazło swój wyraz w poprawkach obowiązujących instrukcji pracy SD i zakresach obowiązków.

Dla przykładu podajemy w Zał. nr 10/III - "Skróconą decyzję dowódcy Korpusu OPK na odtworzenie naruszonego ugrupowania".

Wzorzec powyższej decyzji, meldowanej dowódcy wojsk OPK telefonicznie przez dowódców korpusów OPK - był opracowywany przez dwa lata - podczas kilku ćwiczeń i treningów OPK.

Uważamy, że obecnie jest ten wzór prawie optymalny, gdyż zawiera niezbędne, ścisłe informacje, jest krótki i zwięzły, a przy tym forma jego jest zgodna z regulaminem służby sztabów.

3.2. OGÓLNE WNIOSKI Z TRZECIEJ CZĘŚCI PRACY

3.2.1. Zasadnicze określenia

Przed przystąpieniem do wyciągnięcia ogólnych wniosków z trzeciej części pracy konieczne jest poprzedzenie zasadniczymi określeniami roli, przeznaczenia i zadań korpusu OPK.

1. Korpus OPK jako podstawowy związek taktyczno-operacyjny Wojsk Obrony Powietrznej Kraju stanowi kościec organizacyjny systemu OPK. Rola każdego z korpusów zależy od położenia geograficznego, miejsca w ugrupowaniu /pierwszorzutowy lub drugorzutowy/, zadań, warunków wykonania tych zadań, uzbrojenia i czasu rozwinięcia do działań posiadanych sił i środków.

2. Korpus OPK przeznaczony jest do osłony najważniejszych kierunków i obiektów, grup obiektów lub rejonów, położonych

na określonym obszarze kraju, przed rozpoznaniem, uderzeniami i dywersją z powietrza lotnictwa i niektórych bezpilotowych środków napadu powietrznego nieprzyjaciela.

3. Główne zadania Korpusu OPK, to:

- a/ osłona ważnych kierunków operacyjnych wyprowadzających do określonych obiektów;
- b/ osłona obiektów stałych, typu obiektów przemysłowych, administracyjnych, węzłów dróg, mostów itp;
- c/ osłona obiektów marynarki wojennej, baz, portów i stoczni;
- d/ osłona rejonów rozwijania i przegrupowania wojsk operacyjnych.

Oprócz głównych zadań Korpus OPK może wykonywać zadania dodatkowe, jak:

- osłona desantu w rejonie załadowania, przejścia morzem lub na trasie przelotu;
- zwalczanie desantów nieprzyjaciela tak morskich, jak i powietrznych.

4. Zadania powyższe Korpus OPK, z reguły, realizuje we współdziałaniu z OP innych rodzajów broni i wojsk /wojska lądowe, lotnictwo, marynarka wojenna/ wewnątrz kraju i z sąsiadami.

5. Przewiduje się, że najtrudniejsze warunki działań dla Korpusu OPK będą w początkowym okresie wojny, gdyż nieprzyjaciel, z reguły, pierwsze uderzenie kieruje na system OPK, /Wietnam, Bliski Wschód/ stąd konieczność posiadania tak zorganizowanego systemu w okresie pokojowym by odpowiadał wymaganiom wojennym.

6. Należy stwierdzić, że obecna organizacja, ugrupowanie, system dowodzenia i zaopatrzenia Korpusu OPK na ogół odpowiada wymaganiom budowy Obrony Powietrznej na czas wojny i tak:

- główny wysiłek korpusów OPK skupiony jest na obronie najważniejszych obiektów, rejonów i kierunków ope-

racyjno-powietrznych. Przy tym obrona ta jest zorganizowana już na dalekich podejściach;

- pierwszorzutowe korpusy OPK są mocniejsze, zgodnie z zasadą, że główne siły ŚNP nieprzyjaciela winny być niszczone na podejściach do granic powietrznych i głównych obiektów;
- zapewniona ciągłość oddziaływania na nieprzyjaciela powietrznego na całej trasie jego lotu przez LM, w mniejszym może stopniu przez WRiA /mała manewrowość/;
- zapewniona jest ciągłość dowodzenia i realizacja współdziałania poprzez zorganizowanie i odtrenowanie zapasowego systemu dowodzenia;
- zapewniono dużą /może jeszcze nie maksymalną/ żywotność wojsk i systemu dowodzenia w warunkach stosowania broni masowej zagłady i zakłóceń radioelektrycznych;
- w ogóle system OPK jest rozbudowywany i doskonalony w przewidywaniu najbardziej trudnych warunków, to znaczy zaskoczenia i wojny jądrowej.

3.2.2. Wnioski

1. O ile pod pojęciem dowodzenia rozumiemy również sztukę takiego wywierania wpływu na podwładnych by działali oni zgodnie z intencją dowódcy - to w tej dziedzinie mają bardzo duże znaczenie dobrze lub źle zestawiane kompetencje szczebli dowodzenia i poszczególnych osób funkcyjnych, szczególnie decydentów.

2. Podczas analizy materiałów dotyczących ustawienia kompetencji w Korpusie OPK doszliśmy do ogólnego wniosku, iż są one opracowane w miarę adekwatnie, poprawnie i dosyć szeroko, chociaż posiadają szereg niedopracowań i braków, gdyż powstawały sukcesywnie, opierając się na doświadczeniach powojennych bez uwzględnienia rozwoju wojsk i automatyzacji dowodzenia.

3. Podstawowymi kryteriami, jakimi kierowaliśmy się przy analizie kompetencji poszczególnych szczebli dowodzenia i osób funkcyjnych, były:

- a/ czas;
- b/ sprawność dowodzenia;
- c/ efektywność działania wojsk OPK.

Kryterium czasu we współczesnych warunkach ma pierwszorzędne znaczenie. Zwiększyły się bowiem niepomiaralnie możliwości ŚNP - a w tym i lotnictwa nieprzyjaciela w takich parametrach jak prędkość, zasięg, promień działania, minimalne i maksymalne wysokości lotu oraz w jakości systemów nawigacyjnych i uzbrojenia - umożliwiające wykonanie nalotu w sposób skryty i zaskakujący. Biorąc powyższe pod uwagę można z całą pewnością stwierdzić, że czas na przygotowanie wojsk OPK do skutecznego odparcia niespodziewanego napadu powietrznego będzie bardzo ograniczony. Podnosi to znacznie odpowiedzialność systemu dowodzenia Obroną Powietrzną Kraju w zakresie sprawności /jakości, operatywności i skuteczności/ dowodzenia, a jednocześnie bardzo utrudnia realizację samego procesu dowodzenia. Z kolei kryterium czasu i sprawności dowodzenia jest podporządkowane jakby skuteczności działania wojsk OPK. Chodzi o to, by siły aktywnego przeciwdziałania mogły skutecznie i terminowo zadziałać na nieprzyjaciela powietrznego. Trzeba więc w procesie dowodzenia wojskami OPK koniecznie uwzględniać, chcąc zwyciężać, zwiększone wymagania w zakresie ciągłości, skrytości, żywotności i niezawodności wszystkich składowych i elementów systemu dowodzenia.

Te wymagania stawiają przed systemem dowodzenia OPK również warunek wyraźnego i klarownego podziału kompetencji między poszczególnymi szczeblami dowodzenia i głównymi osobami funkcyjnymi.

4. Współczesne i perspektywiczne okoliczności i możliwości ŚNP nieprzyjaciela nie tylko wskazują na wzrost roli dowodzenia w korpusie OPK ale również wyłaniają szereg nowych problemów sprowadzających się do konieczności automatyzacji procesów dowodzenia ogniowego i taktycznego oraz zachowania równowagi między możliwościami dowodzenia przez człowieka z wykorzystaniem elektronicznej techniki obliczeniowej /ETO/, a wymaganiami stawianymi dowodzeniu.

5. Uogólniając wnioski z przeprowadzonych badań warunków działania systemu dowodzenia Korpusu OPK, w szczególności zadań i praw szczebli dowodzenia i osób funkcyjnych, struktury, wyposażenia SD oraz obiegów i zawartości informacji od i do szczebli dowodzenia w realnym /bez opóźnienia/ czasie - spróbowano określić podstawowe kompetencje i zasady ich podziału, co znalazło swój wyraz w poszczególnych zagadnieniach II rozdziału tej części pracy.

6. Kompetencje Korpusu OPK z uwagi na odmienne warunki, czas i charakterystyczne cechy procesu dowodzenia - były rozpatrywane oddzielnie dla okresu organizacji działań bojowych i prowadzenia działań bojowych, a w obydwu tych okresach rozpatrzono po kolei kompetencje w stosunku do organizacji i użycia LM, WRiA, WRT, wojsk rozpoznania i przeciwdziałania radioelektronicznego.

7. Kompetencje w użyciu LM powinny być w rękach dowódcy Korpusu OPK. Wymagają tego wskaźniki czasowo-przestrzenne oraz właściwości manewrowe LM.

Dowodzenie LM, z zasady, winno być soentralizowane na szczeblu Korpusu OPK, a naprowadzanie, zabezpieczenie bojowe, specjalne i MTZ realizowane przez elementy podległe dowódcom plm OPK.

Decentralizacja dowodzenia LM na dowódców plm, mających swoje SD na PłSD, może być tylko wymuszona sytuacją taktyczną lub zniszczeniem /obezwładnieniem/ SD-1 i SD-2 Korpusu OPK.

8. Wykorzystanie LM w sektorach ogranicza jego właściwości taktyczno-techniczne oraz nie zapewnia optymalnego oddziaływania /lub obsłużenia - w/g teorii kolejek/ na nieprzyjaciela powietrznego, a ponadto traci się jeden z podstawowych atutów w ręku dowódcy Korpusu OPK - uderzenia na główne siły nalotu powietrznego w sposób odczuwalny - jak przyjęto nazywać "pięścią".

9. W miarę rozwoju i doskonalenia samolotów przechwytyjących /zwiększenie długotrwałości lotu, promienia działania, ilości i jakości systemów uzbrojenia i nawigacji/ i automatyzacji dowodzenia, można śmiało postawić wniosek uzasadniony

w p.pocie 2.3.1 o scentralizowanym wykorzystywaniu części /II rzut/ LM przez Dowódcę Wojsk OPK z CSD.

10. Kompetencje w wykorzystaniu WRiA powinny być zwiększone dla dowódców ZT w zakresie współdziałania z LM, manewru pododdziałami wewnątrz ugrupowania i wyboru głównych celów powietrznych - kosztem kompetencji dowódców Korpusu OPK.

11. Dowódcy Korpusu OPK z kolei kompetencje w wykorzystaniu WRiA winny być również zwiększone kosztem Dowódcy Wojsk OPK w zakresie zmiany ugrupowania bojowego ZT i oddziałów, manewru pododdziałami pomiędzy ZT i oddziałami oraz ustanawianiu nowych /potrzebnych/ rubieży i stref osłony.

12. W obecnej strukturze organizacyjnej wojsk radiotechnicznych, przy istnieniu /koniecznym zresztą/ brygady radiotechnicznej, wyposażeniu tych wojsk w sprzęt radiotechniczny i automatyzacji oraz ich ugrupowaniu zapewniającym dwuwarstwowe pole wykrywania - wydaje się koniecznym zwiększenie kompetencji dla Dowódcy B RT kosztem Dowódcy Korpusu OPK w zakresie wskazanym w ppocie 2.3.3.

13. Wychodząc również z przeprowadzonej analizy i wniosków z ćwiczeń oraz biorąc pod uwagę optymalizację sprawności dowodzenia w Korpusie OPK koniecznym jest wprowadzenie i zachowanie zasady, że Dowódca Brygady RT w okresie organizacji i prowadzenia działań bojowych występuje w roli szefa rodzaju wojsk Korpusu OPK i jest doradcą Dowódcy Korpusu OPK w sprawach WRT.

14. Wydaje się koniecznym zwiększenie kompetencji Dowódcy Korpusu OPK odnośnie organizacji działań i wykorzystania WRT w zakresie zmiany ugrupowania, manewru, uruchomienia skrytego pola i wariantowania działań WRT dla najlepszego zabezpieczenia radiolokacyjnego LM i WR.

15. Kompetencje Dowódcy Korpusu OPK w zakresie organizacji i użycia posiadanych lub przydzielonych pododdziałów rozpoznania i przeciwdziałania radioelektronicznego, naszym zdaniem, są obecnie ustawione prawidłowo i klarownie.

16. W zakresie podziału kompetencji pomiędzy grupami i osobami funkcyjnymi na SD Korpusu OPK, wnioski zawarte

w p-cie 2.4 niniejszej części pracy są naszym zdaniem pełne i dość precyzyjnie wprowadzone.

Należy pozostawić, jako zasadę, praktykę delegowania części swoich kompetencji przez Dowódcę Korpusu OPK na szefów rodzajów wojsk, w wypadkach koniecznych, uzasadnionych uzyskaniem poprawy w dowodzeniu wojskami.

17. Wprowadzenie na szczeblu Korpusu OPK automatyzacji dowodzenia taktycznego /systemy "WOZDUCH-1M" "CYBER" i "ALMAZ-3"/ zwiększy nieco kompetencje Dowódcy Korpusu OPK w zakresie kierowania działaniami bojowymi wojsk kosztem dowódców ZT i oddziałów z uwagi na znaczne przyspieszenie i dokładność informacji o sytuacji powietrznej.

Przyczyni się to do umocnienia zasady i przedłużenia trwania okresu - scentralizowanego dowodzenia ze szczebla Korpusu OPK, co oczywiście będzie korzystne dla systemu OPK.

18. Jednocześnie z wprowadzaniem automatyzacji dowodzenia powstaje nowy problem w zakresie kompetencji osób funkcyjnych korzystających z urządzeń automatyzacji. Oficer dowódca, szef musi być jednocześnie i inżynierem.

Z kolei, żeby człowiek mógł normalnie, z optymalnym wykorzystaniem swoich sił i możliwości pracować na zautomatyzowanych systemach muszą być one tak zaprojektowane i wykonane by uwzględniały jego fizjologiczne i psychologiczne właściwości, inaczej może dojść do tego, iż okaże się, że jest on najskłabszym ogniwem w systemie dowodzenia.

19. Specyfiką zautomatyzowanych systemów dowodzenia obroną powietrzną jest ich nieprzerwana praca w czasie realnym w zakresie zbierania, uogólniania i odzwierciedlania informacji w celu podejmowania decyzji przez decydentów na różnych szczeblach dowodzenia według posiadanych kompetencji.

20. Sądzę, że uwzględnianie powyższych wniosków, wymogów i zasad w ustawianiu kompetencji dla poszczególnych szczebli dowodzenia w Korpusie OPK oraz dla głównych grup i osób funkcyjnych SD - przyczyni się do wydatnego usprawnienia dowodzenia działaniami bojowymi wojsk.

CZĘŚĆ IV

KOMPETENCJE SZCZEBLI TAKTYCZNYCH POSZCZEGÓLNYCH RODZAJÓW
WOJSK OPK W ŚWIETLE PERSPEKTYW ROZWOJU ŚRODKÓW WALKI
I AUTOMATYZACJI DOWODZENIA

Opracował:

płk mgr inż. Bogdan LIPOWSKI

W. 1851

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

1. ZAŁOŻENIA OGÓLNE

Obecny rozwój środków napadu powietrznego i ich taktyki działania a także rozwój sił i środków obrony powietrznej dyktuje potrzebę reorganizacji połączonych stanowisk dowodzenia na szczeblu taktycznym wojsk OPK. Nie można, bowiem, w chwili obecnej kwestionować konieczności zapewnienia wojskom raketowym i lotnictwu myśliwskiemu szybkiej i wiarygodnej informacji radiolokacyjnej dla efektywnego wykorzystania ich sił i środków w walce.

Zatem sprawa łączenia stanowisk dowodzenia batalionów radiotechnicznych i pułków lotnictwa myśliwskiego oraz batalionów radiotechnicznych i związków /oddziałów/ Wojsk Rakietowych OPK jest zdeterminowana wymaganiami zarówno operacyjno-taktycznymi jak i technicznymi. Łączenie stanowisk dowodzenia związków /oddziałów/ wojsk raketowych i pułków lotnictwa myśliwskiego jest zdeterminowane następującymi względami:

- technicznymi możliwościami ŚNP przeciwnika /małe wysokości, duże prędkości zakłócenia/;
- możliwościami środków wykrywania /ograniczony zasięg środków radiolokacyjnych szczególnie na małych wysokościach i w zakłóceniach/;
- koniecznością działania WR i IM we wspólnej strefie celem uzyskania maksymalnych efektów walki /zapewnienie własnym samolotom bezpieczeństwa działania w strefach ognia środków WR/.

Wprowadzane obecnie na wyposażenie wojsk OPK zautomatyzowane systemy dowodzenia są zbudowane z uwzględnieniem potrzeby posiadania na szczeblu taktycznym systemu dowodzenia całością sił i środków OPK a nie oddzielnie ugrupowaniami wojsk raketowych i lotnictwa myśliwskiego. Jest to podstawowa determinanta warunkująca posiadanie połączonych SD.

1.1. PRZEZNACZENIE I ROLA PŁSD

Ponieważ obrona powietrzna sektora odpowiedzialności danego PŁSD tworzy się wysiłkiem wszystkich rodzajów wojsk OPK - ugrupowanie to należy, w określonych warunkach działania, traktować jako związek taktyczny OPK, zdolny do samodzielnego prowadzenia działań bojowych.

Z połączonych SD [SD związku/oddziału/WR, SD plm i SD brt] jest realizowane dowodzenie taktyczno-ogniowe, a zatem PŁSD są podstawowymi ogniwami w systemie dowodzenia wojsk OPK.

Wybrane połączone SD są przygotowane do spełniania roli zapasowego SD korpusu OPK na wypadek zniszczenia SD KOPK i ZSD KOPK.

Dla zachowania żywotności i ciągłości dowodzenia zawczasu jest przygotowywane zapasowe połączone SD. Zapasowe PŁSD organizuje się na bazie SD jednej z kompanii radiotechnicznych lub RLP skrytego pola.

System dowodzenia taktyczno-ogniowego a także połączone SD spełnia ważną rolę w okresie pokoju, a w czasie stałej gotowości bojowej. Na PŁSD pełnione są ciągłe dyżury bojowe i dzięki temu zapewnione jest szybkie przejście do stanu pełnej gotowości bojowej całości sił i środków dowodzonych z PŁSD. Potrzeba zapewnienia realizacji tego zadania jest podyktowana możliwościami taktyczno-technicznymi SNP przeciwnika i stanem gotowości bojowej tych SNP. Ten fakt wymaga od wojsk OPK posiadania w gotowości do natychmiastowego działania odpowiedniej ilości aktywnych sił i środków OPK.

Konieczne są ponadto niezbędne warunki organizacyjno-strukturalne, które uzyskuje się przez właściwe ustalenie odpowiednich struktur PŁSD /zadaniowej, funkcjonalnej, organizacyjnej i decyzyjnej/ oraz precyzyjne ustalenie kompetencji osób i grup funkcyjnych.

1.2. WYMAGANIA DO ZAKRESU KOMPETENCJI STANOWISK DOWODZENIA SZCZEBLA TAKTYCZNEGO

Celem opracowania zawartego w niniejszym rozdziale jest sprecyzowanie kompetencji stanowisk dowodzenia Wojsk Obrony Powietrznej Kraju szczebla taktycznego.

Dla osiągnięcia tego celu założono szereg wymagań jakie powinny być podstawą do zakresu kompetencji perspektywicznego połączonego stanowiska dowodzenia realizującego zasadnicze zadania wojsk OPK w warunkach współczesnego i przewidywanego pola walki, a mianowicie:

- koncentrację wysiłku wszystkich aktywnych środków walki i środków zabezpieczenia działań w realizacji zadań obronnych;
- ścisłe współdziałanie na szczeblu taktycznym, wszystkich rodzajów wojsk i służb w ramach Wojsk OPK i z sąsiadami zewnętrznymi;
- zwiększenie żywotności systemu OPK i odporności na niszczące działanie przeciwnika;
- minimalizację zmian organizacyjno-funkcyjnych przy przejściu wojsk z okresu "P" w okres "W" /ze stałej gotowości bojowej w wyższe stany gotowości bojowej/;
- wykorzystanie oraz zespolenie istniejących i planowanych do wprowadzenia zautomatyzowanych systemów dowodzenia, w celu radykalnego usprawnienia procesu obiegu informacji, skrócenia czasu reakcji systemu OPK oraz zwiększenia efektywności wykorzystania aktywnych środków obrony;
- uwzględnienie zmian w zakresie wyposażenia wojsk OPK w nowe środki walki i zabezpieczenia działań oraz wynikających z tego zmian organizacyjno-funkcjonalnych.

1.3. ZAKRES PRACY

Prace badawcze nad ustaleniem kompetencji realizowano w trzech zasadniczych etapach:

- zestawienie uwarunkowań w zakresie gotowości bojowej;
- ustalenie kompetencji systemu kierowania działaniami bojowymi na szczeblu taktycznym /PłSD/;
- opracowanie wymagań na system informatyczny /SI/ szczebla taktycznego w zakresie kierowania działaniami bojowymi.

Zestawienie uwarunkowań w zakresie gotowości bojowej, jako podstawowy wskaźnik jakości realizacji zadań, stawianych przez szczebel operacyjno-taktyczny /SD KOPK/ szczeblowi taktycznemu /PłSD/ wojsk OPK stanowił punkt wyjściowy w pracy nad ustaleniem kompetencji w zakresie kierowania działaniami bojowymi na omawianym szczeblu.

Zestawieniem uwarunkowań w zakresie gotowości bojowej objęto:

- elementy składowe oceny w sensie organizacyjnym /jakie komórki, służby, pionki funkcjonalne itp. są oceniane/;
- elementy składowe w sensie strukturalnym;
- obowiązujące wskaźniki /progi ilościowe, czasowe, jakościowe itp/ oceny odniesione do poszczególnych elementów w sensie organizacyjnym i strukturalnym;
- sposób konstrukcji ocen częściowych i oceny całościowej;
- sposób /zasady/ dokonywania oceny;
- częstotliwość oceniania.

Analizę kompetencji systemu kierowania działaniami bojowymi na szczeblu taktycznym w niniejszej części pracy przeprowadzono w zakresie:

- struktury zadaniowej;

- struktury organizacyjnej;
- struktury funkcjonalnej;
- struktury decyzyjnej.

2. ANALIZA KOMPETENCJI POŁĄCZONEGO SD

=====

2.1. ANALIZA STRUKTURY ZADANIOWEJ PłSD

Przed przystąpieniem do opracowania struktury zadaniowej określono:

- zadania stawiane do realizacji dla PłSD przez SD Korpusu OPK;
- dziedziny działalności PłSD jako pierwszego poziomu zadań;
- priorytety w realizacji zadań stawianych przed PłSD.

Określenie tych zagadnień pozwoliło na ukierunkowanie dalszych prac i jednocześnie stworzyło podstawę do realizacji następnych poziomów zadań.

Rozpatrując dziedziny działalności PłSD wzięto pod uwagę na przykład:

- zwalczanie celów powietrznych;
- rozpoznanie;
- wykrywanie;
- kierowanie procesem osiągania wyższych stanów i stopni gotowości bojowej;
- walkę radioelektroniczną itp.

Każdą z dziedzin działalności rozpatrzono w aspekcie podstawowych funkcji kierowania:

- planowanie;
- organizowanie;
- inicjowanie /rozkazodawstwo/;
- koordynowanie;
- kontrolowanie.

Dziedziny działalności jako zadania wynikające bezpośrednio z zadań stawianych przez SD Korpusu OPK stanowią pierwszy

poziom dendrytu zadań. Następnie podzielono je na zadania częściowe z punktu widzenia funkcji kierowania i w ten sposób utworzono drugi poziom dendrytu. Dalszy podział /dekomponowanie/ zadań częściowych jest uwarunkowane możliwością jednoznacznego określenia informacji podstawowych niezbędnych do realizacji danego zadania.

W wyniku takiej analizy wyodrębniono zadania których dekompozycję zakończono na drugim poziomie szczegółowości oraz zadania wymagające dekomponowania na kolejno niższe poziomy.

Strukturę zadaniową przedstawiono w postaci:

- schematu /dendrytu zadań/ struktury zadaniowej PłSD Załącznik 1/IV.;
- wykazu zadań Załącznik 2/IV.

2.2. ANALIZA STRUKTURY ORGANIZACYJNEJ PłSD

Za podstawę do opracowania struktury organizacyjnej przyjęto strukturę zadaniową /dendryt zadań/. Z tego też względu wykonano możliwie najbardziej precyzyjnie dekompozycję zadań. Dla struktury zadaniowej /w postaci dendrytu/ poziomom szczegółowości zadań odpowiadają szczeble hierarchiczne organizacji.

Aby określić organizację, dokonano na strukturze zadaniowej następujących operacji:

- ustalono priorytety na pierwszym poziomie dendrytu /dziedzin działalności/;
- wyselekcjonowano dziedziny, dla których nie ma logicznego uzasadnienia /tworzenia odrębnych komórek organizacyjnych na danym szczeblu hierarchicznym/;
- przyporządkowano te dziedziny działalności dziedzinom najbardziej predysponowanym, których komórki organizacyjne mogą dodatkowo realizować zadania przyporządkowanych dziedzin, bądź też przesunięto je na inny szczebel;
- dokonano korektury zadań na drugim poziomie szczegółowości pod względem ich identyczności /lub bardzo zbliżonych do siebie/.

Przyjęto założenie, że wydzielone grupy zadań winne być realizowane przez oddzielne komórki organizacyjne. Ponadto zaproponowano nazwy tych komórek, w przybliżeniu ich skład i kompetencje.

Fakt stawiania zadań dla PłSD przez wyższe szczeble kierowania warunkuje powstanie komórki organizacyjnej dowódczej /kierowniczej/. Na komórkę tą spada rola odbiorcy zadań przychodzących do PłSD i ich dystrybucja na wewnętrzne komórki organizacyjne. Nie mniejsza rola przypada tu także w zakresie kontroli jakości wykonywanych zadań /pierwsza instancja kontroli/.

Szczegółowość struktury organizacyjnej winna odpowiadać szczegółowości struktury zadaniowej.

2.3. ANALIZA STRUKTURY FUNKCJONALNEJ PłSD

Po określeniu struktur zadaniowej i organizacyjnej można było określić strukturę funkcjonalną PłSD.

Pod pojęciem struktury funkcjonalnej należy rozumieć "nałożenie" zadań na poszczególne komórki organizacyjne rozpatrywanego systemu /określenie podzbioru zadań przewidzianych do realizacji przez poszczególne komórki organizacyjne systemu/.

Na rozważanym etapie pracy system przyjęto traktować jako realizatora hierarchicznie uporządkowanego zbioru zadań /struktura zadaniowa systemu/.

Posiadając sprecyzowane poglądy dotyczące technologii pracy systemu /są one zdeterminowane strukturą organizacyjną systemu Obrony Powietrznej Kraju, możliwościami ETO oraz wymaganiami na organizację współpracy między człowiekiem a komputerem/ przyporządkowano poszczególne zadania systemu, elementom jego struktury organizacyjnej. Rozważany proces przyporządkowania wykonano dla poszczególnych zadań dendrytu usytuowanych na jego najmniejszym hierarchicznie poziomie /zadania o najmniejszym stopniu złożoności/.

Sposób przyporządkowania zadań jest w dużej mierze uzależniony od stopnia ich dekompozycji w dendrycie. I tak, w przypadku dekompozycji poszczególnych zadań na proste czynności manualne, każdą z nich można w prosty sposób przyporządkować określonej komórce organizacyjnej, natomiast w przypadku zakończenia procesu dekompozycji na poziomie zadań o wyższej złożoności, niektóre z nich mogą być realizowane jedynie przez grupy komórek organizacyjnych.

Po wyczerpaniu zbioru zadań /przyporządkowaniu wszystkich zadań komórkom organizacyjnym systemu/ dokonano sprawdzenia rozłączności podzbiorów zadań poszczególnych komórek organizacyjnych.

Częściowe nakładanie się zakresu treści poszczególnych zadań przewidzianych do realizacji przez komórkę organizacyjną oznacza konieczność powtórnej dekompozycji tych zadań w strukturze zadaniowej.

Przykładami zadań o częściowo pokrywającym się zakresie treściowym mogą być zadania:

- wybór celów do zwalczania przez AR;
- wybór celów do zwalczania przez LM.

Z powyższych zadań można wydzielić wspólną ich część, a mianowicie zadanie:

- wybór celów do zwalczania.

Rozważane zadania po wyłączeniu ich wspólnego elementu będą miały postać:

- określenie celów możliwych do zwalczania przez AR;
- określenie celów możliwych do zwalczania przez LM.

Ze względu na fakt, że proces opracowania struktury funkcjonalnej stanowi zarazem narzędzie do weryfikacji uprzednio zaproponowanej jego struktury organizacyjnej dokonano w czasie jej ustalania zmiany niektórych elementów struktury organizacyjnej.

2.4. ANALIZA STRUKTURY DECYZYJNEJ PŁSD

Struktura decyzyjna została opracowana na bazie struktury funkcjonalnej PSD. Na podstawie funkcji realizowanych przez poszczególne komórki organizacyjne rozpatrzono jakie decyzje przez te komórki muszą być podejmowane.

Rozpatrując decyzje podejmowane uwzględniono:

- komórkę, w której jest ona podejmowana;
- adresatów /wykonawców/ tej decyzji;
- sposób przekazywania;
- elementarne informacje podstawowe niezbędne do podjęcia decyzji, kto je ma dostarczyć;
- częstotliwość podejmowania decyzji;
- zadania realizowane w wyniku podjęcia decyzji.

Struktura decyzyjna zawiera w sobie obieg informacji w systemie kierowania /zmiany często strukturą informacyjną/ i z tego też względu stanowi podstawę do opracowania wymagań na system informatyczny /SI/.

Wyniki prac nad strukturą decyzyjną przedstawiono w postaci:

- schematu struktury decyzyjnej przedstawiającego realizację stawianych zadań przed PŁSD przez podejmowanie decyzji w zakresie wszystkich dziedzin działalności;
- Załącz. 3/IV.

2.5. ANALIZA AKTUALNEGO STANU KOMPETENCJI PŁSD

Obecnie, PŁSD jest miejscem w którym są rozlokowane trzy stanowiska dowodzenia jednostek współdziałających między sobą rodzajów wojsk /WRT, AR i LM/, wyposażone stosownie do potrzeb kierowania siłami i środkami dyżurnymi /stan stałej gotowości bojowej/.

Przejście wojsk w stany podwyższonej i pełnej gotowości bojowej wiąże się z przybyciem na PłSD dowódców jednostek rodzajów wojsk wraz z grupą oficerów zabezpieczającą kierowanie walką całości sił i środków oraz kształtowanie i zabezpieczenie gotowości bojowej tych jednostek.

Cechami charakterystycznymi obecnego PłSD w stanie stałej gotowości bojowej jest:

1. Zdolność do kierowania działalnością tylko wydzielonych sił i środków dyżurnych.

2. Obsada stanowisk roboczych przez personel etatowo będący w jednostkach rodzajów wojsk.

Dowodzenie jednostkami ze szczebla Korpusu OPK w warunkach scentralizowanego dowodzenia realizuje dowódca KOPK stawiając zadanie bezpośrednio dowódcom jednostek będących na PłSD.

W warunkach zdecentralizowanego dowodzenia na szczeblu KOPK decyzję na użycie sił i środków w ramach kierowania walką podejmuje "starszy dowódca na PłSD" - dowódca DA /BA/ lub dowódca plm - uprzednio wyznaczony przez dowódcę KOPK.

Współdziałanie między jednostkami na PłSD oraz współdziałanie z sąsiadami realizowane jest przez dowódców jednostek na PłSD bezpośrednio przez podległy im personel zgodnie z obowiązującymi zasadami współdziałania przedstawionymi w części ogólnej niniejszej rozprawy.

Istniejące PłSD choć spełnia podstawowe wymagania w dziedzinie kierowania walką i współdziałania na szczeblu taktycznym posiada szereg stron ujemnych, a mianowicie:

- ✓ - istnienie na PłSD dwóch różnorzędnych dowódców /chodzi o dowódców jednostek AR i LM/ realizujących zwalczanie celów w tej samej strefie względnie w strefach bezpośrednio styecznych utrudnia jednoznaczne określenie odpowiedzialności za przepuszczenie celu bądź strącenie samolotu własnego;
- stawianie zadań na zwalczanie celu dowódcom jednostek na PłSD przez dowódcę KOPK ma miejsce w okolicznościach

niejasnej sytuacji powietrznej - obserwowanej na plan-szecie sytuacji ogólnej /sytuacja powietrzna na plan-szecie ogólnym jest niedokładna i nieadekwatna ze względu na opóźnienie czasowe/;

- w warunkach zdecentralizowanego dowodzenia na szczeblu KOPK "starszy dowódca na PłSD" nie jest w stanie efektywnie kierować walką w całym sektorze /strefie/ działań - wszystkimi jednostkami dowodzonymi z PłSD - i jednocześnie kierować działaniami swojej jednostki /związku taktycznego/;
 - skład osobowy pełniący dyżury bojowe na PłSD z poszczególnych jednostek nie jest jednoznacznie podporządkowany. Organizacyjnie /etatowo/ podlega dowódcy danej jednostki, a pod względem funkcjonalnym dyżurnemu odpowiedzialnemu na PłSD. Utrudnia to funkcjonowanie systemu ocen oraz obniża efektywność pracy zmian dyżurnych;
 - przejście wojsk w wyższe stany gotowości bojowej wiąże się z przejazdem na PłSD zbyt licznej /10-15 osób/ grupy oficerów personelu kierowniczego jednostek, co osłabia możliwość sprawnego kierowania kształtowaniem i zabezpieczeniem gotowości bojowej w samych jednostkach. Dotyczy to zwłaszcza plm OPK w przypadku działań z dwu lotnisk;
 - aktualny system łączności nie pozwala na przesyłanie wszystkich informacji potrzebnych do pełnienia funkcji przez osoby przebywające na PłSD w całokształcie ich działalności, a tylko tych informacji, które służą kierowaniu walką.
- Stąd wniosek, że niektórzy oficerowie z jednostek przebywając na PłSD są odcięci od informacji o sytuacji w podległych im pododdziałach w zakresie kształtowania i zabezpieczenia gotowości bojowej - co też mieści się w ich zakresie obowiązków funkcyjnych;

- na PłSD podczas ćwiczeń /działań bojowych/ przebywa zbyt wielu oficerów przydatnych do organizacji działań ale zbędnych w kierowaniu walką. Wprowadza to zamieszanie i utrudnia pracę dowódców jednostek walczących oraz zmianie dyżurnej PłSD;
- PłSD w aktualnej postaci /przynależność do różnych jednostek/ nie jest podatne do określenia jego gotowości bojowej. Ocena za elementy SD poszczególnych rodzajów wojsk nie daje podstaw do oceny całego PłSD, a ocena za całość PłSD nie może być przypisana jednej jednostce.

W niniejszej rozprawie pominięto celowo problemy kształtowania i zabezpieczenia gotowości bojowej samego PłSD jako odrębnego składnika struktury organizacyjnej wojsk OPK, by nie rozszerzać opracowania na zagadnienia drugorzędne z punktu widzenia kierowania walką. Z konsultacji w jednostkach wiadomo, że aktualna organizacja PłSD nie rozwiązuje we właściwy sposób szkolenia zmian dyżurnych, działalności partyjnej i młodzieżowej, działalności dyscyplinarnej, porządku ogólnowojkowego czy też warunków socjalno-bytowych personelu przebywającego na PłSD.

Wszystkie te czynniki ujemne wzięto pod uwagę przy opracowywaniu danych wyjściowych i założeń do ustalenia kompetencji PłSD.

2.6. WNIOSKI I PROPOZYCJE WYNIKAJĄCE Z ANALIZY KOMPETENCJI I STRUKTUR PłSD

Proponowany zakres kompetencji PłSD uwzględnia istniejącą strukturę organizacyjną i funkcjonalną jednostek OPK szczebla taktycznego zakłada realizację wszystkich zadań w zakresie kierowania walką oraz eliminuje całkowicie bądź częściowo ujemne cechy obecnego PłSD.

Model PłSD oparty o przedstawiony w niniejszej pracy zakres kompetencji jest pod względem organizacyjnym jednolity /nie trzy stanowiska dowodzenia a jedno/, prostszy /mniej

osób funkcyjnych/, a zatem bardziej operatywny w kierowaniu walką. Oparte na jednolitym - etatowym składzie osobowym PłSD jako całość jest bardziej odporne na zakłócenia organizacyjne przy przejściu wojsk ze stanu stałej w wyższe stany gotowości bojowej. Stworzenie warunków do zorganizowania zapasowego połączonego stanowiska dowodzenia /ZPłSD/uczyni system OPK bardziej żywotnym w warunkach współczesnego i perspektywicznego pola walki.

Powyższe cele osiągnie się w drodze realizacji następujących ogólnych propozycji - wniosków:

- 1/ NA PłSD REALIZOWAĆ TYLKO ZADANIA ZWIĄZANE Z KIEROWANIEM WALKĄ.

W stanie stałej gotowości bojowej przez etatową zmianę dyżurną kierować dyżurnymi siłami, środkami walki oraz zabezpieczenia działań.

W wyższych stanach gotowości bojowej kierowanie całością sił i środków dowodzonych z PłSD przysługuje Dowódcy Sektora /strefy/, a realizuje je poprzez dowódców jednostek szczebla taktycznego.

Pozostałe zadania realizowane obecnie na PłSD przez oficerów przybyłych z jednostek na czas działań bojowych - nie związane bezpośrednio z kierowaniem walką - /np.: działalność polityczna, materiałowo-techniczne zabezpieczenie, zabezpieczenie specjalne itp./ proponuje się pozostawić do realizacji w jednostkach szczebla taktycznego gdzie personel kierowniczy przebywający na PłSD ma swoje pododdziały /elementy wykonawcze/.

- 2/ W JEDNOSTKACH OPK SZCZEBLA TAKTYCZNEGO NA BAZIE ISTNIEJĄCYCH OBIEKTÓW I SYSTEMÓW ŁĄCZNOŚCI ZORGANIZOWAĆ GRUPY ZABEZPIECZENIA DZIAŁAŃ, które w wyższych stanach gotowości bojowej, po przejściu dowódców jednostek na PłSD realizowałyby następujące zadania ogólne:
 - kierowanie kształtowaniem i zabezpieczeniem gotowości bojowej jednostki w myśl decyzji /zamiaru/ dowódcy jednostki - otrzymanej z PłSD;

- przygotowanie i przekazanie do PłSD danych o sytuacji w jednostce w zakresie potrzebnym do podjęcia decyzji przez dowódcę jednostki oraz propozycji w zakresie kształtowania i zabezpieczenia gotowości bojowej.

Całokształtem pracy grupy zabezpieczenia działań kieruje szef sztabu lub jeden z zastępców dowódcy jednostki szczebla taktycznego.

- 3/ DOWODZENIE WSZYSTKIMI JEDNOSTKAMI SZCZEBLA TAKTYCZNEGO I PODODZIAŁAMI ROZPOZNANIA I WALKI RADIOELEKTRONICZNEJ PROPONUJE SIĘ SKONCENTROWAĆ W OSOBIE JEDNEGO Z DOWÓDCÓW JEDNOSTEK SZCZEBLA TAKTYCZNEGO /D-ca plm, DA /BA/ dalej zwanym Dowódcą Sektora /strefy/, a jednostka przez niego dowodzona - jednostką bazową.
- 4/ WYDZIELIĆ Z JEDNOSTEK SZCZEBLA TAKTYCZNEGO SKŁAD OSOBOWY PEŁNIĄCY DYŻURY NA PłSD W STANIE STAŁEJ GOTOWOŚCI BOJOWEJ I ZORGANIZOWAĆ JEDNOLITĄ, ETATOWĄ, CZTEROZMIENNĄ, OBSADĘ PłSD i ZPłSD PODPORZĄDKOWANĄ DOWÓDCY SEKTORA /strefy/ - etatowo związaną z jednostką, którą Dowódca Sektora /strefy/ dowodzi. ZPłSD zorganizować na bazie wybranej krt posiadającej najdogodniejsze położenie /najlepiej krt skrytego pola radiolokacyjnego/, warunki lokalowe oraz możliwość zabezpieczenia przez system łączności. ZPłSD uruchamiać tylko w wyższych stanach gotowości bojowej przy obsadzie dwóch zmian dyżurnych. Kierowanie działaniami z ZPłSD przewiduje się tylko w przypadku obezwładnienia PłSD.
- 5/ ZADANIA ZWIĄZANE Z KIEROWANIEM WALKĄ, A NIE WYSTĘPUJĄCE NA PłSD W STANIE STAŁEJ GOTOWOŚCI BOJOWEJ to jest: rozpoznanie nieprzyjaciela, ostrzeganie i analiza skażeń realizować składem osobowym jednostki bazowej z ewentualnym uzupełnieniem specjalistów z pozostałych jednostek dowodzonych z danego PłSD.

3. ORGANIZACJA PRACY NA PŁSD W OPARCIU O PROPONOWANY ZAKRES
=====

KOMPETENCJI
=====

Rozpatruje się organizację pracy PŁSD w zależności od:

- stanu stałej gotowości bojowej;
- stanu podwyższonej i pełnej gotowości bojowej.

W stanie stałej gotowości bojowej PŁSD realizuje wszystkie zadania związane z kierowaniem dyżurnymi siłami i środkami jednostek przyporządkowanych zgodnie z rozkazem Dowódcy Korpusu OPK. W tym stanie gotowości bojowej na PŁSD przebywa jedna z 4 zmian dyżurnych kierowana przez dyżurnego odpowiedzialnego /operacyjnego/ PŁSD.

Zasadnicze zadania PŁSD w stanie stałej gotowości bojowej sprowadzają się do:

- stawiania sił i środków dyżurnych w odpowiednie stopnie gotowości bojowej;
- śledzenie za sytuacją w przestrzeni powietrznej, rozpoznawanie wykrytych obiektów i ich śledzenie oraz reagowanie na odchylenia w stosunku do sytuacji planowanych;
- kierowanie walką i pracą bojową środków dyżurnych w przypadku stwierdzenia "naruszyciela" w myśl decyzji przełożonego oraz zgodnie z obowiązującym rozkazem Dowódcy Wojsk OPK odnośnie działalności sił i środków dyżurnych;
- uruchamiania systemu alarmowania przy przejściu wojsk w wyższe stany gotowości bojowej w myśl obowiązujących dokumentów normatywnych.

Podporządkowanie składu osobowego zmiany dyżurnej PŁSD oraz powiązania informacyjne między osobami i grupami funkcyjnymi - zgodnie ze strukturą funkcjonalną PSD. Załącznik nr 4/IV

W stanach podwyższonej i pełnej gotowości bojowej PŁSD przejmuje kierowanie walką całości sił i środków jednostek podległych i podporządkowanych szczebla taktycznego.

W tym celu na PłSD przebywają dowódcy jednostek wraz z grupą oficerów niezbędnych do kierowania walką /2-3 oficerów w tym: oficer operacyjny, rozpoznawczy, st. nawigator - tylko z plm, inżynier - tylko z DA /BA/. Na PłSD przebywają obok w/w oficerów etatowe dwie zmiany dyżurne, które obok zawsze występujących na PłSD funkcji realizują dodatkowe takie, jak: sprawozdawczość, współdziałanie z sąsiadami /w charakterze kierunkowych/ oraz funkcje pomocnicze w stosunku do personelu kierowniczego przybyłego z jednostek.

Pozostałe dwie zmiany dyżurne PłSD udają się na ZPłSD i na zmianę pozostają w gotowości do przejęcia funkcji PłSD bądź podmiiany zmian dyżurnych na PłSD.

Przybycie przedstawicieli z jednostek na ZPłSD przewiduje się jedynie po zniszczeniu bądź obezwładnieniu PłSD. Zasadnicze zadania i kompetencje składu osobowego PłSD w stanie podwyższonej i pełnej gotowości bojowej są następujące:

a/ Dowódca Sektora /strefy/

- Analiza sytuacji powietrznej bronionego sektora i sytuacji na możliwie odległych podejściach do bronionego obszaru.
- Stawianie w gotowość bojową sił i środków stosownie do sytuacji powietrznej.
- Stawianie dowódcom jednostek zadań na zwalczanie celów /w odniesieniu do podległej sobie jednostki swojemu Zastępcy d/s Liniowych/ w myśl ogólnej decyzji Dowódcy Korpusu OPK bądź wg własnej decyzji.
- Kierowanie współdziałaniem między jednostkami szczebla taktycznego rodzajów wojsk oraz współdziałaniem z sąsiadami.
- Meldowanie Dowódcy Korpusu OPK danych o sytuacji w bronionym sektorze oraz składanie propozycji w zakresie organizacji działań.

b/ Dowódcy jednostek szczebla taktycznego na PłSD

- Analiza sytuacji powietrznej bronionego sektora i na podejściach oraz stawianie sił i środków podległych jednostek w odpowiednie stopnie gotowości bojowej.

- Meldowanie Dowódcy Sektora /lub Dowódcy Korpusu/ stanu gotowości sił i środków do walki.
- Stawianie zadań podległym pododdziałom na niszczenie celu zgodnie z decyzją Dowódcy Sektora /lub Dowódcy Korpusu/ oraz kierowanie walką wydzielonych sił.
- Realizacja współdziałania między aktywnymi środkami walki na szczeblu taktycznym oraz z sąsiadami.
- Kierowanie działalnością grup funkcyjnych na PłSD w zakresie bezpieczeństwa lotów /dotyczy D-cy plm/.
- Analiza sytuacji w jednostce na podstawie meldunków otrzymanych poprzez oficera operacyjnego od grupy zabezpieczenia działań oraz kierowanie odtwarzaniem i zabezpieczeniem gotowości bojowej. /Podejmuje decyzję w tym zakresie zgodnie z rozkazem D-cy Korpusu OPK na działania bojowe/.
- Melduje D-cy Sektora /lub Dowódcy Korpusu/ rezultaty działań podległej jednostki.

c/ Zmiany dyżurne oraz grupy funkcyjne organizowane na czas działań bojowych mają zakres zadań i kompetencji zgodnie z instrukcją pracy bojowej na PłSD sygn. 550/OPK.

W przedstawionym zakresie kompetencji PłSD wyraźnie rozdziela się funkcje kierowania walką /realizowane na PłSD przez Dowódcę Sektora, dowódców jednostek i zmianę dyżurną/ od funkcji kształtowania i zabezpieczenia gotowości bojowej, realizowane w jednostkach pod ogólnym kierownictwem dowódców jednostek na PłSD i bezpośrednim kierownictwem Szefa Sztabu wraz z grupą zabezpieczenia działań. Ścisłe określenie kompetencji dla dowódców na PłSD i oficerów grupy zabezpieczenia działań w jednostkach oraz określenie powiązań informacyjnych między PłSD a jednostkami z uwzględnieniem możliwości systemu łączności oraz środków informatyki /w perspektywie/ gwarantują sprawne i niezawodne kierowanie działalnością jednostek WOPK na szczeblu taktycznym.

Z powyższego wynika, że dowódca sektora odpowiada przed dowódcą Korpusu OPK za wykonanie zadania bojowego mając do

dyspozycji gotowe do walki siły i środki w poszczególnych jednostkach. Dowódcy jednostek odpowiadają za wykonanie zadania postawionego przez dowódcę sektora, a jednocześnie odpowiadają za odtwarzania gotowości bojowej podległych sił i środków i całokształt zabezpieczenia gotowości bojowej.

W sferze kształtowania gotowości bojowej /działalność polityczna, operacyjna, szkoleniowa, mobilizacyjna/ oraz w sferze zabezpieczenia gotowości bojowej /działalność kadrowa, eksploatacyjna, zabezpieczenie specjalne, zabezpieczenie materiałowo-techniczne, zabezpieczenie kwatermistrzowskie, itp./ dowódcy jednostek podlegają bezpośrednio Dowódcy Korpusu OPK. Specyfika działań wojsk OPK oraz aktualny stan systemu kierowania zmuszają do wyodrębnienia na PłSD problematyki kierowania walką od całokształtu zadań realizowanych w jednostkach.

Usprawnienie systemu kierowania możliwe jest tylko w drodze rozdziału kompetencji na poszczególnych szczeblach dowodzenia, uporządkowanie struktur organizacyjnych oraz odpowiednie zabezpieczenie systemu dowodzenia przez systemy informatyczne i system łączności.

4. WNIOSKI I PROPOZYCJE USPRAWNIEŃ DZIAŁALNOŚCI PłSD

4.1. W ZAKRESIE STRUKTURY ZADANIOWEJ PłSD

1/ Projektowanie struktury zadaniowej przeprowadzono w następujący sposób:

- określono dziedziny działalności PłSD jako elementy zadania głównego;
- dokonano podziału każdej z dziedzin działalności PłSD zadania 1-go poziomu;
- każde z zadań 1-go poziomu zdekomponowano na niższe poziomy szczególności.

Graficzne przedstawienie struktury zadaniowej zawiera schemat /1/IV/, natomiast treść zadań podana jest w załączonym "Wykazie zadań realizowanych na PłSD /w ppkcie 2.2/.

2/ Struktura zadaniowa wynika z faktu, że głównym zadaniem stojącym przed PłSD jest dowodzenie działalnością bojową Wojsk OPK na szczeblu taktycznym. Tak sformułowane zadanie główne podzielono na cztery dziedziny działalności PłSD:

1. Kształtowanie gotowości bojowej.
2. Kierowanie pracą bojową podległych pododdziałów.
3. Współdziałanie.
4. Zabezpieczenie działań bojowych.

4.1.1. Kształtowanie gotowości bojowej - rozumie się jako całokształt zadań i przedsięwzięć związanych z doprowadzeniem sił i środków do pełnej gotowości bojowej oraz formowania ich w zespoły zdolne do wykonywania zadań bojowych. Jest ono jednym z trzech obszarów działania wojsk, a mianowicie:

- kierowanie walką;
- kształtowanie gotowości bojowej;
- zabezpieczenie gotowości bojowej.

1/ Wojska OPK są przeznaczone do przyjęcia na siebie pierwszego uderzenia nieprzyjaciela. Wynika stąd ich specyfika już w czasie pokoju muszą być one w pełni rozwinięte i prowadzą na codzień działalność bojową. Przeniesione dziedziny kształtowania gotowości bojowej na początek struktury zadaniowej PłSD uzasadnione tym, że PłSD dowodzić może jednostkami już ukształtowanymi, z drugiej zaś strony kształtowanie gotowości bojowej odbywa się głównie w okresie poprzedzającym działania bojowe.

2/ Zasadniczym obiektem kształtowania gotowości bojowej jest pododdział Wojsk OPK. Tu dokonuje się przeobrażenia sił i środków w elementy zdolne do wykonania zadań bojowych drogą kompletowania /ilościowego/ wychowania, szkolenia, eksploatacji sprzętu, zgrywania zespołów itp.

3/ Na PłSD występuje także część zadań z dziedziny kształtowania gotowości bojowej. Zadania te dotyczą przede wszystkim samego PłSD nie mniej występują także zadania dotyczące

jednostek. Zasadnicze zadania z dziedziny kształtowania gotowości bojowej na PłSD to:

- planowanie działań bojowych;
- kierowanie osiągnięciem i utrzymaniem nakazanych stanów gotowości bojowej;
- organizacja dowodzenia;
- analiza rezultatów wykonywanych przedsięwzięć i składanie meldunków.

Zadania te są bardziej uszczegółowione na niższych poziomach endrytu zadań.

4.1.2. Kierowanie pracą bojową podległych pododdziałów należy do pierwszego obszaru działania wojsk OPK tj. do kierowania walką

1) Kierowanie walką Wojsk OPK polega na realizacji procesów wynikających z sześciu podstawowych funkcji:

- zbieranie danych o sytuacji powietrznej i stanie wojsk własnych;
- zobrazowanie sytuacji powietrznej;
- zobrazowanie sytuacji wojsk własnych;
- rozdział sił i środków na cele;
- kierowanie walką;
- zbieranie, zobrazowanie i meldowanie rezultatów walki.

2) Wymienione funkcje znajdują odzwierciedlenie w znacznej części w procesach realizowanych w wyniku wykonywania zadań w wyodrębnionej dziedzinie "kierowania pracą bojową podległych pododdziałów", pozostała część realizuje się w wyniku wykonywania zadań ujętych w następnych dwu dziedzinach struktury zadaniowej.

3) W przedstawionej strukturze zadaniowej "Kierowanie pracą bojową podległych pododdziałów" polega na stawianiu zadań bojowych tym pododdziałom lub ich elementom składowym i dowo-

dzeniu siłami i środkami biorącymi bezpośredni udział w zwalczaniu nieprzyjaciela. Dziedzinę tę należy traktować jako zasadniczą z punktu widzenia przeznaczenia i działalności PłSD. Zasadniczymi zadaniami występującymi w tej dziedzinie są:

1. Ocena sytuacji bojowej.
2. Kierowanie osiągnięciem wyższych stopni gotowości bojowej.
3. Rozdział celów dla lotnictwa i artylerii raketowej.
4. Kierowanie pracą bojową doar.
5. Kierowanie pracą bojową dtar i btar.
6. Kierowanie pracą bojową plm.
7. Kierowanie pracą bojową brt.

4/ Każda z funkcji kierowania walką znajduje odzwierciedlenie w realizowanych zadaniach. Przykładowo funkcja - zobrazowanie sytuacji powietrznej - stanowi podstawę łącznie z funkcją - zobrazowanie sytuacji wojsk własnych - do wykonania zadania - oceny sytuacji bojowej, natomiast realizacja procesów odnoszących się do funkcji - zobrazowanie sytuacji powietrznej - następuje zasadniczo w wyniku wykonywania zadania - kierowanie pracą bojową brt. Podobne zależności i powiązania występują między pozostałymi funkcjami kierowania walką i zadaniami z dziedziny kierowania pracą bojową podległych pododdziałów.

4.1.3. Współdziałanie na PłSD.

Współdziałanie zostało potraktowane na PłSD jako odrębna dziedzina z dwu powodów:

- po pierwsze jest to zagadnienie stanowiące wyodrębniony element działalności PłSD, mimo że związany z kierowaniem pracą bojową podległych pododdziałów;
- po drugie, jakość współdziałania zależna jest w zasadzie tylko od dowódcy sektora, gdyż szczeble nadrzędne nie są w stanie ingerować na bieżąco w realizację zadań współdziałania na PłSD.

W dziedzinie współdziałania realizuje się na PłSD dwa zasadnicze zadania:

1. Współdziałanie między rodzajami wojsk na PłSD.

2. Współdziałanie z sąsiadami.

W zakresie zwalczania celów powietrznych zadanie pierwsze dotyczy w zasadzie współdziałania lotnictwa i artylerii raketowej. Służy ono najbardziej efektywnemu wykorzystaniu posiadanych sił i środków w zwalczaniu nalotu, a zarazem wino zagwarantować bezpieczeństwo lotów własnych myśliwców.

Drugie zadanie dotyczy uzgodnienia z sąsiadami zakresu i podziału zadań przy zwalczaniu napadu powietrznego. Pod pojęciem sąsiadów należy tu rozumieć tak sąsiednie PłSD jak i różne oddziały innych rodzajów wojsk przebywających w sektorze obrony PłSD, posiadających możliwości oddziaływania na nieprzyjaciela. Poważną rolę odgrywa tu także ustalenie zasad wzajemnego informowania o napadzie powietrznym.

4.1.4. Zabezpieczenie działań bojowych

Jest to dziedzina związana bezpośrednio z kierowaniem walką i poza samą nazwą "zabezpieczenie" nie ma nic wspólnego z trzecim obszarem działania wojsk - zabezpieczeniem gotowości bojowej, realizowanym wyłącznie w pododdziałach.

Problematyka ujęta w tej dziedzinie działalności PłSD wiąże się przede wszystkim z bezpieczeństwem samego PłSD i w takiej samej mierze podległych oddziałów i pododdziałów.

1/ Mówiąc o zabezpieczeniu działań bojowych w tym aspekcie, mamy na myśli uodpornienie pododdziałów, a nawet pojedynczych załóg na działanie broni masowego rażenia jak też kierowanie szybkim usuwaniem skutków działania tej broni. Ważnym zagadnieniem w tym względzie jest organizacja obrony przed naziemnymi grupami dywersyjnymi, mieszczącym się także w dziedzinie zabezpieczenia działań bojowych łącznie z zagadnieniami rozpoznania i maskowania stanowisk bojowych wojsk.

2/ Z drugiej strony dziedzina ta obejmuje procesy i zagadnienia związane z zabezpieczeniem specjalnym pracy grup dowodzenia na PłSD. Do tych zagadnień należą zadania związane z:

- naniemieniem informacji na środki zobrazowania i przez to udostępnienie jej wszystkim zainteresowanym;

- zapewnieniem dużej niezawodności pracy posiadanych sieci łączności i urządzeń technicznych;
- zapewnieniem aktualnych danych o stanie pogody;
- należywym zabezpieczeniem nawigatorskim działań prowadzonych przez lotnictwo.

3/ Jak z powyższego wynika w dziedzinie zabezpieczenia działań bojowych zarysowują się dwa zasadnicze kierunki. Zgodnie z tymi kierunkami zaproponowano dwa podstawowe zadania, a mianowicie:

1. Zabezpieczenie bojowe.
2. Zabezpieczenie specjalne.

4/ Przedstawiona tu proponowana struktura zadaniowa PłSD zakłada, że głównym zadaniem PłSD jest kierowanie walką w czasie działań bojowych, w których biorą udział pododdziały podległe i podporządkowane operacyjnie.

W stanie stałej gotowości bojowej z PłSD odbywa się dowodzenie wszystkimi siłami i środkami dyżurnymi wydzielonymi z podległych pododdziałów.

Realizacja tak sprecyzowanych zadań wymaga odpowiedniego ustawienia komórek organizacyjnych występujących na PłSD.

4.2. W ZAKRESIE STRUKTURY ORGANIZACYJNEJ PłSD

Na podstawie struktury zadaniowej opracowano strukturę organizacyjną PłSD przedstawioną na schemacie nr 5/IV. Struktura ta uwzględnia wydzielenie poza PłSD kształtowania gotowości bojowej z pozostawieniem kilku zadań niezbędnych w kierowaniu walką. Zasadniczym akcentem proponowanej struktury organizacyjnej jest etatowa obsada personelu komórek organizacyjnych /grup/ na PłSD.

1/ Największy nacisk położony jest na etatowe obsadzenie dowódcy PłSD zwanego dalej DOWÓDCĄ SEKTORA. Przewiduje się, że D-~~o~~ą sektora winien być dowódca jednej z jednostek

dowodzonych z PłSD. Wyznaczony d-ca jednostki byłby odpowiedzialny za całokształt działalności PłSD.

2/ Dla zapewnienia prawidłowego kierowania pododdziałami jednostki, której d-ca pełni funkcję d-cy sektora, proponuje się przydzielenie tej jednostce etatu /dodatkowego/ "Zastępcy dowódcy jednostki", przejmującego obowiązki dowódcy z chwilą kiedy dowódca przystępuje do pełnienia obowiązków d-cy sektora na PłSD w czasie prowadzenia działań bojowych.

3/ Wszystkie stanowiska etatowe na PłSD przewiduje się umieścić w etacie jednostki, której dowódca zajmuje stanowisko dowódcy sektora. Propozycja ta ma na względzie kierowanie przez jednego dowódcę pracą PłSD w stanie stałej gotowości bojowej /zmianami dyżurnymi/ i odpowiedzialność za stałą gotowość bojową. Podporządkowanie etatowe zmian dyżurnych w całości jednemu d-cy usprawni tok służby pełnionej na PłSD przez umożliwienie opracowania jednolitych zasad, uprawnień i obowiązków dla wszystkich osób funkcyjnych.

4/ Jednolita podległość zmian dyżurnych ma również i ten aspekt, że wszyscy za swą pracę są oceniani przez jednego dowódcę, a więc tymi samymi kryteriami, co dodatnio wpłynie na morale zmian dyżurnych, a tym samym przyczyni się do stworzenia właściwej atmosfery w trakcie pełnienia dyżurów.

5/ Skupienie całości zadań w dziedzinie kształtowania gotowości bojowej w podległych pododdziałach pozwala na zmniejszenie ilości osób przybywających z tych pododdziałów na PłSD w czasie wyższych stanów gotowości bojowej. Ma to tę zaletę, że mniej osób przebywa na PłSD w czasie działań bojowych, co dodatnio wpłynie na organizację pracy na PłSD, z drugiej zaś strony pozwoli na sprawniejsze organizowanie odtwarzania gotowości bojowej sił i środków dzięki obecności większej ilości kadry kierowniczej na miejscu w jednostce.

Poprawność przyjętej struktury organizacyjnej PłSD sprawdzono przez dokonanie analizy realizacji zadań przez projektowane komórki organizacyjne.

4.3. W ZAKRESIE STRUKTURY FUNKCJONALNEJ PŁSD

1/ W celu opracowania struktury funkcjonalnej, mającej na celu przedstawienie zakresu obowiązków i odpowiedzialności przy realizacji poszczególnych zadań przez komórki /grupy/ organizacyjne - wykonano:

- określono charakterystyki zadań;
- ustalono zasady ich realizacji;
- podzielono zadania na określone zbiory.

Struktura funkcjonalna daje odpowiedź na pytania:

- kto jest odpowiedzialny za realizację zadania;
- kto realizuje zadanie;
- jakie występują powiązania w trakcie realizacji zadania;

i jednocześnie jest to nałożenie struktury zadaniowej na strukturę organizacyjną.

2/Opracowanie struktury funkcjonalnej wykazało zbyt skomplikowane powiązania przy realizacji niektórych zadań, a nawet duże trudności w realizacji pewnych zadań /szczególnie decyzyjnych/ co doprowadziło do przekonstruowania struktury organizacyjnej. Stąd też zaproponowano nietatowe grupy na PŁSD np.: operacyjną, rozpoznawczą itp.

3/Jak z powyższego wynika, struktura funkcjonalna pozwala na określenie poprawności realizacji zadań i stanowi jednocześnie test dla struktury organizacyjnej.

Struktura funkcjonalna została przedstawiona na schemacie w zał. nr 4/IV.

4.4. W ZAKRESIE STRUKTURY DECYZYJNEJ PŁSD

Struktura decyzyjna przedstawiona na schemacie w zał. nr 3/IV obejmuje te zadania struktury zadaniowej, których realizacja wiąże się z podejmowaniem decyzji. Zadania te

dalej nazywane są zadaniami decyzyjnymi. Decyzje podejmowane na PłSD w celu realizacji określonych zadań powstają przy udziale wielu grup funkcyjnych, tym niemniej każda decyzja ma jednego decydenta.

Wypracowane decyzje przekazywane są do podległych pododdziałów bezpośrednio lub pośrednio z powiadomieniem odpowiednich grup funkcyjnych na PłSD.

1/ Struktura decyzyjna przedstawia sobą zarazem zarys schematu obiegu informacji, gdyż pokazuje:

- kto jest decydem w danym zadaniu decyzyjnym;
- kto jest zaangażowany przy opracowaniu propozycji decyzji;
- jakie informacje i przez kogo są dostarczane dla podjęcia decyzji;
- kto realizuje daną decyzję;
- sposób przekazywania decyzji.

2/ Na podstawie struktury decyzyjnej dokonuje się podziału obsady PłSD na dwa zasadnicze układy:

- układ kierowania działaniami bojowymi;
- układ roboczy zapewniający działanie układu kierowania; przy czym pokazuje się wzajemne powiązania między tymi układami.

3/ Przedstawione powiązania informacyjne stanowią podstawę i wytyczają główne kierunki do opracowania struktury informacyjnej będącej podstawowym elementem systemu informatycznego dla Systemu Kierowania Wojskami OPK na szczeblu taktycznym.

4/ Przedstawiony model PłSD został opracowany pod kątem szerokiego zastosowania techniki informatycznej. Wprowadzenie systemu informatycznego zakłada usprawnienie obiegu i zobrazowania informacji /krótszy czas, lepsze zobrazowanie/.

5/ Zagadnienia techniki i technologii realizacji zadań na PłSD zostały pominięte w niniejszym modelu, gdyż jego celem było przedstawienie zakresu problematyki organizacyjno-funkcjonalnej. Zagadnienia te będą szczegółowo rozpatrywane w opracowaniach dotyczących systemu informatycznego.

6/ Efektem końcowym rozwiązań przyjętych w modelu i wdrożonych w Wojskach OPK powinno być zasadnicze usprawnienie kierowania pododdziałami Wojsk OPK w stanie stałej i wyższych stanach gotowości bojowej. Przede wszystkim zrealizowany zostanie cel odciążenia PłSD od zadań kształtowania i zabezpieczenia gotowości bojowej, a tym samym zmniejszy się skład PłSD o osoby realizujące dotychczas wspomniane zadania z tego SD.

x

x

x

W rozdziałach 2,3 i 4 przedstawiono wielostronnie przeanalizowane kompetencje połączonego stanowiska dowodzenia w okresie prowadzenia działań bojowych, wykorzystując do tego celu jako aparat badawczy metodę analizy struktur: zadaniowej, organizacyjnej, funkcjonalnej i decyzyjnej oraz materiały z przeprowadzonego na PłSD ankietowania i rozmów z przedstawicielami wszystkich grup i zespołów funkcyjnych występujących na badanym SD. Poniżej przedstawiono analizę kompetencji niektórych grup i osób funkcyjnych na łączonym SD, by ustawić je tak, aby sprzyjały one uzyskaniu efektów działania jednostek szczebla taktycznego w warunkach automatyzacji.

5. ANALIZA KOMPETENCJI ZASADNICZYCH GRUP I OSÓB FUNKCYJNYCH POŁĄCZONEGO SD W OKRESIE DZIAŁAŃ BOJOWYCH

W rozdziale 4 i załącznikach 1+5/IV przedstawiono analizę istniejących i proponowanych kompetencji taktycznego szczebla dowodzenia. Z analizy tej wynika, że proces dowodzenia jednostkami w czasie walki jest pracochłonny i z konieczności bierze w nim udział stosunkowo duża ilość ludzi, zorganizowanych w odpowiednie grupy. Kierownicy tych grup /Dowódcy jednostek, st. nawigator plm, st. nawigator naprowadzania i oficerowie sztabów/ są bezpośrednimi pomocnikami D-oy sektora oraz egzekutorami wykonawstwa jego i własnych decyzji. Z tego też tytułu powinni mieć ustalone zadania, obowiązki i usprawnienia.

5.1. KOMPETENCJE DOWÓDCY SEKTORA

Dowódca sektora kieruje działaniami bojowymi sił i środków OPK dowodzonych z PłSD i rozlokowanych w sektorze odpowiedzialności danego PłSD we współdziałaniu z sąsiadami. Wykorzystuje on w tym celu w pełni posiadane uprawnienia, siły i środki dowodzenia i łączności do jak najsprawniejszego dowodzenia i współdziałania z sąsiadami celem uzyskania maksymalnych efektów walki z przeciwnikiem powietrznym. Kompetencje jego w bardzo skrótowej i ograniczonej formie są określone w "Instrukcji organizacji pracy bojowej na Połączonym Stanowisku Dowodzenia Wojsk OPK szczebla taktycznego".

Uwzględniając założenia dyrektywne, przedstawione w poprzednich rozdziałach części IV niniejszej pracy oraz ankietowanie i rozmowy indywidualne /70 respondentów/ sprecyzowano poniżej niezbędne kompetencje /funkcje i usprawnienia/ dowódcy sektora w którym działają wszystkie trzy rodzaje wojsk OPK /WR1A; LM i WRT/.

5.1.1. Funkcje wykonywane w kierowaniu walką wojsk własnych:

- Analiza sytuacji powietrznej bronionego sektora i sytuacji na możliwie odległych podejściach do bronionego obszaru.
- Ocena ogólnej sytuacji operacyjno-taktycznej.
- Wyciąganie wniosków z modelu nalotu co do sposobu prowadzenia walki.
- Ocena możliwości odparcia nalotu.
- Ocena możliwości zwalczania celów przez LM.
- Ocena możliwości zwalczania celów przez AR.
- Podejmowanie decyzji i stawiania zadań dowódcom jednostek na zwalczanie celów przez LM i AR - podział celów dla LM i AR w myśl ogólnej decyzji Dowódcy Korpusu OPK.
- Stawianie zadań dowódcy batalionu radiotechnicznego w zakresie radiolokacyjnego zabezpieczenia działań bojowych LM i AR.
- Podejmowanie decyzji na stawianie w gotowość bojową sił i środków stosownie do sytuacji powietrznej i kontrolowanie ich realizacji.
- Ocena rezultatów walki, stanu wojsk własnych i bronionych obiektów oraz meldowanie o nich Dowódcy Korpusu OPK.
- Kierowanie procesem odtwarzania systemu /w przypadku naruszeń w wyniku działań/.
- Przygotowywanie manewru podstawowych sił i środków oraz jego realizowanie po uzyskaniu akceptacji Dowódcy Korpusu.
- Kierowanie procesem współdziałania między podległymi i operacyjnie podporządkowanymi jednostkami obrony powietrznej.

- Kierowanie pracą grup i zespołów PłSD oraz ustalenie zasad ich dyżurowania

5.1.2. Funkcje wykonywane we współdziałaniu z sąsiadami:

- Kierowanie realizacją planów współdziałania z sąsiednimi połączonymi SD i SD jednostek innych rodzajów sił zbrojnych w zakresie:
 - a/ wykrywania i zwalczania celów powietrznych;
 - b/ identyfikacji celów;
 - c/ przekazywania informacji radiolokacyjnej i rozpoznania radioelektronicznego;
 - d/ bezpieczeństwa lotów;
 - e/ określania stref i czasu zakazu działalności poszczególnych jednostek;
 - f/ powiadamiania i ostrzegania o oddziaływaniu BMR;
 - g/ zwalczania grup dywersyjnych nieprzyjaciela naziemnego;
 - h/ kierowania ogniem do celów będących w sektorze sąsiedniego PłSD;
 - i/ kierowania ogniem do celów używających rakiet kierowanych w wiązce SNR;
 - j/ kierowania jednoczesnym otwarciem ognia przez doar będące na styku sektorów.
- Korygowanie sektora odpowiedzialności w przypadku naruszenia ugrupowań przez npla /w zasadzie w oparciu o decyzję d-cy korpusu OPK - w przypadku utraty łączności z SD korpusu - w uzgodnieniu z sąsiadem/
- Kierowanie wymianą informacji w zakresie wyznaczania stref zakazu strzelań i przelotów.

5.1.3. Funkcje wykonywane w zabezpieczaniu działań bojowych

- Kierowanie zabezpieczeniem przed BMR jednostek i pododdziałów wchodzących w skład ugrupowania dowodzonego z PłSD;
- Ustalanie zasad maskowania radioelektronicznego i wizualnego podległych i operacyjnie podporządkowanych oddziałów i pododdziałów /stawiania zadań w zakresie maskowania dowódcom podległych oddziałów/;
- Kierowanie pracą podległych i podporządkowanych pododdziałów rozpoznania radioelektronicznego:
 - a/ stawiania zadań na rozpoznanie nieprzyjaciela,
 - b/ koordynacja prac grupy radioelektronicznego rozpoznania z grupami dowodzenia LM, WRiA oraz batalionu radiotechnicznego;
- Kierowanie obroną naziemną:
 - a/ koordynacja działań w zakresie obrony naziemnej;
 - b/ organizacja pomocy dla jednostek zagrożonych działaniami npla;
 - c/ kierowanie współdziałaniem z jednostkami wojsk lądowych i pododdziałami obrony cywilnej w zakresie zapewnienia obrony naziemnej podległych jednostek;
- Kierowanie zabezpieczeniem łączności:
 - a/ podejmowanie decyzji o warunkach pracy systemu łączności;
 - b/ kierowanie pracą zapasowych środków łączności;
 - c/ ustalanie zasad wykorzystywania środków łączności z zapasowych SD;
 - d/ ustalanie zasad dyżurowania elementów węzłów łączności na zasadniczych i zapasowych SD w sektorze.

- Kierowanie procesem materiałowo technicznego zabezpieczenia:

- a/ analiza stanu zapasów MTZ, lotnisk i dróg dowozu;
- b/ stawianie zadań grupom zabezpieczenia działań;
- c/ występowanie do d-cy korpusu OPK w sprawie niezbędnych uzupełnień.

5.1.4. Uprawnienia decyzyjne

Dowódca sektora ma prawo do:

Lp	W przypadku centralizacji dowodzenia z SD KOPK	W przypadku decentralizacji dowodzenia na PłSD i nalołu z zaskoczenia oraz działania SNP npla na małych wysokościach
1	2	3
1	Określania jakie siły i środki ugrupowania /konkretne pododdziały/ pozostają w danym stopniu gotowości bojowej	Określania ilości sił i środków ugrupowania sektora które należy postawić w poszczególne stopnie gotowości bojowej;
2	Przydzielania celów powietrznych do zwalczania ZTWRIa i plm w oparciu o decyzję Dowódcy Korpusu o podziale celów, z możliwością wykorzystania tylko sił i środków walki określonych przez dowódcę korpusu	Przydzielania samodzielne celów powietrznych do zwalczania dla ZTWRIa i plm z możliwością wykorzystania wszystkich aktywnych sił i środków walki ugrupowania sektora
3	Określania sposobu współdziałania WRiA z LM	Określania wariantu i sposobu współdziałania WRiA z LM w jednej strefie

1	2	3
4	Decydowania o kolejności i stopniach odtwarzania gotowości bojowej przez elementy ugrupowania sektora	Decydowania o całym procesie odtwarzania gotowości bojowej ugrupowania sektora
5	Decydowania o manewrze elementów ugrupowania w sektorze /z wyjątkiem LM/ celem poprawienia obrony obiektu, lub zamknięcia powstałych "przerw" w obronie kierunku	Decydowania o manewrze wszystkich elementów ugrupowania sektora celem poprawienia obrony powietrznej
6	Decydowania o kolejności zaopatrzenia doar w rakiety z przydziału COZ	
7		Decydowania o wykonaniu manewru doar na zapasowe stanowiska startowe, RLP na zapasowe pozycje i pododdziałów LM na lotniska zapasowe
8	Decydowania o sposobie użycia wydzielonych przez Dowódcę Korpusu do wykonania zadania sił i środków	Dowodzenia działaniami bojowymi wszystkich sił i środków ugrupowania sektora
9	Ustalania sposobów rozwijania /na polecenie dowódcy Korpusu/ zapasowych elementów systemu dowodzenia i zapasowych źródeł informacji w sektorze	Decydowania o rozwinięciu i uruchomieniu zapasowych elementów systemu dowodzenia i zapasowych źródeł informacji w sektorze
10	Kierowania procesem współdziałania z sąsiadami podległych jednostek WRiA, LM i WRT	Jak obok

1	2	3
11		Decydowania o wykorzystaniu bojowym jednostek operacyjnie podporządkowanych Dowódcy korpusu OPK i rozlokowany w sektorze
12	Składać dowódcy korpusu propozycje decyzji na zwalczanie celów powietrznych na bronionym kierunku i w bronionym sektorze	Decydowania o zwalczaniu celów powietrznych na bronionym kierunku i w bronionym sektorze
13	Żądania od dowódców jednostek WRiA, LM i WRT danych o stanie sił i środków, rezultatach działań i stratach własnych	Jak obok
14	Kierowania pracą elementów PłSD w czasie działań bojowych	Jak obok

U w a g a: W określonych sytuacjach operacyjno-taktycznych, nie można wykluczyć przypadków całkowitego przejęcia dowodzenia pułkami lotnictwa myśliwskiego przez Dowódcę Korpusu OPK, lub też tylko częściowe wydzielenie sił lotniczych do wykorzystania w walce przez dowódcę sektora.

5.2. KOMPETENCJE GRUPY DOWODZENIA JEDNOSTKAMI RAKIETOWYMI /d-cy DA, BA lub Spa OPK/

Dowódcą ZT /oddziału/ wojsk raketowych kieruje działaniami bojowymi podległych i operacyjnie podporządkowanych sił i środków raketowych i artyleryjskich obrony powietrznej, rozmieszczonych w ugrupowaniu sektora odpowiedzialności danego PłSD we współdziałaniu z sąsiadami.

Uwzględniając założenia dyrektywne, przedstawiono w rozdziałach poprzednich niniejszej części pracy oraz ankietowanie i rozmowy indywidualne przeprowadzone z dowódcami i kierowniczą kadrą ZT i oddziałów WRiA- sprecyzowano następujące zasadnicze kompetencje dowódcy ZT /oddziału/ WRiA proponowane do przyjęcia na okres kierowania walką.

5.2.1. Funkcje wykonywane w kierowaniu walką wojsk własnych:

- Analiza sytuacji powietrznej w rejonie bronionego sektora i na podejściach;
- Ocena ogólnej sytuacji operacyjno-taktycznej;
- Wyciąganie wniosków z modelu nalotu co do sposobu prowadzenia walki;
- Ocena możliwości zwalczania nieprzyjaciela własnymi siłami /wybór celów możliwych do zwalczania przez ugrupowanie wojsk raketowych/;
- Stawianie sił i środków podległych i operacyjnie podporządkowanych jednostek raketowych i artylerii OP w odpowiednie stopnie gotowości bojowej oraz kontrolowanie ich osiągnięcia;
- Kierowanie pracą środków radiolokacyjnych doar;
- Wypracowywanie decyzji na zwalczanie celów powietrznych przez doar;
- Stawianie zadań na zwalczanie celów przez doar;

- Analiza i ocena rezultatów działań ugrupowania wojsk raketowych i artylerii i meldowanie ich dowódcy sektora /lub d-cy korpusu OPK/;
- Ocena stanu rakiet w poszczególnych doar;
- Kierowanie pracą potoków technologicznych oraz manewrem i dostawą rakiet do doar;
- Składanie meldunków o stanie i potrzebnych rakiet;
- Ustalanie warunków współdziałania z LM przy zwalczaniu celów we wspólnej strefie;
- Informowanie grupy dowodzenia LM o celach na które działają WRiA;
- Informowanie grupy dowodzenia LM o strefach zakazu /strzelających doar/;
- Analiza sytuacji w jednostce podległej i jednostkach operacyjnie podporządkowanych na podstawie meldunków otrzymanych poprzez oficera operacyjnego od grupy zabezpieczenia działań i meldunków od d-ców jednostek operacyjnie podporządkowanych;
- Meldowanie d-cy sektora /lub d-cy KOPK/ o stanie wojsk własnych i potrzebach uzupełnień personalnych oraz technicznych.

5.2.2. Funkcje wykonywane we współdziałaniu z sąsiadami:

- Ustalanie z sąsiednimi ugrupowaniami zasad współdziałania w zwalczaniu celów przez doar na styku ugrupowań /w zależności od aktualnej sytuacji bojowej/;
- Informowanie dowódców sąsiednich ugrupowań WRiA o położeniu i działalności własnych pododdziałów;
- Ustalanie stref zakazu strzelań i przelotów.

5.2.3. Funkcje wykonywane w zabezpieczeniu działań bojowych:

- Kierowanie działalnością podległych pododdziałów w zakresie zabezpieczenia przed BMR;
- Ostrzeganie operacyjnie podporządkowanych jednostek WRiA OP o uderzeniach BMR i zagrożeniu promieniowaniem radioaktywnym;
- Kierowanie działalnością pododdziałów chemicznych;
- Kierowanie realizacją zadań w zakresie maskowania w pododdziałach;
- Stawianie zadań na rozpoznanie nieprzyjaciela podległym i podporządkowanym siłom i środkiem rozpoznania oraz meldowanie dowódcy sektora /lub d-cy KOPK/ o wynikach rozpoznania;
- Kierowanie obroną naziemną jednostki i podległych pododdziałów;
- Analiza warunków Mstee stosownie do potrzeb i informowanie o sytuacji meteorologicznej podległych pododdziałów.

5.2.4. Uprawnienia decyzyjne:

Dowódca ZT /oddziału/ WR ma prawo do:

Lp	W przypadku centralizacji dowodzenia z SD KOPK	W przypadku decentralizacji dowodzenia na PłSD i nalotu z zaskoczenia oraz działania SNP npla na małych wysokościach
1	2	3
1	Kierowania procesem utrzymania nakazanych doar w wymaganym stopniu gotowości bojowej	Określenia jakie doar pozostają w danym stopniu gotowości bojowej

1	2	3
2	Przydzielania wskazanych do zwalczania celów powietrznych do zwalczania poszczególnym doar /grupy doar/.	Jak obok
3	Ustalania z dowódcą plm sposobu współdziałania przy zwalczaniu celów we wspólnej strefie	Jak obok
4	Proponowanie wspólnie z d-cą plm podziału celów	Jak obok
5	Kierowania procesem odtwarzania nakazanych stopni gotowości bojowej przez podległe dywizjony	Decydowania o kolejności i stopniach odtwarzania gotowości bojowej przez poszczególne dywizjony
6	Kierowania procesem nakazanego manewru. Decydowania o sposobach odtworzenia systemu obrony i manewru /kolumna, marszruta, czas, dowodzenie, zabezpieczenie itp./	Decydowania o manewrze dywizjonów i ich środków technicznych w strefie ognia ugrupowania WRiA celem poprawienia obrony obiektu, lub zamknięcia powstałych "przerw" w obronie kierunku.
7	Decydowania o manewrze raketami między poszczególnymi dywizjonami ugrupowania	Jak obok, a ponadto decydowania o kolejności zaopatrzenia doar w rakiety z przydziału COZ

1	2	3
8	Proponowania sposobu użycia doar do wykonania zadania i uzyskania decyzji od dowódcy sektora	Decydowania o sposobie użycia doar do wykonania zadania
9	Kierowania nakazanym procesem rozwijania zapasowych elementów dowodzenia i środków łączności	Ustalania sposobu rozwijania /na polecenie dowódcy sektora/ zapasowych elementów systemu dowodzenia i środków łączności
10	Kierowania procesem współdziałania szczególnie podczas zwalczania celów przez doar na stykach ugrupowań WRiA	Jak obok
11	Proponowania dowódcy sektora decyzji na użycie operacyjnie podporządkowanych jednostek WRiA obrony powietrznej	Jak obok
12	Kierowania pracą elementów systemu dowodzenia podległego ZT /Oddziału/	Jak obok

Uwaga: W wojskach OPK obowiązuje zasada, w myśl której jednostki wojsk rakietowych i artylerii OP rozwijające się na terytorium sektora odpowiedzialności PłSD są operacyjnie podporządkowane dowódcy jednostki WRiA OPK dowodzącego z danego PłSD. Zasady wykorzystania tych jednostek w jednolitym systemie obrony powietrznej kraju zostały przedstawione w części I niniejszej pracy.

5.3. KOMPETENCJE GRUPY DOWODZENIA LM

/dowódcy plm/

Dowódca /grupa dowodzenia/ plm kieruje działaniem podległych i operacyjnie podporządkowanych pododdziałów na ziemi i samolotami w powietrzu. Proces kierowania winien zmierzać do maksymalizacji rezultatów w zwalczaniu ŚNP nieprzyjaciela posiadanymi siłami i środkami poprzez właściwe ich wykorzystanie w toku działań bojowych w ścisłym współdziałaniu z dowódcą ZT /oddziału/ Wojsk Rakietowych. Dowódca plm kieruje działaniami podległych i podporządkowanych sił i środków zgodnie z zamiarem i decyzją dowódcy sektora /dowódcy korpusu/ i jest odpowiedzialny za pełne wykonanie postawionych mu zadań bojowych.

Aby zrealizować postawione mu zadania musi on posiadać określone w miarę ściśle sprecyzowane kompetencje.

5.3.1. Funkcje wykonywane w kierowaniu walką wojsk własnych

- Analiza sytuacji powietrznej w rejonie bronionego sektora i na podejściach;
- Ocena ogólnej sytuacji operacyjno-taktycznej;
- Wyciąganie wniosków z modelu nalotu oo do sposobu prowadzenia walki;
- Ocena możliwości zwalczania przeciwnika własnymi siłami z uwzględnieniem analizy terenu ze względu na rozmieszczenie obiektów, doar, i działania LM na małych wysokościach;
- Meldowanie d-cy sektora /lub d-cy KOPK/ o możliwościach LM w zwalczaniu celów;
- Podejmowanie decyzji i zarządzanie odpowiednich stopni gotowości bojowej dla podległych i operacyjnie podporządkowanych sił i środków;

- Kontrola osiągania zarządzonych stopni gotowości bojowej;
- Meldowanie o stanie gotowości bojowej podległych i operacyjnie podporządkowanych sił i środków;
- Określenie użycia LM /wybór wariantu działań/;
 - a/ Określenie składów samolotów na poszczególne cele,
 - b/ Określenie położenia z którego należy działać /z lotniska, ze stref patrolowania, ze stref wy-czekiwania/
 - c/ Ustalenie punktu naprowadzania.
- Podjęcie decyzji i postawienie zadań na zwalczanie celów powietrznych przez podległe i operacyjnie podporządkowane siły i środki LM.
- Kierowanie walką samolotów w powietrzu;
 - a/ Postawienie zadań pilotom w powietrzu;
 - b/ Nadzorowanie pracy nawigatorów;
 - c/ Przyjmowanie meldunków o wynikach walki;
- Analiza i ocena rezultatów walki i meldowanie ich do-wódcy sektora /lub dowódcy KOPK/;
- Przekazywanie do grupy dowodzenia WRT danych o wykrytych celach przez samoloty będące w powietrzu /głównie da-nych o składzie i charakterystyce/;
- Uzgadnianie sposobów walki we wspólnej strefie z WRiA;
- Informowanie grupy dowodzenia WRiA o położeniu własnych myśliwców i ich działalności.

5.3.2. Funkcje wykonywane we współdziałaniu z sąsiadami

- Informowanie grup dowodzenia LM na sąsiednich PłSD:
 - a/ o położeniu i działaniu własnego lotnictwa myśliwskiego/ w zakresie niezbędnym sąsiadom/;
 - b/ o zmianach w dyslokacji podległych i operacyjnie podporządkowanych sił i środków LM,
 - c/ o zmianach w systemie naprowadzania LM w sektorze odpowiedzialności,
 - d/ o stanie lotnisk i systemów lądowania;
- Korygowanie sektora odpowiedzialności w przypadku naruszenie przez nieprzyjaciela /po uzyskaniu zgody dowódcy sektora lub dowódcy KOPK/;
- Przyjmowanie dowodzenia i dowodzenie samolotami sąsiadów we własnym sektorze odpowiedzialności;
- Przekazywanie dowodzenia własnymi samolotami sąsiadom w przypadku przelotów lub działania w ich sektorach odpowiedzialności.

5.3.3. Funkcje wykonywane w zabezpieczeniu działań bojowych:

- Kierowanie działalnością podległych sił i środków w zakresie zabezpieczenia przed BMR;
- Ostrzeganie operacyjnie podporządkowanych oddziałów i pododdziałów LM o zagrożeniu BMR;
- Kierowanie działalnością pododdziałów chemicznych;
- Kierowanie realizacją zadań dotyczących maskowania;
- Stawianie zadań na rozpoznanie nieprzyjaciela i meldowanie dowódcy sektora /lub dowódcy KOPK/ o wynikach rozpoznania;
- Koordynacja zadań w zakresie obrony naziemnej lotnisk;

- Przyjmowanie i wykorzystywanie informacji o planowej sytuacji powietrznej w zakresie ruchu lotniczego;
- Analiza sytuacji meteorologicznej stosownie do potrzeb;
- Nadzorowanie i kontrolowanie nawigatorskiego zabezpieczenia działań LM

5.3.4. Uprawnienia decyzyjne

Dowódca plm ma prawo do:

Lp	W przypadku scentralizowanego dowodzenia z SD KOPK	W przypadku decentralizacji dowodzenia na PŁSD i nalotu z zaskoczenia oraz działań ŚNP nieprzyjaciela na małych wysokościach
1	2	3
1	Określania jakie pododdziały i załogi plm pozostają w nakazanych /przez d-cę sektora lub korpusu/ stopniu gotowości bojowej	Organizowania dyżurów bojowych w plm w zależności od okresu, pory doby i lotniska bazowania
2	Stawiania pododdziałom /załogom/ zadań na zwalczanie celów powietrznych /w oparciu o zadanie postawione przez d-cę sektora lub d-cę korpusu/;	Jak obok a ponadto: - ustalanie podziału wysiłku i sposobu działań bojowych
3	Ustalania bezpośrednio z dowódcą ZT /oddziału/ wojsk raketowych sposobu współdziałania przy zwalczaniu celów we wspólnej strefie	Wprowadzenia wspólnie z d-cą ZT /oddziału/WR zmian wariantu lub sposobu współdziałania ustalonego w planie współdziałania korpusu w zależności od zaistniałej sytuacji
4	Proponowania wspólnie z dowódcą ZT /oddziału/ wojsk raketowych podziału celów	

1	2	3
5	Kierowania procesem odtwarzania nakazanych stopni gotowości bojowej przez podległe załogi	Decydowania o kolejności i stopniach odtwarzania gotowości bojowej przez poszczególne załogi i środki zabezpieczenia
6	Kierowania procesem nakazanego manewru. Decydowania o sposobach jego przeprowadzenia /kolumny przebazowania, czas, dowodzenie, zabezpieczenie itp./	Decydowania o manewrze eskadr na lotniska rozśrodkowania i zapasowe w ramach sektora odpowiedzialności PłSD
7	<ul style="list-style-type: none">- Proponowania sposobu użycia lotnictwa do wykonania zadania i uzyskania decyzji od dowódcy sektora /d-cy korpusu/;- Określanie typów i ilości samolotów do zwalczania konkretnych celów powietrznych oraz lotnisk startu i lądowania;	<ul style="list-style-type: none">- Wyznaczania odpowiednich sił i środków do prowadzenia działań bojowych;- Ustalania sposobów dyżurowania /lotnisko, strefy/;- Podejmowania decyzji na użycie sił i środków płm;- Określania sposobu działań bojowych
8	Kierowania procesem naprowadzania LM w sektorze i dowodzenia punktami naprowadzania	Jak obok
9	Kierowania nakazanym procesem rozwijania zapasowych elementów dowodzenia, naprowadzania i środków łączności	Ustalania sposobu rozwijania zapasowych elementów dowodzenia, naprowadzania i środków łączności a także kierowania przebiegiem tego procesu

1	2	3
10	Kierowania procesem współdziałania z sąsiednimi plm podczas zwalczania celów powietrznych	Jak obok
11	Proponowania dowódcy sektora decyzji na użycie operacyjnie podporządkowanych sił i środków LM	Jak obok

U w a g a: W przypadku działania w sektorze odpowiedzialności danego PłSD oddziałów lub pododdziałów lotnictwa myśliwskiego nie podlegających dowódcy plm, znajdującemu się na PłSD i nie posiadających w danym sektorze strefy odpowiedzialności. Oddziały i pododdziały te winny być operacyjnie podporządkowane wspomnianemu wyżej dowódcy plm.

W przypadkach szczególnych /niezbędnej koncentracji sił lotnictwa myśliwskiego/ podyktowanych sytuacją bojową, pułki lotnictwa myśliwskiego mogą być dowodzone bezpośrednio przez dowódcę korpusu OPK. W tym przypadku dowódca plm nie podlega dowódcy sektora, a współdziała z nim na zasadach przyjętych w planach współdziałania opracowywanych i uaktualnianych przez Dowództwo Korpusu OPK.

5.4. GRUPA DOWODZENIA WRT

/dowódca brt/

Dowódca brt znajdujący się w czasie kierowania działaniami bojowymi na sali dowodzenia PłSD występuje jednocześnie jako kierownik zespołu grup realizujących zbiór, opracowywania i przesyłania informacji o sytuacji powietrznej. Przyjając więc można zasadę, że pełni on jednocześnie funkcję doradcy sektora oraz dowódców WR i LM w zakresie możliwości użycia środków radiolokacyjnych. Dowódca sektora może więc swoje kompetencje w zakresie użycia WRT delegować na dowódcę brt i skoncentrować swoją uwagę na optymalnym wykorzystaniu aktywnych środków walki.

Dlatego też postulujemy przypisanie dowódcy brt podanych niżej kompetencji w zakresie funkcjonalnym i decyzyjnym.

5.4.1. Funkcje wykonywane w kierowaniu walką wojsk własnych:

- Kierowanie zbieraniem i zobrazowaniem sytuacji powietrznej w sektorze odpowiedzialności i na możliwie dalekich podejściach;
- Ocena ogólnej sytuacji operacyjno-taktycznej;
- Wyciąganie wniosków z modelu nalotu co do sposobu i kierunków działania przeciwnika oraz przewidywanych tras lotów;
- Ocena możliwości zabezpieczenia radiolokacyjnego działań aktywnych środków walki;
- Podejmowanie decyzji na osiągnięcie odpowiednich stopni gotowości bojowej przez środki radiolokacyjne kontrolowania realizacji tych decyzji oraz meldowanie dowódcy sektora i dowódcy BRT o stanie gotowości bojowej sił i środków;
- Stawianie zadań w zakresie wykorzystania środków radiolokacyjnych do:
 - a/ radiolokacyjnego zabezpieczenia WRiA
 - b/ radiolokacyjnego zabezpieczenia naprowadzania LM
 - c/ zabezpieczenia informacji radiolokacyjnej o sytuacji powietrznej w sektorze odpowiedzialności batalionu na połączone SD i meldowanie o niej do SD Brygady Radiotechnicznej
- Kierowanie pracą bojową podległych sił i środków WRT;
- Ocena rezultatów działania pododdziałów brt.

5.4.2. Funkcje wykonywane we współdziałaniu z sąsiadami:

- Kierowanie powiadamianiem sąsiadów o sytuacji powietrznej;
- Kierowanie zbieraniem i zobrazowaniem informacji o sytuacji powietrznej w sieciach powiadamiania od sąsiadów;
- Przyjmowanie od sąsiadów celów powietrznych wchodzących w sektor odpowiedzialności podległego brt do dalszego prowadzenia;
- Przekazywanie sąsiadom celów wchodzących w ich sektor odpowiedzialności;
- Informowanie sąsiadów o zmianach w systemie radiolokacyjnym we własnym sektorze;
- Ustalanie z sąsiadami zasad prowadzenia celów przez RLP na stykach sektorów w zależności od sytuacji bojowej.

5.4.3. Funkcje wykonywane w zabezpieczeniu działań bojowych

- Kierowanie działalnością podległych pododdziałów w zakresie zabezpieczenia przed BMR;
- Kierowanie realizacją zadań dotyczących maskowania w pododdziałach;
- Kierowanie działaniami w zakresie obrony naziemnej PzSD i podległych RLP;

5.4.4. Uprawnienia decyzyjne

Postulowane kompetencje dowódcy brt w procesie kierowania działaniami bojowymi to prawo decydowania o:

- 1/ stopniu gotowości bojowej poszczególnych stacji /w niektórych przypadkach RLP/ radiolokacyjnych, w celu zapewnienia nakazu parametrów pola radiolokacyjnego w głównym sektorze obserwacji radiolokacyjnej;

- 2/ Sposobie realizacji nakazanego przez dowódcę BRT manewru i rozśrodkowania stacji /posterunków/ radiolokacyjnych, w celu poprawienia pola wykrywania i zabezpieczenia naprowadzania LM oraz SNR;
- 3/ Wykorzystaniu stacji radiolokacyjnych do prowadzenia rozpoznania przestrzeni powietrznej na głównym kierunku /nakazanym przez dowódcę BRT lub dowódcę sektora/ oraz do zabezpieczenia działań bojowych WR i LM;
- 4/ Sposobie rozwinięcia i uruchomienia podległego posterunku skrytego pola /na sygnał lub rozkaz d-cy sektora/ oraz zapasowego SD brt na tym posterunku;
- 5/ Obciążeniu poszczególnych RLP obowiązkami przekazywania danych o sytuacji powietrznej;
- 6/ Wariantach działań podległych RLP w różnych sytuacjach powietrznych;
- 7/ Przekazywaniu celów do prowadzenia przez sąsiednie brt i przyjmowania celów od sąsiadów /zgodnie z zasadami ustalonymi w aktualnie obowiązującym planie współdziałania/;
- 8/ Wykorzystaniu poszczególnych stacji radiolokacyjnych do wykrywania i określania położenia obłoków promieniotwórczych;
- 9/ Sposobie realizacji procesu zbierania, przetwarzania, zobrazowania i przekazywania informacji o sytuacji powietrznej;
- 10/ Stawianiu zadań poszczególnym posterunkom radiolokacyjnym na uzupełnienie brakującej informacji;
- 11/ Potrzebie i stopniu wykorzystania informacji o sytuacji powietrznej od RSWP dywizjonów ogniowych i załóg samolotów własnych;
- 12/ Ilości i miejscach dyslokacji posterunków obserwacji wzrokowej;

- 13/ Sposobie wykonania nakazanego manewru środkami radiolokacyjnymi /kolumna marszowa, czas, dowodzenie, ubezpieczenie itp./;
- 14/ Wykorzystywaniu wszystkich posiadanych środków łączności w celu zapewnienia ciągłości obiegu informacji radiolokacyjnej;
- 15/ Stopniu wykorzystania informacji RL.

Ponadto w przypadkach decentralizacji dowodzenia korpusem na PłSD na ręce dowódcy brt proponuje się przekazać następujące uprawnienia dowódcy Brygady Radiotechnicznej.

- 1/ Podejmowanie decyzji na realizację niezbędnych w danej sytuacji bojowej manewrów podległymi siłami i środkami;
- 2/ Podejmowanie decyzji na uruchomienie odwodu radiolokacyjnego utrzymywanego przez dowódcę Brygady RT w danym brt;
- 3/ Podejmowanie decyzji na grupowanie celów powietrznych;
- 4/ Określanie głównych kierunków prowadzenia rozpoznania radiolokacyjnego;
- 5/ Stawianie zadań na prowadzenie rozpoznania radiolokacyjnego pododdziałom WRT innych rodzajów sił zbrojnych, rozwiniętych w sektorze działań danego brt.

5.5. GRUPA DOWODZENIA SIŁAMI I ŚRODKAMI ROZPOZNANIA RADIOELEKTRONICZNEGO

5.5.1. Funkcje wykonywane w kierowaniu walka wojsk własnych:

- Ocena ogólnej sytuacji operacyjno-taktycznej;
- Utrzymywanie w nakazanej gotowości środków rozpoznania radioelektronicznego;
- Kierowanie prowadzeniem nasłuchu na wyznaczonych kierunkach;
- Ocena możliwości przeciwdziałania działalności radioelektronicznej nieprzyjaciela;

- Meldowanie dowódcy sektora o wykrytych korespondencjach;
- Przekazywanie do grupy dowodzenia WRT informacji zdobytych z nasłuchu /położenie, skład i charakterystyka celu/;
- Meldowanie o zdobytych informacjach do SD batalionu rozpoznania radioelektronicznego.

5.5.2. Funkcje wykonywane we współdziałaniu z sąsiadami:

- Prowadzenie wymiany informacji zdobytych z nasłuchu;
- Prowadzenie wymiany informacji o położeniu środków rozpoznania radioelektronicznego.

5.5.3. Funkcje wykonywane w zabezpieczeniu działań bojowych

- Kierowanie realizacją zadań dotyczących maskowania podległych sił i środków;
- Ostrzeganie podległych grup rozpoznawczych o działaniu BMR.

5.5.4. Uprawnienia decyzyjne

Dowódca pododdziału rozpoznania radioelektronicznego wykonuje zleczone przez dowódcę batalionu zadania w zakresie przedstawionych wyżej funkcji. W tym celu ma prawo do decydowania o:

1/ Podziale otrzymanych zadań w zakresie:

- nasłuchu;
- rozpoznania urządzeń radioelektronicznych nieprzyjaciela;
- namierzenia;
- określania charakterystyk celów powietrznych na poszczególne grupy rozpoznawcze lub stacje odbiorcze wchodzące w skład podległego pododdziału;

2/ Stopniach gotowości bojowej poszczególnych grup i stacji radioelektronicznego rozpoznania w oparciu o postawione pododdziałowi zadania.

3/ Wykorzystaniu przydzielonych środków łączności dla zapewnienia ciągłego obiegu informacji.

5.6. KOMPETENCJE GRUP FUNKCYJNYCH

Kompetencje grup funkcyjnych /operacyjnej, rozpoznawczej, sprawozdawczej/ w zakresie organizacyjnym, zadaniowym i funkcjonalnym ujęte zostały w załącznikach do części czwartej niniejszej pracy. Grupy te są organami doradczymi dowódcy sektora i grup dowodzenia WR, LM i WRT. Nie posiadają one kompetencji decyzyjnych. Mają jedynie prawo kontrolowania realizacji decyzji dowódców w zakresie zbierania i ewidencjonowania informacji o ich wykonawstwie.

5.7. KOMPETENCJE GRUPY KIERUNKOWYCH WRiA

Grupę tą tworzą etatowi oficerowie kierunków SD związku /oddziału/ WR. Pełnią oni dyżur na PłSD w systemie czterozmianowym, a w okresie WSGB na dwie zmiany.

Ich zadania i funkcje zostały sprecyzowane w załącznikach do czwartej części niniejszej pracy. Nie posiadają uprawnień decyzyjnych, posiadają jedynie prawo kontroli realizacji decyzji dowódcy związku /oddziału/ WR przez doar i ządania od dowódców doar informacji niezbędnych do podejmowania decyzji. Są dla dowódców na PłSD źródłem informacji o stanie doar i rezultatach ich działań. Po wprowadzeniu zautomatyzowanych systemów dowodzenia rola ich poważnie zmaleje.

5.8. KOMPETENCJE GRUPY DOWODZENIA dtar i btar

Grupą tą kieruje zastępca dowódcy związku /oddziału/ WR d/s technicznych.

Zadania i funkcje grupy zostały sprecyzowane w załącznikach do części czwartej niniejszej pracy. Grupa pełni rolę organu doradczego dowódcy ugrupowania WR a ponadto

kierownik grupy posiada uprawnienia decyzyjne w zakresie kierowania całokształtem pracy dtar i btar oraz kierowania procesem dostawy rakiet do doar i manewrem rakiet między dywizjonami ogniowymi danego ugrupowania /na polecenie dowódcy/.

5.9. GRUPA DOWODZENIA brt

Grupą kieruje dowódca miejscowej kompanii radiotechnicznej /rozwiniętej na pozycji technicznej brt/.

Do jej zadań należy dowodzenie ogniowe siłami i środkami własnej kompanii. Dowódca kompanii posiada uprawnienia decyzyjne w zakresie kierowania pracą stacji radiolokacyjnych podległego mu pododdziału w oparciu o decyzję dowódcy brt.

Jego podstawowym obowiązkiem jest utrzymywać podległe mu siły i środki w nakazanej gotowości bojowej i zapewnić ciągły napływ wiarygodnej i terminowej informacji radiolokacyjnej dla PłSD.

5.10. GRUPA NAWIGATORSKA plm

Grupą kieruje starszy nawigator plm. Zadania i funkcje grupy zostały sprecyzowane w załącznikach do części czwartej niniejszej pracy. Jest ona organem doradczym dowódcy plm. Ponadto starszy nawigator posiada uprawnienia decyzyjne w zakresie kierowania pracą punktów naprowadzania w strefie odpowiedzialności PłSD i ustalanie obciążenia oraz gotowości bojowej PN. Posiada on również uprawnienia do prowadzenia w imieniu dowódcy plm współdziałania z systemami naprowadzania LM sąsiadów.

5.11. GRUPA NAPROWADZANIA LM

W skład grupy wchodzi etatowi nawigatorzy naprowadzania SD plm pełniący czterozmianowe dyżury w stałej gotowości bojowej i dwuzmianowe w WSGB. Kierownikiem grupy jest st. nawigator naprowadzania.

Zadania i funkcje grupy zostały sprecyzowane w załącznikach do części czwartej niniejszej pracy. Nawigatorzy tej grupy posiadają uprawnienia decyzyjne w stosunku do pilotów naprowadzanych samolotów w zakresie wydawania komend /z pomocą zautomatyzowanego lub fonicznego systemów naprowadzania/ dotyczący parametrów trasy lotu, od momentu przyjęcia ich na naprowadzanie, do momentu naprowadzania na cele, a po wykonaniu zadania do momentu wyprowadzenia ich w rejon lotniska lądowania.

x x x

Nie jest to z konieczności całokształt problematyki kompetencji z rozbićciem na każdego z funkcyjnych stanowisk dowodzenia, lecz kompetencyjne ustawienie oficerów grup i zespołów posiadających główny wpływ na podejmowane decyzje i ich praktyczną realizację a zatem na rezultaty działań bojowych.

Autorzy sądzą jednak, że w oparciu o niniejsze opracowanie możliwe jest przygotowanie kompetencji oddzielnych osób funkcyjnych.

Ponadto sądzymy, że w oparciu o wyniki naszych badań można będzie wprowadzić w wojskach OPK zamiast powszechnie obowiązującego dokumentu normatywnego pod tytułem "Obowiązki funkcyjne" dokument "Kompetencje funkcyjne".

6. WYNIKI BADAŃ I OGÓLNE WNIOSKI W ZAKRESIE PODZIAŁU KOMPETENCJI WYNIKAJĄCE Z CZWARTEJ CZĘŚCI

W ramach niniejszej pracy przeprowadzono w latach 1972-1975 szereg badań dotyczących wpływu podziału kompetencji w systemie dowodzenia wojskami OPK zarówno w pionie jak i w poziomie /między szczeblami dowodzenia i na SD szczebli dowodzenia/ na sprawność systemu i w konsekwencji na efektywność działań bojowych wojsk OPK.

Badania te prowadzono w każdym przypadku w oparciu o literaturę fachową z dziedziny organizacji systemów i dokumenty normatywne dotyczące zasad działania poszczególnych szczebli dowodzenia.

Metody prowadzenia badań były następujące:

- ankietowanie dowódców, kierowniczego personelu jednostek oraz obsady etatowej poszczególnych SD;
- prowadzenie rozmów indywidualnych ze specjalistami z zakresu dowodzenia wojskami OPK;
- analiza wyników ćwiczeń i treningów systemu OPK;
- prowadzenie eksperymentu.

Na wniosek i przy udziale autorów niniejszej pracy opracowano i wdrożono zarządzeniem Szefa Sztabu - Zastępcy Dowódcy Wojsk OPK Nr 0137/sztab z dnia 8.12.1975 r. eksperyment w zakresie usprawnień w systemie kierowania szczeblami taktycznymi wojsk OPK.

W wyniku przeprowadzonego eksperymentu utworzono na PZSD następujące elementy wspólne /Zarządzenie Szefa Sztabu WOPK nr 032, z dnia 2.03.77r./

- Ośrodek Analizy Skazań;
- Grupę rozpoznawczą;
- Grupę operacyjną;
- Grupę sprawozdawczą;
- Połączono środki łączności i utworzono jeden połączony WŁ z nieetatowym szefem węzła na czele;
- punkty kierowania zabezpieczeniem działań bojowych w miejscach postoju jednostek.

6.1. ANKIETOWANIE I ROZMOWY INDYWIDUALNE Z DOWÓDCAMI JEDNOSTEK I OSOBAMI FUNKCYJNYMI PŁSD

Poza ankietowaniem o którym mowa w części trzeciej rozdział trzeci niniejszej pracy, w celu uchwycenia całości kształtu zadań i funkcji, mających wpływ na podział kompetencji w systemie dowodzenia, przeprowadzono ankietowanie kierowniczego personelu jednostek i zmian dyżurnych PŁSD.

Ankietowaniem zostali objęci oficerowie 4DA OPK, 34 plm i 21 brt a mianowicie:

- dowódcy jednostek,
- szefowie sztabów jednostek,
- zastępcy szefów sztabów jednostek,
- szefowie służb /operacyjnej, rozpoznawczej, łączności, chemicznej, uzbrojenia/,
- dyżurni odpowiedzialni /operacyjni/ SD jednostek,
- dowódcy PŁSD,
- nawigatorzy.

Ogółem na ankietę odpowiadało 28 respondentów.

Analiza wyników ankiety przyczyniła się do weryfikacji struktury zadaniowej PŁSD oraz ułatwiła pracę nad strukturą funkcjonalną i decyzyjną.

Szczególnie bogaty materiał zebrano odnośnie potrzeb informacyjnych i obiegu informacji w czasie działań bojowych. Część wyników w tym zakresie została już praktycznie wykorzystana w trwającym ciągle procesie usprawniania obiegu informacji w wojskach OPK.

Z ankiety można wyciągnąć następujące wnioski:

- 1/ 30% ankietowanych wykonuje na PŁSD, w czasie działań bojowych, funkcje różne od zajmowanych stanowisk w swoich jednostkach;

- 2/ Każda jednostka zbiera informacje oddzielnie i dopiero dowódcy jednostek meldują je starszemu dowódcy;
- 3/ Występuje dublowanie realizacji zadań przez różnych funkcyjnych na PłSD;
- 4/ Zbyt liczny jest skład zmian bojowych na PłSD.

Niezależnie od podanej wyżej ankiety przeprowadzono indywidualne rozmowy z 40 oficerami spośród personelu kierowniczego /z dowódcami włącznie/ różnych jednostek i funkcyjnymi różnych PłSD.

Rozmowy te miały również w pierwszej części charakter ankiety.

Rozmówcy odpowiadali na następujące zasadnicze pytania:

- 1/ Czy ilość osób na PłSD jest dla zabezpieczenia dowodzenia taktycznego działaniami bojowymi podległych jednostek jest:
 - za mała?
 - taka jaka powinna być?
 - za duża?
- 2/ Czy na PłSD oficerowie funkcyjni każdego z SD jednostek powinni zajmować się sprawami dotyczącymi wszystkich jednostek /grupy funkcyjne/ czy też tylko problematyką swojej jednostki?
- 3/ Czy obroną sektora PłSD winien dowodzić jeden dowódca /dowódca sektora/ czy też dowódcy jednostek bezpośrednio podporządkowani dowódcy korpusu OPK?
- 4/ Czy wyposażenie PłSD jest zadowalające?

Na pytania te padły następujące odpowiedzi:

- Ad.1 - 80% respondentów stwierdziło, że liczba osób na PłSD w czasie działań bojowych jest za duża;
- 15% że taka jaka powinna być;
 - 5% że jest za mała /2-ch oficerów służby zaopatrzenia/.

- Ad.2 - 85% respondentów stwierdziło, że na PłSD powinny funkcjonować zintegrowane grupy specjalistyczne;
- 15% ,że na PłSD integracja grup jest niepotrzebna.
- Ad.3 - 80% respondentów wyraziło pogląd, że w sektorze odpowiedzialności PłSD winno być jednoosobowe kierownictwo - jednoosobowa odpowiedzialność za rezultaty działań bojowych;
- 20%, że dowódcy jednostek winni być podporządkowani bezpośrednio dowódcy korpusu OPK /5 oficerów z jednostek LM i 3 oficerów WRT/;
- Ad.4 - wszyscy bez wyjątku rozmówcy stwierdzili, że wyposażenie techniczne PłSD jest niewystarczające. Szczególny nacisk położono na potrzebę wprowadzenia zautomatyzowanych systemów dowodzenia i automatycznych środków łączności lub sztywnych łączy na wszystkich kierunkach dowodzenia, meldowania, współdziałania i powiadamiania.
- Ponadto stwierdzono potrzebę wprowadzenia środków szybkiej transmisji danych i szerszego utajniania łączy, gdyż łączność jawna wydłuża czas reakcji systemu dowodzenia.

6.2. OGÓLNE WNIOSKI Z CZWARTEJ CZĘŚCI PRACY

1. Podczas analizy materiałów przedstawionych wyżej z uwzględnieniem praktycznych badań działalności i kompetencji na taktycznym szczeblu dowodzenia doszliśmy do wniosku iż są one opracowane w miarę adekwatnie i poprawnie do przyjętej struktury organizacyjnej. Posiadają jednak szereg nieścisłości i niedomówień, ponieważ powstały one niedawno wraz z wprowadzeniem PłSD do struktury dowodzenia wojsk OPK.
2. Połączone Stanowisko Dowodzenia jest organem nowym powstałym w wyniku analizy podstawowych kryteriów determinujących sprawność działania wojsk jakimi są:
 - czas reakcji systemu OPK a w nim system dowodzenia;

- optymalne wykorzystanie sił i środków obrony powietrznej w celu uzyskania maksymalnych efektów walki.

Kryteria te uwzględniliśmy również jako podstawowe przy analizie kompetencji poszczególnych szczebli dowodzenia i grup, zespołów i osób funkcyjnych mających zasadniczy wpływ na efektywność działania całego systemu dowodzenia obroną powietrzną.

3. Przeprowadzona w tej części pracy analiza wykazała, że Połączone Stanowiska Dowodzenia należy traktować jako SD związków taktycznych OPK i są one strukturą przejściową choć na obecnym etapie rozwoju ze wszech miar konieczną. Analiza perspektywicznego rozwoju obrony powietrznej wykazuje bowiem potrzebę posiadania na szczeblu taktycznym prężnych związków łączących oddziały wszystkich rodzajów wojsk OPK zamiast oddzielnych związków i oddziałów poszczególnych rodzajów wojsk. Wniosek ten wynika z analizy struktur przedstawionych wyżej.
4. Stwarzanie w przyszłości związków taktycznych OPK nie zmieni podziału zasadniczych kompetencji pomiędzy szczeblami dowodzenia, albowiem SD korpusów OPK będą się w dalszym ciągu koncentrowały na obronie podstawowych kierunków operacyjno-powietrznych, pozostawiając problem dowodzenia taktycznego w kompetencji dowódcy związku taktycznego OPK.
5. Już w chwili obecnej widzimy potrzebę wprowadzenia stanowiska dowódcy sektora na szczeblu taktycznym /PłSD/ celem zapewnienia czystej struktury organizacyjnej, funkcjonalnej i decyzyjnej. Dowódca sektora winien posiadać kompetencje w zakresie użycia sił i środków dowodzonych z PłSD. Widzimy ponadto potrzebę stworzenia jednolitego etatu zmian dyżurnych PłSD.
6. Dowódcy oddziałów, winni posiadać kompetencje w zakresie samodzielnego użycia części sił i środków im podległych oraz decydować o technice wykonania zadań.

7. Wnioski zawarte w punkcie 5 i 6 wynikają głównie z konieczności skrócenia czasu reakcji systemu OPK.
8. Analiza obiegu informacji, prowadzona przez autorów niniejszej pracy zarówno dla potrzeb jej opracowania jak i służbowych, pozwoliła na wysunięcie twierdzenia, że samymi metodami organizacyjnymi i normatywnym ustawieniem odpowiadających przyjętym strukturom kompetencji nie jest możliwe zapewnienie czasu reakcji systemu dowodzenia odpowiadającego perspektywicznemu rozwojowi ŚNP przeciwnika jak i aktywnych środków walki. Niezbędna jest automatyzacja dowodzenia. W tej dziedzinie w wojskach OPK opracowano odpowiednie plany rozwoju systemu.

Autorzy niniejszej pracy uwzględnili tą problematykę przy ustalaniu kompetencji poszczególnych szczebli dowodzenia jak również kompetencji dowódców i głównych osób, zespołów i grup funkcyjnych na SD.

Największe efekty w dziedzinie wykorzystania aktywnych środków walki możliwe są do uzyskania na szczeblu taktycznym.

W oparciu o dostępną w tej dziedzinie literaturę przeprowadzono analizę zwiększenia efektywności działań bojowych ugrupowania wojsk rakietowych złożonego z 14 doar i pułku lotnictwa myśliwskiego w składzie 36 samolotów bojowych. Analizę wykonano metodą określenia wpływu współczynnika efektywności dowodzenia α na nadzieję matematyczną zniszczonych celów M_0 .

Literatura radziecka oraz dokumentacja systemów /Wozduch 1M i Wektor-2/ podaje, że współczynnik efektywności dowodzenia wynosi:

Tabela 1

H	System dowodz. nieautomatyzowany	System dowodzenia zautomatyzowany
α		
Przy zwalczaniu celów na małych wysokościach	$\alpha = 0,6$	$\alpha = 0,85$
Przy zwalczaniu celów na średnich i dużych wysokościach	$\alpha = 0,7$	$\alpha = 0,95$

Współczynniki te są właściwe dla zautomatyzowanych systemów WR, w których automatyzacja jest doprowadzona do ustalenia SNR na cel wyłącznie i dla systemów LM do wyprowadzenia samolotu w strefę obserwacji celu przez pokładową stację radiolokacyjną wyłącznie.

Posługując się równaniem na obliczenie nadziei matematycznej zniszczonych celów

$$M_0 = \sum_{i=1}^n m_i \cdot P_i \cdot \alpha_i$$

ustalono, że efektywność działania aktywnych środków walki wzrośnie o wartości podane w tabeli 2.

Tabela 2

	Ugrupowanie WR/14 doar/		Wzrost efekt.	plm /36 s-tów/		Wzrost efekt.
	M_c przy	α		M_c przy	α	
	$\alpha=0,6\pm 0,7$	$\alpha=0,85\pm 0,95$		$\alpha=0,6\pm 0,7$	$\alpha=0,85\pm 0,95$	
Małe H	8,4 doar	11,9 doar	3,5 doar	21,6 s-tów	30,6 s-tów	9 s-tów
Duże i średnie H	9,8 doar	13,3 doar	3,5 doar	25,2 s-tów	34,2 s-tów	9 s-tów

Chcąc jednak uzyskać taką samą efektywność w niezautomatyzowanym systemie dowodzenia, jak ta którą można uzyskać w wyniku automatyzacji dowodzenia, należałoby zwiększyć założone ugrupowanie wojsk raketowych o około 6 doar=1 para plm o około 15 samolotów = 1 eskadrę.

Mając możliwość uzyskania takich efektów dodatkowych, autorzy niniejszej pracy uwzględnili podczas analizy i opracowania kompetencji wprowadzenie środków automatyzacji w takim stopniu aby względy organizacyjne były adekwatne do struktur systemów i nie powodowały zmniejszenia dodatkowych efektów, możliwych do uzyskania poprzez wprowadzenie nowoczesnych technicznych środków dowodzenia.

Ponadto uwzględniono w niniejszej pracy również możliwość wykorzystania przez poszczególne szczeble dowodzenia posiadanych i perspektywicznych systemów informatycznego zabezpieczenia działań bojowych.

9. Wprowadzenie w perspektywie najbliższych lat nowoczesnych zautomatyzowanych systemów dowodzenia nie wpłynie w zasadniczy sposób na proponowany w niniejszej pracy podział kompetencji. Przedsięwzięcie to przyczyni się natomiast do poważnego skrócenia czasu reakcji systemu OPK, zwiększenie efektywności wykorzystania aktywnych środków walki, oraz zwiększenia żywotności systemu dowodzenia. Stworzy ono bowiem warunki do przejmowania dowodzenia szczebli niższych przez szczebel wyższy. Obecnie przy posiadanych środkach technicznych możliwe jest przekazywanie dowodzenia tylko w dół.

Nie należy przy tym jednak dążyć do centralizacji dowodzenia oddziałami na szczeblu SD korpusu. Jak wykazała bowiem analiza, najkrótszy czas reakcji systemu OPK można uzyskać poprzez przyznanie, proponowanych w niniejszej części pracy, kompetencji szczeblowi taktycznemu /PŁSD lub SD ZT OPK/.

CZĘŚĆ V

ZAKOŃCZENIE

Opracowali:

płk dypl. pil. Apoloniusz CZERNOW

płk mgr inż. Bogdan LIPOWSKI

ppłk inż. Ryszard ZALEWSKI

CLASS V

EXHIBITION

Spokane
of the
of the
of the
of the

Problemy podziału kompetencji pomiędzy poszczególne szczeble dowodzenia wojskami OPK w świetle rozwoju środków walki i automatyzacji stanowią bardzo szeroki i wielce zróżnicowany obszar, obejmujący wszystkie dziedziny działania wojsk OPK w czasie pokoju i wojny oraz niektóre dziedziny działania innych rodzajów sił zbrojnych partycypujących w obronie powietrznej PRL, a nawet problematykę funkcjonowania jednolitego systemu OP państw UW. To bogactwo problemowe sprawiło, że praca, pomimo znacznej objętości, ma charakter ogólny i nie obejmuje wszystkich zagadnień zasługujących na uwagę i zbadanie. Nawet dość rygorystycznie dokonany wybór problemów pod kątem ich przydatności dla tematu nie zredukował frontu badań w takim stopniu, jaki był początkowo zamiarem autorów. Praca badawcza i jej wyniki ujęte w uogólnionej formie tekstowej wykroczyły poza początkowo zakreślone ramy. Wszystko to sprawiło, że wobec wielu zaplanowanych początkowo zamierzeń ustosunkowano się krytycznie, zrewidowano i zaktualizowano poprzednio nakreślone plany tak, aby praca była tematycznie spójna, merytorycznie treściwa i zwięzła formalnie. Zakończenie pracy, zamierzone początkowo jako obszerna i oddzielna jej część mająca zawierać wszystkie ważniejsze wnioski, propozycje, postulaty i zalecenia wdrożeniowe, postanowiono zredukować do krótkiego podsumowania zawierającego najszersze uogólnienia, niezbędne odsyłacze do pozostałych części pracy, najogólniejsze propozycje oraz omówienie wyników pracy w aspekcie osiągnięcia wytkniętych na wstępie celów czy sprawdzenia postawionych hipotez.

Ta zamiana pierwotnego zamierzenia jest uzasadniona tym, że w częściach szczegółowych pracy są podane i uargumentowane liczne konkretne wnioski, propozycje, postulaty i zalecenia. Zatem zbieranie ich w oddzielnej części zwiększyłoby niepotrzebnie i tak już dużą objętość pracy nie wnosząc niczego nowego pod względem merytorycznym. Dość przejrzysty spis treści i ściśle przestrzegany w tekście "system adresowy" umożliwiają łatwy dostęp do materiału i uwalniają od obowiązku wykonywania dodatkowych uporządkowań.

Wyżej wspomniane najszersze uogólnienia można wyrazić w następujących punktach, które podaje się bez uzasadnień, bowiem te ostatnie ujęte zostały w szczegółowych częściach pracy, dla każdego szczebla w nieco inny sposób.

1. Struktury i kompetencje poszczególnych szczebli dowodzenia powinny być przedmiotem dalszych, bardziej szczegółowych badań, które winny być wykonane przez zespoły wysoce wykwalifikowanych specjalistów - informatyków - zgodnie z ustaleniami i kierunkami wytyczonymi w tej pracy. Celem tych badań winno być zbudowanie modeli badanych struktur, sprawdzenie ich w praktyce oraz opracowanie odpowiednich dokumentacji wdrożeniowych i funkcjonalno-eksploatacyjnych dla poszczególnych szczebli dowodzenia wojskami OPK.

2. W wojskach OPK można podjąć eksperymenty wdrożeniowe tych proponowanych w pracy zmian, które dotyczą konkretnych propozycji nie wymagających gruntowniejszych przygotowań i nie budzących żadnych zastrzeżeń kierownictwa WOPK co do słuszności i celowości zastosowania.

3. Propozycje zawarte w pracy, które z pewnych względów pominiętych w uzasadnieniach, mogłyby się okazać problematyczne w zastosowaniu - winny być przedmiotem rozważań kompetentnych osób i odrzucone dopiero wówczas, gdy ich nieprzydatność zostanie w pełni uzasadniona.

4. W stosunku do propozycji wymagających określonego przygotowania należy możliwie szybko przedsięwziąć odpowiednie kroki wdrożeniowe umieszczając je w odpowiednich planach wojsk OPK.

5. W praktyce wojsk OPK należy permanentnie dążyć do równomiernego rozkładania kompetencji "w pionie" pomiędzy poszczególne szczeble oraz "w poziomie" pomiędzy decydentów dbając o to, aby się nie dublowały i były nadawane właściwemu szczeblowi. Ścisłe przestrzeganie tej zasady na bieżąco wykluczy potrzebę okresowego porządkowania przyjętych i ustalonych podziałów kompetencyjnych.

6. Za ustalenia węzłowe dotyczące proponowanych zmian podziału kompetencji uważa się następujące ogólne prawa:

- a - poszczególni decydenci powinni posiadać tylko te kompetencje wynikające z zakresu ich władzy /lub wiedzy/, których z racji pełnionej funkcji nie mogą przekazać swym podwładnym lub innym decydom;
- b - "delegowanie" kompetencji /t.j. przekazywanie ich na pewien czas innej osobie z tego samego lub innego szczebla/ powinno być praktykowane nie tylko w sytuacjach krytycznych, ale także w sytuacjach złożonych, które jeszcze nie osiągnęły stanu krytycznego.

7. Za ważne ustalenia kompetencyjne dla poszczególnych szczebli i osób funkcyjnych wojsk OPK uważa się następujące propozycje zmian w dotychczasowym układzie kompetencji:

- a - kompetencje w zakresie użycia lotnictwa OPK powinny być przeniesione o jeden szczebel wyżej tak, by mogło być ono użyte nie jako środek taktyczny ale jako operacyjno-taktyczny /zgodnie z wnioskami z II i III części pracy/;
- b - kompetencje w zakresie użycia sił i środków WRiA spełniających zadania obrony obiektowej powinny pozostać na szczeblu taktycznym, natomiast działania sił i środków WRiA w ramach strefy winny być w większym stopniu, niż dotychczas, korelowane przez szczebel operacyjno-taktyczny;
- c - w stosunku do działań systemu wykrywania wojsk OPK należy uznać, że kompetencje powinny być podniesione do szczebla operacyjno-taktycznego, a nawet operacyjnego.

8. Rozpoczęty proces automatyzacji dowodzenia na szczeblu centralnym i taktycznym oraz automatyzacja dowodzenia planowana dla szczebla operacyjno-taktycznego nie będą stanowić panaceum na wszelkie problemy związane z właściwym funkcjonowaniem grup i osób funkcyjnych na SD tych szczebli.

Nieodzownym czynnikiem usprawniającym dowodzenie winien być proces usprawniania technologii pracy dowódców i innych decydentów tych szczebli oraz proces normalizacji i formalizacji dokumentów i czynności - postępujące równolegle z procesem automatyzacji dowodzenia.

Tylko wówczas będzie można oczekiwać znacznej poprawy sprawności i terminowości podejmowania decyzji, kiedy ta prawda będzie nie tylko zrozumiana przez osoby i czynniki kompetentne, ale stanie się wytyczną praktycznego działania.

9. Przedstawione powyżej najszersze uogólnienia wyników pracy nie wyczerpują zbioru propozycji ogólnych, które autorzy chcieli przedstawić w "Zakończeniu". Prócz owych uogólnień, wynikiem zbiorczym z poszczególnych części pracy jest proponowany "Ogólny podział wybranych głównych kompetencji pomiędzy poszczególne szczeble dowodzenia Wojsk OPK" przedstawiony w załączniku nr 1/V do tej części. Załącznik ten ujmuje w postaci tabelarycznej nie tylko te kompetencje, które proponuje się ująć inaczej niż dotychczas było to przyjęte, ale także i te, które pomimo prawnych ustaleń były w praktyce /zwyczajowo/ niekiedy inaczej sprawowane /czy rozumiane/ oraz te, które aktualnie tak są podzielone, jak ujęto w załączniku, ale uzupełniają określone ciągi kompetencyjne wiążące poszczególne szczeble. W przedstawionym zbiorze nie dążono do ujęcia wszystkich głównych kompetencji któregoś szczebla ani też do pełnego i kompletnego zdekomponowania na szczeblu niższym określonej kompetencji szczebla wyższego, bowiem nie to było celem zestawienia tej tabeli. Taki cel powinien postawić sobie informatyk, który będzie komple-

tował i dekomponował zbiory kompetencji. Celem głównym przy zestawianiu tabeli było ukazanie zasadniczych różnic występujących pomiędzy poszczególnymi szczeblami w zakresie wybranych kompetencji i przykładowe zilustrowanie istoty dowodzenia operacyjnego, operacyjno-taktycznego i taktycznego wojskami OPK.

10. Zdaniem autorów - z całego przekroju pracy wynika, że podstawowe cele pracy zostały osiągnięte, bowiem praca omawia podstawowe problemy podziału kompetencji pomiędzy poszczególne szczeble dowodzenia, przedstawia czynniki wpływające na te kompetencje oraz ujawnia mechanizmy ich oddziaływania, określa jaki powinien być prawidłowy i odpowiadający obecnej dobie podział tych kompetencji zarówno pomiędzy poszczególne szczeble dowodzenia, jak w ich obrębie. Praca ujawnia także kryteria i zasady podziału i doboru kompetencji.

11. Uważamy, że postawione na wstępie hipotezy zostały w pełni potwierdzone w toku badań. Jeżeli w treści pracy nie "rozprawiano się" z takimi czy innymi, więcej lub mniej szkodliwymi zjawiskami oddziaływującymi na podziały kompetencyjne to nie dlatego, że ich nie stwierdzono, ale dlatego, że starano się poprawić istniejący stan rzeczy poprzez konstruktywne wnioski i postulaty, a nie poprzez destruktywne oddziaływania na niekorzystne zjawiska deformujące właściwy podział kompetencji. Naszym zdaniem konstruktywizm prakseologiczny lepiej służy realizacji każdego działania niż jakakolwiek inna orientacja twórcza.

Autorzy mają nadzieję, że naczelny cel, jaki sobie postawili - użyteczność zastosowania pracy - przyniesie wojskom OPK istotne korzyści praktyczne i przyczyni się do zwiększenia bezpieczeństwa Ojczyzny.



B I B L I O G R A F I A

=====

1. W. Aszkierow, B. Zabiełok, E. Kaługin, Ł. Szewczenko -
"Wojska Obrony Powietrznej Kraju" - tłum. z ros.
Wyd. MON - 1967 r.
2. Marsz. Zw. Radz. P. Baticikij - "Wojska przeciwowozdusznej
obrony strony" - "Wojennaja Myśl" - Nry 8 i 11
z 1973 r.
3. Biuletyn Wojsk OPK - "Konferencja naukowa Wojsk OPK - 1972 r."
4. Biuletyn Wywiadowczy - "O stanie i dyslokacji Sił Zbrojnych
NATO" - na 1976 r."
5. J. Cendrowski, S. Swebodzki - "Psychologia walki i dowodzenia"
- wyd. MON - 1973 r.
6. B. Chocha - "Obrona terytorium kraju" - II Wyd. MON - 1974 r.
7. J. Czujew - "Badania operacji w wojsku" - Wyd. MON - 1972 r.
8. M. Gliński - "O potrzebie wydzielenia teorii dowodzenia
jako samodzielnej dziedziny nauki i sztuki
wojennej" - Przegląd Inf. Lotn. Nr 6 czerwiec 1971 r.
9. K. Głąb - "Automatyzacja i mechanizacja systemów kierowania
w wojsku" - Wyd. Szt. Gen. 581/71.
10. P. Grigorenko, D. Miulutienkow, J. Prochorkow, A. Sidorenko,
A. Szrawczenko - "Metodyka wojskowych badań naukowych" -
Wyd. MON - 1972 r.
11. E. Gruszka - "O zasadach budowy zautomatyzowanego systemu
dowodzenia wojskami OPK" - Myśl Wojsk. Nr 3 - 1973 r.
12. G. Haławin - "Możliwości wykorzystania płm OPK do działań
bojowych na różnych kierunkach operacyjno-powietrznych
i na pełny zasięg w świetle wskaźników czasowych
i przestrzennych samolotów MiG-21" - praca dypl.
ASG - 1976 r.
13. B. Hydzik - "Metodologiczne podstawy badań pedagogicznych
w wojsku" - Wyd. MON - 1972 r.
14. Instrukcja pracy bojowej na Połączonym SD Wojsk OPK szczebla
taktycznego - wyd. MON - 1973 r. - sygn. OPK 550/73.

15. J. Kaczmarek - "Zasady wdrażania wyników postępu naukowego i organizacyjnego w dziedzinie sztuki wojennej do sił zbrojnych" - wyd. ASG - 1974 r.
16. T. Kotarbiński - "Hasło dobrej roboty" - wyd. PW "Wiedza Powszechna" - 1968 r.
17. T. Kotarbiński - "Problematyka ogólnej teorii walki" - skrypt wykładu ASG - 1963 r.
18. L. Kuleszyński - "Dowodzenie wojskami a cybernetyka" - wyd. MON - 1970 r.
19. J. Machura - "Wybrane problemy organizacji i prowadzenia obrony powietrznej przez Armię OPK" - Zbiór prac ASG - 2 /60/ - 1973 r.
20. H. Michalski - "Pierwsze 100 godzin wojny nuklearnej" - Wyd. MON - 1969 r.
21. "Modelowy zakres obowiązków osób funkcyjnych w dywizji" - Szt.Gen. 687/74.
22. W. Mróz - "Kierowanie i organizacja pracy sztabowej w okresie pokoju" - Szt.Gen. - W-wa 1974 r.
23. Myśl Wojskowa - tajna nr 3 z 1972 r.
- tajna nr 11 z 1975 r.
24. J. Nowakowski - "O teorii dowodzenia" - Myśl Wojsk. Nr 3-1971r.
25. K. Nożko - "Zagadnienia współczesnej sztuki wojennej".
Wyd. MON - 1973 r.
26. L. Pennington - "Psychologia dowodzenia" - tłum. z ang. - GZP - 58 r. biuletyn inform. Nr 33.
27. Praca zbiorowa - "Lenin a problemy obronności" - MON - 1970 r.
28. Praca zbiorowa - "Metodologiczne problemy teorii i praktyki wojskowej" - wyd. MON - 1971 r. /tłumaczenie z jęz. rosyjskiego/.
29. Praca zbiorowa - "Ogólny model perspektywicznego systemu kierowania wojsk OPK na szczeblu taktycznym" - Zespół Informatyki WOPK - 1975 r.

30. Praca zbiorowa - "Postęp naukowo-techniczny, a przeobrażenia w sztuce wojennej" - MON - 1975 r.
31. Praca zbiorowa - "Rozwój wojsk OPK w latach 1962 - 1972" - OPK - 1972 r.
32. Praca zbiorowa - "System dowodzenia OPK" - OPK - 453/71.
33. Praca zbiorowa - "Wybrane zagadnienia nauki wojennej" - ASG S-780 1974 r.
34. A. Przeniczny - "Wybrane problemy organizacji i prowadzenia działań bojowych przez Korpus OPK" - Zbiór prac ASG - 2 /60/ - 1973 r.
35. "Ramowy zakres działania dowództwa Korpusu OPK" - DW OPK - Nr 0824/R - 1972 r.
36. M. Respondek - "Teoria organizacji i kierowania" - ASG - S-835 - 1975 r.
37. J. Skibiński - "Optymalizacja alokacji zasobów w ujęciu heurystycznym" - Skrypt ASG - 1970 r.
38. J. Skibiński - "Wybrane problemy teorii organizacji" - S-754 ASG - 1973 r.
39. J. Skibiński - "Strukturalne i metodologiczne problemy teorii dowodzenia" - Myśl Wojsk. Nr 12 - 1972 r.
40. A. Slobodenko - "Charakter und methoden der Führung begrenzter Kriege" - Militär wessen - oktober 1973 r.
41. J. Uchański - "Sztuka operacyjna Wojsk Obrony Powietrznej Kraju" - Zbiór prac ASG - 2 /60/ - 1973 r.
42. J. Uchański - "Metoda i treść pracy dowódcy i Sztabu Korpusu OPK podczas wypracowywania decyzji do działań bojowych - skrypt ASG - 12/1976 r.
43. F. Wiśniewski - "Dowodzenie a znanstwo zagadnień cybernetycznych" - S - ASG - 1965 r.
44. E. Wójcik - "Przeznaczenie, organizacja i perspektywy rozwoju sił powietrznych NATO" - skrypt ASG - 1973 r.

45. "Współdziałanie między rodzajami wojsk w Korpusie OPK" - wyd. DWOKP - 1971 r. /nr ewid.0746/R/.
46. "Współdziałanie w jednolitym systemie Wojsk OPK" - wyd. DWOPK 1971 r. /nr ewid. 0749/R/.
47. E. Wysokiński - "Zjawiska towarzyszące procesowi doskonalenia struktury organu kierowania" - Myśl Wojsk. Nr 7 - 1974 r.
48. J.Zakrzewski - "System przygotowania nowoczesnego dowódcy i oficera sztabu" - Myśl.Wojsk.Nr 2 - 1974 r.
49. "Zakres obowiązków osób funkcyjnych w Brygadzie Radio-technicznej" - DW OPK Nr 0954/R - 1974 r.
50. "Zasady org.dowodzenia wojskami OPK z CSD" - wyd.DW OPK - 1974 r. /nr ewid. 0984/R/.
51. Zbiór prac akademii - ASG - nr 2 /60/ z 1973 r.
52. Zbiór prac akademii - ASG - nr 3 /61/ z 1973 r.
53. Zbiór prac akademii - ASG - nr 4 /62/ z 1974 r.
54. J.Zieleniewski - "Organizacja zespołów ludzkich" - PWN 1974 r.
55. G.W. Zimin - "Razwitiye protivowozdusznoj oborony" - Wyd. Moskwa - 1976 r.
56. E.Żółtowski - "Zaskoozenie w wojnie współczesnej" - MON 1970 r.

